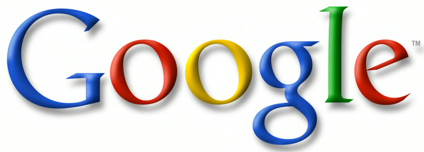

VE RI TAS

MLUWNICE

ČILI

SAUSTAWA

ČESKEHO GAZYKA.

PODLE

DOBROWSKEHO.

OD

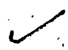
WACLAWA HANKY,

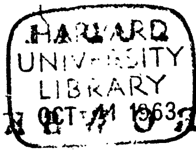
UČENYCH SPOLEČNOSTJ KRAKOWSKE A WILENSKE AUDA.

W PRAZE

U BOHUMILA HAZE.

1822.

3294.2.10

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
OCT 1963

GASNIE OSWJCENEMU

RUDOLFOWI

KNJŽETI

KINSKEMU

ZE

WCHYNIC a TETAWY.

PŘEDMLUWA.

1. Slowanský gazyk.

Giž okolo léta 550 rozprostraňowala se sjdla Slowanů od města Novidunum při austj Dunage přes Dněstr až k Wisle. Jornandes, kterýž to doswědčuge, gmenuge ge netoliko *Slavini* a *Anti* gako Prokop, ale i *Vinidi* (Vinidarum natio populosa) a ginými mjsty *Veneti*, protože za onoho času kraginy mezi Karpaty a baltickým mořem zanjmali, w nichž Tacitowi (němečtj) Wendi bydleli. Tjm způsobem přešlo tedy zeměpisné (geografické) gméno Wendů na Slowany, kteréž posud na Srbech w Lužici, a na Slowencjch i Slowincjch w Štyrsku, Krainsku a Korytanech wězj, ač

hy sami w gazyku swém neznagj. To také platj o druhém cizjm gménu *Anti*, gjmžto Prokop wýchodnjm Slowanům na zábřežj černého moře přezdjwá, kteréž ale giž w 7mém stoletj zmizelo, Anti a Slavini mluwili prý *gednau* řečj, giž Prokop newzdělanau — φωνὴ ἄτεχνος βάρβαρος — nazjwá. Tito dwa bljzcj kmenowé, gež Prokop a ginj Hřekowé lépe znali, mohli arci tehdáž zcela gednjm gazykem howořiti. To wšak se gistiti nedá o wzdáleněgšjch kmenech, k. p. o polském při Wisle, aneb o českém při Wltawě, kterýž se sem od l. 550—600 rozšjřil,

2, Slowanská nářečj.

Délkau času, a pořád dalšjm se wzdalowánjm, obchodem a sausedstwjm giných národů, kdežto přjležitosti buď k přigjmánj cizjch slow, buď k přitwořowánj dle hřeckého, latiny a německého chybowati nemohlo, powstáwala pomalu slowanská nářečj, gichžto rozličnosti zprwu nepatrné, pořád wjc a wjce přibýwalo. Ano wšak giž za starodáwna musela dle rozdjlnosti kmenů aspoň dwě hlawnj nářečj býwati, kteráž se dle následugjcjch znaků rozwrhnauti mohau;

	Řád A.	Řád B.
1.	raz: razum.	roz: rozum.
2.	iz: izdati.	wy: wydati.
3.	(l): zemlja.	— zemia, zemię.
	postawlen.	postawen.
4.	salo.	(d) sądlo.
	prawilo.	prawidlo.
	moliti sia.	modliti się.
5.	peč, moč, noč.	pec, moc, noc.
6.	zwiezda.	hwiezda, gwiazda.
7.	t, toj.	ten.
8.	*Gen.* -ago.	-ego, eho.
	Dat. -omu.	-emu.
9.	ptica.	ptak.

Tažme se tedy Rúsa, Srba, Charwáta, Slowence a Slowince w Štyrsku, Krainště a Korytanech; pak Slowáka, Čecha, Morawana, Srba w Lužicjch, Poláka; a každý z těchto slowansky mluwjcjch národů, bez dlauhého rozmeyšlenj, k gednomu z těchto dwau řádů přiznáwati se bude. A sice k prwnjmu Rus, Srb, a s njm Slawon, Bošňán, Dalmata a Bulgár; Charwát, Slowenec i Slowinec. K druhému Slowák s Čechem, Srb horno- i dolnolužický, a Polák. I máme gen deset Grammatik rozličných nářečj; zpytugemeli ge dle znaků swrchu položených, přicházj

zrowna pěť nářečj pod prwnj, a tolikéž pod druhý řád.

Pod A.	Pod B.
1) Ruské.	1) Slowácké.
2) Staroslowanské.	2) České.
3) Srbské (Illyrské).	3) Wendické w hořnj Lužici.
4) Charwátské.	4) Wendické w dolnj Lužici.
5) Windické w Krainsku, Štyrsku a Korytanech.	5) Polské, se Slézskau proměnau.

Staroslowanské aneb cjrkewnj nářečj wšech Slowanů hřeckého obřadu, nenj nic gináého, než Starosrbské, pozděgi poruštěnjm pomjcháno. Slowácké, gak ge Bernolak wystawil, s wynechánjm některých zwláštnostj gest Staročeské, tak gako Maloruské proměna Ruského; Windické w železné stolici, Krainského; Slézské (Wasserpolácké) w těšjnském knjžetstwj, a Kassubské na baltickém Pomořj, odrodky Polského gsau. Z toho se poznáwá samo od sebe, kteřj z těchto Národů sobě snadněgi rozuměgj. Podlé wšeho, rozuměgj sobě snadněgi ti, kteřj půwodem swým sobě přjbuzněgšj gsau. Krain tedy swému, neybližšjmu, zpřjzněnci Charwátu mnohem snadněgi

porozumj, nežli Rusu, Rusowi wšak gešťě wždy snadněgi nežli Čechu. Rus Srbu a Slawonu spjše, než Poláku, ač nynj Polák geho sausedem gest. Srbowé a Charwáti oddělili se sice hned w 7mém stoletj (okolo l. 630) od Slowanů, kteřjžto w Čerweni čili w Malorusku zůstali; a na něž teprw pozděgi gméno Rusů přešlo, i ač giž tak dáwno, skoro 1200 let, to oddělenj trwá, předce gsau s Rusy půwodem pokrewněgšj, poněwadž oba k prwnjmu řádu náležegj, než Čechowé a Poláci, kteřjž po gazyku swém tam náležeti nemohau. Na ten způsob nemohau i zadunagštj Srbowé od lužických Srbů pocházeti, protože lužičtj s Lešským kmenem mnohem bljže spřjzněni gsau, ač gméno stegné magj. Gméno *Srb* může býti, že gest gen skrácené Sarmat, následowně žádné národnj, nýbrž opět gen zeměpisné, kteréž od toho času, co se Slowané w Sarmacii rozložili, na wjce rozličných kmenů přešlo. Aniž pak nemohau Čechowé násadau Charwátů býti, gakž o tom Dalimil náš zpjwá, tak gako Charwáti od Čechů pocházeti nemohau, poněwadž ne k *gednomu*, nýbrž ke dwěma gazyčným řádům náležegj, a sice Charwát k prwnjmu, a Čech k druhému. Když tedy Eneáš Sylvius okolo l. 1457 o Češjch (Hist. Boh. c. I.) pjše, že *gednjm* gazykem

s Dalmaty mluwj (sermo genti et Dalmatis unus), chtěl tjm toliko řjci, že gazyk česky, nářečj slowanského gest, gako dalmatský. Myslilť i Popowič, meylen stegnými gmeny *Wendi* a *Windi*, že lužičtj Wendowé neyblížšj přjbuznj posledújch *Windů*, geho kraganů, gsau, kdežto tito s Charwáty, onino pak s Čechy bližšj spřjzněnost magj.

3. Česky gazyk.

Země, w njž se slowansky kmen, gmenem *Čechowé*, pewně osadil, měla giž dáwno před gegich přjštjm swé gméno, totiž Bojohém, Bojenheim, od neystaršjch obywatelů, Bojů. A tjmto gmenem nás Němci, a po nich ginj národowé neprávwě posud gmenúgj. Gazyk náš nebyl sice tak záhy gako Srbský *), předce wšak předewšemi ginými slowanskými druhého řádu na pjsemnj powýšen. Pokudž nám známo, od 13. wěku počaly se w něm knihy psáti, gichž čjslo do wynalezenj tisku zagisté hogné bylo; a předkowé naši byli mezi wše-

*) Sw. Kyrill, gakožto Hřek, zawedl (dle obecného domněnj) u Slowanů hřeckau Alfabetu, kterauž k wygádřenj wšech slowanských zwuků z koptického a giných gazyků doplnil. — Nebyliali, gim ga-

mi Slowany prwnj, kteřj tohoto uměnj k rozšiřowánj w gazyku swém sepsaných knih užjwali. Giž l. 1475 tiskli Nowý Zákon, 1488 celau Biblj, a od toho času wycházelo pořád wjc a wjc knih rozličného obsahu. Pelcel udáwá počet tištěných knih od 1500 až do 1600, na 1312 kusů. Od 1620 wšak se nemohau Čechowé s Poláky, a od 1700 ani s Rusy měřiti, kteřjžto za našich časů wšecky Slowany přewyšugj.

---

kožto dáwným sausedům tohoto wzdělaného národu, giž před tjm známa.

A, *α* Alfa A, a *Az.* = a, *B*, *β*, *6* Beta B, 6, в, *Wědi* = v. *Γ*, *γ*, *ґ*, Gamma Г, г *Glagol* = g. *Δ*, *δ* Delta Д, д *Dobro* = d. *E*, *ε* Epsilon E, e *Jest* = je. *Z*, *ζ*, *ζ* Zeta З, з *Zemlja* = z. *H*, *η* Ita И, и *Iže* = i, *Θ*, *ϑ*, *θ* Thita Θ, ѳ *Fita* = f. *I*, *ι* Iota I, i = i, *K*, *κ* Kappa К, к *Kako* = k. *Λ*, *λ* Lamda Л, л *Ljudi* = l. *M*, *μ* My M, м *Myslěte* = m. *N*, *ν* Ny Н, н *Naš* = n. *Ξ*, *ξ* Ksi = ks. *O*, *o* Omikron O, o *On* = o. *Π*, *π*, *ϖ* Pi П, п *Pokoj* = p. *P*, *ρ*, *ϱ* Rho Р, р, *Rci* = r. *Σ*, *C*, *σ*, *ς* Sigma C, c *Slovo* = s. *T*, *τ*, *ˀ*, Tau T, т, *ˀ Tverdo* = t. *Y*, *υ*, Ypsilon V, ѵ *Ižica* = v. *Φ*, *φ* Fi Ф, ф *Fert* = f. *X*, *χ* Chi X, х *Chěr* = ch. *Ψ*, *ψ* Psi = ps. *Ω*, *ω* Omega = ó.

Б, б *Buky* = b. Ж, ж, *Živěte* = ž. Ц, ц *Ci* = c, Ч, ч *Červ* = č. Ш, ш *Ša* = š. Щ, щ *Šču* = šč, Ъ, ъ *Jer*. Ы, ы *Jery* = y, Ь, ь *Jer'*. Ѣ, ѣ *Jať* = ě. Ю, ю *Ju*. Я, я *Ja*.

Tohoto pjsma užjwagj Rusi, Srbowé a wšickni starowěřjcj Slowané. Ostatnj Slowané magj

České se rozeznáwá od Slowáckého neywjce gen wyššjmi samohláskami. My řjkáme *swině, duše, slepice,* mjsto *swiňa, duša, slepica;*

---

latinské pjsmo, pokudž stačuge, pomáhagjce sobě znaménkami a dwogenjm, gakž tuto následuge:

Hřecko-Slowanské	Latinsko-Slowanské	České	Polské	Illyrské	Charwatské	Krainské
з	z	*z*	*z*		*z*	*s*
ж	ч	*ž*	*ž*	*x*	*s*	*sh*
с	s	*s*	*s*	*s*	*sz*	*ſ*
ш	ш	*š*	*sz*	*sc*	*sh*	*ſh*
щ	c	*c*	*c*	*c*	*cz*	*z*
ч	ч	*č*	*cz*	*cs*	*ch*	*zh*
х	h	*ch*	*ch*	*h*	*h*	*ch*

Ku změkčenj pjsmen změkčenj schopných slaužj *ı* bez puntjku (w Hřecko-Slowanském ь.)

Lužičané gen, a wětšj částka Čechů w nemotorném Šwábsko-Něměckém pjsmu sobě oblibugj. Dalmatské duchowenstwo Glagolitiky geště užjwá, kteráž takto wyhljžj:

[illegible]
a, b, v, g, d, e, ž, z, i, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u f,

[illegible]
ch, c, č, š, šč, *, ja, ě, ju.

Na Slowanech (w Emauzjch w Nowém Městě Pražském) mjwali biblj, žaltáře, mšály a giné knihy k zpjwánj tauto literau psané.

držeti, *mlčeti*, mjsto *držati*, *mlčati*; *dey*, *legno*, *wegce*, mjsto *day*, *lagno*, *wagce* (*wàgco*) ; lid mjsto *lud*; *pigu*, *segu*, *milugu* řjkáme geště posud, ač giž po 400 let *pigi*, *segi*, *milugi* pjšeme. Tak pošlo z *gati* neyprw *gieti*, pak *gjti*, ze *zagác* prw *zagiec*, pak *zagjc*. Průtažné samohlásky *ý*, *ú*, rozbjráme w dwoghlásky, a řjkáme *beywám*, *beyk*, *mleyn*, mjsto *býwám*, *býk*, *mlýn*; *aud*, *saud*, *kaut*, mjsto *úd*, *súd*, *kút*. Před 13tým stoletjm nenacházj se w pjsemnostech geště žádného *h* mjsto *g*, t. g. psáwalo se *Dragomir*, *Praga*, *Gradec*, ne *Drahomir*, *Praha*, *Hradec*. Také se psáwalo za prastarých časů *Borizoi* mjsto *Bořiwog*, a nesnadno určiti, kdy wlastně břjská wá weyslownost gemného *r* u nás a u Poláků wznikla. Slowák a Lužičan gj posawáde nezná, ač Hornolužičan i Slowák *h* gako my mjsto *g* užjwá. Nebereli se ohled w nowěgšj řeči na tyto nepatrné rozličnosti, stéká se Staročeské se Slowáckým w gedno nářečj. Od lužického a polského rozeznáwá se České giž znamenitěgi. My řjkáme *bláto*, *hlas*, *brada*, *hrad*, *kráwa*, blj žjce se z ohledu samohlásky *a*, polednjm nářečjm prwnjho řádu, kdežto Slowané leského kmene mjsto *a*, hlubšj *o* milugj, wyslowugjce *bloto*, *glos*, *broda*, *grod*, *krowa*. Zwukem *sr* počjná Polák mnohé slowo, gako *sroka*,

srebro. Zde wkládáme mezi *s* a *r*, *t*, protože z *s* pomocj *t* snadnėgi na *r* přechházjme, řjkagjce *straka*, *střjbro*. W slowech *wčela*, *wegce*, *kapradj*, ustupugem z ohledu prwnjch zwuků *w* a *k* negen od polského, nébrž odewšech druhých nářečj, w nichžto se stará, prawá pogmenowánj *pčela* (pol. *pszczola*), *jajce*, *paprat* (pol. *paproć*) geště udržela. Prwnj osoby množného počtu wycházegj nynj w českém na *me* (*eme*, *jme*, *áme*); druhdy wšak býwal gako w polském wýchod *my* obyčegněgšj. Mjsto *nie jest* řjkáme *nenj* staré *nenie*, kteréž z *ne gę* (*ne gest*) pošlo.

4. České Mluwnice.

Nauczenie kratke obogij řečij wyšlo hned 1531 w Plzni, kteréž záležj w několika rozmlauwánjch, a geště pořád se přetiskuge. Mnohem lepšj a auplněgšj gsau česko-německá rozmlauwánj od *Ondřege Klatowského*, w Praze 1540, 1567, 1578, 1603. w Olomauci 1564, 1614, 1641. na Horách Kutnách 1642. 8.

Beneše Optata a *Petra Gzela* Grammatika Česká (w Náměšti 1533, w Praze 1588, 1643) obsahuge toliko prawopis a některá prawidla spogowánj.

Matthauše Benešowského Grammatika Česká, w Praze 1577. 8. záležj gen w obrasců Sklo-

něnj gmén a slowes, mimo některé žalmy, gež w české šesti- a pětiměry uwedl. Pořádá sklaněnj swá po koncowé hlásce. 1) *starosta*, *panna*. 2) *hospodyně*, *pachole*. 3) *slowo*. 4) *dobrý*, *dobré*. 5) *množstwj*, *stánj*. 6) *dobrá*, *panj*. K tomu geště čtwero beze samohlásky. 7) *dráb*, *pjsař*. 8) *hůl*. 9) *sedlák*. 10) *hřjch*. Slowesa spořádal po hlásce 1té a 3tj osoby: *mám*, *máš*, *má*; *chřadnu*, *chřadneš*, *chřadne*; *widjm*, *widjš*, *widj*. Pak následugj geště dwě auplněgšj (copiosiores) časowánj: *chápám*, k čemuž *chopjm*, a *sklaňugi*, k němuž opět *sklonjm* připoguge. Toto mjchánj forem pozdněgšj Grammatjkowé šťastně opustili, též sklaněnj přjdawných od statných odmjsili.

M. Wawřince Benediktjho Nudožerského Gram. Česká, w Praze, 1603, 8, obsahuge welmi gemné přjmětky. Při rozwrhowánj Sklaněnj hleděl na stegnost a nestegnost syllab. Swá Parisyllaba počjná ženskými. 1) *prawda*. 2) *mjle*, *ulice*, *lázeň*, *obec*. Tu následuge *stwořenj*, s kterýmž *panj* spogil. Imparisyllaba počjná opět ženskými *kost*, *moc*. Pak následuge gednj pro mužské: *kapaun*, *dům*, s čjmž střednj *práwo* a mužské *družba* spogil. Druhé mužské gest *towaryš*, *déšť*, k čemuž potahuge střednj *kuře*. Zde se giž nacházegj wšickni obrazci pro našich 9 sklaněnj; toliko pro

bezžiwotná střednj na e, kteráž se z nauze s *kuřetem* spogiti dagj, chyběliby. Geho čtyři obrazci słowes: *wolám, činjm, ligi, nesu,* zdáli se gěště za našich časů mnohým dostatečni.

Jan Drachowský, Jesuita, kterýž 1644 umřel, sepsal kratičkau Grammatiku, kterauž po geho smrti *Matěg Stayer* w Olomaucĭ 1660, 12. wydal. Skloněnj spořádal po hláskách Genitiwu: 1) *słowo, pán.* 2) *káně, král.* 3) *ryba, čeleď.* 4) *kocj.* 5) *prst.* Při slowesech hleděl na hlásku 2hé aneb 3tj osoby, gako Beneš *Łowský*: 1) *faukám.* 2) *hnigi, třesci, blednu.* 3) *sedjm.* Dle něho se řjdil *Girj Konstantius* we swém Brusu gazyka Českého, w Praze 1667. 12. a *Matěg Stayer* we swém Wýborně dobrém způsobu (Žáčku), w Praze 1668, 1730, 1781. 12. Také geden Negmenowaný we swých Principiis linguae Boh. w Praze bez let, as 1678, pak 1783 12. z ohledu skloňowánj, protože Stayrowa *zemana, polúka* w prwnjm, *zwon, statek* w pátém opakuge. Zdá se wšak že z Rosy *trhám, mluwi* a *činjm* přigal, nedrže se ostatně zcela počtu a pořádku geho časowánj.

Wáclaw Jan Rosa wystaupil se swau *Čechořečnostj*, w Praze 1672, gako obnowitel Z Nudožerjnowa *wolám, činjm, ligi, nesu,* podržel toliko *činjm*, misto druhých postawil we

hám, mlugi, wedu. Domnjwalt se že gest třeba skloněnj gmen o gedno rozmnožiti. 1) *bráma, wládyka.* 2) *strom, pán.* 3) *měsjc, král.* 4) *slowo.* 5) *ctnost, znamenj.* 6) *růže, pachole.*

Rosůw čtitel *Wáclaw Jandit* rozmnožil swůg wýtah z Rosy některými rozmluwámi, w Praze 1704 a 1705, 12. *Kašpar Wussjn* způsobil nowé wydánj l. 1715 s německým wyloženjm uwedených přjkladů a rozmluw. Pozdněgšj wydánj gsau 1732, 1739, 1753, wše w Praze bez Janditowa gména.

Též *Jan Wáclaw Pohl,* učitel řeči we Wjdni, držel se zrowna Rosowých obrazců a prawidel we swé Grammatice (böhmische Sprachkunst), we Wjdni 1756, 1764, 1773, 1783, 8. kteraužto w německém gazyku sepsal (posud byly gen české a latinské) se slownjčkem t. g. počtem českých (často wšak zcela nečeských) slow, a mnohými rozmluwami opatřil.

Maxintilian Šimek wolil radĕgi we swé Přjručce pro učitele České Literatury (we Wjdni 1785) Pohlůw, než Doležalůw čili Tomsůw pořádek sklonowánj, sgednotiw *slowo* s ginými středajmi w gtém, a stáhnuw *růži* s *wěcj,* uwádj zase gen pět: 1) *brána, družba.* 2) *pán, strom.* 3) *cjsař, měsjc.* 4) *růže, wěc.* 5) *slowo, kamenj, pole, knjže.* Následownjkem

geho gest spisowatel *Českého cwičenj we wjdeňském Nowém městě* 1786, w němž také počátkowé gazyka českého stogj. Předce wšak přigal mjsto čtwera Šimkowých časowánj (*trhám, činjm, milugi, nesu*) šestero Tomsowých, s tau malau proměnau, že *pigi* hned po *milugi* postawil.

Pawel Doležal byl prwnj, genž to cjtil, že obyčegným počtem Skloněnj a Časowánj wystačiti dobře nelze. Postawil tedy we swé Grammatica Slavo-Bohemica, Poson. 1746, auplněgšj saustawu. Zpořádaw skloněnj po pohlawj, počjtá čtwero mužských: 1) *zub, holub*. 2) *kanec*, *kupec*. 3) *družba*. 4) *hlásný*, *kregčj*. Tři ženská: *osoba, owce, ctnost*. Tři střednj: 1) *slowo*. 2) *srdce, hrabě*. 3) *stawenj*. Při časowánjch hleděl na hlásku, která zrowna před *ti* w neurčitém způsobu stogj, odtud geho šest obrazců: *wolati, milowati, ležeti, učiti, pjti, hrnauti*. Že ale pro *nesti* a podobná, gichž přjtomný na *u* wycházj, žádného obrazce nemá, musel wšecka slowesa, gežto *ti* w neurčitém zrowna k půwodnj syllabě beze samohlásky připogugj, aneb *ti* w *ci* proměňugj, gako *teku, teci* w neprawidelná odsauditi. Geg w tom následugj

Frant. Jan Tomsa we swé České Grammatice pro Němce, w Praze 1782, ač giná slo-

wa za obrazce zwolil, ženská geště rozmnožil, postawiw též *panj*, *deklinacý*. W časowánj se mu *hynu* lépe ljbilo než *hrnu*. Předce wšak l. 1804 swého předchůdce opustil, přigaw we swé knize: *Uiber die Bedeutung, Abwandlung und den Gebrauch der čechischen Zeitwörter*, gen dwě časowánj (na *u* a *m*), pro prwnj *mnu*, pro druhan tři obrazce *wolám*, *činjm*, *ležjm*.

Gilgj Chládek se uchyluge we swém česky sepsaném Kratičkém naučenj pro posluchače pastorálnj theologie w Praze 1795 od Tomsowy Grammatiky gen w tom, že mjsto *hynu* raděgi *winu* zwolil, a obrazce gedenácti skloněnj glnáč postawil. Počjná mužská *družbau*, a zawjrá *holubem* a *dubem*. Mezi střednjmi stogj *pachole*, *lože* zpředu, a *znamenj*, *pomezý* následuge teprw na *slowo*.

Karel Ignác Thám přigal we swé krátce složené české Grammatice (w německém gazyku) w Praze 1785 gedenáctero Tomsowských sklonění, ne wšak geho šest časowánj, nýbrž Rosowské *trhám*, *činjm*, *milugi*, mjsto *wedu* ale *hnu*. We swé české Grammatice ku prospěchu Němcům, w Praze 1798, spokogil se opět sedmerem skloněnj: 1) *pán*, *strom*. 2) *cjsař*, *měsjc*. 3) *wládyka*, *brána*. 4) *owce*, *nemoc*. 5) *panj*, *znamenj*. 6) *slowo*. 7) *tele*, *pole*. Patrno gest zde arci že osmero Pelcelowských

před sebau měl, wšak některá giná slowa zwolil, a dwě ženská *owce* a *nemoc* w hromadu stáhl, kteréž wždy oddělené býti musegj. W pozdněgšjch wydánjch 1801, 1804, wzal *růže* za obrazec pro čtwrté, *ctnost* ale pro páté, načež ostatnj tři následugj, a tak wyplýwá osm skloněnj. Šesté, od W. Hanky na žádost nakladatele oprawené wydánj (w Pr. 1821), má 1. *čáp, dub,* 2. *hráč, meč,* 3. *chyba,* 4. *země,* 5. *ctnost,* 6. *panj, znamenj,* 7. *slowo,* 8. *pole, štěně.* Słowesa: 1. *wezu, bigi,* 3. *honjm,* 4. *wolám.*

Antonjn Bernolak spořádal we swé *Grammatica Slawica* (Poson. 1790.) skloněnj gako geho předchůdce Doležal po pohlawj, wolil wšak za obrazce slowácké formy: *owca* mjsto *owce*, *kura* mjsto *kuře.* W časowánjch proměnil Doležalský pořádek wynechaw *učiti, hrnauti,* za to ale pro přjtomný na *em,* gak Slowáci mluwj, obrazce bez potřeby rozmnožil: *wolám, pláčem, slyšjm, segem, pigem, milugem.*

Frant. Martin Pelcel, prwnj weřegný Professor gazyka českého od l. 1793, wydal geště téhož léta dle mého nawrženj *Typus declinationum linguae Bohemicae nova methodo dispositarum.* Pelcel geg přigal s wděčnau zmjnkau geho půwoda we swé Základy české Grammatiky, w Praze 1795. Nauka o Přjzwuku

§. 75—102 gest také z mé geště tehdáž netištěné Grammatiky. Oněch dwanáct rozmluw, kteréž 1775 přeložiti a tisknauti dal, gest zde oprawено a gednau rozmnoženo. Dwanáctá a třináctá gedná o užitečnosti gazyka českého. On wydal opět, po rychlém rozebránj prwnjho wydánj, *Typus declinationum ex Grammatica Pelzeliana* ku prospěchu swým žákům. Obrazci geho osmi skloněnj byli: 1) *had, dub.* 2) *muž, keř.* 3) *milost.* 4) *ryba.* 5) *duše.* 6) *slowo.* 7) *tele pole.* 8) *psanj.* W druhém wydánj (l. 1798) zwolil mjsto nepohodlného *keř*, gehož množný *keře* k tomu geště chybný byl, slowce *meč.* Troge časowánj w prwnjm wydánj *nesu, wolám, učjm,* rozmnožil obrazcem *milugi*, kteréž zrowna po *nesu* položil. K rozmluwám přidal geště šest nowých (od 14—19) w nichž čtenáře o hognosti gazyka českého a o osudu literatury geho w krátkosti poučuge.

Hned w mági 1799 ponawrhl sem *Slovo Slavenicum in specie Czechicum* na 1½ archu w 4. Prwnj časowánj obsahuge wšecka slowesa na *u* neb *i*, druhé na *m* (*ám, jm*). Pro každé sem postawil wjce obrazců, aby se wšecky možné proměny poukázati mohly. Předce wšak gsau w každém tři (*A. B. C.*) zwláštně wytknuta, z čehož wlastnj počet časowánj wy-

plýwá, a poněwadž podlé *slyšjm* též opětawé *střjljm*, *střjleti* gako obrazec stogj, gest giž i sedmé pro opětawá slowesa na *eti* podotknuto. Gen pořádek se potom změniti musel, když sem šest forem slowes auplněgi wywinul a ginač byl spořádal. *Segi*, *mnu*, *wezu*, *slýchám*, *slyšjm*, *střjljm*, *saudjm*, musilaby nynj w následugjcj řadě státi: A. *wezu*, B. *segi*, C. *mnu*, D. *slyšjm*, *slyšeti*, E. *saudjm*, *sauditi*, F. *slýchám*, G. *střjljm*, *střjlegj*, *střjleg*, *střjlege*, *střjleti*, nechtělilibychom ge raděgi wedlé *slyšjm* nechati státi. Na ten způsob odpowjdá *A.* a *B.* prwnj formě, *C.* druhé, *D.* třetj, *E.* čtwrté, *F.* páté na *ati*, a *G.* páté na *eti*. Pro šestau formu nebylo žádného obrazce potřebj, protože přjtomný *milugi*, podlé *segi* neb *pigi*, neurčitý *milowati* a přjčestj *milowal*, *milowán*, podlé *slýchati* neb *wolati* skloňowáni býti mohau.

Twořiwost gazyka slowanského w tworenj statných a přjdawných gmen w gazyku českém představena, w Praze 1799 w 4., kteráž za uwod k započatému Německo - Českému Slownjku slaužila, může se též gako přjprawa ku Grammatice pozorowati. Wiz Jana Negedlého předmluwu k geho české Gram. od 1804.

Pelcel umřel 24. unora. *Jan Negedlý*, z neypilněgšjch a neyhorliwěgšjch geho žáků, ob-

držel po něm Professuru gazyka českého, a počal swá předňášenj 16. listop. téhož léta. Druhého wydánj Pelcelowy Grammatiky nebylo giž k dostánj. Wdowa po nebožtjkowi chtěla způsobiti nowé, požádala mne, abych ge s potřebným poopravenjm obstaral. Mezi tjm co sme prodléwali, wystaupil P. Professor Negedlý s nowau od něho sepsanau Grammatikau českau l. 1804. Po nj wyšel gestě 1805 praktický djl. W theoretickém djlu zůstal swému učiteli Pelcelowi wěren. Předce wšak zwolil w prwnjm skloněnj *holub* mjsto *had*, w 3tjm *kost* mjsto *milost*, w 5tém přidal wedlé *duše* gestě *konew*. Přeložil 7mé a 8mé postawiw *slowo* teprw po *teleti*, *poli*, w čemž se djlem dle mého nawrženj dewatera skloněnj řjdil, gež sem gemu a geho žákům 1803 obětowal. Že postawil *pigi* mjsto *milugi*, mohu schwalowati, nikoli wšak že *pasu* mjsto *nesu* přigal, poněwadž samohláska w *pasu* bezezměny nezůstáwá gako w *nesu*. We wydánj od 1809 sgednotil praktický djl s theoretickým, wynechal kritické přjmětky, gichž Němec nepotřebuge, totiž nauku o twořenj slow, a zde onde něco poopravil. Třetj wydánj (1821) se práwě tiskne.

Téhož léta o několik wšak měsjců dřjwe wyšla moge *Auplná Saustawa gazyka české*

ko, w njž na prwnj tabulce dewatero skloněnj statných gmen, na třetj sedmero skloněnj slowes, gakž sem ge znowa nawrhl, postawena gsau. Staženj *tele* a *pole*, gakž to Pelcel a po něm ginj činili, nemoha schwáliti, zwolil sem *pole* za obrazec 6ho, *kotě* ale mjsto *tele* za obrazec 7ho, načež *slowo* 8ho, a *znamenj* 9ho skloněnj následuge. Z auplného srownánj šesti rozličných forem slowes, wyplýwá, že se ne méně nad sedm časowánj ustanowiti nemůže. Z 399 stran knihy této gest prwnjch 232 wlastně Slowozpytu (Etymologia) t. g. tworenj a odwozowánj wšech částek řeči obětowáno. Skrowněgi wypadla stránka ta, gežto o skloňowánj sklonných částek řeči gedná. Dosahuge od str. 233 do 324. Skladna (Syntaxis) zanjmá ostatnj listy. W druhém wydánj (1819) sem se snažil, bych se wšem nepotřebným opáčenjm wywarowal. Půwodnj syllaby wšech třjd, gežto prwé gen w pauhých prázdných zwucjch záležely, představeny gsau nynj w skutečně užjwaných slowech w prwnjm wýznamu, při nichž wšak wlastnj půwodnj zwukowé od připogených tworjcjch zwuků znaménkau rozdělenj (-) odlučeni gsau. Slowesa prwnj formy přiwedl sem tehdáž na dwě obdoby *A* a *B*, malé odchylky gsau swým mjstem poznačeny, a pak pře-

dešle str. 115 pro sebe wyčjtanj půwodowé po obdobě spořádáni. Słowesa wracowacj sledugj nynj str. 117 zrowna po formách slowes. Tworenj přjtomného časų str. 119 připogilo se w nowě k tomu, a twořenj budaucjho str. 120—130 přepracowal sem zcela. Ředidlo přeložek nezůstalo giž w prwnjm djlu, než přigato gest w Skladnu, kamž náležj, rozmnoženo některými přjklady. W skloněnjch se domnjwám, že nenj třeba geště něco měniti, předce wšak gest Akkusativ hned po Nominativu před Genitivem wložen. Obrazec wšech skloněnj str. 163 ukazuge poněkud, gakby se pořádek skloněnj geště někdy proměniti mohl. W Skladné gsau často giné přjklady zwoleny, a mnohé prawidlo zřetedlněgi postaweno.

Po mé Saustawě wyšly geště dwě w českém gazyku sepsané Grammatiky. Prwnj w Praze 1816, od Jana Šmitta, učitele při hlawnj škole w Klatowech. Dewět geho skloněnj: *had*, *dub*; *král*, *meč*; *hrdina*, *woda*; *duše*, *konew*; *ctnost*, *noc*; *panj*; *tele*, *pole*; *slowo*; *psanj*, gest wlastně, oddělili se *tele* a *pole*, deset. Zrušjli se 6té, protože se *panj* s *psanjm* spogiti může, ostáwá gich opět dewět, aneb dokonce osm. W časowánj se držel přjsně Negedlowských obrazců. Mau Saustawu, gak se zdá, geště neznal.

ko, w njž na prwnj tabulce dewatero skloněnj statných gmen, na třetj sedmero skloněnj slowes, gakž sem ge znowa nawrhl, postaweny gsau. Staženj *tele* a *pole*, gakž to Pelcel a po něm ginj činili, nemoha schwáliti, zwolil sem *pole* za obrazec 6ho, *kotě* ale mjsto *tele* za obrazec 7ho, načež *slowo* 8ho, a *znamenj* 9ho skloněnj následuge. Z auplného srownánj šesti rozličných forem slowes, wyplýwá, že se ne méně nad sedm časowánj ustanowiti nemůže. Z 399 stran knihy této gest prwnjch 232 wlastně Slowozpytu (Etymologia) t. g. tworenj a odwozowánj wšech částek řeči obětowáno. Skrowněgi wypadla stránka ta, gežto o skloňowánj sklonných částek řeči gedná. Dosahuge od str. 233 do 324. Skladna (Syntaxis) zanjmá ostatnj listy. W druhém wydánj (1819) sem se snažil, bych se wšem nepotřebným opáčenjm wywarowal. Půwodnj syllaby wšech třjd, gežto prwé gen w paubých prázdných zwucjch záležely, představeny gsau nynj w skutečně užjwaných slowech w prwnjm wýznamu, při nichž wšak wlastnj půwodnj zwukowé od připogených tworjcjch zwuků znaménkau rozdělenj (-) odlučeni gsau. Slowesa prwnj formy přiwedl sem tehdáž na dwě obdoby *A* a *B*, malé odchylky gsau swým mjstem poznačeny, a pak pře-

dešle str. 115 pro sebe wyčjtanj půwodowé po obdobě spořádáni. Slowesa wracowacj sledugj nynj str. 117 zrowna po formách slowes. Tworenj přjtomného času str. 119 připogilo se w nowě k tomu, a tworenj budaucjho str. 120—130 přepracowal sem zcela. Ředidlo přeložek nezůstalo giž w prwnjm djlu, než přigato gest w Skladnu, kamž náležj, rozmnoženo některými přjklady. W skloněnjch se domnjwám, že nenj třeba geště něco měniti, předce wšak gest Akkusativ hned po Nominativu před Genitivem wložen. Obrazec wšech skloněnj str. 163 ukazuge poněkud, gakby se pořádek skloněnj geště někdy proměniti mohl. W Skladně gsau často giné přjklady zwoleny, a mnohé prawidlo zřetedlněgi postaweno.

Po mé Saustawě wyšly geště dwě w českém gazyku sepsané Grammatiky. Prwnj w Praze 1816, od Jana Šmitta, učitele při hlawnj škole w Klatowech. Dewět geho skloněnj: *had, dub; král, meč; hrdina, woda; duše, konew; ctnost, noc; panj; tele, pole; slowo; psanj,* gest wlastně, oddělili se *tele* a *pole*, deset. Zrušjli se 6té, protože se *panj* s *psanjm* spogiti může, ostáwá gich opět dewět, aneb dokonce osm. W časowánj se držel přjaně Negedlowských obrazců. Mau Saustawu, gak se zdá, geště neznal.

Druhá, w Praze 1818 od *Frant. Nowotného*, faráře w Luštěnicjch. Též on přigal dewět skloněnj. Tři mužská, mezi nimiž *družba* třetj gest. Tři ženská bez *panj*, střednj, mezi nimiž *hrabě*, *pole* 7mau, *znamenj* 8mau činj, spořádal gako před njm Chládek dle wýchodu *e*, *j*, *o*. Skloněnj slowes spořadal podlé samohlásky druhé osoby *áš*, *eš*, *jš*. Pro Inj zwolil *trhám*. Pro IIhau 1. *segi*, 2. *mnu*, *tru*, *steli*; 3. *wezu*, *kradu*, *peku*, *wrhu*. Pro IIItj *slyšjm*, *střjljm*, *střeljm*, *saudjm*. Neywjce gest toho z mého *Slova Slav.* wzato, gako k. p. postawenj obdobných časů.

Rokem dřjwe (1817) wydal *Wáclaw Hanka*, kterýž mi při tomto (1819) wydánj swau pomocj ochotně přispěl, swůg *Prawopis* (druhé wydánj 1821). Uznal za dobré počet skloněnj wšak gen zdánliwě uskrowniti. Stawj pod I. obrazec *chlap*, *dub* a *slowo*. Pod II. *hráč*, *meč* a *pole*. Potom sledugj *kost*, *ryba*, *země*, *znamenj* gako III. IV. V. VI. Za obrazce sedmera skloněnj slowes gest *wezu*, *pigi*, *hnu*, *hledjm*, *honjm*, *wolám*, *shánjm*.

J. L. Zieglera česká skloněnj na archu, w Hradci Králowé 1818 gsau zcela z Negedlého Grammatiky. Co on o prawopisných nowotách připomjná, tjm méně haněti mohu, protože sem sám, užjwanau, od časů bratrské

biblj wšeobecně schwalowanau, a gen s maličkým pouchýlenjm též zcela zawedenau Orthografii proti newčasným Pohlowským a Šimkowským nowotám dáwno pod ochranu wzal. Moge obrana staré užjwané české Orthografie tištěna gest w druhém djlu české Literatury, w Praze 1780 str. 111 a násl. *Bernolakowy* reformy nedošly takowého štěstj, by u Slowáků mnoho posobnjků nacházely. Též gá sem přeswědčen, že zásluha spisowatele w důležitěgšjch wěcech záležj, než w takowých nowotách. Proto sem myslil, že se gest třeba, pro ty skrowné odchylky od obyčegné orthografie, hned w prwnjm wydánj a i nynj opět, wymluwiti. Mysljm že dle prawidel gednám, pjšili po *c* wždy *i*, nikdy *y*, po *z* a *s* ale *i* a *y*, gakž obdoba (analogie) to neb ono požaduge. Ať pjše každý, gak se mu ljbj, dle starého obyčege po *z*, *s*, *c* wždy a pořád *y*, nikdy *i*; gá proti tomu nic nemám. Toliko mně ať se takové swobody dopřjwá, aspoň w naučné knize tak psáti, gak se podlé wšeobecných prawidel psáti má. Řekneli se k. p. *dubina* gest utwořeno pomocj *ina* od *dub*, *daubj*, *přjměřj*, *předměstj* gsau pomocj *j* utwořena, mám tedy práwo, také *březina*, *wyzina*, *lysina*, pak *březj*, *pomezj*, *rákosj* psáti, protože tjm připamatowánj uspořjm, že se po *z*, *s*, *c* pro uwedený oby-

čeg *y* mjsto, *i*, a *ý* mjsto *j* pjše. Z ohledu určitégšjho zakončenj přjdawných gmen nebyloby prawidlo, dle kterého *j* wšem pohlawjm přináležj, giž wšeobecné, nemohllibych *kozj*, *husj*, *knjžecj*, nébrž *kozý*, *husý*, *knjžecý* psáti. Nenacházelliby učjcj se ono prawidlo, dle kteréhož rozdjl mužského w množném *oni* od ženského wýchodu *ony* ustanowen gest, giž welmi negisté, mámli mjsto *chlapci běhali bosi* psáti *chlapcy běhali bosy?* Zdaž se *chlapci* a *bosi* s mužským wýchodem *běhali* lépe nesrownáwá? Musjmli tedy psáti *holky běhaly bosy*, abych ženský wýchod řádně poznamenal, pročbych také psáti nesměl *chlapci běhali bosi*, bych tjm mužské pohlawj w množném určitě poznačil? Wždyť má *i* při statných, *i* a *j* při přjdawných gmenech množný počet podlé prawidla znamenati: *chlapi*, *hlaupj*, *páni*, *krásnj*, *maudřj*. Pročbych dle prawidla toho w skloňowánj i tehdáž se držeti nesměl, chcili množný počet od *koželuh*, *mnohý*, *losos*, *kusý*, *pták*, *weliký* pomocj *i* a *j* tworiti? Gá tedy pjši směle *koželuzi*, *mnozj*, *lososi*, *kusj*, *ptáci*, *welicj* a ne podlé prozwolného obyčege *koželuzy*, *mnozý*, *lososy*, *kusý*, *ptácy*. Učjcjmu se bude tjm proměna *h* w *z*, *k* w *c* pochopitedlnégšj; protože před *y* žádné proměny býti nemůže, pročež Akkusatiwy *koželuhy*, *ptáky*.

Sklonugili *wes*, *moc* podlé *kost*, *meze* podlé *ze-mě*, a nemámli od přigatého prawopisu ustu-powati, musjm buď geště geden obrazec wedlé postawiti, buď se musj pokaždé připamatowá-nj opakowati, že, žádáli pád *i*, po *z*, *s*, *c* stá-ti nemůže, nýbrž mjsto něho gen pro paů-hý starý zwyk *y* se klade. Takowých při-pamatowánj usspořjm čtenáři swému tjm, že podlé wystaweného obrazce *wsi*, *moci*, *mezi* pjši, kdežto ginj méně důsledně *wsy*, *mocy*, *me-zy* domnjwagj se museti psáti. Zachowáwagjli se tyto obdobné základy při slowesech, nesmě-gj ani *woziti*, *nositi* weyminku dělati, protože wšecka slowesa čtwrté formy na *iti* wychá-zegj. To platj též o přjtomném negen třetj a čtwrté formy, nébrž i páté na *ěti*, kteřjž se wšickni na *jm* skončugj, a *wozjm*, *wězjm*, *no-sjm*, *kácjm* pjšj se dle prawidla také tak. Když *meli*, *koli*, *hýbi*, *lámi* žádagj *i*, neměly-by i giné práwě tak tworené prwnj osoby zde wý-minku dělati? Pročež gá pjši také *hlozi* od *hlodati*, *meci*, *tresci*, *chci*. Tak práwě w roz-kazowacjm, *rci*, *tresci*, *weziž*, *nesiž*, gako se *mni*, *táhni*, *staniž*, *budiž* pjše. Na ten způsob náležj *c* w řadu pjsmen *ř*, *ž*, *č*, po kterýchž se nikdy *y* nepjše. A nedá se ani takowý pád pomysliti, w kterémžby obdoba zde tomuto prawidlu odporowati mohla. Ano potwrzuge

tjm spjše wšudy prawidlo: piš po pjsmenech *ř*, *ž*, *š*, *č* a *c* wždycky *i*. Naproti zwučky *z*, *s* nemohau tak gako *h*, *ch*, *k* pozorowány býti, po kterýchž žádné *i* státi nemůže, nébrž *z*, *s* náležegj w řadu oněch pjsmen, po kterých se obě hlásky *i* a *y* psáwagj, gak obdoba to neb ono žádá. Byťby to i pohodlněgšj bylo, po *z*, *s* wždy *y* psáti bez ohledu na obdobu, gest to předce zagisté méně důsledné, a welmi často proti wšeobecným prawidlům. Bernolak to chtěl Slowákům swým geště pohodlněgšj udělati, nebera ohled na rozdjl *i* a *y* též po *w*, *b*, *p*, *m*, nenašel wšak w lépe wycwičeném djlu swých kraganů w tom žádných posobnjků čili následownjků.

Co se *u* na začátku dotýče, gest sice oko mé, gakož i ruka má na *ʋ* nawykla, a předce se mjsto něho w tisku *u* wlaudilo. Kdoby se tjm urážeti měl, prosjm aby pomyslil, že to Tomsa giž dáwno uwesti hleděl, w čemž také některé posobnjky zjskal. Chtělť tjm Němcům české čtenj usnadniti. Sláwy zagisté w takowých maličkostech nehledal. Býwalo to druhdy, že *ʋ* před samohláškau gako latinské *v* we *vanitas*, *verus*, *vir*, *vox* též w češtině wyslowowáno bylo, následowně za nyněgšj *w* platjwalo: *vičný* mjsto *wičný*. Po uwedenj *w*, w 15tém wěku, nechalo se *ʋ* na začátku,

aby platilo gako latinské *v* když před spoluzwučkau mjsto *u* stálo. Psáwalo se tedy *vmbra*, *vnus*, *vua* a čjtalo *umbra*, *unus*, *uva*. Ustanowjce rozdjl w latinském pjsmě mezi *v* a *u*, aby prwnj za *w*, druhé za *u* platilo, pochopuge se arci proč někteřj w češtině *v* ani giž na začátku slow trpěti nechtěgj, nébrž raděgi wšudy *u* pjšj, tedy *ubrus*, *udusiti*, ne wjce *vbrus*, *vdusiti*. To činil Polák giž dáwno, a činj posud, nechť latinských neb šwábských pjsmen užjwá. Také polednj Slowané, kteřj latinskými pjsmeny pjšj, magj na začátku *u*, a kladau gen tehdáž *v*, kde Čech *w* pjše. Předce wšak Charwát *u* čistě newyslowuge, předkládage před ně *v*: *vučim* mjsto *učim*. To také dělá Lužický Srb: wyslowuge a pjše *wutroba* mjsto *utroba*. V sobě wydlužil u Němce, a platj u něho mjst *f*.

Gá tedy nesmjm, abych mjněnj swé zcela upřjmně řekl, ty haněti, kteřj se té orthografie držegj, gjž Hankůw Prawopis učj, tak gako i proto žádného haněti nechci, který stará prozwolná prawidla: piš po *z*, *s*, *c* wšudy *y* neb *ý*, nikdy *i* neb *j*, na začátku slowa postaw wždy v mjsto *u*, gen proto myslj, že zachowáwati musj, poněwadž se giž od dáwna tak wšeobecně psáwalo. Od wšeobecně přigatého sám nerad odstupugi, když ale při-

gaté proti obdobě čelj, nezachowáwám starého obyčege, nébrž prawidło, protože sem musel w naučné knize wjce prawidla se držeti, než paného zwyku. Tólik, neli k osprawedlněnj mých odchýlenj, aspoň k wymluwenj.

JOSEF DOBROWSKY.

PROPRAWA.

Každá řeč složena gest ze slow; slowa ze syllab, syllaby z pjsmen. Mluwnice tedy čili Grammatika wykládá 1) powahu a způsobu gednotných slow, a učj 2) gak se spogowati magj. Prwnj se gmenuge Slowozpyt (*Etymologia*), a druhé Skladna (*Syntaxis*).

Wšecka slowa se rozwrhugj we tři hlawnj třjdy, totiž: gména (*nomina*), slowesa (*verba*), a částečky (*particulae*).

Auplněgšj rozwrženj počjtá osm tak nazwaných částek řeči: gméno (*nomen*), náměstku (*pronomen*), sloweso (*verbum*), přjčeštj (*participium*), předložku (*praepositio*), přjslowku (*adverbium*), spogku (*conjunctio*), wýkřiknjk (*interjectio*).

Prwnj čtyři částky gsau sklonný (*flexibiles*) t. g. proměňugj se na konci. Ostatnj čtyři gsau nesklonny *). t. g. zůstáwagj neproměnny a slowau částečky.

I. Gméno gest dwogj, statné (*substantivum*) a přjdawné (*adjectivum*).

a) Statné znamená buď skutečnau, samostatnau osobu čili wěc, gako: *člowěk*, *kniha*; buď wlastnost, pro sebe wzatu, gako: *umělost*, *užitek*.

b) Přjdawné wygadřuge také wlastnost, čili powahu a způsobu statného gména, kterauž statné auplněgi určeno býwá, gako: *silný*, *užitečný*. Náležj wšak wždy k statnému gménu, gako: *silný člowěk*, *užitečná kniha*.

Zna-

*) Přjslowky se sice stupňowánjm (*comparatio*) proměňugj.

— Znamenáli statné gméno gen gednotliwé osoby neb wěci, slowe gméno wlastnj (*nomen proprium*), pakli wůbec gisté twory neb wěci, obecnj gméno (*nomen appellativum*, *commune*), n. p. *hora* se gmenuge každá hora, *Řjp* ale gen gedna. *Řjp* gest tedy gméno wlastnj, *hora* gméno obecnj. Tak také *král Wáclaw*, *město Praha*, *řeka Labe*. Při čemž k pozorowánj gest, že se w češtině gen wlastnj gména welikým pjsmenem pjšj.

II. Náměstka (*pronomen*) stogj na mjstě statného gména, a gest buď náměstka statná, buď přjdawná, n. p. *gá*, *ty* gsau statné náměstky; ale *tento*, *který* přjdawné.

III. Sloweso (*verbum*) gewj, že něco gest, neb že se něco děge, wygadřuge tedy *gednánj* aneb *staw* osoby nebo wěci, s určenjm při tom času, zdaž o přjtomném, minulém aneb budaucjm řeč gest. K. p. *gsem*, zde gest něco; *nesu*, *gsem nesen*, tu se něco děge.

IV. Přjčestj (*participium*) wygadřuge ponět slowesa w způsobě přjdawného gména, a zacházj se s njm gako s přjdawným, n. p. *umjragjcj Jaromjr*, *nedostawený chrám*.

V. Předložka (*praepositio*) ukazuge poměr, w gakém osoba neb wěc k giné osobě neb wěci se má, a řjdj statná gména w gisté pády, gako: zámek *u* brány, dcera *při* matce a t. d.

VI. Přjslowka (*adverbium*) značj gakýsi staw, neb gakausi powahu gednánj neb wlastnosti, gako: *dobře* činiti, *welmi* pilen.

VII. Spogka (*conjunctio*) spoguge gednotliwá slowa aneb celé průpowědi (sady), gako: nebe *i* země; pečug, *abys* byl zdráw; wjm, *že* přigdeš.

VIII. Wykřiknjk (*interjectio*) gest pauhé wykřiknutj, kteréž gakýsi pocit wygadřuge, gako: *ó! ach! ha!*

UWEDENJ.

1. Wýslownost českých pjsmen.

Čechowé, Morawané a Slowáci w Uhřjch pjšj swůg gazyk následugjcjmi pjsmeny:

a, b, c, č, d,
e, f, g, h, ch,
i, k, l, m, n,
o, p, r, ř, s, š, t,
u, w,
y, z, ž.

Gen w cizjch slowjch přicházegj *f*, *q* a *x*; *f* wšak giž zdomácnělo, *fausy* mjsto *wausy*.

Mjsto *u* psáwali stařj *v* na začátku: *vsta*, *vmjm*; nynj ale giž *u*: *usta*, *umjm*.

Před *u* žnj *a* gako *o*: *aud*, *tebau*.

Čech wlastně nemá žádného hřeckého *g* (γάμμα), leda w cizjch slowjch, a tu ge rád znamenáwá kličkau *ğ*: *ğroš*, *ğrešle*, *Mağog*.

Mjsto ſſ psáwá se na konci, když se německau literau pjše, ſs neb š, latinským pjsmem wšak wšudy gen *s*.

G bywá před sauzwučkau němo: *gsem*, *gsi*, *gsme*, *gste*, *gsau*, *gsa*, *gsauc* pohlceno gest *e* před *g*, gežto se geště w *gest* udrželo. W těchto: *gdu*, *gdeš*, *gde* a t. d. *gmu*, *gmeš gme* a t. d. *gmin*, *gměnj*, *gméno*, *gho*, stogj *g* mjsto *i* (neb *gi*). W Morawě se mluwj geště

— Znamenáli statné gméno gen gednotliwé osoby neb wěci, slowe gméno wlastnj (*nomen proprium*), pakli wůbec gisté twory neb wěci, obecnj gméno (*nomen appellativum*, *commune*), n. p. *hora* se gmenuge každá hora, *Řjp* ale gen gedna. *Řjp* gest tedy gméno wlastnj, *hora* gméno obecnj. Tak také *král Wáclaw*, *město Praha*, *řeka Labe*. Při čemž k pozorowánj gest, že se w češtině gen wlastnj gména welikým pjsmenem pjšj.

II. Náměstka (*pronomen*) stogj na mjstě statného gména, a gest buď náměstka statná, buď přjdawná, n. p. *gá*, *ty* gsau statné náměstky; ale *tento*, *který* přjdawné.

III. Sloweso (*verbum*) gewj, že něco gest, neb že se něco děge, wygadřuge tedy *gednánj* aneb *staw* osoby nebo wěci, s určenjm při tom času, zdaž o přjtomném, minulém aneb budaucjm řeč gest. K. p. *gsem*, zde gest něco; *nesu*, *gsem nesen*, tu se něco děge.

IV. Přjčestj (*participium*) wygadřuge ponět slowesa w způsobě přjdawného gména, a zacházj se s njm gako s přjdawnými, n. p. *umjragjcj Jaromjr*, *nedostawený chrám*.

V. Předložka (*praepositio*) ukazuge poměr, w gakém osoba neb wěc k giné osobě neb wěci se má, a řjdj statná gména w gisté pády, gako: zámek *u* brány, dcera *při* matce a t. d.

VI. Přjslowka (*adverbium*) značj gakýsi staw, neb gakausi powahu gednánj neb wlastnosti, gako: *dobře* činiti, *welmi* pilen.

VII. Spogka (*conjunctio*) spoguge gednotliwá slowa aneb celé průpowědi (sady), gako: nebe *i* země; pečug, *abys* byl zdráw; wjm, *že* přigdeš.

VIII. Wykřiknjk (*interjectio*) gest pauhé wykřiknutj, kteréž gakýsi pocit wygadřuge, gako: *ó! ach! ha!*

UWEDENJ.

1. Wýslownost českých pjsmen.

Čechowé, Morawané a Slowáci w Uhřjch pjšj swůg gazyk následugjcjmi pjsmeny:

a, b, c, č, d,
e, f, g, h, ch,
i, k, l, m, n,
o, p, r, s, š, t,
u, w,
y, z, ž.

Gen w cizjch slowjch přicházegj *f*, *q* a *x*; *f* wšak giž zdomácnělo; *fausy* mjsto *wausy*.

Mjsto *u* psáwali stařj *v* na začátku: *vsta*, *vmjm*; nynj ale giž *u*: *usta*, *umjm*.

Před *u* znj *a* gako *o*: *aud*, *tebau*.

Čech wlastně nemá žádného hřeckého *g* (*γάμμα*), leda w cizjch slowjch, a tu ge rád znamenáwá kličkau *g̃*: *g̃roš*, *g̃rešle*, *Mag̃og̃*.

Mjsto ſſ psáwá se na konci, když se německau literau pjše, ſs neb š; latinským pjsmem wšak wšudy gen *š*.

G býwá před sauzwučkau němo: *gsem*, *gsi*, *gsme*, *gste*, *gsau*, *gsa*, *gsauc* pohlceno gest *e* před *g*, gežto se geště w *gest* udrželo. W těchto: *gdu*, *gdeš*, *gde* a t. d. *gmu*, *gmeš* *gme* a t. d. *gmin*, *gměnj*, *gméno*, *gho*, stogj *g* mjsto *i* (neb *gi*). W Morawě se mluwj geště

idu mjsto *gdu*. W *mám*, *mjti*, *hra*, giž dáwno *g* odpadlo.

Postawjli se wšak před takowé *g* samohláska, gest ge opět slyšeti, a splýwá s předcházegjcj samohláskau w dwoghlásku: *negsem*, *negdu*.

Tak také *wegméno*, *zegména*, a u starých též *weghře*, nynj ale *we hře*.

2. Spřjzněnost pjsmen.

1) a, o, u, e, y.
 i, g.
2) w, f, b, p, m.
3) n, l, r.
4) d, t.
5) z, ž; s, š; c, č.
6) h, ch; k.

3. Gich proměna.

Širšj samohlásky přecházjwagj po měkých saužwučkách, totiž po *g*, *ž*, *š*, *c*, *č* w užšj, a sice:

a *w* e, ě *w* j.
o — e, é — ý.
u — i.

Saužwučky 4ho a 6ho řádu přecházjwagj w sičicj a čišicj:

d *w* z, t *w* c.
h — z, ž.
ch — š.
k — c, č.

Wiz skloněnj a odwozowánj slow.

4. Ostré a průtažné samohlásky.

Ostré.	Průtažné.
a	á
o	ů
u	ù, au
e	é
y	ý
i	j

Kdeby se *o* prodlaužiti mělo, měnj se w *ů*: *strůmek* mjsto *strómek*, *smůla* lépe *smola*, *růsti*, *bůsti* od *rostu*, *bodu*.

U prodlužugj geště Morawané a Slowáci; Čechowé pjšj mjsto něho *au*: *saud* mjsto *súd*, *budau* mjsto *budú*, *řkauc* mjsto *řkúc*.

Průtažné *é* wyslowuge neywjce Čechů gako *ý*: *dýl* mjsto *dél*, po gemném *l* také gako *j*: *ljp* mjsto *lépe*, *ljk* mjsto *lék*, *mljko* mjsto *mléko*.

Dlauhé *ý* proměňugj rádi w *ey*: *beyk*, *seyr*, *beywá* mjsto *býk*, *sýr*, *bywá*.

5. Dwogzwučky.

ag : krag, tagný, nagdu.
ág : hág, rág, mág, w nágmu.
ay : layno *st.* mjsto leyno; day, wołay *a t. d.* *u Slowáků mjsto* dey, woley.
og : bog, wógsko, krog, dógte.
ůg : hnůg, můg, stůg, půgdu, půgčiti.
ug : plug, kug, milugte, dámugte.
eg : geg, oleg, legte, seegte, wálegte, milegší.
yg : kyg (keg), wygdu (wýgdu).
ey : *druhdy* ay : leyno (layno), dey, woleyte.
ig ; přigdu (přjgdu), twrdošigný.
au : hauba, mauka, plauti.

Daufati gest složeno z *do* a *ufati*. *Nau* w *naučenj* wyslowowali stařj gednoslabičně, skoro gako Słowáci *nawka* mjsto *na-uka*.

6. Měké samohlásky.

Neyčastěgi se směšuge *i* s *e*, a klade se po *w*, *f*, *b*, *p*, *m*, *n*, *d*, *t*: *wie*, *fie*, *bie*, *pie*, *mie*, *nie*, *die*, *tie*. W tisku se klade *ě* mjsto *ie*.

wěk, wěc.	mě, město.
fěrtoch, ofěra.	něco, němý.
běh, běda!	děd, děwka.
pět, pěšky.	tě, těsto.

Mjsto *ř* (*rie*) má Čech *ře* (druhdy *rze*): *dřewo*, *tři* a t. d. Slowáci neznagj tento smjšený zwuk, a wyslowugj mjsto *řeka*, *řekl*, buď *rieka*, *riekl*, aneb gen *reka*, *rekl*.

Wšudy, kdeby po *l* měké *ě* státi mělo, stawj se mjsto něho gen čisté *e*: *na skále*, *wesele*.

Měké *ia*, *io*, *iu*, stáwá gen po *n*, *d*, *t*:

ňadra, woňawý, dopláňowati.
ďas, ďábel, žjďata, háďata.
shromažďowati, shromažďugi.
šťastný, křesťan, koťata, děťátko.
pociťowati, pociťugi.

Raděgi wšak giž pjšj *pocitowati*, *pocitugi*, gakož i *zapat*, *spat*, mjsto *zapťat*, *spiat*.

7. Důležitý rozdjl *i* a *y*.

Syllaby *wi*, *bi*, *pi*, *mi*, *ni*, *li*, *ři*, *di*, *ti* rozeznáwagj se podstatně od *wy*, *by*, *py*, *my*, *ny*, *ly*, *ry*, *dy*, *ty*, poněwadž na nich i rozdjlnost weyznamu záležj:

nic, oni;	nynj, ony.
pánj, djm;	pány, dým.
djl, gdi;	dýl, kdy.
ti tito;	tý, tyto.
tis, tiž;	tys, týž.

Syllaby *li* a *ly* rozeznáwagj slowácká a morawská usta geště znalegi, nežli česká:

dali, malj *pl.*; daly, malý.
lis, liška; lysý, lyska.
ljk, slintati; lyko, slyšeti.
sljkati, plinauti; polykati, plynauti.

We psanj neužjwagj giž Čechowé hrubého *ł*, ačkoli se syllaby *li* a *ly* másti nesmčgj: *kostely*, w *kostelјch*, kdežtoby se w prwnjm hrubé *ł* psáti mělo.

Syllabu *ři* rozeznáwagj česká a morawská usta (gakož i polská) welmi znale od širšjho *ry*. Někdy se psáwalo *rs*, *rz* a *rž*, nynj ale a sice giž od dáwna *ř*:

kmotři, dobřj; kmotry, dobrý.
Bawoři, Řjm; Bawory, rýma.
řit, řjpa; ryt, rýpati.

Gemněgšj syllaby *wi*, *bi*, *pi*, *mi*, při nichž se rtowé gen gemně dotknau, musegj od hrubšjch *wy*, *by*, *py*, *my*, které se ku předu hnutými a zaauženými rty silněgi wyslowj, we psanj pozorně rozeznány býti, ač rozdjl ten z českých rtů tak znalý nenj, gako z polských a ruských.

wigi, wjti, wjr; wygi, wýti, wýr.
wiklati se, wiseti; zwykati, wysoký.
žiwi, *m.* wjdati; žiwy, *ž.* wydati.
bil, bjti, bidlo; byl, býti, bydlo.
bjlý, pjchati; býlj, pýchati.
piskoř, pjce; pysk, pýrko.
pitel, pitomý; pytel, zpytati.
mi, mjšeti; my, myš.
mjti, mjsa; mýti, mysl.
milý, chromj; omyl, chromý.

Po *g* nemůže nikdy *y* státi, ale wždycky *i*: *giný*, *giti*, *gim* (eis), *giskra*, *mogi*, *twogi*, *swogi*.

Tak se též po *ž*, *š*, *č*, wždy gen *i* pjše (nikdy *y*).

žiwot, široký; žjla, šjdlo.
čili, čich; čj, čjhati.

Po *z*, *s*, *c*, psáwalo se gen *y*, wšakby se podlé obdoby (analogie) mnohými mjsty *i* psáti mělo, a sice po *c* wždycky.

Po *h*, *ch*, *k*, nemůže nikdy *i* státi, ale wždy gen *y*: *hybay*, *záhy*, *chybiti*, *chytrý*, *kyselý*, *kytka*. A kde prawidlo žádá *i*, proměňugj se w sičicj:

pauhý *w mauž. pl.* pauzj.
suchý, sušj.
weliký, welicj.

8. Znamenánj měkých sauzwuček.

Pohltjli se na konci při *n*, *d*, *t* měké *i* neb *ĕ*, a spogjli se s předcházegjcjmi sauzwučkami, znamenagj se *ň*, *ď*, *ť*.

zwoniti : zwoň, zwoňte.
honiti : hoň, hoňte.
kladu : klaď, klaďte.
budu : buď, buďte.
mlátjti : mlať, mlaťte.
chytiti : chyť, chyťte.

Ostatnj, totiž *w*, *b*, *p*, *m*, *l*, nebýwagj znamenány, ač po nich *i* odpadlo: *mluw*, *hub*, *top*, *lom*, *pal*, od *mluwiti*, *hubiti*, *topiti*, *lomiti*, *páliti*.

9. O přjzwuku českých slow.

Prwnj syllabu každého slowa wyslowuge Čech zwláštnjm pozdwiženjm a důrazem. Přjzwuk má tedy swé ustawičné a nezměnitedlné sjdlo na prwnj syllabě. Pročež nenj třeba přjzwuku znamenati, ale průtažnost samohlásek. Netoliko *král*, *králowna*, *králowský*, *králowstwj*, magj přjzwuk na syllabě *krá*, ale i *kralugi*,

kralowati na *kra*, ač se tu *a* giž neprotahuge. Tak též *práce* a *pracowitý*, *pracowitost*, *pracowati*. Zákonu tomu musegj se i cizj slowa podrobowati. W *lucerna*, klade Čech přjzwuk na *lu*, ne pak na *cer*, gakž to latinjk dělá, od něhož to slowo přigal.

Přigdeli ale spogenjm předložky aneb giné částečky na počátku slowa prwnj syllaba ze swého mjsta, a přigdeli tudy na druhé aneb třetj mjsto, tratj také swůg přjzwuk, poněwadž geg předložená částečka dostáwá. W *nemoc*, *neduh*, *neštěstj*, *nemaudrý*, *neylepšj*, *praděd*, *podwod*, *nápad*, *západ*, *zapomenauti*, nemá giž druhá syllaba přjzwuku, ač geg gakožto prwnj syllaba w nesložených slowech *moc*, *duh*, *štěstj*, *maudrý* a t. d. měla.

Přjzwuk se i tehdáž tratj, byť byly předložky odděleny: *o-tom*, *u-něho*, *we-středu*, *po-poli*, *na-nebi*, *do-pekla*, *za-lesem*, *ze-země*, *se-wšemi*, *ke-wšemu*, *ob-den*, *od-nich*, *bez-ruky*, *pod-nohau*, *nad-hlawau*, *při-zemi*, *pro-tebe*, *před-nimi*, *přes-wodu*.

Po dwéslabičných předložkách a po skrácených *skrz*, *krom*, mjsto *skrze*, *kromě*, a po *dle* netratj přjzwuku prwnj syllaba následugjcjho slowa.

W *Pánbůh*, *zleyduch*, *pantáta*, tratj geg druhé slowo. Nikoli wšak w *pan streyc*, *pan děkan*.

Stogjli gednoslabičná zcela oddělená slowa podlé sebe, mjwá obyčegně gen gedno, a sice důležitěgšj přjzwuk. W spogenjch: *můg pán*, *gá chci*, *on sám*, *tys psal*, má druhé slowo přjzwuk. W *pogď sem*, *gdi tam*, má prwnj přjzwuk. Chtělliby mluwjcj druhé slowo pozdwjhnauti, přeložilby ge gináč a řeklby: *sem pogď*, *tam gdi*.

Poněwadž se kratšj náměstky *mi*, *mě*, *ti*, *tě*, *si*, *se*, *mu*, *ho* wždy gen po giných slowech kladau, negsau i žádného přjzwuku schopny. Chtělliby mluwjcj schwálně důraznost na nich wygádřiti, wolilby určitěgšj *mně*, *mne*, *tobě*, *tebe*, *sobě*, *sebe*, *gemu*, *geho*.

Gednoslabičné spogky, gáko *i*, *a*, *by*, *ni*, *li*, *že*, *či*, *ať*, *až*, *pak*, *než*, býwagj podobně wedlé giných přjzwučných slow bezpřjzwučny, a toliko spogenjm s ginými nepřjzwučnými přjzwuku nabýwagj: *pakli*, *čili*, *nežli*, *žeby*, *ať mi* a t. d.

TWOŘENJ SLOW.

(*č.* znamená částečku, *čs.* čjslo, *m.* mužské, *mn.* množný, *n.* náměstku, *p.* přjdawné, *př.* předložku, *přs.* přjslowku, *s.* střednj, *sl.* slowenské, *sls.* sloweso, *sp.* spogku, *sr.* srowney, *st.* staré, *w.* wiz, *wk.* wykřiknjk, *ž.* ženské.)

---

10. Půwodnj zwukowé a půwodnj syllaby 1nj třjdy, gežto gen w gedné spoluzwučce záležegj, ať gest k nj připogena samohláska čili nic.

a, *sp.*
a-ž, *přs.* *i.* *sp.*
o, *př.*
o, *wk.*
u, *př.*
u-ž, giž, *přs.*
i, *sp.*
i-že *st.* genž, *n.*
i-du *st.* gdu, gjti, *sls.*
i-mu *st.* gmu, gjti *sls.*
ge-du, geti, *sls.*
w, we, *přs.*
wy, *př.*
wy, *n.*
wy-gi, wýti, *sls.*
wě-gi, wáti, *sls.*
ba, *přs.*
ba-gi, (bágeti) *sls.*
bo *st.* nebo, *přs.*
bu-du, býti *sls.*
bi-gi, bjti, *sls.*
pa-, po, *př.*
pě, pnu, pjti, *sls.*
pě-gi, pěti, *sls.*
pi-gi, pjti, *sls.*
má-ti, *ž.*
ma-nu, manauti *sls.*
my, *n.*
my-gi, mýti *sls.*
mi-gi, minauti, *sls.*
mě, mnu, mnauti, *sls.*
na, *př.*

no, *wk*.
nu, *wk*.
ne, *přs*.
ne-ž, *přs*.
ny-gi, nýti (*st.*) *sls*.
ni, *přs*.
ni-t *ž*.
ně-, *č*.
la-gi, láti, *sls*.
-li, *č*.
li-gi, ljti, *sls*. le-gi, léti, *sls*.
le-, *č*.
rá-ti, *sls*.
ru-gi, rauti (*st.*) *sls*.
ry-gi, rýti, *sls*.
ři-gi, řjti, *sls*.
ře-gi, řjti (*st.*) *sls*.
ři-nu, řinauti (*st.*) *sls*.
da, dám, dáti, *sls*.
do, *př*.
du-gi, dauti, *sls*.
de-n, *m*.
-de, -dy, *č*.
dě-gi, djti, *sls*.
t (*st.*) ten, ta, to, *n*.
ta-gi, táti, *sls*.
tá-ta, *m*.
tu, *přs*. *w*. t.
ty, *n*.
ty-gi, týti, *sls*.
tě, tnu, tjti, *sls*.
z, ze, *př*.
za, *př*.
ze-gi, (zjti), zjwati, *sls*.
ža, žnu, žjti, *sls*.
že, *sp*. *w*. iže.
ži-wu, žigi, žjti, *sls*.
s, se, *př*.
su-gi, sauti, *sls*.
se-gi, seti, sjti, *sls*.
se (sebe), *n*.
še-l, (šedu) *sls*.
ši-gi, šjti, *sls*.
ši-nu, šinauti, *sls*.
če, čjti, počjti, *sls*.
če, *st*. čo, sl. co, *n*.
čá-ka, *ž*. *od sl*. čaju.
ču-gi, čauti, *sls*.
či-gi, čjti, *sls*.
či, *přs*.
h-nu, hnauti, *w*. hyh.
ha, *wk*.
hé, *wk*.
hy, *wk*.
k-to, kdo, *n*.
k, ke, ku, *př*.
ka-gi, káti se, *sls*.
ka-nu, kanauti, *sls*.
ku-gi, kauti, *sls*.
ký, *n*. *w*. k-to.

II. Půwodnj syllaby 2hé třjdy, wkteréž se dwě spoluzwučky spogugj.

ay, *wk*.
ug-ec, *m*.
og, oge (wog), *m*. *i s*.
ow, (*st.*), *n*.

ob-a, *n.* *čs.*
um, (rozum), *m.*
an, *sp.*
on, ona, ono, *n.*
un-ý (*st.*) *p.*
ul (aul), *m.*
or-ati, *w.* ráti.
oř, *m.*
ud (aud), *m.*
ud-ice, *ž.*
ud-iti, *sls.*
aĭ, *sp.*
ot (*st.*), od, *přs.*
ot-ec, *m.*
uz-el, *m.*
už, už-ket, *m.*
os, (wes), *ž.*
us (waus), faus, *m.*
ač, *sp.*
uč-iti, *w.* uk.
uch-o, *s.*
ok-o, *s.*
uk, (nedouk), *m.*
gew-iti, *sls.*
gab-lko, *s.*
geb-ati, *sls.*
gap-ný, *p.*
gám-a, *ž.*
gun-y, *p.* gunec, *m.*
gin-ý, *p.*
gjn-j, *s.*
gel, gedle *ž.*
gal-owý, *p.*
gjl, *m.*
gar, garý, *p.*
gar-o, *s.*
ged, *m.*
ged-en, *čsl.*
ged-l, gjsti, *sls.*
gat-ky, *ž.*
gáz, (*st.*), gá, *n.*
gez, *m.*
gež, *w.* geh.
gas-ný, *p.*
ges-t, gsem, *sls.*
geč, *w.* gek.
gek-la, *ž.*
gih, *m.*
gjch-a, *ž.*
gek, *m.*
wag-, weg-ce, *s.*
wog-sko, *s.*
waw-ák, *m.*
wáb-iti, *sls.*
wáp-no, *s.*
wem-ě, wy-mě, *s.* *sr.* mnu.
won-ěti, *sls.*
wen, wně, *přs.*
win-iti, *sls.*
wal-iti, *sls.*
wůl, wůl, *m.*
wol-ati, *sls.*
wol-iti, *sls.*
wel-eti, *sls.*
wel-iký, *p.*
wor, *m.*
wře, wru, wřjti, *sls.*
wýr, *w.* wy-gi.
wěř-iti, *sls.*
wadu, wadnu, *sls.*
wad-iti, *sls.*
wed-u, wésti, *sls.*

wod-a, *ž.*
wid-ěti, *sls.*
wěd-ěti, *sls.*
wět-iti, *sls.*
wet-ech, wetchý, *p.*
wjt-ati, *sls.*
wjt-ěz, *m.*
wez-u, wézti, *sls.*
wz, *př.* (wzhůru).
wáz-ati, *sls.*
wěz-eti, *sls.*
wěž-e, wěž, *ž.*
wes, *ž.*
wes-lo, *w.* wez-u.
woš, *m.* wosa, *ž.*
wys-oký, *p.*
wis-eti, *sls.*
weš, *ž.*
weš, wše, weš-ken, *p.*
wěc, *w.* wět.
weč-er, *m.*
wáh-a, *ž.*
wěch, wěchet, *m.*
wyk-nauti, *sls.*
wěk, *m.*
bog-jm se, báti se, *sls.*
bug-etí, *sls.*
baw-iti, *w.* býti.
bab-a, *ž.*
bab-yka, *ž.*
bob, *m.*
bub-ák, *m.*
bub-en, *m.*
bůb-, baubel, *m.*
bán-ě, *ž.*
bon-iti, *w.* bog-jm se.
bol, *m.*
bol-e (*st.*) *přs.* (Boleslaw).
byl-ina, *ž.*
běl, bjlý, *p.*
ble-gi, bléti, *sls.*
blig-i, bljti, *sls.*
bar-ák, *m.*
bér, *m.*
ber-an, *m.*
ber-la, *ž.*
ber-u, bráti, *sls.*
bře-, břjti, *sls.*
bor, *m.*
boř-iti, *sls.*
bůř-iti, bauřiti, *sls.*
bod-r, bodrý, (*st.*) *p.*
bod-u, bůsti *sls.*
bůd-a, bauda, *ž.*
bud-iti, *w.* bdě.
bed-niti, *sls.*
bed-ro, *s.*
běd-a, bjda, *ž.*
bdě, bdjti, *sls.*
bot-nati, *sls.*
bez, *př.*
bez, *m.*
baž-iti, *sls.*
bos, bosý, *p.*
bos-k-ati, *sls.* *sl.*
běs, *m.*
bac-iti, *sls.*
buc, *wk.*
beč-eti, *w.* bek.
beč-ka, *ž.*
bah-no, *s.*
bůh, Bůh, *m.*

běh-u, běhati, *sls.*
bach-oř, *m.*
boch-njk, *m.*
buch, bauch-ati, *sls.*
buch-ta, *ž.*
bok, *m.*
buk, *m.*
bukati, bučeti, *sls.*
býk, beyk, *m.*
páw, *m.*
pap-uch, papaušek, *m.*
pop, *m.*
pup-ek, *m.*
pip-l-ati, *sls.*
pěn-iti, *sls.*
pně, pnjti, *sls.*
pla-gi, pláti, planauti, *sls.*
pól, půl, *ž.*
plu-gi, plauti, *sls.*
pjl-a, *ž.*
pil-ný, *p.*
ple-gi, pléti, *sls.*
pli-gi, pljti, *sls.*
pař-iti, *sls.*
per-u, práti, *sls.*
pěr-o, *s.*
pře, *př.*
pře, pru, přjti, *sls.*
pře-gi, přjti, přáti, *sls.*
při, *př.*
pro, *př.*
pýr, peyř, *m.*
pad-u, pásti, padnauti *sls.*
pod *w.* po.
pud-iti, *sls.*
pat-a, *ž.*

pot, *m.*
půt, paut, *m. i ž.*
půt-o, pauto, *s.*
pt-ák, *m. sr.* πτάω
pyt-ati, ptáti, *sls.*
pit-ati, *sls.*
pět, *čs.*
paz-aur, *m.*
paž-e, *sr.* paz.
pas-u, pásti, *sls.*
pes, *m.*
pis-ati, psáti, *sls.*
pše-nice, *ž.*
pěš-, *w.* pěch.
páč-iti, *w.* pak.
pučeti, *w.* puk.
pěh-a, pjha, *ž.*
puh, pauhý, *p.*
pjch-ati, *sls.*
pěch, *m.* (pěch-ota).
-pak- (rozpakowati se).
puk-ati, *sls.*
pek-u, péci, *sls.*
mág-e, *ž.*
mjg-eti, *w.* mi-gi.
mně-ti, mnjti, *sls.*
mám-iti, *sls.*
meu-šj, *p.*
měn-iti, *sls.*
mal, malý, *p.*
mel-i, mleti, *sls.*
mol, *m.*
mýl-iti, *sls.*
mil, milý, *p.*
měl, mělčina, *ž.*
moř-e, *s.*

mře, mru, mřjti, *sls.*
mjr, *m.*
měř-iti, *sls.*
med, *m.*
můd-j, maudj, *s.*
měď, *ž.*
mat-u, másti, *sls.*
mát-a, *ž.*
mot-ati, *sls.*
mut-iti, mautiti, *sls.*
metu, mésti, *sls.*
mýt-iti, *sls.*
maz-ati, *sls.*
mjz-a, *ž.*
muž, *m.*
mas-o, *s.*
máslo, *w.* maz.
měs-iti, mjsiti, *sls.*
myš, *ž.*
moc, *w.* moh.
meč, *m.*
mjč, *m.*
mh-a, (mhla, mlha), *ž.*
moh-u, moci, *sls.*
mih-ati, *sls.*
mách-ati, *sls.*
můch-a, maucha, *ž.*
mech, *m.*
měch, *m.*
mak-ati, *sls.*
mák, *m.*
mok, *m.*
muk-a, *ž.*
můk-a, mauka, *ž.*
měk-ek, měkký, *p.*
myk-ati, mknauti, *sls.*

ney-, *č.*
náw-a (*st.*), *ž.*
naw-, unawiti, *sls.*
now, nowý, *p.*
niw-a, *ž.*
neb-e, *s.*
něm, němý, *p.*
nyu-j, *přs.*
noř-iti, *sls.*
nad, *w.* na.
nud-iti, nutiti, *sls.*
njz-ek, njzký, *p.*
nůž, nůž, *m.*
nos, *m.*
nes-u, nésti, *sls.*
noc, *ž.*
nah, nahý, *p.*
noh-a, *ž.*
něh-a, *ž.* (něžný).
nech-ati, *sls.*
nik-ati, wznikati, *sls.*
log, lůg, *w.* ligi.
law-a, lawice, *ž.*
low-iti, *sls.*
lew, lewý, *p.*
lew, *m.*
lub, *m.*
leb, *m. i ž.*
lib, libý, *p.*
lap-ati, *sls.*
lap-a, *ž.* (st.)
lůp-iti, laupiti, *sls.*
lep-iti, *sl.*
lép, lepý, *p.*
ljp-a, *ž.*
lom-iti, *sls.*

6. Měké samohlásky.

Neyčastěgj se směšuge *i* s *e*, a klade se po *w*, *f*, *b*, *p*, *m*, *n*, *d*, *t*: *wie*, *fie*, *bie*, *pie*, *mie*, *nie*, *die*, *tie*. W tisku se klade *ě* mjsto *ie*.

wěk,	wěc.	mě,	město.
fěrtoch,	oféra.	něco,	němý.
běh,	běda!	děd,	děwka.
pět,	pěšky.	tě,	těsto.

Mjsto *rz* (*rie*) má Čech *ře* (druhdy *rze*): *dřewa*, *tři* a t. d. Slowáci neznagj tento smjšený zwuk, a wyslowugj mjsto *řeka*, *řekl*, buď *rieku*, *riekl*, aneb gen *reka*, *rekl*.

Wšudy, kdeby po *l* měké *ě* státi mělo, stawj se mjsto něho gen čisté *e*: *na skále*, *wesele*.

Měké *ia*, *io*, *iu*, stáwagj gen po *n*, *d*, *t*:

ňadra, woňawý, doplňowati.
dňe, ďábel, žjďata, háďata.
shromažďowati, shromažďugi.
šťastný, křesťan, koťata, děťátko.
pocíťowati, pociťugi.

Raděgi wšak giž pjšj *pocitowati*, *pocitugi*, gakož i *zapat*, *spat*, mjsto *zapťat*, *spiat*.

7. Důležitý rozdjl *i* a *y*.

Syllaby *wi*, *bi*, *pi*, *mi*, *ni*, *li*, *ři*, *di*, *ti* rozeznáwagj se podstatně od *wy*, *by*, *py*, *my*, *ny*, *ly*, *ry*, *dy*, *ty*, poněwadž na nich i rozdjlnost wýznamu záležj:

nic,	oni;	nynj,	ony.
pánj,	djm;	panny,	dým.
djl,	gdi;	dýl,	kdy.
ti	tito;	ty,	tyto.
tis,	tiž;	tys,	tyž.

Syllaby *li* a *ly* rozeznáwagj slowácká a morawská usta geště znalegi, nežli česká:

dali, malj *pl.*; daly, malý.
lis, liška; lysý, lyska.
ljk, slintati; lyko, slyšeti.
sljkati, plinauti; polykati, plynauti.

We psanj neužjwagj giž Čechowé hrubého *ł*, ačkoli se syllaby *li* a *ly* másti nesmégj: *kostely*, w *kostelých*, kdežtoby se w prwnjm hrubé *ł* psáti mělo.

Syllabu *ři* rozeznáwagj česká a morawská usta (gakož i polská) welmi znale od širšjho *ry*. Někdy se psáwalo *rs*, *rz* a *rž*, nynj ale a sice giž od dáwna *ř*:

kmotři, dobřj; kmotry, dobrý.
Bawoři, Řjm; Bawory, rýma.
řit, řjpa; ryt, rýpati.

Gemněgšj syllaby *wi*, *bi*, *pi*, *mi*, při nichž se rtowé gen gemně dotknau, musegj od hrubšjch *wy*, *by*, *py*, *my*, které se ku předu hnutými a zaužených rty silněgi wyslowj, we psanj pozorně rozeznány býti, ač rozdjl ten z českých rtů tak znalý nenj, gako z polských a ruských.

wigi, wjti, wjr; wygi, wýti, wýr.
wiklati se, wiseti; zwykati, wysoký.
žiwi, *m.* wjdati; žiwy, *ž.* wydati.
bil, bjti, bidlo; byl, býti, bydlo.
bjlý, pjchati; býlj, pýchati.
piskoř, pjce; pysk, pýrko.
pitel, pitomý; pytel, zpytati.
mi, mjšeti; my, myš.
mjti, mjsa; mýti, mysl.
milý, chromj; omyl, chromý.

Po *g* nemůže nikdy *y* státi, ale wždycky *i*: *giný*, *gjti*, *gim* (eis), *giskra*, *mogi*, *twogi*, *swogi*.

Tak se též po *ž*, *š*, *č*, wždy gen *i* pjše (nikdy *y*).

žiwot, široký; žjla, šjdlo.
čili, čich; čj, čjhati.

Po *z*, *s*, *c*, psáwalo se gen *y*, wšakby se podlé obdoby (analogie) mnohými mjsty *i* psáti mělo, a sice po *c* wždycky.

Po *h*, *ch*, *k*, nemůže nikdy *i* státi, ale wždy gen *y*: *hybay*, *záhy*, *chybiti*, *chytrý*, *kyselý*, *kytka*. A kde prawidlo žádá *i*, proměňugj se w sičicj:

pauhý *w muž. pl.* pauzj.
suchý, sušj.
weliký, welicj.

8. Znamenánj měkých sauzwuček.

Pohltjli se na konci při *n*, *d*, *t* měké *i* neb *ě*, a spogjli se s předcházegjcjmi sauzwučkami, znamenagj se *ň*, *ď*, *ť*.

zwoniti : zwoň, zwoňte.
honiti : hoň, hoňte.
kladu : klaď, klaďte.
budu : buď, buďte.
mlátiti : mlať, mlaťte.
chytiti : chyť, chyťte.

Ostatnj, totiž *w*, *b*, *p*, *m*, *l*, nebýwagj znamenány, ač po nich *i* odpadlo: *mluw*, *hub*, *top*, *lom*, *pal*, od *mluwiti*, *hubiti*, *topiti*, *lomiti*, *páliti*.

9. O přjzwuku českých slow.

Prwnj syllabu každého slowa wyslowuge Čech zwláštnjm pozdwiženjm a důrazem. Přjzwuk má tedy swé ustawičné a nezměnitedlné sjdlo na prwnj syllabě. Pročež nenj třeba přjzwuku znamenati, ale průtažnost samohlásek. Netoliko *král*, *králowna*, *králowský*, *králowstwj*, magj přjzwuk na syllabě *krá*, ale i *kralugi*,

kralowati na *kra*, ač se tu *a* giž neprotahuge. Tak též *práce* a *pracowitý*, *pracowitost*, *pracowati*. Zákonu tomu musegj se i cizj slowa podrobowati. W *lucerna*, klade Čech přjzwuk na *lu*, ne pak na *cer*, gakž to latinjk dělá, od něhož to slowo přigal.

Přigdeli ale spogenjm předložky aneb giné částečky na počátku slowa prwnj syllaba ze swého mjsta, a přigdeli tudy na druhé aneb třetj mjsto, tratj také swůg přjzwuk, poněwadž geg předložená částečka dostáwá. W *nemoc*, *neduh*, *neštěstj*, *nemaudrý*, *neylepšj*, *praděd*, *podwod*, *nápad*, *západ*, *zapomenauti*, nemá giž druhá syllaba přjzwuku, ač geg gakožto prwnj syllaba w nesložených slowech *moc*, *duh*, *štěstj*, *maudrý* a t. d. měla.

Přjzwuk se i tehdáž tratj, byť byly předložky odděleny: *o-tom*, *u-něho*, *we-středu*, *po-poli*, *na-nebi*, *do-pekla*, *za-lesem*, *ze-země*, *se-wšemi*, *ke-wšemu*, *ob-den*, *od-nich*, *bez-ruky*, *pod-nohau*, *nad-hlawau*, *při-zemi*, *pro-tebe*, *před-nimi*, *přes-wodu*.

Po dwéslabičných předložkách a po skrácených *skrz*, *krom*, mjsto *skrze*, *kromě*, a po *dle* netratj přjzwuku prwnj syllaba následugjcjho slowa.

W *Pánbůh*, *zleyduch*, *pantáta*, tratj geg druhé slowo. Nikoli wšak w *pan streyc*, *pan děkan*.

Stogjli gednoslabičná zcela oddělená slowa podlé sebe, mjwá obyčegně gen gedno, a sice důležitěgšj přjzwuk. W spogenjch: *můg pán*, *gá chci*, *on sám*, *tys psal*, má druhé slowo přjzwuk. W *pogď sem*, *gdi tam*, má prwnj přjzwuk. Chtěllihy mluwjcj druhé slowo pozdwjhnauti, přeložilby ge ginač a řeklby: *sem pogď*, *tam gdi*.

Poněwadž se kratšj náměstky *mi*, *mě*, *ti*, *tě*, *si*, *se*, *mu*, *ho* wždy gen po giných slowech kladau, negsau i žádného přjzwuku schopny. Chtělliby mluwjcj schwálně důraznost na nich wygádřiti, wolilby určitěgšj *mně*, *mne*, *tobě*, *tebe*, *sobě*, *sebe*, *gemu*, *geho*.

Gednoslabičné spogky, gáko *i*, *a*, *by*, *ni*, *li*, *že*, *či*, *ať*, *až*, *pak*, *než*, býwagj podobně wedlé giných přjzwučných slow bezpřjzwučny, a toliko spogenjm s ginými nepřjzwučnými přjzwuku nabýwagj: *pakli*, *čili*, *nežli*, *žeby*, *ať mi* a t. d.

TWOŘENJ SLOW.

(*č.* znamená částečku, *čs.* čjslo, *m.* mužské, *mn.* množný, *n.* náměstku, *p.* přjdawné, *př.* předložku, *přs.* přjslowku, *s.* střednj, *sl.* slowenské, *sls.* sloweso, *sp.* spogku, *sr.* srowney, *st.* staré, *w.* wiz, *wk.* wykřiknjk, *ž.* ženské.)

10. Půwodnj zwukowé a půwodnj syllaby 1nj třjdy, gežto gen w gedné spoluzwučce záležegj, ať gest k nj připogena samohláska čili nic.

a, *sp.*
a-ž, *přs.* *i.* *sp.*
o, *př.*
o, *wk.*
u, *př.*
u-ž, giž, *přs.*
i, *sp.*
i-že. *st.* genž, *n.*
i-du *st.* gdu, gjti, *sls.*
i-mu *st.* gmu, gjti *sls.*
ge-du, geti, *sls.*
w, we, *přs.*
wy, *př.*
wy, *n.*
wy-gi, wýti, *sls.*
wě-gi, wáti, *sls.*

ba, *přs.*
ba-gi, (bágeti) *sls.*
bo *st.* nebo, *přs.*
bu-du, býti *sls.*
bi-gi, bjti, *sls.*
pa-, po, *př.*
pě, pnu, pjti, *sls.*
pě-gi, pěti, *sls.*
pi-gi, pjti, *sls.*
má-ti, *ž.*
ma-nu, manauti *sls.*
my, *n.*
my-gi, mýti *sls.*
mi-gi, minauti, *sls.*
mě, mnu, mnauti, *sls.*
na, *př.*

no, *wk.*
nu, *wk.*
ne, *přs.*
ne-ž, *přs.*
ny-gi, nýti (*st.*) *sls.*
ni, *přs.*
ni-t *ž.*
ně-, *č.*
la-gi, láti, *sls.*
-li, *č.*
li-gi, ljti, *sls.* le-gi, léti, *sls.*
le-, *č.*
rá-ti, *sls.*
ru-gi, rauti (*st.*) *sls.*
ry-gi, rýti, *sls.*
ři-gi, řjti, *sls.*
ře-gi, řjti (*st.*) *sls.*
ři-nu, řinauti (*st.*) *sls.*
da, dám, dáti, *sls.*
do, *př.*
du-gi, dauti, *sls.*
de-n, *m.*
-de, -dy, *č.*
dě-gi, djti, *sls.*
t (*st.*) ten, ta, to, *n.*
ta-gi, táti, *sls.*
tá-ta, *m.*
tu, *přs. w.* t.
ty, *n.*
ty-gi, týti, *sls.*
tě, tnu, tjti, *sls.*
z, ze, *př.*
za, *př.*
ze-gi, (zjti), zjwati, *sls.*
ža, žnu, žjti, *sls.*
že, *sp. w.* iže.
ži-wu, žigi, žjti, *sls.*
s, se, *př.*
su-gi, sauti, *sls.*
se-gi, seti, sjti, *sls.*
se (sebe), *n.*
še-l, (šedu) *sls.*
ši-gi, šjti, *sls.*
ši-nu, šinauti, *sls.*
če, čjti, počjti, *sls.*
če, *st.* čo, sl. co, *n.*
čá-ka, *ž. od sl.* čaju.
ču-gi, čauti, *sls.*
či-gi, čjti, *sls.*
či, *přs.*
h-nu, hnauti, *w.* hyb.
ha, *wk.*
hé, *wk.*
hy, *wk.*
k-to, kdo, *n.*
k, ke, ku, *př.*
ka-gi, káti se, *sls.*
ka-nu, kanauti, *sls.*
ku-gi, kauti, *sls.*
ký, *n. w.* k-to.

II. Půwodnj syllaby 2hé třjdy, wkteréž se dwě spoluzwučky spogugj.

ay, *wk.*
ug-ec, *m.*
og, oge (wog), *m. i s.*
ow, (*st.*), *n.*

ob-a, *n.* *čs.*
um, (rozum), *m.*
an, *sp.*
on, ona, ono, *n.*
un-ý (*st.*) *p.*
ul (aul), *m.*
or-ati, *w.* ráti.
oř, *m.*
ud (aud), *m.*
ud-ice, *ž.*
ud-iti, *sls.*
ať, *sp.*
ot (*st.*), od, *přs.*
ot-ec, *m.*
uz-el, *m.*
už, už-ket, *m.*
os, (wos), *ž.*
us (waus), faus, *m.*
ač, *sp.*
uč-iti, *w.* uk.
uch-o, *s.*
ok-o, *s.*
uk, (nedouk), *m.*
gew-iti, *sls.*
gab-lko, *s.*
geh-atí, *sls.*
gap-ný, *p.*
gám-a, *ž.*
gun-y, *p.* gunec, *m.*
gin-ý, *p.*
gjn-j, *s.*
gel, gedle *ž.*
gal-owý, *p.*
gjl, *m.*
gar, garý, *p.*
gar-o, *s.*
ged, *m.*
ged-en, *čsl.*
ged-l, gjsti, *sls.*
gat-ky, *ž.*
gáz, (*st.*), gá, *n.*
gez, *m.*
gež, *w.* geh.
gas-ný, *p.*
ges-t, gsem, *sls.*
geč, *w.* gek.
geh-la, *ž.*
gih, *m.*
gjch-a, *ž.*
gek, *m.*
wag-, weg-ce, *s.*
wog-sko, *s.*
waw-ák, *m.*
wáb-iti, *sls.*
wáp-no, *s.*
wem-ě, wy-mě, *s.* *sr.* mnu.
won-ěti, *sls.*
wen, wně, *přs.*
win-iti, *sls.*
wal-iti, *sls.*
wůl, wůl, *m.*
wol-ati, *sls.*
wol-iti, *sls.*
wel-eti, *sls.*
wel-iký, *p.*
wor, *m.*
wře, wru, wřjti, *sls.*
wýr, *w.* wy-gi.
wěř-iti, *sls.*
wadu, wadnu, *sls.*
wad-iti, *sls.*
wed-u, wésti, *sls.*

wod-a, *ž.*
wid-ěti, *sls.*
wěd-ěti, *sls.*
wět-iti, *sls.*
wet-ech, wetchý, *p.*
wjt-ati, *sls.*
wjt-ěz, *m.*
wez-u, wézti, *sls.*
wz, *př.* (wzhůru).
wáz-ati, *sls.*
wěz-eti, *sls.*
wěž-e, wěž, *ž.*
wes, *ž.*
wes-lo, *w.* wez-u.
woš, *m.* wosa, *ž.*
wys-oký, *p.*
wis-eti, *sls.*
weš, *ž.*
weš, wše, weš-ken, *p.*
wěc, *w.* wět.
weč-er, *m.*
wáh-a, *ž.*
wěch, wěchet, *m.*
wyk-nauti, *sls.*
wěk, *m.*
bog-jm se, báti se, *sls.*
bug-etí, *sls.*
baw-iti, *w.* býti.
bab-a, *ž.*
bab-yka, *ž.*
bob, *m.*
bub-ák, *m.*
bub-en, *m.*
bůb-, baubel, *m.*
bán-ě, *ž.*
bon-iti, *w.* bog-jm se.
bol, *m.*
bol-e (*st.*) *přs.* (Boleslaw).
byl-ina, *ž.*
běl, bjlý, *p.*
ble-gi, bléti, *sls.*
blig-i, bljti, *sls.*
bar-ák, *m.*
bér, *m.*
ber-an, *m.*
ber-la, *ž.*
ber-u, bráti, *sls.*
bře-, břjti, *sls.*
bor, *m.*
boř-iti, *sls.*
bůř-iti, bauřiti, *sls.*
bod-r, bodrý, (*st.*) *p.*
bod-u, bůsti *sls.*
bůd-a, bauda, *ž.*
bud-iti, *w.* bdě.
bed-niti, *sls.*
bed-ro, *s.*
běd-a, bjda, *ž.*
bdě, bdjti, *sls.*
bot-nati, *sls.*
bez, *př.*
bez, *m.*
baž-iti, *sls.*
bos, bosý, *p.*
bos-k-ati, *sls.* sl.
běs, *m.*
bac-iti, *sls.*
buc, *wk.*
beč-eti, *w.* bek.
beč-ka, *ž.*
bah-no, *s.*
bůh, Bůh, *m.*

běh-u, běhati, *sls.*
bach-oř, *m.*
boch-njk, *m.*
buch, bauch-ati, *sls.*
buch-ta, *ž.*
bok, *m.*
buk, *m.*
bukati, bučeti, *sls.*
býk, beyk, *m.*
páw, *m.*
pap-uch, papaušek, *m.*
pop, *m.*
pup-ek, *m.*
pip-l-ati, *sls.*
pěn-iti, *sls.*
pně, pnjti, *sls.*
pla-gi, pláti, planauti, *sls.*
pól, půl, *ž.*
plu-gi, plauti, *sls.*
pjl-a, *ž.*
pil-ný, *p.*
ple-gi, pléti, *sls.*
pli-gi, pljti, *sls.*
pař-iti, *sls.*
per-u, práti, *sls.*
pér-o, *s.*
pře, *př.*
pře, pru, přjti, *sls.*
pře-gi, přjti, přáti, *sls.*
při, *př.*
pro, *př.*
pýr, peyř, *m.*
pad-u, pásti, padnauti *sls.*
pod *w.* po.
pud-iti, *sls.*
pat-a, *ž.*

pot, *m.*
pùt, paut, *m. i ž.*
pùt-o, pauto, *s.*
pt-ák, *m. sr.* πτάω
pyt-ati, ptáti, *sls.*
pit-ati, *sls.*
pět, *čs.*
paz-aur, *m.*
paž-e, *sr.* paz.
pas-u, pásti, *sls.*
pes, *m.*
pis-ati, psáti, *sls.*
pše-nice, *ž.*
pěš-, *w.* pěch.
páč-iti, *w.* pak.
pučeti, *w.* puk.
pěh-a, pjha, *ž.*
puh, pauhý, *p.*
pjch-ati, *sls.*
pěch, *m.* (pěch-ota).
-pak- (rozpakowati se).
puk-ati, *sls.*
pek-u, péci, *sls.*
mág-e, *ž.*
mjg-eti, *w.* mi-gi.
mně-ti, mnjti, *sls.*
mám-iti, *sls.*
meu-šj, *p.*
měn-iti, *sls.*
mal, malý, *p.*
mel-i, mleti, *sls.*
mol, *m.*
mýl-iti, *sls.*
mil, milý, *p.*
měl, mělčina, *ž.*
moř-e, *s.*

mře, mru, mřjti, *sls.*
mjr, *m.*
měř-iti, *sls.*
med, *m.*
můd-j, maudj, *s.*
měď, *ž.*
mat-u, másti, *sls.*
mát-a, *ž.*
mot-ati, *sls.*
mut-iti, mautiti, *sls.*
metu, mésti, *sls.*
mýt-iti, *sls.*
maz-ati, *sls.*
mjz-a, *ž.*
muž, *m.*
mas-o, *s.*
máslo, *w.* maz.
měs-iti, mjsiti, *sls.*
myš, *ž.*
moc, *w.* moh.
meč, *m.*
mjč, *m.*
mh-a, (mhla, mlha), *ž.*
moh-u, moci, *sls.*
mih-ati, *sls.*
mách-ati, *sls.*
můch-a, maucha, *ž.*
mech, *m.*
měch, *m.*
mak-ati, *sls.*
mák, *m.*
mok, *m.*
muk-a, *ž.*
můk-a, mauka, *ž.*
měk-ek, měkký, *p.*
myk-ati, mknauti, *sls.*
ney-, *č.*
náw-a (*st.*), *ž.*
naw-, unawiti, *sls.*
now, nowý, *p.*
niw-a, *ž.*
neb-e, *s.*
něm, němý, *p.*
nyu-j, *přs.*
noř-iti, *sls.*
nad, *w.* na.
nud-iti, nutiti, *sls.*
njz-ek, njzký, *p.*
nož, nůž, *m.*
nos, *m.*
nes-u, nésti, *sls.*
noc, *ž.*
nah, nahý, *p.*
noh-a, *ž.*
něh-a, *ž.* (něžný).
nech-ati, *sls.*
nik-ati, wznikati, *sls.*
log, lůg, *w.* ligi.
law-a, lawice, *ž.*
low-iti, *sls.*
lew, lewý, *p.*
lew, *m.*
lub, *m.*
leb, *m. i ž.*
lib, libý, *p.*
lap-ati, *sls.*
lap-a, *ž.* (st.)
lůp-iti, laupiti, *sls.*
lep-iti, *sl.*
lép, lepý, *p.*
ljp-a, *ž.*
lom-iti, *sls.*

lan-i, laň, ž.
lun, launek, m.
lun-a, ž.
luň-ák, m.
len, m.
léň, ž. (lenost.)
ljň, m.
lnauti, w. lep.
lel-ek, m.
lad-a, ž.
lad-o, s.
lod-i, ž.
lùditi, lauditi, sls.
led, m.
led-a, č.
lid, m.
lùt, lautka, ž.
let-ěti, sls.
lét-o, s.
ljt, ljtý, p.
lez-u, lézti, sls.
ljz-ati, sls.
lùž-e, lauže, ž.
los, m. (zwjře.)
les, m.
lys, lysý, p.
lis, m. (liška).
ljc-e s.
lùč, lauč, ž.
ljč-iti, w. lek.
lhu, lháti sls.
luh, lauh, m.
luh, m. (les).
leh-ek, lehký, p.
leh-u, lehnauti sls.
lih-a, ž.
lich, m. licha, ž.
lák-ati, sls.
lok-et, m.
luk, m.
lyk-o, s.
lek-ati, sls.
lék, ljk, m.
rág, m.
rog, m.
row-en, rowný, p.
rew-u, rwu, rwáti, sls.
řew-u, řwu, řwáti, sls.
rob-iti, sls.
rub, m.
rùb-iti, raubiti, sls.
ryb-a, ž.
řeb-ro, žebro, s.
rap-auch, m.
řep-a, řjpa. ž.
rám-ě, rameno, s.
rán-o, s.
ran-iti, sls.
ron-iti, sls.
rùn-o, rauno, s.
rol-e, rolj, ž.
rar-oh, m.
rar-och, m. (rarášek).
rád, přs.
rad-iti, sls.
rod-iti, sls.
rdě, rdjti, sls.
rud-ý, w. rdě.
řad-a, ž. řád. m.
řed. řjd-iti, sls.
řed-iti, sls. (řjdký).
rat-ist, ž.

ret, *m.* rtowé *mn.*
řet-ěz, *m.*
raz-iti, *sls.*
roz-, *př.*
ryz-ý, *p.*
řéz-ati, *sls.*
rež, *ž.*
rže, ržáti, *sls.*
ras, *m.*
ros-a, *ž.*
rus, rus-ý, *p.*
rys, *m.*
řas-a, *ž.*
ráč-iti, *sr.* radš chtjti?
ruč-j, *w.* ruk.
roh, *m.*
rùh-ati, rauhati se, *sls.*
rýh-a, reyha, *ž.*
řjh-ati, *sls.*
řeh-tati, *sls.*
rach-ati, *sls,*
ruch-ati, poruchati, rušiti, *sls.*
rùch-o, raucho, *s.*
rych-lý, *p.*
rak, *m.*
rak-ew, *ž.*
ruk-a, *ž.*
ryk, *m.*
řek-u, řku, řjci, *sls,* *w.* ře.
řek-a, *w.* ře.
dog-iti, *sls.*
dyg-e, *ž.*
dáw-iti, *sls.*
dew-ět, *čs.*
dew-eř, *m.*
dwa, dwě, *čs.*

diw, *m.*
děw-a, djwka, *ž.*
dob-iti, *sls.* (ozdobiti).
dub, *m.*
dbá-ti, *sls.*
dùp-a, *ž.* (daupě).
dup-ati, *sls.*
dòm, dům, *m.*
dým, *w.* du.
dan-ěk, *m.*
dno, *s.*
den *w.* de.
dál-e, *přs.*
dòl, důl, *m.*
dol-iti, *sls.* (odolati).
dél-e, *přs.*
dle, *přs.*
der-u, dráti, *sls.*
dře, dřjti, *sls.*
děr-a, djra, *ž.*
děd, *m.*
dat-el, *m.*
dùt-nati, dautnati, *sls.*
dět-i, *mn.* djtě, *s.*
djž-e, djž, *ž.*
dás-eň, *ž.*
dus-iti, *w* duch.
des-et, *čs.*
des-ka, dska, *ž.*
ďás, *m.*
děs-iti, *sls.*
dci (dcera), *ž,*
duh (neduh), *m.*
duh-a, *ž.*
deh-et, *m.*
doch, *m.*

dech, *m.*
děk, *m.*
tag-iti, *sls.*
tbá-ti, (dbáti), *sls.*
top-iti *sls.*
tep-ati. *sls.*
tip-et, *m.*
tup-iti, *sls.*
tma, *ž.*
ton-u, *w.* top.
ten-ek, tenký, *p.*
tyn-iti, *sls.*
tle, tljti, *sls.*
tùl-ati, taulati se, *sls.*
tùl-iti, *sls.*
tel-e, *s.*
těl-o, *s.*
týl, *m.*
tře, třjti, *sls.*
tři, *čs.*
tur, *m.* (*st.*)
tát-a, *m.*
tet-a, *ž.*
ťuť-a, *ž.*
táz-ati, *w.* tah.
těž-ký, *w.* těh.
tes-ati, *sls.*
tis, *m.*
těs-en, těs-ný, *p.*
tuš-iti, *w.* tuch.
tci, *ž. st.*
toč-iti, *w.* tek.
tah-u, táhnauti, *sls.*
těh-u, těhnauti, *sls.*
tuh, tuhý, *p.*
tuch-a. *ž.*
tich, tichý, *p.*
teh-án, *m.*
těch, *m.* utěcha, *ž.*
tuk, *w.* ty-gi.
tek-u, téci, *sls.*
tku, tknu, tknauti, *sls.*
tku, tkám, tkáti, *sls.*
zow-u, zwáti, *sls.*
zob-u, zobati, *sls.*
zub, *m.*
zeb-u, zábsti, *sls.*
zem-ě, *ž.*
zim-a, *ž.*
zmi-ge, *ž.*
zna, znáti, *sls.*
zun-a, *ž.*
zel-j, *s.*
zel, zla, zlo ; zlý, *p.*
zář-e, *ž.*
zře, zřjti, *sls.*
zdě, zdjti, *w.* z-dě-gi.
zda, zdáti se, *sls.*
zad, *w.* za.
zeť, *m.*
zéz, *m.*
žwa, žwáti, *sls.*
žáb-a, *ž.*
žen-a, *ž.*
žal, žel, *m.*
žra, žráti, *sls.*
žda, ždáti, (st.) *sls.* (žádati).
žid-iti, *sls.*
žďa, ždjti (ždmu), *sls.*
žez-lo, *m.*
žjž-eň, *ž.*
žas-u, žasnauti, *sls.*

žeh-u, žjci, *sls.*
sog-ka, *ž.*
sow-a, *ž.*
siw, siwý, *p.*
spě, spěti (spěchati), *sls.*
sáp-ati, *sls. w.* sopiti.
sop-iti, *sls.*
sup-ati, *sls.*
sup, *m.*
syp-ati, (spáti) *sls.*
sám, *n.*
sum, sumec, *m.*
smě, směti, smjti, *sls.*
saň, *ž.*
sen-o, *s.*
snu, snugi, snowati, *sls.*
syn, *m.*
sin, siný, *p.*
sieň, sjň, *ž.*
sla, sláti (poslati), *sls.*
sol, sůl, *ž.*
slu-gi (slowu), slauti, *sls.*
sjl-a, *ž.*
sra, sráti, *sls.*
sur-ow, sirowý, *p.*
sýr, seyr, *m.*
sir, sirý, *p.*
sier-a, sjra, *ž.*
sad-u, sjsti, seděti, *sls.*
sád-lo, *w.* sadu.
sud, *m.*
sùd-iti, sauditi, *sls.*
sud-a, *ž.*
sed-m, *čs.*
stá, státi, *sls.*
sot-iti, (*st.*) *sls.*

syt, syt-ý, *p.*
ssa, ssáti, *sls.*
sýc, seyc, *m.*
sic-e, *přs.*
sca, scáti, *sls.*
soč-iti, *w.* sok.
sič-eti, *w.* sikati.
sah-u, sjci, *sls.*
soch-a, *ž.*
sech, schnu, schnauti, *sls.*
sak, *m.*
sok, *m.*
suk, *m.*
sek-u, sjci, sekati, *sls.*
sik-ati, *sls.*
šib-ati, (*st.*) *sls.*
šep-et, šept, *m.*
šjp, *m.*
šip-ina, špina, *ž.*
šum-ěti, *sls.*
šál-iti, *sls.*
šer, šer-ý, *p.*
šer-eda, *ž.*
šjr, šjr-ý, *p.*
šed, šedý, *p.*
šid-iti, *sls.*
šat, *m.*
šet-linka, *ž.* (šetati). *cr.* šé-l.
šti-gi, *w.* sca.
šes-t, *čs.*
šaš-ek, *w.* šách.
šoc-owice, *ž.*
šách, *m.* (šiška).
šuk-ati, *sls.*
šik, *m.*
sew, *m.* (cjwka).

cáb, *m.*
cáp, *m.*
cap-ati, *sls.*
cep, *m.*
cup-ati, *sls.*
cpa, cpáti, *sls.*
cen-a, *ž.*
cal-ta, *ž.*
cul-iti, *sls.*
cel, celý, *p.*
cár-ati, *sls.*
cud-iti, *sls.*
ced-iti, *sls.*
cit, *m. w.* či.
ciz-j, *p.*
cas-ný, *p.*
cac-orka, *ž.*
cuc, cec, *w.* ssa.
cáh-lý, *p. sr.* tah.
cuch-ati, *sls.*
cák, *w.* sech.
cka, ckáti, ceknauti, *sls.*
čub-a, *ž.*
čáp, *m.*
čep, *m.*
čpě, čpěti, čpjti, *sls.*
čum-ěti, *sls.*
čin-iti, *sls.*
čně, čněti, čnjti, *sls.*
čel-o, *s.*
čel-ist, *ž.*
čár-a, *ž.*
čeř-en, *m.*
čer-ný, *p.*
čře, čřjti, čeř-iti, *sls.*
čád, *m.*
čad-iti, *w.* kad.
čte, čjsti, *sls.*
čjž, *m.*
čas, *m.*
čes-ati, *sls.*
čjs-lo, *w.* čte.
čéš-e, čjse, *ž.*
čoč-ka, *ž.*
čeč-et, *ž.*
čjh-ati, *sls.*
čech-el, *m.*
čich-ati, *w.* či-gi.
ček-ati, *sls.*
čka, čkáti, *sls.*
hág, *m.*
hog-iti, *sls.*
how-ěti, *sls.*
hub-a, hauba, *ž.*
hýb-ati, *sls.*
hùp-ati, haupati, *sls.*
hom-ole, *ž.*
hum-no, *s.*
hna, hnáti, ženu, *sls.*
hnu, *w.* hyb.
han-ěti, *sls.*
hni-gi, hnjti, *sls.*
hùn-ě, haun-ě, *ž.*
hal-iti, *sls.*
hal-uz, *ž.*
hol, holý, *p.*
hòl, hůl, *ž.*
hor-a, *ž.*
hoř-eti, *sls. sr.* hřegi,
hře-gi, hřáti, *sls.*
hod-iti, *sls.*
hud-u, hausti, *sls.*

hot, *wk.*
hyz-diti, *sls.*
hůž, haužew, *ž.*
has-iti, *sls.*
hus-a, *ž.*
huh-ňati, *sls.*
hoch, *m.*
huk-ati, haukati, *sls.*
chow-ati, *sls.*
chwę-gi, chwjti, *sls.*
chob-ot, *m.*
chyb-iti, *sls.*
chop-iti, *sls.*
chum-el, *m.*
chýn-ow?
chýl-iti, *sls.*
chul-iti, chauleti, *sls.*
chor, chorý, *p.*
chur, churý, *p.*
chod-iti, *sls.*
chud, chudý, *p.*
chat-a, *ž.* (chatrný).
choť, *ž. i m.*
(chot) chtě, chtjti, *sls.*
chuť, *ž.*
chyt-iti, *sls.*
chas-a, *ž.*
chýš-e, *ž.*
chca, *w.* sca.
choch-ol, *m.*
kog-iti, *w.* či.
kyg, *m.*
kaw-ka, *ž.*
kob-a, *ž.*
kap-ati, *sls.*
kop-ati, *sls.*
kůp-ati, kaupati, *sls.*
kůp-iti, kaupiti, *sls.*
kep, *m.*
kyp-ěti, *sls.*
kám-en, *m.*
kán-ě, *ž.*
kon-ati, *w.* če.
kůň, kůň, *m.*
kal-iti, *sls.*
kol-i, kláti, *sls.*
kol, kůl, *m.*
kol-o, *s.*
kul-e, kaule, *ž.*
kel, kly, *m.*
klu-gi, klowati, *sls.*
kle-gi, kleti, *sls.*
kůr-a, kůra, *ž.*
koř-iti, *sls.*
kur, *m.* kur-a, *ž.* kuř-e, *s.*
kůř-iti, kauřiti *sls.*
kry-gi, krýti, *sls.*
kad-iti, *sls.*
káď, *ž.*
kyd-ati, *sls.*
kat, *m.*
kot-ě, *s.*
kot-ec, *m.*
kot-iti, *sls.*
kůt-iti, *sls.*
kyt-a, keyta, *ž.*
kyt-iti, *sls.* (kytka.)
kaz-iti, *sls.*
koz-a, *ž.*
kůž-e, kůže, *ž.*
kas-ati, *sls.*
kos, *m.*

koс-a, *ž.*
kus-iti, kausati, *sls.*
kys-ati, *sls.*
koš, *m.*
kuc-k-ati, *sls.*
kyč-el, *ž.*
kýh-ati, *sls.*
kach-na, *ž.*
koch-ati, *sls.*
kuch-ati, *sls.*
kak-ati, *sls.*
kuk-ol, kaukol, *m.*
kuk-ati, kaukati *sls.*

12. Půwodnj syllaby třetj třjdy, t. g. takowé, w nichž tři (řjdčegi čtyry) spoluzwučky spogeny gsau.

gilm, *m.*
ødr-y, *m. mn.*
ust-a, *s. mn.*
oheň, ohn-ě, *m.*
uhel, uhl-u, *m.*
uhel, uhl-e, *m.*
gist, gistý, *p.*
gisk-ati, *sls.*
gisk-ra, *ž. sr.* giskati.
gešt-ěr, *m.*
gešt-ě, *přs.*
gitr-o, *s.*
gehn-ě, *s.*
wepř, *m.*
wnad-iti, *sls.*
wnuk, *m.*
wln-a, *ž.*
wlad-u, wlásti, *sls.*
wlas, *m.*
wlh-a, wlaha, *ž.*
wlek-u, wléci, *sls.*
wlk, *m.*
wrab-ec, *m.*
wrb-a, *ž.*
wran, *m.* wrána, *ž.*
wřed, *m.*
wrt-ěti, *sls.*
wrát-iti, *w.* wrt.
wrz-ati, *sls.*
wřes, *m.*
wrš-e, *ž.*
wrah, *m.*
wrh-u, wreci, *sls.*
wrch, *m.*
wrk-ati, *sls.*
wosk, *m.*
bubl-ati, *w.* bubák.
bobr, *m.*
blab-uňka, *ž.*
blb, *m.*
blep-t-ati, *sls.*
blán-a, *ž.*
blén, bljn, *m.*
bluň-k, *wk.*
blud, m.
bled, bledý, *p.*
blát-o, *s.*
bljz-ek, bljzký, *p.*

blah, blahý, *p.*
blech-a, *ž.*
blek-ati, *w.* bla.
bljk-ati, *sls.*
brog-iti, ozbrogiti, *sls.*
brw, *ž.* obrw.
braw, *m.*
břew-no, *w.* bra.
breb-t-ati, *sls.*
brn-ěti, *sls.*
brán-iti, *sls.*
bron, brůný, *p.*
bryn-da, *ž.*
brl-awý, *p.*
brad-a, *ž.*
brd-o, *s.*
břed-u, břjsti, *sls.*
břid-iti, *sls.*
brat-r, *m.*
brť, *ž.*
brz-o, *přs.*
břez-a, břjz-a, *ž.*
brs-len, *m.*
brus, *m.*
breč, *w.* brek.
brč, *w.* brk.
bruč, *w.* brůk.
břeh, *m.*
brh, *m.*
břich-o, *s.*
brk, *m.*
brak, *m.*
brůk, brauk, *m.*
brek-ati, *sls.*
břek, *m.*
bzdě, bzdjti, *sls.*

plaw, plawý, *p.*
plew-a, *ž.*
plam-en, *w.* pla.
plém-ě, *s.*
plen-a, *ž.*
plen-iti, *sls.*
pln, plný, *p.*
plod-iti, *sls.*
plat-iti, *sls.* *sr.* plet-u.
plet-u, plésti, *sls.*
pleť, *ž.*
plaz-iti, *w.* plah.
plz-ek, plzký. *w.* pljh.
ples, *m.* pleso, *s.*
ples-ati, *sls.*
pleš, *w.* plech.
plah-otiti, *sls.*
pluh, *m.*
pljh-ati, *sls.*
plach, plachý, *p.*
ploch-a, *ž.*
plech, *m.*
plch, *m.*
plak-ati, *sls.*
pluk, *m.*
praw-iti, *sls.*
praw, prawý, *p.*
prw, prwý, *p.*
prap-or, praporec, *m.*
prám, *m.*
pram-en, *m.*
přjm, přjmý, *p.*
před, *w.* pře.
průd, praud, *m.*
před-u, přjsti, *sls.*
prat-iti, (*st.*) *sls.* (oprať).

prot-ř, *př.*
prut, *m.*
práz-d-en, prázdný, *p.*
prz-niti, *sls.*
praž-iti, *w.* prah.
prs, *m.* *iž.*
pras-e, *s.*
pros-o, *s.*
pros-iti, *sls.*
přes-iti, *sls.*
přjs-en, přjsný, *p.*
praš-iwý, *w.* prach.
práç-e *w.* prat-iti.
práh, *m.*
prah-u, prahnauti, *sls.*
pruh, *m.*
přah-u, přáhnauti, *sls.*
prach, *m.*
prch-u, prchnauti, *sls.*
prch-ati, *sls.*
prk-no, *s.*
prak, *m.*
prok, (*st.*) *n.*
patř-iti, *sls.*
pjst, *ž.*
póst, půst, *m.*
pust, pustý, *p.*
pěst, *ž.*
pysk, *m.*
pjsk, *m.*
pšen-ice, *ž.*
mnoh, mnohý, *p.*
mluw-iti, *sls.*
mlad, mladý, *p.*
mlát-iti, *sls.*
mlez-iwo, *s.*
mls-ati, *sls.*
mlč-eti, *w.* mlk.
mlh, *w.* mh-a.
mlk-u, mlknauti, *sls.*
mlék-o, *s.*
mraw *mjsto* mraw, *m.*
mraw-enec, *m.*
mrd-ati, *sls.*
mrz-u, mrznauti, *sls.*
mrz-eti, *sls.*
mřež, mřjže, *ž.*
mrh-ati, *sls.*
mrk-ati, *sls.* (mrak).
mzd-a, *ž.*
mast, *w.* maz.
most, *m.*
mst-jti, *sls.*
měst-o, mjsto, *s.*
mešk-ati, *sls.*
mačk-ati, *sls.*
(nitr) wnitř, *př.*
nist-ěg, *ž.*
lest, *ž.*
list, *m.*
lask-ati, *sls.*
lusk, *m.*
lesk, *m.*
rost-u, růsti, *sls.*
dweř-e, *ž.*
dwór, dwůr, *m.*
dwih, zdwihati, *sls.*
dlab-ati, *sls.*
dlaň, *ž.*
dlát-o, *s.* *sr.* dlab.
dlaž, *w.* dlah.
dlah-a, podlaha, *ž.*

dluh, dlauhý, *p.*
dlak-a, *ž.* (chlup).
drw-o, *s.*
drw-iti, *st. sls.*
drb-iti, *st. sls.*
drb-ati, *sls.*
dráb, *m.*
drob, *m.*
dráp-ati, *sls.*
drep-t-ati, *sls.*
drum, *m.*
dřem, dřjmati, *sls.*
drl-iti, *sls.*
drn, *m.*
dřeň, *ž.*
drd-ati, *sls.*
drt-iti, *sls.*
droz-d, *m.*
drz, drzý, drzj, *p.*
dřjz-d-ati, *sls.*
dráž-d-iti, *w.* drah.
drož-dj, *s.*
drž-eti, *sls.*
dras, *w.* drs.
drs-ný, *p.*
drc, *w.* drk.
drč, *w.* drk.
drah, drahý, *p.*
dráh-a, *ž.*
druh, druhý, *p.*
drh-u, drhnauti, *sls.*
drch-ati, *sls.*
drak, *w.* drá-ti.
drk-ati, *sls.*
dřjk, *m.* (dřjčný)
džb-án, dčbán, žbán, *m.*

déšť, *m.*
desk-a, *w.* des-ka.
twoř-iti, *sls.*
tlap-iti, *sls.*
tlam-a, *ž.*
tlum-ok, *m.*
tlač-iti, *w.* tlak.
tlach-ati, *sls.*
tlak, *m.*
tluk-u, tlauci, *sls.*
tráw-a, ž.
trw-ati, *w.* tráti.
třeb-a, *ž.*
trůb-iti, traubiti, *sls.*
třep-iti, třepati, *sls.*
trup, traup, *m.*
trp-ěti, *sls.*
trl-iti, *sls.*
trm, strměti, *sls.*
trn, *m.*
trud-iti, *sls.*
trůd, traud, *m.*
trat-iti, *sls.*
tryz-n-iti, *sls.*
tržiti, *w.* trh.
třas-u, třásti, *sls.*
trůs-iti, trausiti, *sls.*
trs, *m.*
trh-ati, *sls.*
truch-l-iti, *sls.*
trk-ati, *sls.*
těst-o, *s.*
tešť, tštj, *p.* (tštitroba, *ž.*)
tesk-u, tesknauti, *sls.*
tisk-u, tisknauti, *sls.*
zwen-iti, wzněti, znjti, *sls.*

zwěř, ž.
zwuk, m.
znög, m. sr. g.
znob-iti, sls.
zlat-o, s.
zrn-o, s.
žebr-ati, sls.
želw-a, ž.
žluw-a, ž.
žlab, m.
žlun-a, ž.
žláz-a, ž.
žlut, žlutý, p.
žern-ow, m.
žerď, ž.
swjd, swjda, ž.
swat, m. swatba, ž.
swat, swatý, p.
swět, m.
swěž, swěžj, p.
smol-a, ž.
smud-iti, sls.
směd, smědý, p.
smaž, w. smah.
smah-a, ž.
smyk-ati, w. myk.
snùb-iti, snaubiti, sls.
snop, m.
snad, m.
sněd, w. směd.
sněh, snjh, m.
slug-e, ž.
sliw-a, ž.
slab, slabý, p.
slám-a, w. stel.
slùn, slunce, s.

slon, m.
slin-a, ž.
slad, m.
sled, m.
sleď, ž.
slat-ina, ž.
sléz, sljz, m.
sliz-ek, slizký, w. lez.
slz-a, ž.
sluh-a, m.
sluch, m.
sluk-a, ž.
srb, m.
srp, m.
srn-a, ž.
srd-ce, s. sr. hrd.
srš-eň, ž. (sršeti), sr. srch.
srch, m.
srk-ati, sls.
steb-lo, s.
stop-a, ž.
stùp-iti, staupiti, sls.
ston-ati, sls.
stěn, stjn, m.
stěn-a, ž. w. stěn.
stel-u, stláti, sls.
star, starý, p.
stry-g, strýc, m strýna, ž.
stud, m.
stud-iti, stydnauti, sls.
stez-ka, ž.
steh-ljk, m.
steh-no, s.
stih-u, stihnauti, sls.
sest-ra, ž.
skýw-a, ž.

skob-a, ž.
skop, skopec, m.
skál-a, ž.
skul-a, skulina, ž.
skor, skorý, p. (skoro)
skot, m.
skuč-eti, w. skuk.
skuh-rati, sls.
skok, m.
skuk-ati, sls.
šwih-ati, sls.
šmuř-iti, sls.
šlap-iti, sls.
šleh-ati, sls.
šrom ?
šťáw-a, ž.
štěb-et, m.
štěp-iti, sls.
štěn-ě, w. [illegible]
štjr, m.
štěd-ra, štědrý, p.
štět, m. štětina, ž.
šust, m.
štěh-ot, m.
štěk-ati, sls.
štik-a, ž.
škw-or, m.
(škop-ek, m.)
skar-ed, skaredý, p.
(škod-a, ž.)
škyt-ati, sls.
cwal-iti, sls.
cwič, w. cwik.
cwak-ati, sls.
cwik, m.
cmer, m.
caňh, w. kaňh.
crk-ati, sls.
cest-a, ž.
čmýr, čmeyr, m.
čmud, w. smud.
čmuch-ati, sls. w. čich.
člen, článek, m.
člun, m.
čerw, m.
čerp-ati, sls.
čerm-ák, m.
čast, častý, p.
čest, ž.
čist, čistý, p.
hwoz-d, m.
hwěz-da, ž.
hwiz-d-ati, sls.
hmyz, m.
hmat-ati, sls.
hněw, m.
hňup, m.
hnid, w. hni-gi.
hněd, hnědý, p.
hnět-u, hnjsti, sls.
hněz-do, hnizdo, n.
hnis, w. hni-gi.
hlaw-a, ž.
hluh-ok, hluboký, p.
hlup, hlaupý, p.
hljn-a, ž.
hlad, m.
hlad-iti, sls.
hlod-ati, sls.
hled-ěti, sls.
hlt-ati, sls.
hljz-a, ž.

hlas, *m.*
hlah-ol, *m.*
hloh, *m.*
hluch, hluchý, *p.*
hluk, *m.*
hřjw-a, *ž.*
hrab, (*st.*) habr, *m.*
hrab-ati, *sls.*
hrb, *m.*
hřeb, *m.*
hřeb-ec, *m.*
hřib, *m.*
hrom, *w.* hřeměti, hřmětí.
hřem-ěti, hřměti, hřmjti, *sls.*
hran-a, *ž.*
hrad-iti, *sls.*
hrd, hrdý, *p.*
hrud-a, ž.
hrudj, *w.* hrd.
hřad, *m.* hřada, *ž.*
hrot, *m.*
hroz-iti, *sls.*
hryz-u, hrýzti, *sls.*
hruž-iti, *sls.* (hřjžiti).
hřiech, hřjch, *m.*
hrách, *m.*
hroch, *m.*
hruch-a, hruška, *ž.*
hrk-ati, *sls.*
hust, hustý, *p.*
chwál-iti, *sls.*
chwor, *m.*
chwat-iti, *sls.*
chebz, *m.*
chmel, *m.*
chmur-a, *ž.*

chléw, *m.*
chléb, *m.*
chlap, *m.*
chlup, *m.*
chlep-t-ati, *sls.*
chlip-iti, *sls.*
chlum, *m.*
chlad, *m.*
charb-a, *ž.*
chra-ber, chrabrý, *st. p.*
chřb-et, *st.* hřbet, *m.*
chřap-iti, *sls.*
chrop-ot, *m.*
chrup-ati, chraupati, *sls.*
chřjp-ěti, *sls.*
chrám, *m.*
chrom, chromý, *p.*
chrán-iti, *sls.*
chrún-ěti, chraunětí, *sls.*
chřen, *st.* křen, *m.*
chřad-u, chřadnauti, *sls.*
chrt, *m.*
chroch-t-ati, *sls.*
chrk-ati, *sls.*
chyst-ati, *sls.*
kwap-iti, *sls.*
kwěl-iti, *sls.*
kwět, *m.*
kwas, *m.*
kwok, *m.*
kňur-ati, kňaurati, *sls.*
kněz, *w.* če.
knot, *m.*
kaňh-ati, *sls.*
knih-a, *ž.*
kňuk-ati, *sls.*

klew-eta, *ž.*
klub-ati, *sls.*
klub-ko, *s.*
klap-ati, *sls.*
klop-iti, *sls.*
klep-ati, *sls.*
klam-ati, *sls.*
klon-iti, *sls.*
kljn, *m.*
klad-u, klásti, *sls.*
klid-iti, *sls.*
klát-iti, *sls.*
kluz, *w.* kluh.
klas, *w.* kol-i, kláti.
kles-u, klesnauti, *sls.*
krog-iti, *sls.*
kráw-a, *ž.*
krew, *ž.*
křiw, křiwý, *p.*
krb, *m.*
krop-iti, *sls.*
krp-iti, *sls.*
krup, krupý, *p.* (kraupa, *ž.*)
křep-ek, křepký, *p.*
krom, kromě, *přs.*
krm-iti, *sls.*
křem-en, *w.* škřem.
krn-ě, *s.*
křen, *w. st.* chřen.

král, *m.*
krad-u, krásti, *sls.*
krt, *m.* krtice, *ž.*
krát-ek, krátký, *p.*
krot-iti, *sls.*
kru[illegible] krutý, *p.*
krz-no, *s.*
krás-a, *ž.*
křes-ati, *sls.*
krč-iti, *w.* krk.
krah-ugec, krahulec, *m.*
kruh, *m.*
křeh-ek, křehký, *p.*
kruch, *m.*
krch, krchý, *p.*
krok, *m.*
krk, *m.*
křik, *m.*
kost, *ž.*
klet-iti, *sls. st.*
klec, *w.* klet.
klec-awý, *w.* klek.
kljč-iti, *w.* klik.
kljč, *m.*
klúh-ati, klauhati, *sls.*
kljh, *m.*
kluk, *m.*
klek-u, klečeti, *sls.*
klik-a, *ž.*

Dwěslabičnj kořenowé.

owad, *m.*
owoc-e, *s.*
ořech, *m.*
jazyk, *m.*

besed-a, *ž. sr.* ba-gi.
peniez, penjz, *m.*
mozol, *m.*
rohož, *ž.*

towar, *m.* (towařiš, towaryš).
tábor, *m.*
topol, *m.*
topor, *m.*
žalud, *m.*
želez-o, *s.*
sweřep, *m. sr.* zwěř.
sobol, *m.*
sokol, *m.*
šwehol, *m.*
howad-o, *s.*
hower, *m.*
holub, *m.*
holem, holemý, *p.*
hotow, hotowý, *p.*
chalup, chalupa, *ž.*
chochol, *m.*
chláchol-iti, *sls.*
komoň, (*st.*) *m.*
konop-ě, *ž.*
koráb, *m.*
karas, *m.*
korůh-ew, korauhew, *ž.*

Kořenowé čtyř a pěti spoluzwuček.

wrst-wa, *ž.*
wřesk, *m.*
blesk, *m.*
břink-ati, *sls.*
břest, *m.*
břesk-ati, *sls.*
plást, *m.*
plášť, *m.*
plesk-ati, *sls.*
prázd-en, *w.* práz.
prst, *m.*
prsť, *ž.*
prost, prostý, *p.*
prsk-ati, *sls.*
prysk-ati, *sls.*
mrsk-ati, *sls.*
dlask, *m.*
durd-iti, *sls.*
drnk, *w.* drk.
twrd, twrdý, *p.*
tlust, tlustý, *p.*
tresť (třtina), *ž.*
trest, mjsto tresk, *m.*
trosk-a, *ž.*
třesk, *m.*
třjsk-ati, *sls.*
swrb-ěti, *sls.*
smrd-ěti, *sls. rs.* mr.
smrž, *ž.*
smrk, *m.*
slůp, slaup *mjsto* stlup, *m.*
srst, *ž.*
strog-iti, *w.* stru.
strýc, *w.* stry.
střew-o, *s.*
střeb-ro, střjbro, *s.*
strop, *m.*
strup, *m.*
střep, *m.*
strum-en, st, *m.*

střem-en, třmen, m.
strm, w. trm.
stran-a, ž.
strun-a, ž.
střen, w. čeřen.
střel-iti, sls.
strád-ati, sls.
střed, m.
střet, m. (st.)
střez, w. řez.
střeš-ně, třešně, ž.
střih-u, stříci, sls.
střeh-u, stříci, sls.
struh-u, strauhati, sls.
strak-a, ž.
strk-ati, sls.
struk, m.
strjk-ati, sls.
sklep, m. sr. klep.
skrb-iti, sls.
skrz-e, přs.
(šwest-ka, lat. sebastica, ž.)
štěrb-iti, sls.
štěrk, m.
štěst-j, s.
škwař-iti, sls.
škwor, m.
škleb-iti, sls.
šklub-ati, sls.
škřiw-an, m.
škrab ati, sls.
škřip-ěti, sls.
škřem-en, m.
škraň, ž.
škříd-la, skřidlice, ž.
škrt-iti, sls.
škrt-ati, sls.
škřeč-ek, m.
škřeh-ot, m.
škrk-awka, ž.
cwrk-ati, sls.
čerst-ew, čerstwý, p. sr. kor.
hwjzd-ati, sls.
hljst, m.
hrst, ž.
chwost, m.
chwist-ati, sls.
chlast-ati, sls.
chlost, m.
chyst-ati, sls.
chrást, m.
chrast, w. krast.
chraust, chraust, m.
klest, m.
klešt-ě, ž.
krast, m,
krest, st. m,
kostr, w. kost.

14. Určowacj zwukowé, gežto se půwodnj syllabě připogugj.

Ač giž mnohé z těchto půwodnjch syllab samy sebau weyznam magjcj řadná slowa gsau, gako *kos*, *wůl*, *kůň*, *pes*, *sám*, *on*, předce gest gich wjce, které teprw připogenjm zwuků a z zadu zawěšenjm syllab částkami řeči tworeny býwagj. A tjm se otewřené syllaby, gako *da* zawjragj: *daw*, *dal*, *dar*, *dán*, a prodlužugj *dáti*, *dali*, *dáni*, *dařiti*, *dárce*, *darowati*. Práwě tak se wytwořuge *kup*, *kaupiti*, *kupec*, *kupecký*, *kupectwj*.

Syllaby tworjcj a sklonowacj.

I.	-	a	o	u	e	y	i
	-g	ag	og	ug	eg	yg	ig
II.	-w	aw	ow	—	ew	—	iw
	-b	ab	oba	—	eb	—	—
	—	—	—	—	—	—	—
	-m	ám	ům	—	em	—	im
III.	-n	an	on	un	en	yn	in
	-l	al	ol	ul	el	yl	il
	-r	ar	or	ur	er	yr	—
IV.	-d	ad	od	ud	ed	—	—
	-t	at	ot	ut	et	yt	it
V.	-z	az?	—	uz	ez	—	—
	-ž	—	—	už	ež	—	—
	-s	as	—	us	es	—	—
	-st	ast	ost	ust	est	—	ist
	-sk	—	—	—	esk	—	isk
	-š	aš	oš	uš	eš	yš	—
	-šť	—	—	—	—	—	iště.
	-c	ac	—	uc	ec	—	ic
	-č	ač	oč	uč	eč	—	ič
VI.	-h	ah	oh	uh	eh	—	ih
	-ch	ach	och	uch	ech	—	ich
	-k	ak	ok	uk	ek	yk	ik.

Sem gesstě náležegj složené:

-zeň,	ezn	izn
-seň	esn	—
-stw	estw	istw

Z těchto se skládagj giné, gako: *ánec*, *inee*, *ulina*, *otina*, *owatina*, *owna*, *árna* a t. d., kteréž se snadno w prosté rozebrati dagj.

15. Wšeobecné poznačenj pohlawj, gehož wšecky sklonné částky řeči schopny gsau.

M.-	*Ž.*-a	*S.*-o.
on,	ona,	ono.
ten,	ta,	to.
sám,	sama,	samo.
geden,	gedna,	gedno.
wšecek,	wšecka,	wšecko.
wůl,	kráwa,	howado.
den,	dna,	dno.
rád,	ráda,	rádo.
zdráw,	zdráwa,	zdráwo.
dal,	dala,	dalo.
dán,	dána,	dáno.
lit,	lita,	lito.

W dwogném počtu.

M.-a	*Ž. S.*-ě.
dwa,	dwě.
oba,	obě.
dwa česká,	dwě sta.
	ruce.

W množném počtu.

M.-i	*Ž.*-y	*S.*-a.
oni,	ony,	ona.

ti,	ty,	ta.
sami,	samy,	sama.
wšickni,	wšecky,	wšecka.
rádi,	rády,	ráda.
zdráwi,	zdráwy,	zdráwa.
páni,	ženy,	drwa.
dali,	daly,	dala.
dáni,	dány,	dána.
liti,	lity,	lita.

16. Tworenj gmen statnych.

Welmi mnohé půwodnj syllaby, gako *muž*, *sum*, *břeh*, *dlask*, *prst*, gsau giž we swé půwodnj způsobě hotowá statná gména mužského pohlawj. Též odtažená (abstracta), ač se gakožto odwozená od slowes powažowati magj, záležegj často w pauhé půwodnj syllabě bez prodlaužený na konci.

sauditi :	saud,	tahati :	tah.
padati :	pád,	potiti :	pot.
křiknu :	křik,	plači :	pláč.

Některá přigjmagj samohlásku před poslednj sauzwučkau:

mru :	mor,	zřjti :	zor, pozor.
snu :	sen,	čtu :	čet, počet.
teku :	tok,	řeku :	rok.
pletu :	plot,	wedu :	wod, náwod.
břeđu :	brod,	beru :	bor, wýbor.

Tak gest také *zwon* od *zwenčti* nynj *wznjti*, *hrom* od *hřmjti* (*hřeměti*), *mráz* ale od *mrznu*.

Gen málo ženských gmen záležj w čisté nezginačené půwodnj syllabě: *krew*, *lest*, *kost*, *myš*, *pěst*, *lauč*, *twář*, *plsť*, *pršť*, *hrst*, *dlaň*. Od slowes odwozená ženská gména proměňugj poslednj sauzwučku:

rez *od* rzjti se,	wěc *od* wětu
lež — lháti,	řeč — řku (řeku).

Přjwelmi mnohá gména gsau samohláskau na konci prodlaužena. Mužské osoby mjwagj zřjdka *a*, *e* neb *j*: *táta*, *hwozda*, *slauha*, *hrobě*, *rukogmě*, *sudj*, *Giřj*.

Tjm častěgi magj *a* gména ženská, a sice skoro po wšech sauzwučkách:

wáwa,	mrwa;	brada,	woda.
huba,	hauba;	pata,	keyta.
kupa,	kopa;	mjza,	břjza.
sláma,	tlama;	kosa,	rosa.
wrána,	rána;	duha,	draha.
skála,	střela;	maucha,	blecha.
kra,	hra;	straka,	lauka.

Že ale Čech po užšjch sauzwučkách *a* w *e* (*ia* w *ě*) proměňuge; má wlastnj wýchod ženských gmen na *ě* neb *e*:

šige,	láge;	chwjle,	mjle.
kaupě,	krmě;	wůle,	kůle.
swině,	káně;	záře,	zoře.
wůně,	tůně;	kůže,	lauže.
	čjše,	káše.	

Před *e* přecházegj zwukowé *d*, *t*, *h*, *ch*, *k* we swé přjbužné sikawky, *s* ale w *š*:

d w *z*:	přjze	*od*	předu.
	hauze	—	nuditi (nutiti).
	hráze	—	hraditi.
t — *c*:	pjce	—	pitati.
	swjce	—	swjtiti.
s — *š*:	nůše	—	nositi.
h — *ž*:	zdwjže	—	zdwjhati.
ch — *š*:	duše	—	duch.
k — *č*:	péče	—	pekuse.

Welmi málo gich přigjmá *j*:

pánj (paní); lodj *také* lod.
rolj, *st.* role; Márj.

Misto *prádlj*, *šwadlj*, *macešj*, řjká se raděgi *pradlena*, *šwadlena*, *macecha*.

Krátké *i* se geště udrželo w *máti*, *choti* (*choť*), *lani* (*laň*), w zastaralém *tci* t. g. synowa žena, newěsta. Mjsto *dci* gest nynj *dcera* w obyčegi.

Ženská gména bez koncowé samohlásky gsau wětšjm djlem gen skrácena. Tak řjkagj *chalup*, *hus*, mjsto *chalupa*, *husa*. W *chwog*, *wog*, *hlaub*, *zem*, *šjř*, *hráz*, *wěž*, *tjž*, *stráž*, *zdwjž*, *myšj*, *wrš* a w mnohých giných pohlceno gest na konci *e*. *Moc*, *pec*, negsau nic giného, než skrácenj neurčitj způsobowé *moci*, *peci* od *mohu*, *peku*.

Wšecka středni gména gsau samohláskau na konci opatřena, neywjce pak gich gest na *o*:

olowo,	práwo;	zlato,	léto.
zrno,	seno;	železo,	—
kolo,	čelo;	maso,	proso.
péro,	—	gho,	ucho.
stádo,	hnjzdo;	oko.	—

Některá na *e* (ě):

nebe,	Labe;	moře,	hoře.
paupě,	daupě;	lože,	ljce.
pole,	wole;	plece,	owoce.

Měkýma ě gsau wšecka středni gména, gimiž mladé zwjřat a lidj označena gsau, twořena a odwozena:

hřjbě,	holaubě;	hádě,	židě.
páně,	štěně;	djtě,	kotě.
gehně,	tele;	prase,	hause.
sele,	osle;	káče,	ptáče.
kozle,	štjhle;	wlče,	wnauče.
pachole,	kuře;	—	—

Posledni tři od *pták*, *wlk*, *wnuk* s obyčegnau proměnau *k* w *č*.

Neyčastěgi magj středni gména *j*, (st. *ie*): *kopj*, *obilj*, (st. *kopie*, *obilé*.)

A sice a) wšecka slowesná (verbalia), kteráž od trpných přičestj (*en*, *t*) odwozena gsau:

pitj, početj; gedenj, hránj.

b) Hromadná, ku poznačenj množstwj neb sebránj gednotných wěcj, gež počjtati nechcem:

uhlj, listj; řemenj, štěpj.
dřjwj, zbožj; wrbj, daubj.

c) Předložkau složená a od giných gmen odwozená:

předměstj, předhořj; nádobj, pomezj,
zámořj, zástolj; přjměřj, přjslowj.

Od *město*, *hora*, *nádoba*, *meze*, *mjr*, *slowo*.

17. Mimo samohlásky gsau také wšecky w §. 14 poznamenané sauzwučky k odwozenj statných gmen obráceny. Tyto se, gakž tomu sluch připauštj, se samohláskau a tiez nj k půwodnj syllabě přiwěšugj. Wýznam přiwěšených sauzwuček gest welmi rozličný, a může toliko z mnohých pod každým zwukem wyčjtaných přjkladů poznán býti:

-g, ag, eg, *muž*.
-ge, ěge, *žen*.

g : bog *od* bigi, nápog *od* pigi.
pokog *od sl.* počiju, odpočinu.
prodag, prodeg, *od* pro-dati.
ag : ratag *od* ráti (orati), wezatag *od* weziti.
eg : kročeg *od* krok, oblijčeg *od* ob *a* ljce.
ge : stáge *od* státi.
ěge: naděge *od* naděgi se, šlepěge od šlapiti.
krúpěge *od* kropiti, koleg *mjsto* kolege *od* kolo.
-w, áw, ow, *muž*.
-wa, w, awa, owá, ew, iwa, *žen*,
-wo, owj, iwo, *střed*.

w : staw od státi (stáwám).
oděw od odějgi (odjwám).
zpěw od zpěgi (zpjwám), šew od šigi (šjwám).
kow od kugi (kowám), rew od rygi (rýwám).
krow od krygi (krýwám).

áw : rukáw od ruka.

ow : hřbitow, ostrow od ostrý.

wa : pošwa od pošigi, bitwa od bjti.
pastwa od pásti, modlitwa *wiz* ba.

w : obuw od obugi (obauwám).

awa : kolčawa, pěnkawa.

owá : králowá, šewcowá, kregčowá.
Wiz owa, owá *přjdawnych gmen.*

ew : kotew, (*st.* kotwa), korauhew, wětew.
konew, cjrkew, pánew, mrkew.

iwa : kopřiwa (*rus.* kropiwa), tětiwa, mléziwa.

wo : piwo od pigi, slowo od slugi.

owj : křowj, wrbowj, stromowj,
wěchtowj od wěchet.

iwo : kladiwo od kladiti, pečiwo od peku.
paliwo od páliti, steliwo od stelu.
-áb, *muž.*
-ba, oba, *žen. odtažená.*

áb : gestřáb, koráb.

ba : swatba (swadba) od swat, swatiti.
služba od slaužiti, honba od honiti.
prosba od prositi, modlitba od modliti se.
wěštba od wěsti (wěděti).
družba od druh, družiti.

oba : chudoba od chud, chudý.
mdloba od mdel, mdlý.
siroba od sirý, žaloba od žal.
-jm, *muž.* ma, ima, *žen.* -mo, mě, *střed.*

jm : otčjm od otec.

ma : kosma od kosa.

ima : ženima od žena.

mo : pjsmo *od* pjsati (psáti), pásmo *od* pás.
mě : sjmě (semeno) *od* sjti, břjmě (břemeno).
-n, an, án, oň, aun, en, eň, ýn, in, jn, *muž.*
-na, ň, oň, eň, ena, yně, ina, *žen.*
-no, eno, *střed.*
n : stan *od* státi.
an : měšťan (měštěnjn) *od* město.
Rakušan *od* Rakausy, Morawan *od* Morawa.
Wideňan *od* Wjdeň, škřiwan, beran.
án : tchán, pigán *od* pigi.
oň : hltoň *od* hltati, bliwoň *od* bljti.
aun : běhaun, tahaun, chrapaun, křiklaun.
en : blázen *od* blahý, hrozen, kámen.
duben *od* dub, leden *od* led.
swjcen *od* swjce, pecen *od* peku.
eň : wězeň *od* wězeti.
ýn : mlýn (mleyn) *od* meli.
yň a ek *spogeno* yněk : pelyněk.
in : hospodin *od* hospod.
jn : čeledjn *od* čeleď, Řjměnjn *od* Řiman.
owčjn (owčinec) *od* owce.
na : kněžna (*st.* kněnj) *od* kněz (knjže).
panna, slečna (šlechtična).
kmetična (kmetice) *od* kmet.
kachna, kwočna, djlna, barewna, hřiwna.
mytedlna, kazatedlna.
na *s* ow, ár, jr, er *spogeno.*
králowna (*st. krdlawa dcera*), fjkowna.
sladowna; šnekárna, kowárna, stupárna.
sušjrna (sušárna) *od* sušiti, kropjrna.
leperna *od* lepiti.
ň : daň *od* dáti.
ně : berně *od* bráti, studně *od* studený.
pochodně *od* choditi, sukně *od* sukno.
oň : gabloň.
eň : tjseň ; žjžeň (žjzeň), kázeň, powodeň, wrateň.

ena : kačena, stařena, prádlena, šwadlena.
yně : hospodyně, pastorkyně, Turkyně, prorokyně.
mistryně, tchyně, břekyně, hlohyně.
geskyně, kuchyně, bohyně, bohakyně.
ina : bylina, malina, hlubina, nowina.
čeština *od* český, latina, němčina.
wyzina *od* wyža, skopowina *od* skop.
zelenina, zwěřina, gehnětina, teletina.
myšina, sadina, rowina (rowmina).
březina, bukowina, hrachowina.
bobowina, ořešina *od* ořech.
-una *a* ka *spogeno* :
unka : merunka (meruňka), blabuňka.
peluňka (peluň), *lépe* pelyněk.
no : legno (*st.* lagno) *od* lagi (smrdjm).
okno, sukno *od* saukati.
eno : wřeteno, rameno, poleno, koleno.
-l, al, ál, ol, el, ýl, il, *muž.*
-la, ala, ola, ule, el, ile, *žen.*
-lo (dlo), adlo, idlo, le, *střed.*
l : rýl (reyč) *od* rygi, ohnižil, stůl *od* stogjm.
al : šibal, steyskal, weyskal, chřástal (chřástel).
ál : nosál, močál.
ol : chochol, mozol, hlahol, hrbol.
el : kozel, manžel, otitel, křtitel, kazatel.
skladatel, přjtel, wydawatel *od* wydáwati.
pokušitel, hřjdel, kužel, uzel *od* wázati.
ýl : střechýl, motýl (moteyl), ženkýl *od* ženka.
il : kwapil, břidil.
la : berla, metla *od* metu, gehla, mhla (mlha).
ala : kwjčala, cwrčala, žjžala.
ola : mrtwola, stodola.
ule : štěkule, ležhule.
el : kaudel, kaupel *od* kaupati.
le : hausle *mn.* *od* hausti, gesle *mn.* *od* gjsti.
ile : košile (*st.* košule.)

lo : djlo *od* děgi, djti, peklo, sedlo, šjdlo, mýdlo. prádlo, přádlo, čjslo, máslo *od* mazati.
le : ssele *od* ssu, štjhle *od* štika.
adlo : diwadlo, zrcadlo, křesadlo, prostěradlo.
ídlo : kadidlo, prawidlo, nosidla *mn.* *od* nositi. motowidlo *od* mot *a* wjti, twořidlo.
ólina, úlina *gsau složené formy* : matoliny *mn.* šešulina.

-r, ař, ář, ár, or, oř, aur, er, éř, ýř, jř, *muž.* -ro, ero, *střed.*

r : dar *od* dáti, wjtr *od* wjti (wáti). bratr *od sl.* brat, gesetr *od* geset.
ař : tesař *od* tesati, pekař *od* peku.
ář : kolář, řezbář, žalář *z franc. geol.*
ár : komár, kočár.
or : topor *sl.* (*sekera*), sochor, bachor (bachoř).
oř : piskoř *od* pjskati, tchoř *od* tchu, tchnu.
aur : kocaur *od* kot, kotě, pazaur *od* paz.
er : wicher (*mor.* wjchor, wjchorec), hauser, kačer.
éř : taléř, kancléř, *nynj* taljř, kancljř.
ýř : pastýř, měchýř (měcheyř) *od* měch.
jř : mečjř, hrnčjř *od* hrnec.
ra : sestra, dcera *od* dci, dceře; giskra, máždra.
ora : sikora, bachora, nemotora, *m.*
ura : měchura *od* měch.
eř : máteř *Akk. od* máti, mateře; páteř; deweř, *m.*
era : mezera *od* mezi, sekera (sekyra) *od* sekati.
ro : gádro, wedro, pauzdro, žebro.
ero : gezero, pazdero.

-d, ad, *muž.* -da, oda, ď, eď, *žen.* -do, *střed.*

d : zad (zadek) *od* za; záda, *mn.*
ad : strnad.
da : křiwda, wražda *od* wrah, prawda, ohyzda. ostuda *od* stud, dudy *mn.* *od* dugi.
oda : lahoda, gahoda, swoboda *od* swoba, swůg.

ď : pjď od pjti (pieti), pnu.
eď : čeleď, zdr. čeládka.
-t, ot, aut, et, *muž.*
-ta, ota, ť, ti, oť, uť, eť, *žen.*
-to, yto, eto, ito, *střed.*
t : byt *od* býti, čit *mjsto* čit *od* čigi.
šept *mjsto* šepet.
ot : žiwot, gekot, hřmot, škřehot.
aut : žraut, kohaut.
et : kopet (kopt), wěchet, drobet, krapet, nehet.
ta : podstata, pokuta, šlachtata.
ota: čistota, dobrota, nahota, slepota.
robota *od* robiti, slabota (slabost), pěchota.
měkota *od* měký, lhota (lhůta) od leh (lehký).
ť : nať *od* na, nit, mrť, smrt *od* mru.
paměť *od* po-menu, pažiť *od* po *a* žjtí (žigi).
wlast *od* wlásti (wladu), past *od* pásti (padu),
powěst *od* powěsti (powěděti).
iti : máti (mátě) *od* má, máma.
oť : laukoť *od* luk.
uť : labuť, peruť *od* péro, rtuť *od* rt.
eť : pečeť *od sl.* peku sia, hawět, hnileť, *st.*
to : žjto *od* žjtí (žigi), sjto (segto) *od* sjti, segi.
yto: koryto, kopyto *od* kopati.
eto: řešeto, teneto.
ito: gelito.
otina, otek *giau spogené formy* :
prwotiny *mn.* *od* prwota *a* ina.
sauchotiny *mn.* *od* suchota *a* ina.
sirotek *od* sirota *a* ek.
-oz, ěz, *muž.* uz zeň, ízna, *žen.*
oz: lomoz *od* lom.
ěz : wjtěz, robotěz, kněz (knjže), *od* kon.
uz : haluz.
zeň : *spogeno* *s* z *a* eň :
přjzeň *od* přegi (přjti), bázeň *od* báti se, lázeň.

izna: otčizna *od* otec, podobizna, diwizna *od* diw.

-ýž, *muž.* uže, ež, *žen.*

ýž : lanýž (hauba) *od* laň.

uže: kaluže (kalužina) *od* kal.

ež : krádež, laupež, mládež, drúbež.

-s, as, ás, is, *muž.* seň, *žen.*

s : klas *od* kláti.

as : mámlas, koňas, chuďas, maňas.

ás : morás, lotrás.

is : městis (městys) *mjsto* městec.

seň: baseň *od* báti (bagi), pjseň *od* pěti.

-ost, est, ist, *žen.* stwo, stwj, *střed.*

ost: žádost *od* žádati, radost *od* rád, mladost.

est : bolest, ručest *st.* (čerstwost).

ist : kopist, kořist, čelist (*st.* čelust), ratist.

stwo: ptactwo, lidstwo, duchowenstwo.

stwj : smilstwj, smilstwo, opilstwj, panenstwj.

kněžstwj, *gako hodnost.*

kněžstwo *wšickni knežj.*

křesťanstwj, *gako náboženstwj*; křesťanstwo *wšickni křesťané*; *tak* židowstwj, židowstwo.

-sko, isko, iště, *střed.*

sko: *přirowney k tomu* ský *přjdawných gmen*: Slowensko, Polsko, Slezsko, wogsko *od* wog.

isko: pastwisko, pastwiště *od* pastwa. ohnisko, ohniště *od* oheň, syřisko, syřiště. topořisko (topůrko) *od* topor, masisko. krawisko, hubisko, očisko.

iště : strniště, bogiště, tržiště, trhowiště *od* trh. hnogiště, hrachowiště, gečniště, žitniště. ratiště, chwoštiště (chwoště), bičiště, hliniště.

-áš, oše, auš, yš, ýš, eš, *muž.*

-še, uše, *žen.*

áš : rubáš *od* rub.

oše: panoše (panoš) *od* pán, zbrognoše (zbrognoš).

auš : židauš, chocholauš, berauš, dědauš.

yš : towaryš (*st.* towařiš).
ýš : slepýš (slepeyš) *od* slep.
eš : kokeš, *nynj* kohaut,
še : skreyše (skreyš) *od* skrýti.
uše : pitruše (ryba), heyduše (pohanka).
oškeruše, černuše, Libuše.
uška *gest zdrobnělá forma od* uše:
dceruška, lipduška, swětluška, Liduška.
-c, ce, ec, ic, jc, *muž.*
-ce, ice, *žen.*
-ce, *střed.*
c : strýc (streyc), *dim.* streyček.
ce : saudce *od* sauditi, wůdce, zprávce, strážce.
twůrce *též* tworec, zhaubce, zúdce, zrádce.
ec : otec, ugec *od* ug, gozdec, wdowec, samec,
tkadlec, mlatec, žnec, šwec *od* šew.
mládenec *mjsto* mládec *od* mlad.
kozinec, psinec, žabinec *z* ina *a* ec.
ic : biřic, dědic (dědič), panic, wéwodic.
jc : kragjc *od* krágeti, zagjc (*sl.* zagác), měsjc.
ce : owce, siňce *od* sjň.
ice : samice *od* samec, sám, bláznice, olownice.
zbrognice, swětnice, nožnice, dennice.
trogice, štwanice, pranice, horčice, třenice.
ce : slunce, *dim.* slunéčko; srdce, *dim.* srdéčko.
wegce, *dim.* wagečko, wagjčko.

Zdrobnělá slowce.

-ec, *muž.* -ice, *žen.* -ce *střed.*
ec : chlapec *od* chlap, gunec *od* gun, zwonec.
taulec *od* taul, mleynec, stolec, pupenec.
ice : wdowice, krawice, rybice (rybička), trubice.
ce : slowce, stádce, wěderce *od* wědro.
Přirownegy k tomu ek, ka, ko.
-č, čj, ač, áč, oč, auč, eč, ič, *muž.* -če, *střed.*

č : rýč (reyč) *od* rýti, dřjč *od* dřjti, chtjč *od* chtjti.
čj : kregčj, prawodčj, weyběrčj *mjsto* weyběrce.
ač : trubač, mrhač, posluchač, hadač, wykladač.
áč : sekáč, oráč (woráč), pohrabáč, kropáč.
oč : wrkoč.
auč: kotauč.
eč : zahaleč, krageč, *st.*
ič : topič, trapič, dědič *lépe* dědic.
če : dwúgče, trúgče, pozdnjče, nedochůdče.
áček: *wiz pod zdrobněnými na* ek.
-h, oh, uh, *muž.* -uha, *žen.*
h : stoh *od* stogjm.
oh : twaroh *od* twar.
uh : pstruh *od* pstrý (pestrý).
uha : ostruha, *st.* ostroha *od.* ostrý.
-ch, och, auch, ucha, ich, *muž.*
-cha, echa, icha, *žen.*
ch : duch *od* dugi, smjch *od* smégi se, brach (bratr).
pospěch *od* pospěgi, prospěch, čich (čuch) *od* čigi.
och: ginoch, lenoch, smrdoch *od* smrděti.
auch: padauch, kolauch, pazauch *od* paz.
ucha: pastucha *od* pásti.
ich : ženich *od* ženiti se, žiwočich *od* žiwok.
cha : mrcha *od* mru, střecha *od* stru.
echa: macecha (macocha) *od* máti.
wařecha *st. wiz* wařeka, wařaška.
icha : pleticha *od* pletu.
aušek *z* auch *a* ek *spogeno* :
ranaušek, zlataušek.
Wiz také auš *a* uška.
-k, ka, ák, ok, yk, ek, ěk, ík, *muž.*
-ka, kyně, yka, *žen.*
-ko, *střed.*
k : zrak *od* zřjti.
ka : wozka *od* woziti.
ák : wogák, wogačka, sedlák, sedlák, ptáh (*st. nadw.*)

Polák, Polačka, Pražák, Pražka, modrák.

ok: lalok, laláček, žiwok, žiwáček.

yk: gazyk, kamýk (kameyk).

ek: předek, potomek, swědek, pastorek *od* pásti; ježek *od* jež; čjžek *od* čjž, pupek *od* pup.

ěk: člowěk, pohůněk *od* pohoněti.

jk: stehljk, slawjk, řebřjk, nebožjk *místo* nebožčjk: řeznjk, řeznice; služebnjk, služebnice.

ka: holka, děwka, Morawka *od* Morawec. Rakušanka *od* Rakušan, Římanka, Pražanka. Slezanka, Slowenka, Češka *od* Čech; Wlaška. wnučka *od* wnuk, wnuka; dědička; zlodějka: sedlářka, kolářka, koželužka *od* koželuh. čubka, hruška, přezka (přazka) *od* přehu. seypka, čéka *od* st. čaju, schůzka; baučka.

kyně: Němkyně *od* Němec, ctitelkyně, přjtelkyně.

yka: babyka, motyka, wládyka, osyka.

ko: koupůrko, klubko, gablko, děcko.

18. Zdrobnělá slowa.

-áček, ek, eček, jk, jček, *muž.*

-ka, ečka, ička, *žen.*

-ko, ečko, ičko, jčko, *střed.*

áček: panáček *od* pán; panák; miláček *od* milý. synáček (synek) *od* syn, sedláček *od* sedlák.

ek, eček: bůžek *od* bůh, dědek, dědeček *od* děd. holeček *od* holec; chlapeček *od* chlapec. kausek, kauseček, kauštek, kaušček, kauštjček.

jk, jček: tatjk, tatjček *od* táta; chlapjk, chlapjček. konjk, konjček; nožjk, nožiček *od* nůž.

ka, ečka, ička: hůlka *od* hůl; hrstka *od* hrst. kůstka *od* kost, wjžka *od* wěž, žabka *od* žába. knižka, knižečka *od* kniha; kapka, kapečka. wařečka *od* wařeka, brázdečka *od* brázdka. studánka, studéňka *od* studna; postýlka *od* postel.

holčička *od* holka, holčice; holubička *od* holubice.
dušička *od* duše, dušice; ulička *od* ulice.
enka, inka [illegible]
Kačenka *od* Káča; milenka *od* milá.
kmotřinka *od* kmotra; dušinka *místo* dušička.
ko, ečko, ička, jčko.
očko, očičko *od* oko; auško *od* ucho.
bříško *od* břicho.
dřjwko *od* dřewo; lůžko *od* lože.
gadérko *od* gádro.
posypádko *od* posypadlo; psanjčko *od* psanj.
S přjrostkem at *mladých*, átko:
děťátko *od* djtě, selátko *od* sele.
prasátko *od* prase.
kuřátko *od* kuře, nemluwňátko *od* nemluwně.

19. Složená statná gména.

S náměstkami (*pronomen*) a čjsly:
teyden *od* tý (týž) *a* den, samolet.
stonožka, stoklasa, stoletj.
šestinedělka, wšetečka *od* wše *a* tknu.
wšedobr *od* wše *a* dobrý, wšemohaucnost.
S přjdawnými gmeny, kteráž nezakončený wýchod *o* ráda přigjmagj:
welryb, welryba *od* wel *a* ryba; swatwečer.
staroswat, holomráz, holohumnice, holobrádek.
cizozemec, starowěrec, dobrodinj, žiwobytj.
zloděg, černobeyl, kratochwjl.
S ginými gmeny, kteráž welmi často samohlásku *o* přiwěšugj:
gedhog, nocleh, nedwěd (medwěd), čertkus.
Wogtěch *od* wog *a* těcha (utěcha).
Lidmila (Ludmila).
drwoštěp, břichopásek, zlatohlaw, [illegible].
winohrad, zlatotepec, kolomaz, krwotok.

kolowrat, piwowár, kolođěg, letopis.
muchomůrka.
kuroptwa (kurotew, korotew).
masopust, středopostj.
medogedka, hromobitj, poledne (polodne), lidoged.
konitrud, pjdimužjk, howniwál, ohnižil.
zeměplaz, okamženj, wéwoda *mjsto* wegewoda.

Se slowesy, wšak neywjce gen pro włastnj gména a přezdjwky:

neznaboh, třasořjtka *lépe* pljska.
střebjkrewka *lépe* pigawice.
wrtohlaw, wiohlaw, Bořiwog.
Wratislaw, Spitihněw.
kaziswět, mastihuba, tlučhuba, duspiwo.

S částečkami složená gména, neyhustěgi s *ne*:

nečest, neděle *od* ne-dělati, neštěstj, nenáwist.
neznámost, nedbalost, newděčnost *od* ne-wděk.
darmotlach, mimochodnjk, arcibiskup.
arciknjže, spoludědic, spoluučedlnjk.
blahoslawenstwj, Wyšehrad, Bělehrad.
Welehrad, Boleslaw.
Wáclaw *od* wáce (wjce) *a* sláwa.

S předložkami (*praepositio*) složená wiz mezi předložkami.

Německá složená gména wynahražuge sobě Čech buď a) gednotliwými prostými slowy, aneb b) rozebránjm určowacjho slowa w přjdawné gméno aneb c) opisowánjm.

a) *Ziegelhütte*, cihelna; *Morgenstern*, dennice.
Goldschmid, zlatnjk; *Zimmermann*, tesař.
Glockengiesser, zwonař; *Kaufmann*, kupec.
Thiergarten, obora; *Bildhauer*, řezbář.
Handschuh, rukawice; *Salzfass*, slánka.
Nachtigall, slawjk; *Grasmücke*, pěnice.
Glockenthurm, zwonice; *Gelbsucht*, žlautenka.

Tischtuch, ubrus; *Handtuch*, ručnjk.
Obstgarten, štěpnice; *Weingarten*, winnice.
Eisenhändler, železnjk; *Buchbinder*, knihař.

b) *Hausherr*, *Hausfrau*, domácj pán, domácj panj.
Hauptstadt, hlawnj město.
Blutsfreund, krewnj přjtel.
Eckhaus nárožnj dům; *Neustadt*, nowé město.
Wassermühle, wodnj mleyn.
Meerwasser mořská woda.
Fussvolk, pěchota, pěšj lid; *Fuhrweg*, wozowá cesta.
Elfenbein, slonowá kost.
Sonnenuhr, slunečné hodiny.
Sanduhr, sypacj hodinky.
Gerstenmehl, gečná mauka.
Weizenbrod, pšeničný chléb.
Rindfleisch, howězj maso.
Schöpsenfleisch, skopowé maso.
Bieressig, piwnj ocet.
Nachthemd, nočnj košile; *Taufschein*, křticj list.
Fuchsschwanz, lišcj ocas; *Hühnerauge*, kuřj řit (oko).
Ostwind, wýchodnj wjtr; *Westwind*, západnj wjtr.
Kreuzweg, křjžowá cesta; *Zugbrücke*, zdwihacj most.

c) *Lobrede*, řeč chwály, *lépe než* chwalořeč.
Haarpuder, prach na wlasy, *ne* wlasoprach.
Halstuch, šátek na krk, *ne* krkotoč.
Landesherr, pán země, *ne* zemopán.
Ballspiel, hra na mjč; *Kartenspiel*, hra w karty.

20. Určenj pohlawj.

Dle weyznamu gsau wšecka gména mužského pohlawj, která mužskau osobu, ženského ale, která ženskau znamenagj: *muž*, *pantáta*, *wéwoda*, *syn*, gsau mužského; *žena*, *panjmáma*, *dcera*, ženského. *Choť*, znamenáli ženicha, gest mužského, pakli newěstu, ženského pohlawj.

Slowa na *ě*, gimiž mladé lidj a zwjřat znamenána býwagj, gsau střednjho pohlawj: *djtě*, *pachole*, *děwče*; *tele*, *štěně*. *Knjže*, *hrabě* ale, neznamenagjli zrowna mladého knjžete a hraběte, gsau také mužského.

Podlé končenj gsau 1) wšecka slowa mužského pohlawj, kteráž wycházegj na *n*, *r*, *h*, *ch*, *k* a *f*.

den,	kámen;	mech,	prach.
len,	zwon;	prak,	suk.
wor,	dwůr;	hauf,	šjf.
roh,	sáh;	—	—

2) Wšecka slowa, kteráž se končj na *a*, gsau ženského pohlawj: *tráwa*, *wlna*.

3) Wšecka slowa na *o*, gsau střednjho: mláto, sádlo.

Slowa wycházegjcj na *e* (*ě*), gsau buď ženského, aneb střednjho pohlawj.

Střednjho gsau 1) wšecka slowa na *ště*: smetiště, ohniště.

2) Slowa na *mě*: *břjmě*.

Předce gsau *země*, *krmě* ženského.

3) Wšecka syllabau *ce* odwozená slowa, na wětšjm djle zdrobněná: *dřewce*, *stádce*, též *ljce*, *owoce*, *plece*. Toliko *owce*, *šiňce*, *hausce* (mjsto *hauska*), *čtwrtce* (mjsto *čtwrtice*) se wygjmagj.

Ženského pohlawj ale gsau 1) wšecka slowa na *ice*: *udice*, *ulice*; též dwéslabičná *lžjce* (skráceno mjsto *lyžice*), *pjce*, *práce*, *mince*.

2) Wšecka slowa na *ně*: *berně*, *wůně*.

3) Slowa na *ge*, *ze*, *še*, *že*, *če*, a bez mála wšecka na *le*.

Střednjho pohlawj gsau wšecka hromadná a slowesná na *j*: *kwjtj*, *spasenj*, *pomezj*.

Pondělj a *zářj* gsau mužského.

Biblj, *lodj*, *rolj*, pak cizj: *diwizj*, *procesj*, *oracj* gsau ženského,

Mjsto *snjdánj* řjkagj w některých kragjch *snjdaně* w ženském pohlawj.

Při některých končenjch gsau některá slowa mužského, a některá ženského pohlawj:

muž. rog,	*žen.* chwog.	*muž.* prut,	*žen.* řit.
oděw,	krew.	most,	kost.
zub,	laub.	plášť,	haušť.
slaup,	otep.	gez,	rez.
podzim,	ozim.	plž,	lež.
peň,	saň.	klas,	wes.
kůl,	sůl.	koš,	myš.
keř,	zwěř.	plac,	noc.
med,	stred.	meč,	žluč.
hlemeyžď,	míď.	—	—

Co gest zde prawidlo a co weyminka?

Dle prawidla gsau mužského pohlawj, která se končj na *g*, *w*, *b*, *p*, *m*. Žen. weyminky:

g : *stág* mjsto *stáge*, *wog*, *chwog*, *zbrog*, *slug*, *koleg*, *šalwěg*.

Muž. a žen. gsau *prodeg*, *prodag*, *Dunag*, *lišeg*.

w : *krew*, *korauhew*, a wšecka dwéslabičná (odwozená) na *ew*: *wětew*, *pánew*, *mrkew*, *cjrkew*, *konew*; *Čáslaw*, *Boleslaw*, *Wratislaw* a wšecka města na *aw*.

Muž. i žen. gsau: *ohlaw*, pročež *ohlawec*, *obuw*.

b : *laub*, *hlaub*, pročež *hlaubka*. *Leb* (Gen. *lbi*), u starých žen. pročež *lebka*, *přjlbice*, u nowěgšjch mužského (Gen. *lbu*).

p : *otep*, *chalup*, *Slup*, na nowém městě w Praze.

m : *ozim*, *zem*, mjsto *země*, *Chrudjm*.. Giná gména měst na *jm* gsau muž. gako *Kauřjm* do *Kauřjma*.

Slowa na *ň*, wětšjm djlem odtažená (abstracta) gsau dle prawidla žen. gako *daň*, *žeň*, *bázeň*, *powodeň*.

Muž. wýminky gsau: *kůň*, *oheň*, *ljň* (také giž *ljn*) *stupeň*, *stežeň*, *peň*, *mřeň*, *krozeň*. *Sypeň* a *sršeň* gsau w některých kragjch žen. w giných pak mužského pohlawj.

Stržeň byl druhdy žen. a *powodeň* muž.

Slowa na *l* a *ř* gsau na wětšjm djle muž. *kotel*, *popel*. Žen. gsau *mysl* (nikoli wšak *smysl*, *zámysl*, *aumysl*), *petržel* (*petružel*), *sůl*, *hůl*, *půl*, *maštal*, *postel*, *prdel*, *kaudel*, *kaupel*, a wšecka odtažená na *el*. U starých bywala *kaupel* také muž. *Bel*, *ocel*, *hřjdel* gsau muž. i žen.

Wýminky na *ř*: *twář*, *zdeř*, *zweř*. *gař* (*geř*), *páteř*, *zbeř*, *šjř* mjsto *šjře* tudy *šjřka*. *piskoř* gest muž. i žen. pročež *piskorka* gisté maučné gjdlo.

Wýchod na *d* gest dle prawidla muž.: *med*, *ged*, *led*, *lid*, *plod*; *ď* ale žen.: *káď*, *pjď*, *meď*, *žerď*, *zeď*. *Hwjžď* (*hwjžďák*) a *hlemeyžď* gsau muž. Naproti tomu gsau, gelikož Čechowé ženské *d* wždy neznamenagj, odtažená na *d* žen. gako: *zpowěd*, *odpowěd*, *propowěd*, *přjpowěd*, *zápowěd*, *wýpowěd*, *čeled* (*čeleď*) tudy *čeládka*. *Střed* (Gen. *střdi*) užjwagj někteřj též gako muž. w Gen. *stredu*.

Tak také gest wýchod *t* muž.: *let*, *pot*, *plot*.

Znamenané *ť* wšak žen.: *mrť*, *nať*, *sjť*, *labuť*, *oprať* pročež *oprátka*. Tak též neznamenané: *nit*, *řit*, *chut* (*chuť*), *rtut* (*rtuť*), *paut*, *perut* (*peruť*), *oběť*, *sněť*, *rukowěť*, *pečeť*, *laukot* (*laukoť*), *čtwrt*, *smrt*, *paměť*, *zámět* a skoro wšecka odtažená.

Paut gest u některých také muž. pročež *pautec*.

Počet ženských na *st* gest mnohem wětšj než mužských: *pěst*, *čest*, *plst*, *klest*, *proklest*, *kost*, *mast* (*masť*), *hrst*, *srst*, *lest*, *ratolest*, *čest* (*čast*, *částka*), *past* (*pasť*).

Dále odtažená: *wlast*, *propast*, *powěst*, *neřest*, *strast*, *záwist*, *nenáwist*, *kořist*. Odwozená na *ost*, *est*: *radost*, *bolest*; a srostitá (concreta) *čelist*, *ratist*, *kopist*.

Mužská naproti tomu gsau: *most*, *mest*, *půst*, *zrůst*, *wěst*, *pjst*, *křest*, *chřest*, *plást*, *chlost*, *chraust*, *weyhost*, *masopust*.

Mužská a ženská podlé rozličnosti wyslowenj a weyznamu:

muž. prst *u ruky*;	*žen.* prst, *kyprá zem.*
trest, *káránj*;	trest, *třtka* (*třtina*).
chrást, *od zelj*;	chrast, *roštj* (*raždj*).

Slowa skonáwagjcj se na *šť* gsau muž.: *plášť*, *dešť*, *tlaušť* (ryba), *rošt*, *košt*. Ženského gsau toliko odtažená: *tlaušť* (*tlaušťka*); *paušť*, *haušť*.

Z wětšjho djlu slowa na *z* gsau mužská: *mráz*, *auraz*, *obraz*, *penjz*, *gez*, *prowaz*, *řetěz*, *wůz*, *přjwoz*, *nebozjz*.

Ženská gsau odtažená, kterážto obyčegně ženské *e* na konci zamlkagj: *hráz* mjsto *hráze* od *hraditi*, *nesnáz*, *mez*, *ochoz*, *twrz*, *kolomaz* (*kolomast*). *Rez* Gen. *rzi*, gest u starých, gakožto od *rdjti* odwozené odtažené gméno, ženského pohlawj, u nowěgšjch též muž. Gen. *rezu*. *Mosaz* gest muž. i žen.

Skoro wšecka na *s* gsau muž.: *les*, *klas*, *nos*, *čas*, *brus*, *kwas*, *owes*, a t. d. Ženského ale: *wes*, *os* (*wos*), *hus* mjsto *husa*; *rákos* ale gest u mnohých muž., ač *rákoska* žen. pohl. gest.

Některá srostitá na *ž* gsau muž.: *křjž*, *nůž*, *ráž*, *plž*, u starých též odwozená na *ež*: *laupež*. Nynj gsau wšecka odtažená, ano i některá srostitá, žen.: *krádež*, *mládež*, *lež*, *spřež*, *stráž*, *střjž*, *tjž*, *zdwjž*, *odnož*, *rokož*, *wěž*, *rež*, *djž*, *mřjž*, *otěž*, ano i *Pařjž*.

Některá z nich ztratila gen ženské *e*, gako *wěž*, *djž*, *mřjž*, *tjž*, mjsto *wěže*, *djže*, *mřjže*, *tjže*.

Gen welmi málo gich gest na *š* mužkého pohl.: *koš*, *slepeyš*, *rubáš*, a cizj: *groš*, *werš*. Wšecka ostatnj gak srostitá tak odtažená gsau žen.: *weš*, *myš*, *wrš* (*wrše*), *peleš*, *skreyš*, *weyš*, *faleš*, *weteš*, *rozkoš* od *roz* a *kochati*.

Pleš, tudy *pljška*, gest u starých žen. u nowěgšjch ale muž. pohlawj.

Gednoslabičná na *c* gsau žen.: *moc*, *noc*, *wěc*, *klec*, *pec*, *střjc* (t. potkánj).

Tak také složená: *obec*, *nemoc*, *pomoc*. We wýmince gsau toliko cizj: *plac*, *kloc*, *plec*, *špic*. Odtažené *špič* mjsto *špice*, tudy *špička*, gest ženského, u některých wšak předce mužského.

Wšecka syllabau *ec* odwozená gména gsau muž.: *čepec*, *wěnec*, *praporec*, *hrnec*. Potom dwěslabičná: *kragjc*, *zagjc*, *střewjc*, *tisjc*, *měsjc*, *palác*.

Ženského pohl. gsau gednoslabičná na *č*: *kleč*, *řeč*, *tyč*, pročež *tyčka*, *léč* (*léčka*, *ljčka*), *seč*, *lauč*, *žluč*, *tluč* (t. šrot).

Tak také složená: *pawlač*, *pomeč*, *Mohuč* (st. *Mohuc*); dále *katrč* a *kotrč*.

Wygmuta gsau muž. *meč*, *bič*, *mjč*, *kljč*, *pláč*, *reyč*.

Muž. a žen. gsau: *křeč*, *moč*, *obruč*, *chtjč*.

Mužského pohl. gsau ale wšecka syllabau *áč* odwozená, též i gednoslabičná: *koláč*, *kropáč*, *pekáč*, *sráč*. Dále *wrkoč*, *kotauč*.

W kragjch, w kterých se pohlawj oddělugj, proměňuge se obyčegně také wýchod: žen. *wosa*, *luska*; muž. *wos*, *lusk*; střed. *oge* (*woge*), žen. i muž. *og* (*wog*).

Tak gest w gednotném *žebra* žen. *žebro* ale střed. Mjsto *tětiwo* nacházj se u starých *tětiwa*. *Leytka* býwalo žen. nynj *leytko* střed. *Břicho* gest střed., podlegšj *břjch* muž. *Welryb* muž., *welryba* žen. W Morawě gest *sáha* (*sjha*), *šata*, *přjkopa*, w Čechách *sáh*, *šat*, *přjkop* w obyčegi.

Určenj pohlawj w množném.

Množný počet na *a* gest dle prawidla střednjho pohlawj: *usta*, *záda*, *ňadra*, *wrata*, *nosidla*, *kamna*. Předce wšak přigjmagj též mužská a ženská gména w množném *a* mjsto *y*, pročež *hona*, *kauzla* mjsto muž. *hony*, *kauzly*, a *gátra*, *gatka*, *sádka*, *lúka*, *prsa* mjsto žen. *gátry*, *gatky*, *sádky*, *lauky*, *prsi*.

Množný počet na *y* gest buď muž. nebo ženského pohlawj. Muž. gsau: *droby*, *čáry*, *měchy*, *schody*, *spodky*, *parohy*, *hody*, *odpustky*, *ostatky*, *rty* (*rtowé*) w gednot. býwalo *ret*. Žen.: *brány*, *máry*, *gáhly*, *dudy*, *slaniny*, *mydliny*, *wdawky*, *wážky*, *nůžky*, *patoky*, *necky*. *Otruby*, *djky*, *okowy* gsau muž. i žen. U nowěgšjch *oddawky* žen., u Weleslawjny ale muž.

Množné na *e*, *ě* gsau skoro wšecky žen. *pljce*, *dwéře*, *kleště*, *widle*, *gesle*, *hausle*, *sáně*, *konopě*, *okuge*, *saze*, *kwasnice* a t. d. *Penjze* ale muž.

Smeti, gakož i *děti* gsau ženského pohlawj.

21. Twořenj přjdawných gmen.

Přjdawná gména, nechť ona gsau čisté kořeny aneb odwozena, magj mimo wšeobecné označenj pohlawj (*žiw*, *žiwa*, *žiwo*), také geště určitěgšj neb zakončené wýchody:

1) *muž.-ý*,	*žen.-á*,	*střed.-é*.
zdrawý,	zdrawá,	zdrawé.
žiwý,	žiwá,	žiwé.
gediný,	gediná,	gediné.
2) *muž.-j*,	*žen.-j*,	*střed.-j*.
božj,	božj,	božj.
prwnj,	prwnj,	prwnj.

Čistj kořenowé,

aneb takowá, která zakončený wýchod (*ý*, *á*, *é*) přigjmagj:

w: nowý, lewý, diwý, siwý, plawý, práw. prwý, křiw.
b: libý, slabý, hrubý.
p: tupý, slepý, hlaupý.
m: němý, sám; přjmý, chromý.
n: giný, ljný; planý, pln.

l : bjlý, milý, malý, zlý, celý, čjlý, holý.
r : garý, sirý, šerý, šjrý, čjry, churý, sporý, stár.
d : rád, rudý, chudý; bledý, mlad, twrd.
šedý, smědý, snědý, hnědý, hrdý.
t : litý, syt; žlutý, swatý, krutý.
z : cizj, březj, drzj, ryzj.
s : bos, lysý, rusý, kusý.
st : gist, pustý, čist, hustý, prost, tlustý.
šť : tešť, odtud čtitroba neb štitroba.
h : pauhý, nah, tuhý, mnohý, plihý, dlauhý.
drahý, druhý.
ch : lich, tichý, suchý, plachý, plchý, hluchý.
krchý.

22. Odwozená přjdawná gména.

Pomocj určitěgšjho wýchodu *ý*, *á*, *é* tworj se přjdawná gména.

a) Od obau přičestj:

učen : učený;	umřel (umrl): umrlý.
poddán : poddaný;	rodil : rodilý.
dobyt : dobytý;	ospal : ospalý.
klenut : klenutý;	owdowěla : owdowělá.
geden : gedený;	osiřel : osiřelý.
předešel : předešlý;	pohořel : pohořelý.
nenadál se : nenadálý;	gedl : gedlý.
dokonal : dokonalý;	rostl : rostlý.

b) Ode gmen, wšak gen w složenj:

bůh : nebohý, ubohý;	ruka : bezruký.
léto : stoletý;	roh : gednorohý.
oko : černooký;	noha : čtwernohý.

Tak také *zlatý* od *zlato*.

Pomocj určowacjho *j* odwozugj se přjdawná gména.

a) Od přestupowacjho přjtomného času:

sedjc : sedjcj; budauc : budaucj.

Přjštj gest od přičestj *přišel* odwozeno.

b) Od neurčitého způsobu, skrácenjm samohlásky a proměněnjm *t* w *c*:

bjti: bicj hodiny; sypati: sypacj hodinky; křesati: křesacj kámen; dýmati: dýmacj měchy;

podati: podacj práwo. pjti: picj nádoba. psáti: psacj papjr. zdjti: zdicj kámen.

c) Ode gmen žiwaucjch bytnostj, zwlášť zwjřat. Tak gest *božj* od *bůh*, *člowěčj* od *člowěk*, *sirotčj* od *sirotek*, *pastušj* od *pastucha*, *pěšj* od *pěch* (*pěchota*), *wěštj* (mjsto *wěštcj*) od *wěštec* odwozeno. Tato forma se srownáwá s Genitivem giných řečj, neb s určowacjm gmenem w německých skládanjch.

Od ryba: rybj kost, *Fischgräte.*
gelen: gelenj roh, *Hirschhorn.*
kura: kuřj řit, (oko), *Hühnerauge.*
had: hadj kořen, *Schlangenwurz.*
howado: howězj maso, *Rindfleisch.*
labuť: labutj zpěw, *Schwanengesang.*
koza: kozj mléko, *Ziegenmilch.*
husa: husj sádlo, *Gänsefett.*
pes: psj hlawa, *Hundskopf.*
zagjc: zagečj kůže, *Hasenbalg.*
maucha: mušj noha, *Fliegenfuss.*
pták: ptačj hnjzdo, *Vogelnest.*

Přjdawná od střednjch gmen na *e* (*ě*) odwozená, podržj přjrostek *et* swého Genitiwu, kdežto *t* w *c* přecházj:

hrabě, hraběte: hraběcj; knjže, knjžete: knjžecj;

zwjře, zwjřete: zwjřecj. tele, telete: telecj.

d) Ode gmen na *ec*, *ce*, kdežto *c* w *č* přecházj: *zpráwčj* od *zpráwce*, *kregčj* od *kragec* neb *krageč*, *náměstnčj* od *náměstnce*, *kočj* od *kočec*.

e) Od náměstek: *č*, *kdo*: *čj*; *gi*: *gegj*.

Pomocj weychodů *ůg*, žen. *oge*, střed. *oge*, aneb *ogj* we wšem pohlawj utwořena gsau přiwlastňowacj od osobnjch náměstek a čjsel *dwa*, *oba*, *tři*.

můg, moge, moge; obůg, oboge, oboge.
twůg, twoge, twoge; dwůg, dwoge, dwoge.
swůg, swoge, swoge; trůg, troge, troge.
obogj, dwogj, trogj.

Wšak také pomocj sauzwůček *w*, *m*, *n*, *l*, *r*, *t*, *s*, *st*, *ch*, *k* odwozugj se přjdawná gména:

w, ew, aw, ow, ůw, owic, iw.

w : žiw *od* žigi.

ew : mrtew, mrtwý *od* mru (mrt); čerstew, čerstwý, střjzwý.

aw : laskaw *od* láska; bělawý *od* bjlý.
krwawý *od* krew; čerwenawý *od* čerwený.
tmawý *od* tma; smradlawý *od* smrad.
woňawý *od* wůně; pichlawý *od* pjchati.
stonawý *od* stonati; bodlawý *od* bodu.

ow: bobowý *od* bob; wozowá cesta *od* wůz.
borowý *od* bor, borowice; syrowý *od* syr.
bukowý *od* buk; hladowý *od* hlad.
dubowý *od* dub; skopowý *od* skop.
woskowý *od* wosk; wepřowý *od* wepř.
gedlowý *od* gedle; kozlowý *od* kozel.
březowý *od* břjza; oslowý *od* osel.

ůw, ů, owa, owo *přiwešuge se mužským gménům, gimiž se osoby znamenagj, k utwořenj přiwlastňowacjch*:

hospodinůw, -owa, -owo; Petrůw bratr.
Dawidůw, -owa, -owo; Petrowa dcera.
kowářůw, -owa, -owo; Petrowo djtě.

owic, : *zastáwá mjsto wšech třj wýchodůw* ůw, owa, owo: sládkowic chlapec, holka, djtě.

iw : ohniwý *od* oheň; wádiwý *od* wáda.

neduživý *od* neduh; leniwý *od* ljný (leň).
hněwiwý *od* hněw; bauřliwý *od* bauřiti.
lžiwý *od* lež; bedliwý *od* bdjti.
lstiwý *od* lest; pamětliw *od* paměť.
wšiwý *od* weš; strašliwý *od* strašiti.

Složené formy owný, ownj, owatý, owitý, owský *wiz pod* ný, nj, atý, itý, ský.

m, em, om, (*zastaralé*).

m, em: střjdmý *od* střed; zřegmý *od* zřjti, zřegem.
holemý (t. *weliký*); znám, známý *od* znáti, *st.* znagem.

om: lakomý *od* lákati; widomý *od* widěti.

n: en, ěn, in: ný, nj, ený, ěný, iný.

en: winen, winna, winno *od* wina, dlužen, dlužna, dlužno *od* dluh.
přjtomen *od* při tom; hoden, hodna, hodno.
hodný, -ná, -né; pilen, pilný *od* pjle.
silen, silný *od* sjla; mocen, mocný *od* moc.
prázden, prázdný (prázný).

ný: šťastný *od* štěstj; hwězdný *od* hwězda.
chutný *od* chuť; pjsečný *od* pjsek.
wljdný *od* w lid; konečný *od* konec.
pěkný, krásný *od* krása; wěčný *od* wěk.
tělesný *od* tělo (*G.* tělese); řjčný *od* řeka.
bolestný *od* bolest; studničný *od* studnice.
služebný *od* služba; masný *od* maso.
pjsemný *od* pjsmo; železný, střjbrný,
rybný *od* ryba; konopný, kamenný.
lidný *od* lid; saukenný, wápenný.
slawný *od* sláwa; žitný, pšeničný.
wjtězný *od* wjtěz; slowútný *od* slowu, slo-

nj: nočnj *od* noc; wodnj *od* woda. (wut.
dennj *od* deň; posledňj *od* posled.
uhelnj *od* uhel; přednj *od* před.
woznj *od* wůz; zadnj, dnešnj.

radnj *od* rada; letošnj *od* letos.
ownj: duchownj *od* duch; domownj *od* dům.
owný: bogowný *od* bogowati; žertowný *od* žertowati.
milowný *od* milowati; powlowný.
ený, ěný *s nehnutedlným* e:
červený, zelený; wlněný *od* wlna.
sklený, skleněný *od* sklo; dřewěný, slaměný.
kožený *od* kůže; hljněný *od* hljna.
iný: gediný, gedinký *od* gedna.
in, ina, ino, *twořj přiwlastňowacj ženských osob*:
newěstin *od* newěsta; holčin *od* holka.
matčin *od* matka; kowářčin *od* kowářka.
sestřin *od* sestra; libušin *od* Libuše.
edlný, *z* el *a* ný *s blahozwučným* d:
pominutedlný *od* pominauti; čitedlný *od* čjti.
pochopitedlný *od* pochopiti; smrtedlný *od* smrt.
spasitedlný *od* spasiti; newyhnutedlný.
l: el, lý, elý, alý, ilý, (zastar.)
el: mdel, mdlý; oblý *od* ob; okraulý *od* kruh.
swětlý *od* swět; teplý; štjplý, weselý, kyselý.
alý: zsinalý, zamodralý, počernalý, počerwenalý,
ilý: spanilý, zdwořilý *od* dwůr; zmužilý *od* zmužiti se.
Přirownej weyš §. 22.
r: er, rý, (zastar.)
er: dobrý *od* doba, mokrý *od* mok, ostrý *od* osť.
chytrý *od* chytiti, přjkrý *od* přek.
t: at, ut, it: atý, itý, utý.
at: hlawatý, okatý, břichatý, wlasatý, kulatý.
popelatý, strakatý *od* straka, bohatý *od* boh.
stogatá woda, ležaté piwo (ležák).
ut: mrzutý *od* mrzeti, wisutý, smrdutý.
třeskutá zima, tekutý, zdwihutý, minutý.
it: letitý, masitý, kamenitý, pramenitý.
bahnitý, složitý, náležitý, přjležitý.

owatý, *z* ow *a* at:
gedowatý, mechowatý, gilowatý, strupowatý.
owitý, *z* ow *a* it:
pracowitý, wředowitý, hladowitý, gmenowitý.
natý, *z* n *a* at:
hornatý, skalnatý, krewnatý, ardnatý.
istew, *z* ist *a* aw.
mladistwý, celistwý, plodistwý *od* plod.
sk: *ský*, *ská*, *ské*, (*ske*).
ský: nebeský *od* nebe, nebesa; loňský *od* loni.
koňský, swiňský, krawský, *od* kůň, swině, kráwa.
božský *od* bůh; kněžský, mužský, ženský.
pohanský, howadský, panenský *od* panna.
panský *od* pán, wogenský, woganský.
dworský *od* dwůr, bratrský, sesterský.
mateřský *od* máteř, mořský *od* moře.
český *mjsto* češský *od* Čech.
wlaský *mjsto* wlašský *od* Wlach.
pražský *od* Praha, mnišský *od* mnich.
ploský *mjsto* plošský *od* plocha.
řjšský, *také* řjský *od* řjše.
turecký *mjsto* turecský *od* Turek.
německý *mjsto* německý *od* Němec.
knjžetský *od* knjže, knjžete; plzenský, mišenský.
wideňský *od* Wjdeň, weský *mjsto* wesský *od* wes.
peský *mjsto* pesský *od* pes.
saský *mjsto* sasský *od* Sas.
hostinský *od* hostina, dětinský *od* dětin.
owský *z* ow *a* ský:
králowský, židowský, otcowský *od* otec.
synowský *od* syn, oslowský, wenkowský.
š: šj, egšj *wlastně twořjcj syllaba stupňowánj.*
šj : zdegšj *od* zde, wezdegšj *od* wezdy, wedlegšj.
nyněgšj *od* nynj, wčeregšj, zegtřegšj.
onehdegšj, někdegšj, onačegšj *od* onaký.

hořegšj, dolegšj, ginakšj *mor. mjsto* ginšj.
c: ác, (*zastar.*) ácj: domácj *od* dům.
ácný, *z* ác *a* ný: bogácný *od* bogjm se.
ch: ech, (*zastar.*): wetech, wetchý.
icherný, *z* ich, er, en: malicherný.
k: ek, ok, ik: ký, eký, oký, iký (*zastar.*)
ek: hebký, trpký, tenký, mělký, horký, hořký.
hladký, řjdký, krotký, krátký, njzký, plzký.
těžký, těžék *od* těhnauti, lehký, lehek, wlhký.
měký *mjsto* měkký, měkek.
eký: daleký *od* dál.
oký: diwoký *od* diwý, hluboký, široký, wysoký.
iký: weliký (welký) *od* wel.

23. Zdrobnělé formy přjdawných gmen.

jček: jčký, ičký:

tenjčký, teničký *od* tenký; maljčký, maličký *od* malý.
běljčký *od* bjlý, stařjčký *od* starý, sladjčký, chudjčký.
kratičký *od* krátký, uzjčký *od* uzký, lehýčký.
nažjčký *od* nahý, gediničký *také* gedinký *od* gediný.

inký, aunký, aučký *w prosté řeči:*
malinký, malaunký, malaučký *od* malý.
bělinký, bělaunký, bělaučký *od* bjlý.
křehaunký, křehaučký; slaďaunký, slaďaučký.
kraťaunký, kraťaučký; zlatinký, zlaťaunký.
hezaunký, hezaučký; uzaunký, uzaučký.

W důwěrném mluwenj užjwá se často dwogitých zdrobněnj *ičičky*, *aučičky*: *maličičký*, *malaučičký*.
militký *od* milý, malitký *od* malý.
malicherný, maličkerný *gsau zastaralé formy.*

24. Složená přjdawná gména.

Od složených statných gmen odwozená:

půwodnj *od* půwod; wýchodnj *od* wýchod.
západnj *od* západ; polednj *od* poledne.

Z rozličných částek řeči, kteréž určowacj článek složenj dělagj:

wšednj *od* weš den, wšetečný *od* wše *a* tknu.
každodennj *od* každý den, sedmiletý *od* sedm let.
gednomyslný *od* gedna mysl, samodruhá *od* sama druhá.
dobrowolný *od* dobrá wůle, zlopowěstný *od* zlá powěst.
twrdošjgný *od* twrdá šjge, lehkomyslný *od* lehká mysl.
welikonočnj *od* weliká noc, swatodušnj *od* swatý duch.
ostrowtipný *od* ostrý wtip, staroměstský *od* staré město.
malostranský *od* malá strana, středozemnj *od* střed.
starožitný, starodáwnj *od* starý *a* žjti, dáwno.
zimomřiwý *od* zima mřjti, prawdomluwný.
sazometná středa *od* saze *a* metu.
wlnonosný *od* wlna, bohobogný *od* boh.

Také *bohabogný* pro blahozwučnost. *Bohaprázdný*, *ctihodný*, gsau gen w hromadu stažena. *Hodnowěrný* gest naopak mjsto *wěrahodný* neb *wjry hodný*.

Složená s částečkau *ne*:

nelidský, nemaudrý, nemotorný, nesmrtedlný.
nebohý, newidomý, nedobytý *mjsto* nedobytedlný.
nenabytý, nenasycený, nepřemožený.
nestihlý *mjsto* nestižitedlný.

25. Tworenj stupňowánj.

Neprawidelné stupňowánj (*comparatio*) twořj se pomocj syllaby *šj*:

dobrý: lepšj; dlauhý: delšj.
zlý: horšj; weliký: wětšj.
malý: menšj;

Wětšj djl utwořených pomocj *ký* přigjmá *šj* k paubé půwodnj syllabě:

hluboký: hlubšj;	auzký: užšj.
daleký: dalšj;	njzký: nižšj.
široký: širšj;	bljzký: bližšj.
hladký: hladšj;	těžký: těžšj.
řjdký: řjdšj;	wysoký: wyššj.
krátký: kratšj;	

Také po *d*, *h*, *ch*, klade se radĕgi *šj*:

rád: radšj;	drahý: dražšj.
chudý: chudšj;	tuhý: tužšj.
bledý: bledšj;	tichý: tiššj.
hrdý: hrdšj.	suchý: suššj.
mladý: mladšj (mlažšj).	

Tak také starý: staršj, bohatý: bohatšj.

Při giných žádá blahozwučnost *egšj*:

tmawý; tmawěgšj;	bjlý: bělegšj.
libý: liběgšj;	chytrý: chytřegšj.
tupý: tupěgšj;	hbitý: hbitěgšj.
přjmý: přjmĕgšj;	ljtý: ljtěgšj.
černý: černěgšj;	swatý: swětěgšj.
milý: milegšj;	

W některých připauštj blahozwučj též *šj*:

slabý: slabšj, slaběgšj;	krásný: kraššj, krásněgšj.
hrubý: hrubšj, hruběgšj;	sprostý: sprostšj, sprostěgšj.
tenký: tenšj, tenčegšj;	gistý: gistšj, gistěgšj.
prudký: prudšj, prudčegšj;	čistý: čistšj, čistěgšj.
snadný: snadšj, snadněgšj;	hustý: hustšj, hustěgšj.

Slýchá se také *hezčj*, *křehčj*, *lehčj*, *měkčj* mjsto *hezčegšj*, *křehčegšj*, *lehčegšj*, *měkčegšj* od *hezký*, *křehký*, *lehký*, *měkký*.

Předložjli se Komparatiwu částečka *ney*, gest z něho Superlatiw:

neylepšj, neyhoršj, neywětšj, neymenšj.

26. Twořenj a formy čjsel (Numeralia).

Prostá čjsla.

I. *Základnj.*	II. *Řadownj.*	I. *Základnj.*	II. *Řadownj.*
1. geden.	prwnj.	6. šest.	šestý, á, é.
gedna.	prwnj.	7. sedm.	sedmý, á, é.
gedno.	prwnj.	8. osm.	osmý, á, é.
2. dwa, dwě.	druhý, á, é.	9. dewět.	dewátý, á, é.
3. tři (třj).	třetj, j, j.	10. deset.	desátý, á, é.
4. čtyři (čtyřj).	čtwrtý, á, é.	100 sto.	stý, á, é.
5. pět.	pátý, á, é.	1000 tisjc.	tisjcj.

Geden, *gedna*, *gedno* gest pomocj *en* twořeno. *Dwa* (zřjdka *dwá*) gest muž. dwogný, *dwě* žen. a střednj. Tak také *oba*, *obě*. Na *tři* a *čtyři* (muž. též *třj*, *čtyřj*) gest množný počet skrze *i* poznamenán. *Pět* až do *deset* gsau bezpohlawná gména. *Sto* gest střednjho, *tisjc* mužského pohlawj. Řadownj čjsla gsau prawá přjdawná gména: *prwnj* pomocj *nj* od *prw*, tudyž také zastaralé *prwý*, *á*, *é*; zastaralé *wterý* pomocj *ter* a *dwa* (mjsto *dwaterý*), *třetj*, *čtwrtý* pomocj *tj*, *tý* od swých základnjch utwořena. Ostatnj pomocj určowacjho *ý*, *á*, *é* aneb *j*: *pátý*, *šestý*, *sedmý*, *osmý*, *dewátý*, *desátý* od *pět*, *šest* a t. d. *tisjcj* od *tisjc*.

Složená čjsla s *na*:

	I.	II.
11.	gedenáct.	gedenáctý, á, é.
12.	dwanáct.	dwanáctý, á, é.
13.	třinácт.	třináctý, á, é.
14.	čtrnáct.	čtrnáctý, á, é.
15.	patnáct.	patnáctý, á, é.
16.	šestnáct.	šestnáctý, á, é.
17.	sedmnáct.	sedmnáctý, á, é.
18.	osmnáct.	osmnáctý, á, é.
19.	dewatenáct.	dewatenáctý, á, é.

Wšem těmto základnjm čjslům pod I. přiwěšuge se rádo na konci *e*: *gedenácte*, *dwanácte*. *Náct* gest skráceno z *na deset* (*nadst*).

Složená čjsla bez *na*:

	I.	II.
20.	dwadcet.	dwadcátý, á, é.
30.	třidcet.	třidcátý, á, é.
40.	čtyřidcet.	čtyřidcátý, á, é.
50.	padesát.	padesátý, á, é.
60.	šedesát.	šedesátý, á, é.
70.	sedmdesát.	sedmdesátý, á, é.
80.	osmdesát.	osmdesátý, á, é.
90.	dewadesát.	dewadesátý, á, é.

Základnjm na *dcet* přiwěšuge se *i*, oněm na *desát* ale *e*: *dwadceti*, *padesáte*.

Složená čjsla s *mez* (*mezi*):

	I.	II.
21.	gedenmecjtma.	gedenmecjtmý, á, é.
22.	dwamecjtma.	dwamecjtmý, á, é.
23.	třimecjtma.	třimecjtmý, á, é.
24.	čtyřmecjtma.	čtyřmecjtmý, á, é.
25.	pětmecjtma.	pětmecjtmý, á, é.
26.	šestmecjtma.	šestmecjtmý, á, é.
27.	sedmmecjtma.	sedmmecjtmý, á, é.
28.	osmmecjtma.	osmmecjtmý, á, é.
29.	dewětmecjtma.	dewětmecjtmý, á, é.

Starobyle *gedenmezcjtma*, t. g. *geden mezi desjtma*; *geden a dwadcet* aneb *dwadcet a geden*, aneb gen *dwadcet geden* a t. d. gsau nynj obyčegněgšj. Pročež také *dwadcátý prwnj*, *dwadcátý druhý*, *třetj* a t. d. Práwě tak *třidcet geden*, *třidcet dwa*, aneb *geden a třidcet*, *dwa a třidcet*, *třidcátý prwnj*, *druhý*, *třetj* až do *dewadesát dewět*: *dewadesátý dewátý*.

dwě stě,	dwa tisjce.	dwaustý,	dwautisjcj.
tři sta,	tři tisjce,	třjstý,	třjtisjcj.
čtyři sta,	čtyři tisjce.	čtyrstý,	čtyrtisjcj.
pět set,	pět tisjc.	pětitistý,	pětitisjcj.
šest set,	šest tisjc.	šestistý,	šestitisjcj.
sedm set,	sedm tisjc.	sedmistý,	sedmitisjcj.
osm set,	osm tisjc.	osmistý,	osmitisjcj.
dewět set,	dewět tisjc.	dewjtistý,	dewjtitisjcj.
deset set,	deset tisjc.	desjtistý,	desjtitisjcj.

Po *pět* a t. d. stogj *sto* a *tisjc* w Genitivu: *set*, *tisjc* aneb *tisjců*. Před *stý*, *tisjcj* ale stogj čjsla *dwa*, *tři*, *čtyři*, *pět* a t. d. w Genitivu: *dwau*, *třj*, *čtyr*, *pěti* a t. d. Tak také w skládanj s přjdawnými, gežto od *den*, *měsjc*, *léto*, *libra* odwozena gsau: *dwauliberňj třjliberňj* a t. d.

dwaudennj,	dwauměsjčný,	dwauletý.
třjdennj,	třjměsjčný,	třjletý.
čtyrdennj,	čtyrměsjčný,	čtyrletý.
pětidennj,	pětiměsjčný,	pětiletý.
stodennj,	stoměsjčný,	stoletý.
tisjcidennj,	tisjciměsjčný,	tisjciletý.

U starých také *dwaudný* mjsto *dwaudennj*, *dwauroký*, *třjroký* mjsto *dwauletý*, *třjletý*; druhodenný neb druhodennj, třetjdennj, čtwrtodennj užjwagj se gen o zimnici, a nesměgj se poměsiti s *dwaudennj*, *třjdennj*. Mjsto *gednoletý* řjká se *gednoročnj* aneb gen *ročnj* od *rok*. K giným skládanjm hodj se také *dwoge*, *troge* (skrácené *dwé*, *tré*): *dwognásobnj*, *trůggazyký*, *trénohý*, *trérohý*, ginak *třjrohý*.

Rodowá čjsla.

Od *dwa*, *oba*, *tři* odwozena gsau pomocj syllaby *og*:

Muž.	dwůg,	*Žen. Střed.*	dwoge (dwé).
	obůg,		oboge (obé).
	trůg,		troge (tré).

Obyčegněgšj gest *dwogj*, *obogj*, *trogj* we wšem pohlawj bez rozdjlu. Od *čtyři* ale gest *čtwerý*, a pomocj *er* wšecka ostatnj tweřena:

patero, paterý, á, é, *od* pět.
šestero, šesterý, á, é, *od* šest.
sedmero, sedmerý, á, é, *od* sedm.
osmero, osmerý, á, é, *od* osm.
dewatero, dewaterý, á, é; *od* dewět.
desatero, desaterý, á, é, *od* deset.
dewadesatero, dewadesaterý, á, é.
tisjcero, tisjcerý, á, é, *od* tisjc.
kolikero, kolikerý, á, é, *od* kolik.
tolikero, tolikerý á, é, *od* tolik.
wšelikero, wšelikerý, á, é, *od* wšeliký.

Od *sto* pokusil se Rosa také *stoterý* utwořiti. Wšecka tato rodowá čjsla zastupugj často základnj: *desatero Božjch přikázanj*, *čtyřidcatero a dwě dětj*. Wýchodem *aký* utwořena gsau: *gednaký*, *dwogaký*, *trogaký* a t. d. wýchodem *átý*: *kolikátý*, *tolikátý*.

Násobnj čjsla.

gednoduchý,	paternásobnj,	koliknásobnj.
dwognásobnj,	šesternásobnj,	toliknásobnj.
trognásobnj,	stonásobnj,	mnohonásobnj.
čtwernásobnj,	tisjcnásobnj,	wjcenásobnj.

Také se slýchá *dwogitý*, *dwogatý*, *trogitý*, *dwogduchý*, *trogduchý*, *třjduchý*, *čtweroduchý*, *pětiduchý*.

Krát spogeno s základnjmi čjsly, twořj přjslowky (adverb.): *gedenkrát* (lépe *gednau*), *dwakrát*, *třikrát* a t. d.

Čjsla s předloženjm *půl*:

muž. půl druhého žeydljka;	půl šesta tolaru.
půl třetjho zlatého;	půl sedma kreycaru.
půl čtwrta groše;	půl dewáta dne.
půl páta korce;	půl desáta lokte.

-žen. půl druhé hodiny; půl třetj pinty; půl čtwrté libry; půl páté knihy. půl sedmé kopy. půl osmé měřice.

Čtwrta, *páta*, *desáta* gsau Genitivy nezakončených přjdawných gmen, mjsto zakončených *čtwrtého*, *pátého*, *desátého*. *Půl wtera* mjsto *půl druhého* gest dáwno zastaralé. *Poltůra*, dwaugrešlák, gest ze slowenského *pol wtora* t. g. půl druhého (kreycaru).

Kladeli se před řadownj čjslo *sám*, znamená se tjm, kolikátý kdo sám w počtu gest: *sám druh*, *sám třetj*, *sám čtwrtý*, *sámdesát* a t. d.

Od čjsel odwozená gména.

Syllabau *ka*:

gednička *od* gedna; dwogka *od* dwogj; trogka *od* trogj; čtwerka *od* čtwerý. pětka *od* pět. šestka *od* šest.

Tak také gsau *sedmička* (též *sedmerka*), *osmička*, *dewjtka*, *desjtka*, *gedenáctka*, *dwacjtka*, *třicjtka* a t. d. syllabau *ka* neb *ička* tworená; *čtwrtačka* se řjká gen. o zimnici.

Syllabau *jk* a *njk* některá gména minci:

pětnjk, 5 *kreycarů*; sedmnáctnjk, 17 *kreyc.*
sedmjk, 7 *kreycarů*; dwacetnjk, 20 *kreyc.*
desetnjk, 10 *kreycarů*; trognjk, tronjk, ⅓ *kreyc.*
dewjtnjk, 9*tá neděle před welikonocj.*
padesátnjk, *člowěk* 50*tiletý*, *neb nad* 50*ti muži.*
šedesátnjk, 60*tiletý*; dewadesátnjk, 90*tiletý*.
setnjk, *heytman*; tisjcnjk, *nad* 1000 *muži*.
desátnjk, *nad* 10 *muži*, *ratmistr neb kaprál*.

Syllabau *ek* gména dnj, aneb djl.

auterek *od* wterý; pátek *od* pátý; čtwrtek *od* čtwrtý. desátek *od* desátý.

Syllabau *ák* celek tolika gednot aneb kusů: *čtwrták*, *paták*, *šesták*, *sedmák*, *osmák*. *Paták*, w Morawě grešle; *sedmák*, w Čechách pět wjdenských.

Pomocj *ina* částka celého:

třetina, čtwrtina, pětina, šestina,
sedmina, osmina, desetina, dwacetina.

Mjsto *čtwrtina*, řjkagj wjce *čtwrt*, *čtwrtka*. *Čtwrtce* (skráceně z *čtwrtice*), *čtwrtně*.

Pomocj *ice*: *třetice*, *tregice*, *polowice* také *půlka*.

Hromadná čjsla.

Kopa, pár, tucet, mandel,
mnoho, mnohý, málo, wšecko, každý,
některý, žádný *mjsto* nižádný (ižádný).
wšeliký, wšelikerý, wšeligaký, wšelikteraký.

Od půwodnjho zwuku *weš* gsau pomocj *en*, *er*, *ec*, *ech*, *ek*, *ak*, tworena:

ec-ek:	wšecek, wšecka, wšecko.
ec-ek-en:	wšecken, wšeckna, wšeckno.
ech-en:	wšechen, wšechna, wšechno.
ek-en:	wešken.
ek-er-en:	weškeren, weškera, weškero.
ec-ek-er-en:	wšeckeren.
ak:	wšaký.

27. Tworenj a formy náměstek.

Náměstky záležegj buď w prostých půwodnjch zwucjch aneb syllabách, gako *gá*, *ty*, *on*, *my*, *wy*, *sám*, *co*, *ký*, *čj*, buď gsau pomocj syllaby *ůg* (st. *og*), *en*, *er*, *ák* tworeny, gako:

můg, moga *od* m.
sen, *zastaralé od* s.
genž, *od* i, geho.

ten, ta, to *od* t.
onen, ona, ono *od* on.
který, á, é, *od* kto.

kaký, *zastaralé od* k.
taký, takowý *od* t.
gaký, qualis, *od* i (g).
kteraký *od* který.
ginaký *od* giný.

Aneb gsau složeny, přiwěšugjce k sobě *to*, *no*, *koli*, *koliwěk*:

kdo (*st.* kto), *z* k *a* to;
tento, *z* ten *a* to;
gežto (gešto), *z* gež *a* to;
onenno, *z* onen *a* no;
tentono, *z* ten, to, no.
kdokoli, cokoli.
kterýkoli, kterýkoliwěk.
gakýkoli, gakýkoliwěk.

Slabě určowacj *s*, na konci, gest gen skrácené *si*: *kdos*, *kdosi*; *cos*, *cosi*; *gakýs*, *gakýsi*; *kterýs*, *kterýsi* a t. d.

Také s předloženým *leda*, *lec*: *ledakdos*, *ledacos*, *leckdos*, *leccos*, *ledagakýs*, *lecgakýs* a t. d.

Na konci *ž*, gakož i *ť* wygadřugj důraznost: *kdož*, *kdoť*, *což*, *coť*. Gindy býwá *ž* potahowacj: *genž*, *gehož*, *gemuž*.

Ně gest twrděcj, *ni* ale zapěracj:

někdo, něco.
některý, něgaký (ňáký).
nikdo, nižádný.
nic (*mjsto* nico); niče *st.*

W *nižádný* odpadáwá rádo *ni*: *žádný*. *Každý* pošlo z *kýždo* (*ký* a *ždo*). *Gedenkaždý* gest gen w hromadu staženo.

Osobné náměstky.

Býwagj, přicházegjli w průpowědi, hned také ukazowacj. Náměsky *gá* a *my* prwnj, *ty* a *wy* druhé osoby, platj we wšem pohlawj.

m.	gá sám,	*ž.*	gá sama,	*s.*	gá samo.
	ty sám,		ty sama,		ty samo.
	my sami,		my samy,		my sama.

Na třetj osobě se pohlawj znamená hláskami *a*, *o*: on, ona, ono.

Aneb těmito *ý*, *á*, *é*: *giný*, *giná*, *giné*; *každý*, *každá*, *každé*.

Wracowacj náměstka *se*, newracj přjsudek (Prädicat) na podmět toliko třetj, ale i druhé a prwnj osoby:

1. bogjm se,	2. bogjš se,	3. bogj se.
bogjme se,	bogjte se,	bogj se.
gá sám od sebe,	ty sám od sebe,	on sám od sebe.
my sami od sebe,	wy sami od sebe,	oni sami od sebe.

Tázacj náměstky.

gaký, kteraký;	co, coť, což, cožť.

kdo, kdož; ký čert, který; čj, *také přitom přiwlastňowacj.*

Wšeobecný tázacj zwuk *k* přecházj před *e* w *č*: *če*, druhdy mjsto *co*. Pročež *čeho*, *čemu*, *nač*, *načež*.

Ukazowacj náměstky.

Na otázku *který* aneb *gaký*, odpowjdá se ukazowacjmi náměstkami:

sen, sjž, *zastaralé.*	týž, táž, též.
ten, ta, to; tento, tato, toto.	tentýž, tatáž, totéž.
onen, ona, ono.	ten samý, ta samá, to samé.
onenno, onano, onono.	takowý, takowá, takowé.
ow, owa, owo, *zastaralé.*	giný, giná, giné.

Ukazowacj *s*-zachowalo se geště w *dnes*, *letos*.

Potažné náměstky.

Potahowacj náměstky přiwozugj zásudek (Nachsatz) na podmět předcházegjcj průpowědi, ať gest ukazowacj náměstkau oznámen neb nenj: *genž*, *gaký* (mjsto *kaký*), *genž* spogeno s *to*: *genžto*, *gešto* (mjsto *gežto*).

Ano i tázacj náměstky býwagj přiwěšenjm *ž* potahowacj: *kdož*, *což*, po předložce *čež*: *načež*, *kterýž*, s přiwěšeným *to*: *kterýžto*.

Také přiwlastňowacj *gegj*, *gegich*, *čj* býwagj skrze *ž* na konci potahowacj: *gegjž*, *gegjžto*, *gegichž*, *gegichžto*, *čjž*, *čjžto*, tak také Genitivy *gehož*, *gichž*.

Částečka *an*, dle wýznamu tolik gako: *gak on*, kteréž někteřj ženské *a*, a střednj *o* přiwěšugj: *ana*, *ano*, w množném *ani*, *any*, *ana*, náležj wlastně mezi spogky.

Přiwlastňowacj náměstky.

Na otázku *čj*, odpowjdá se náměstným přjdawným gmenem *můg*, *twůg*, *swůg*, *gegj*, *náš*, *wáš*, *něčj* a Genitivem *geho*, *gich* a *gegich*:

můg, moge, moge *od* m.
twůg, twoge, twoge *od* ty.
swůg, swoge, swoge *od* se.

Ženské *moge*, *twoge*, *swoge* skracugj Čechowé w *má*, *twá*, *swá*, střednj ale w *mé*, *twé*, *swé*.

Poněwadž *se* wracowacj náměstka wšech třj osob gest, znamená *swůg* negen wlastnictwj třetj, ale i druhé a prwnj osoby, geli' podmětem průpowědi, a w tě přjpadnosti gest *swůg* také *meus*, *tuus*, *noster*, *vester*, aneb to, co *mně*, *tobě*, *nám*, *wám* náležj.

Nepotahugeli se *ejus* na podmět průpowědi, užjwá tu Čech Genitivu 3tj osoby: *geho*, w množném prodlauženého *gegich* mjsto *gich*, eorum. Wiz Skladnu.

To také platj o potahowacjm *gehož*, *gegichž*.

Gegj, *gegjho* a t. d. ejus, od starého Genitivu *gege* (nynj *gj*), potahuge se na ženskau osobu.

náš, naše, naše *od* nás. něčj *od* někdo.
wáš, waše, waše — wás. ničj — nikdo.

Našinec, nostras, *wašinec*, vestras gsau od *náš*, *wáš* odwozená gména.

28. Twořenj a formy Slowes.

Na slowesu se dá šest rozličných forem rozeznati!

I. a) *nes-u*, *nes-ti*. K půwodnj syllabě *nes* přidáwá se w přjtomném čase *-u*, w neurčitém způsobu *-ti*.
b) *pi-gi*, *pj-ti*. Půwodnj syllaba *pi* přigjmá w přjtomném *-gi* (mjsto *-gu*), w neurčitém *-ti*.

II. *sed-nu*, *sed-nauti*. Půwodnj syllabě *sed* se zawěšuge w přjtomném *-nu*, w neurčitém *-nauti*.

III. *sed-ěti*, *sę-djm*. K půwodnj syllabě *sed* se přidáwá w neurčitém *-ěti*, w přjtomném *-jm*.

IV. *sad-iti*, *sad-jm*. K půwodnj syllabě *sad* se klade w neurčitém *-iti*, w přjtomném *jm*.

V. *sed-ám*, *sed-ati*. Půwodnj syllaba *sed* béře k sobě w přjtomném *-ám*, w neurčitém *-ati*.

VI. *kup-ugi*, *kup-owati*. Půwodnj syllaba *kup* se prodlužuge w přjtomném zwukem *-ugi*, w neurčitém *-owati*.

29. Slowesa prwnj formy.

A. *Přjtomný*	-u.	*Trp. přjčestj*	-en.
Přjčestj	-l.	*Neurčitý*	-ti.

(1)

zebe,	záblo,	— —	zábsti.
pohřebu,	pohřebl,	pohřeben,	pohřebsti.

Pohřebu gest giž zastaralé, a *pohřbjm*, *pohřbiti* (*pohřebjm*, *pohřebiti*) se gen užjwá.

(2)

wedu,	wedl,	weden,	wésti.
bředu,	bředl,	bředen,	břjsti.
kladu,	kladl,	kladen,	klásti.
bodu,	bodl,	boden,	bůsti.
hudu,	hudl,	huden,	hausti.
gjm,	gedl,	geden,	gjsti,

Poslednj se lišj toliko w přjtomném času.

kwetu,	kwetl,	—	kwésti,
hnětu,	hnětl,	hněten,	hnjsti.
pletu,	pletl,	pleten,	plésti.
čtu,	četl,	čten,	čjsti.
matu,	mátl,	maten,	másti,
rostu,	rostl,	—	růsti,

(3)

wezu,	wezl,	wezen,	wézti.
hryzu,	hryzl,	hryzen,	hrýzti.
nesu,	nesl,	nesen,	nésti.
třesu,	třásl,	třesen,	třásti,
pasu,	pásl,	pasen,	pásti.

(4)

střihu,	střihl,	střižen,	střjci.
střehu,	střáhl,	střežen,	střjci.
žhu,	žehl,	žžen,	žjci.
mohu,	mohl,	možen,	moci.
wrhu,	wrhl,	wržen,	wrci,
peku,	pekl,	pečen,	péci.
wleku,	wlekl,	wlečen,	wléci.
řku,	řekl,	řečen,	řjci,
teku,	tekl,	tečen,	téci.
seku,	sekl,	sečen,	sjci.
tluku,	tlaukl,	tlučen,	tlauci.

Zde přešlo před *en* trpného přjčestj *h* w *ž*, *k* w *č*; *hti* a *kti* ale (w neurčitém) w *ci*.

Gest wšak dwogj uchýlenj od této obdoby (analogie).

a.	*Přjtomný*	-u, -i,
	Čin. přjčestj	-al.
	Trp. přjčestj	-án.
	Neurčitý	-áti.

rwu,	rwal,	rwán,	rwáti.
štwu,	štwal,	štwán,	štwáti.

ženu,	hnal,	hnán,	hnáti.
steli,	stlal,	stlán,	stláti.
pošli,	poslal,	poslán,	poslati.
koli,	klal,	klán,	kláti.
beru,	bral,	brán,	bráti.
ssü,	ssal,	ssán,	ssáti.
lhu,	lhal,	lhán,	lháti.
štigi (štjm)	scal,	scán,	scáti.
spjm,	spal,	spán,	spáti.

Poslednj dwě se lišj toliko w přjtomném času.

β. *Čin. přjčestj* -el.
Trp. přjčestj -en.
Neurčitý -jti *mjsto* -éti.

meli,	mlel,	mlen,	mljti.
wru,	wřel,	wřen,	wřjti.
opru se,	opřel,	opřen,	opřjti.
mru,	mřel,	mřen,	mřjti.
prostru,	-střel,	-střen,	-střjti.
choi,	chtěl,	chtěn,	chtjti.

B. *Přjtomný* -gi.
Čin. přjčestj -l.
Trp. přjčestj -t, n.
Neurčitý -ti.

(1) *Trpné přjčestj* -t:

wigi,	wil,	wit,	wjti.
wygi,	wyl,	wyt,	wýti.
bigi,	bil,	bit,	bjti.
pigi,	pil,	pit,	pjti.
mygi,	myl,	myt,	mýti.
ligi,	lil,	lit,	ljti.
rygi,	ryl,	ryt,	rýti.
dugi,	dul,	dut,	dauti.

segi,	sel, šál,	set, sát,	séti, sjti.
snugi,	snul,	snut,	snauti.
slugi,	slul,	slut,	slauti.
krygi,	kryl,	kryt,	krýti.

Odchylná tworenj přjtomného času syllabau *du* gsau:

gdu,	—	—	gjti.
gedu,	gel,	get,	geti.
budu,	byl,	byt,	býti.
(šedu),	šel,	šet,	—

Mjsto *plugi*, *slugi*, *užigi* řjká se také *plowu*, *slowu*, *užiwu*. *Budu*, *býti* má zcela giný přjtomný čas *gsem* (sl. *jesm*) od *ges*.

Následugjcj pomocj *nu* aneb *mu* tworená, řjdj se dle té samé obdoby:

gmu,	(ge) gal,	gat,	gjti.
pnu,	(pě) pal,	pat,	pjti.
tnu,	(të) ťal,	ťat,	tjti.
žnu,	(že) žal,	žat,	žjti.
ždmu,	(ždě) žďal,	žďat,	ždjti.
začnu,	(če) -čal,	-čat,	-čjti.

Slowáci twořj též od *mnu*, *mial*, *miat*, *miati* mjsto *mnul*, *mnut*, *mnauti*.

(2) Trpné přjčestj *n*:

wěgi	wál, wjl,	wán, wjn,	wáti, wjti.
pěgi,	pěl,	pěn,	pěti.
lagi,	lál,	lán,	láti.
děgi,	děl,	děn,	djti.
zegi,	zál,	zán,	zjti.
tagi,	tál,	tán,	táti.
naděgi se,	-dál se,	-dán,	-djti se.
oděgi,	-děl,	-děn,	-djti.
chwěgi,	chwěl,	chwěn,	chwjti.

přispěgi,	-spěl,	-spěn,	-spěti.
smĕgi se,	smál se,	smán,	smáti se.
plegi,	plel,	plen,	pléti.
klegi,	klel,	klen,	kléti.
přegi,	přál,	přán,	přáti, přjti.
hřegi,	hřel, hřál,	hřen, hřán,	hřjti, hřáti.
okřegi,	-křál, -křjl,	-křán,	-křáti, -křjti.
kagi se,	kál se,	kán,	káti se.
zragi,	zrál,	zrán,	zráti.
hragi,	hrál,	hrán,	hráti.

Kám se wjce užjwagj, a mjsto *zragi*, *hragi* řjkagj mjstem *zrám*, *hrám*, *zral*, *hral*.

Po *a* giž skoro wšudy wýchod *gi* w *m* přešel:

dám, *b.* dal, dán, dáti.

Tak také *dbáti*, *cpáti*, *zdáti se*, *ptáti se*, *lkáti*, *tkáti*, *šťkáti*, *čkáti* w přjtomném čase *dbám*, *cpám*, *znám* a t. d. Přirowney pátau formu. Tak se též odchyluge *stogjm*, *stál*, *státi* a *bogjm se*, *bál se*, *báti se* gen w přjtomném času, kterýž k třetj formě náležj.

Mjsto *pigi* nacházj se také *pjm*, mjsto *nawigi nawjm*, mjsto *zabigi zabjm*, mjsto *legi* u Starých *lém*. Tak gest *smjm* mjsto *smègi* giž dáwno w obyčegi.

Ostatnj gednoslabičná na *jm*, *ěl*, *ěn*, gako *djm*, *děl*, *děn*, *djti*, gdau zcela dle třetj formy, mimo neurčitý, w němž se *ě* w *j* proměnilo.

Přechod k druhé spřjzněné formě na *nu* dělagj *stanu*, b. *stal*, *stán*, *státi* a *řeknu*, b. od *řku*, *řekl*, *řjci*.

30. Slowesa druhé formy.

Přjtomný	-nu.
Neurčitý	-nauti.
Čin. přjčestj	-nul (-l).
Trp. přjčestj	-nut (-en).

(1) -nul, -nut.

winu,	winauti,	winul,	winut.
manu,	manauti,	manul,	manut.
plinu,	plinauti,	plinul,	plinut.
plynu,	plynauti,	plynul,	plynut.
klenu,	klenauti,	klenul,	klenut.
dunu,	dunauti,	dunul,	dunut.
tonu,	tonauti,	tonul,	tonut.

Tak také složená *zpomenu*, *zapomenu* od *manu*.

Winu, *wanu*, *linu se*, *plinu*, *plynu*, *klinu*, *dunu* srowňáwagj se s prwnj formau *wigi*, *wegi*, *ligi*, *pligi*, *plugi*, *klugi*, *dugi*; *odpočinu* se slowanskau *počiju*, a *klnu*, pošlo z *klegi*.

Také w následugjcjch žádá blahozwučnost *nul*, *nut*:

mnu,	mnauti,	mnul,	mnut.
dmu,	dmauti,	dmul,	dmut.
přilnu,	-lnauti,	-lnul,	-lnut.
klnu,	klnauti,	klnul,	klnut.
oslnu,	-slnauti,	-slnul,	-slnut.
trnu,	trnauti,	trnul,	trnut.
hrnu se,	hrnauti se,	hrnul se,	hrnut.
usnu,	-snauti,	-snul,	-snut.
hnu,	hnauti,	hnul,	hnut.

(2) -l *mjsto* -nul

má swé mjsto, když po odwrženém *nu* auplná, samohláskau zawřená syllaba ostáwá:

wáznu,	wázl,	wáznauti.
klesnu,	klesl,	klesnauti.
hasnu,	hasl,	hasnauti.
drhnu,	drhl,	drhnauti.
páchnu,	páchl,	páchnauti.

prchnu,	prchl,	prchnauti.
umlknu,	-mlkl,	-mlknauti.

Přestupugj tak řjkage w prwnj formu zpět. Také byla mnohá druhdy w prwnj formě w obyčegi, pročež geště starý neurčitý: *pásti* od *padu*, *wlásti* od *wladu*, *sjci* od *sedu*, *léci* od *letu*, *sjci* od *sahu*, *sehu*, *zapřjci* od *zapřahu*, *zapřehu*, mjsto nyněgšjho *padnauti*, *wládnauti*, *sednauti*, *lehnauti*, *sáhnauti*, *zapřáhnauti*.

(3) -en *mjsto* -nut

bývá řjdšegi, a sice gen když před *nu* stogj *h*, *ch*, *k*:

táhnauti,	táhl,	tažen.
trhnauti,	trhl,	tržen.
postihnauti,	-stihl,	-stižen.
sáhnauti,	sáhl,	sažen.
zapřáhnauti,	-přáhl,	-přažen.
nadchnauti,	-dechl,	-dšen (-dchnut).
zamknauti,	-mkl,	-mčen (-mknut).
dotknauti,	-tekl	-tčen (-tknut).
tisknauti,	tiskl,	tištěn (tisknut).

Ukraden nenj od *ukradnu*, *uwržen*, *střižen* nenj od *uwrhnu*, *střihnu*, nébrž od *ukradu*, *uwrhu*, *střihu*.

Zapnu, *nagmu* a podobná slowesa prwnj formy tworj přjčestj a neurčitý způsob také podlé druhé:

zapal zapnul, *zapat zapnut*, *zapjti zapnauti*.
nagal nagmul, *nagat*, *nagmut*, *nagjti*, *nagmauti*.

Syllabau *nu* se tworj začjnawé slowesa (inchoatiwa) od přjdawných gmen, gako *blednu* od *bledý*, *sladnu* od *sladký*. Také se krátké budauej časy podlé této formy tworj.

31. Slowesa třetj formy.

Neurčitý	ěti (sti) :	hleděti, gečeti.
Čin. přjčestj	ěl (el) :	hleděl, gečel.
Trp. přjčestj	ěn (en) :	hleděn, gečen.
Přjtomný	jm :	hledjm, gečjm.

howěti,	howěl,	howen,	howenj.
swrběti,	swrběl,	swrben,	swrbenj.
kypěti,	kypěl,	kypen,	kypenj.
woněti,	woněl,	woněn,	wonění.
weleti,	welel,	welen,	welenj.
hořeti,	hořel,	hořen,	hořenj.
widěti,	widěl,	widěn,	widěnj.
letěti,	letěl,	letěn,	letěnj.
wězeti,	wězel,	wězen,	wězenj.
ležeti,	ležel,	ležen,	leženj.
wiseti,	wisel,	wisen,	wisenj.
slyšeti,	slyšel,	slyšen,	slyšenj.
křičeti,	křičel,	křičen,	křičenj.

Gednoslabičná půwodnj slowesa této formy gsau :

čpjm,	čpěl,	čpěn,	čpjti.
pnjm,	pněl,	pněn,	pnjti.
mnjm,	mněl,	mněn,	mnjti.
čnjm,	čněl,	čněn,	čnjti.
dljm,	dlel,	dlen,	dljti.
tljm,	tlel,	tlen,	tljti.
přjm se,	přel se,	přen,	přjti se.
uzřjm,	-zřel,	-zřen,	-zřjti.
požřjm,	-žřel,	-žřen,	-žřjti.
čřjm,	čřel,	čřen,	čřjti.
bdjm,	bděl,	bděn,	bdjti.
bzdjm,	bzděl,	bzděn,	bzdjti.
rdjm se,	rděl se,	rděn,	rdjti se.

Dnjm, dněl, dnjti od *den; tmjm se, tměl se, tmjti se* od *tmg; snj se, snělo* (*snjlo*) *se, snjti se* od *sen; mžjm, mžel, mžjti* od *mha.*

Hřmjti, *hřměl* pošlo z *hřeměti*; *stkwjti se*, *stkwěl se* ze *wzetkwu*; *znjti* (*wznjti*), *zněl* ze *zwenëti*, tak gako přjtomný čas *wjm* z *wědjm* od *wěděti*.

Začjnawá slowesa, která w Slowanském na *eju* wycházegj, magj w Češtině nynj gen *jm*, podržela wšak předce w rozkazowacjm *ěg*, w přestupowacjm *ěge*. Takowá gsau: *upěti*, *uměti*, *směti* neb *smjti*, z částky také *mjti*, *měl*, *gměn*, *gměnj*, (sl. *iměti*) a od přjdawných gmen odwozená slowesa na *ěti*: *něměti*, *oněměti* od *němý*, *bugněti* od *bugný*, *ochroměti* od *chromý*, *zwetšeti* od *wetchý* a t. d.

Stawěti, *wyháněti*, *wáleti*, *házeti* a podobná gsau opětowacj (iterativa) a náležegj k páté formě.

32. Slowesa čtwrté formy.

Neurčitý	-iti :	slawiti,	honiti.
Čin. přjčestj	-il :	slawil,	honil.
Trp. přjčestj	-en :	slawen,	honěn.
Přjtomný	-jm :	slawjm,	honjm.

Trpné přjčestj *ěn* po *n*, také po *d*, *t*, když nepřecházegj w *z*, *c*.

dogiti	dogil,	dogen,	dog.
hágiti,	hágil,	hágen,	hag.
lowiti,	lowil,	lowen,	low.
dáwiti,	dáwil,	dáwen,	daw.
wábiti,	wábil,	wáben,	wab.
robiti,	robil,	roben,	rob.
topiti,	topil,	topen,	top.
staupiti,	staupil,	staupen,	stup.
mámiti,	mámil,	mámen,	mam.
lomiti,	lomil,	lomen,	lom,
winiti,	winil,	winěn,	wiň.
mjniti,	mjnil,	mjněn,	měň.
waliti,	walil,	walen,	wal.
kwjliti,	kwjlil,	kwjlen,	kwěl.

wěřiti,	wěřil,	wěřen,	wěř.
kauřiti,	kauřil,	kauřen,	kuř.
uditi,	udil,	uzen,	uď.
řjditi,	řjdil,	řjzen,	řeď.
drážditi,	dráždil,	drážděn,	dražď.
hyzditi,	hyzdil,	hyzděn,	hyzď.
rmautiti,	rmautil,	rmaucen,	rmuť.
nutiti,	nutil,	nucen,	nuť.
mastiti,	mastil,	maštěn,	masť.
praštiti,	praštil,	praštěn,	prašť.
hroziti,	hrozil,	hrožen,	hroz.
powěsiti,	-wěsil,	-wěšen,	-wěs.
mjsiti,	mjsil,	mjšen,	měs.
brausiti,	brausil,	braušen,	brus.
křjsiti,	křjsil,	křjšen,	křes.
hřešiti,	hřešil,	hřešen,	hřeš.
prášiti,	prášil,	prášen,	praš.
cwičiti,	cwičil,	cwičen,	cwič.

Od giných forem odwozená slowesa gsau buď opětowacj buď činěcj (factitiva). Opětowacj znamenagj opětowánj neb delšj trwánj slowesného konánj:

uspiti *od* spjm.	gezditi *od* gedu.
honiti — hnáti.	woditi — wedu.
choditi — (šedu) gjti.	nositi — nesu.
woziti — wezu.	oblačiti — oblęku.

Činěcj slowesa od střednjch (neutra) prwnj formy odwozená:

napogiti *od* pjti.	páliti *od* pláti.
kogiti — počiju.	kłopiti — klepu se.
zbawiti — zbýti.	kloniti — klenu.
plawiti — plowu.	wařiti — wru.
oznobiti — zebe.	mořiti — mru.

Předce wšak gest *napogiti* spjše od *nápog*, *hnogiti* od *hnůg*, a *hnůg* od *hnigi*, *sławiti* od *sláwa*, *wy-*

slowiti od *slowo*, a *slowo* gakož i *sláwa* od *slowu* neb *slugi*, *postawiti* od *staw*, *žiwiti* od *žiw*.

Činěcj slowesa odwozená od třetj formy proměňugj *e* půwodnj syllaby w *a*:

swrabiti	*od*	swrběti.	saditi	*od*	seděti.
trápiti	—	trpěti.	smraditi	—	smrděti.

Woliti gest spjše od *wůle* (*wóle*) než od *weleti*, a *položiti* od *lože*, a *lože* od *ležeti*.

Přirowney též *buditi* ke *bdjti*, *powěsiti* k *wiseti* neb *wisnauti*, *oslepiti* k *oslepnauti*, *krotiti* ke *krotnauti*, *ochromiti* k *ochroměti*, *kwěliti* ke *kwjleti*.

Nesčjslně gich gest ode gmen statných a přjdawných odwozeno:

babiti	*od*	bába.	welebiti	*od*	welcba.
ženiti se	—	žena.	okrášliti	—	krása.
zhanobiti	—	hanoba,.	owdowiti	—	wdowa.

Při tom se proměňuge *h* w *ž*, *ch* w š, *k* w *č*:

wážiti	*od*	wáha.	sušiti	*od*	suchý.
množiti	*od*	mnoho.	učiti	*od*	uka, nauka.
slaužiti	*od*	slauha.	močiti	*od*	mok.
pospjšiti	*od*	pospěch.	mučiti	*od*	muka.
strašiti	*od*	strach.	ručiti	*od*	ruka.

Tak také *swědčiti* od *swědek*, *předčiti* od *předek*, *stačiti* (*statčiti*) od *statek*, *ráčiti* od *radše* (*radč*), *swačiti* (*swatčiti*) od *swátek* (*swatwečer*).

Dwéslabičný neurčitý způsob prodlužuge *i*: *mdljti*, *mdlil* od *mdlý*; *mstjti*, *mstil* ode *msta*; *ctjti* mjsto *čstiti* (*čestiti*) od *čest*, *křtjti* mjsto *křstiti* (*křestiti*) od *křest*.

33. Slowesa páté formy.

Neurčitý	-ati:	sypati.
Čin. přjčestj	-al:	sypal.
Trp. přjčestj	-án:	sypán.
Přjtom.	-i (u), ám:	sypi, sypu, sypám.

Půwodnj slowesa této formy magj z wětšj částky w přjtomném *ám* a *i*, mnohá gen *ám*, málo která gen *i*.

djwati se,	djwám se.	
chowati,	chowám.	
šklubati,	šklubám,	šklubi.
drápati,	drápám,	drápi.
tepati,	— —	tepu.
klamati,	klamám,	klami.
dřjmati,	dřjmám,	dřjmi.
stonati,	stonám,	stoni.
wolati,	wolám.	
šeplati,	šeplám,	šepli.
orati,	orám,	oři.
žebrati,	žebrám,	žebři.
hlodati,	hlodám,	hlozi.
hwjzdati,	hwjzdám,	hwjždi.
metati,	metám,	meci.
hmatati,	hmatám.	
reptati,	reptám,	repci.
trestati,	trestám,	tresci.
wázati,	— —	wáži, wjži.
tázati se,	— —	táži, tjži se.
plésati,	plésám,	pleši.
kausati,	kausám,	kauši.
strauhati,	strauhám,	strauži.
máchati,	máchám.	
dychati,	dychám,	dyši.
pykati,	pykám,	pyči.
plakati,	— —	plači.

pjskati,	pjskám,	pišti.
zjskati,	zjskám,	zišti.

34. Na mjsto *u* prwnj formy přicházj *ám*: *wrhám* od *wrhu*. Samohláska před poslednj syllabau se často prodlužuge, kdežto *ě* w *j*, *u* w *au*, *o* w *á* přechází:

mjlám,	rozmjlám,	*od* meli.
kálám,	prokálám,	— koli.
zbjrám,	wybjrám,	— beru.
zpjrám,	wypjrám,	— peru.
rozdjrám,	wydjrám,	— deru.
prožjrám,	wyžjrám,	— žeru.
bádám,	zbádám,	— bodu.
skládám,	wykládám,	— kladu.
přádám,	napřádám,	— předu.
krádám,	okrádám,	— kradu.
odkwetám,	zakwjtám,	— kwetu.
pomáhám,	rozmáhám,	— mohu.
ostřjhám,	wystřjhám,	— střehu.
wljkám,	powljkám,	— wleku.
potlaukám,	wytlaukám,	— tluku.
otěkám,	utjkám,	— teku.

gjdám *gest od* gjm, gedl, geden,

Gen w málokterých se samohláska neměnj:

ometám,	wymetám	*od* metu.
zapletám,	opletám	— pletu.
wyrostám,	narostám	— rostu.
opekám,	(opěkám)	— peku.

35. Podlé této obdoby gdau také odwozená 2hé, 3tj a 4té formy:

(1)

zamrzati :	mrznu,	umlkati :	umlknu.
zapáchati :	páchnu,	mokati :	moknu.
smekati :	smeknu,	hřjmati :	hřmjti.
hárati :	hořeti,	zwjdati :	zwěděti.

powjdati :	powědjti,	wjdati :	widěti.
hljdati :	hleděti,	poprdati :	prděti.
posmrdati :	smrděti,	sedati :	seděti.
létati :	letěti,	ljhati :	ležeti.
běhati :	běžeti,	slýchati :	slyšeti.
prchati :	pršeti,	křikati :	křičeti.
smlauwati :	mluwiti,	raubati :	rubiti.
pochlaubati :	chlubiti,	lapati :	lapiti.
šlapati :	šlapiti,	tápati :	topiti.
střápati :	tropiti,	staupati :	staupiti.
chápati :	chopiti,	lámati :	lomiti.
kárati :	kořiti,	pátrati :	patřiti.
chwátati :	chwatiti,	hltati :	pohltiti.
chytati :	chytiti,	lauskati :	luštiti.
mrskati :	mrštiti,	třjskati :	třjštiti.
hlásati :	hlásiti,	kausati :	okusiti.
bauchati :	bušiti,	mákati :	močiti.
tauchati :	tušiti,	lákati :	ločiti.
strkati :	strčiti,	skákati :	skočiti.

Opětowacj *namjtati*, *přemjtati*, *rozmjtati*, *smjtati*, *zamjtati*, *zmjtati*, *wymjtati* gsau od *metati*.

(2)

Před poslednj hlásku, chybjli samohláska, wložj se *j*:

gjmám :	gmu,	wzjwám :	zwu.
rozžjwám :	žwu,	poštjwám :	štwu.
posjlám :	pošli,	zawjrám :	zawru.
umjrám :	umru,	podpjrám :	podepru.
potjrám :	potru,	prostjrám :	prostru.
rozžjhám :	rozžhu,	čjtám :	čtu.
řjkám :	řku.		

Tak také následugjcj, gežto *nu* druhé formy w *nám* proměňugj:

spjnám :	sepnu,	wymjnám :	wymnu.
požjnám :	požnu,	wyždjmám :	wyždmu.
začjnám :	začnu,	zakljnám :	zaklnu.

Ljnám se od *linu*, *zpomjnám*, *zapomjnám* od *zpomenu*, *zapomenu*, ano i *zhasjnám* od *zhasnu*. *Nadýmám* od *nadmu*.

Giná odwrhugj *nu*, wkládagjce *y* neb *ý*:

dýchati :	wzdychati,	dehnu :	wzdechnu.
wysychati :	wysehnu,	zamykati :	zamknu.
polykati :	polknu,	dotýkati :	dotknu.
potýkati se :	potknu se.		

(3)

Krátká samohláska půwodnj syllaby se prodlužuge, mjsto *gi* (a *nu*) přigjmá se *wám*:

bywám :	býti,	prowjwám :	wěgi.
zpjwám :	pěgi,	umýwám :	mygi.
naljwám :	ligi,	wyrýwám :	rygi.
nadjwám :	děgi,	nadauwám :	dugi.
zjwám :	zegi,	užjwám :	žigi.
rozsjwám :	segi,	wyšjwám :	šigi.
obauwám :	obugi,	zauwám :	zugi.
dospjwám :	spěgi,	usmjwám se :	směgi se.
wybljwám :	bligi,	pljwám :	pligi.
doprjwám :	přegi,	hráwám :	hragi.
hřjwám :	hřegi,	okřjwám :	okřegi.
krýwám :	krygi,		
máwám :	mamu,	plywám :	plynu.
wykljwám :	klinu,	stáwám :	stanu,
odpočjwám :	odpočinu.		

Mjwám gest od *gměgi*, *mjti*, *lháwám* od *lháti*, gakož i *hráwám*, *dráwám*, *smáwám se*, od *hráti*, *drá-*

ti, *smáti se*, tak též *scáwám* od *scáti*, *spáwám*, od *spáti*.

Dle této obdoby se řjdj častotliwá slowesa (frequentativa), gežto w přjtomném času *jwám* mjsto *jm*, *áwám* mjsto *ám* přigjmagj.

honjwám	*od* honjm.	slitowáwám *se*	*od* slitugi se.
gjdáwám	— gjdám.	ošetráwám	— šetřjm.

36. Opětowacj slowesa na *ěti* (*eti*) mjsto *ati*.

Slowáci řjkagj geště *wyháňati*, *pokúšati* mjsto *wyhánětí*, *pokaušeti*, z čehož se widj, že tato zastaralá forma ze slowanské wedlegšj formy *iati* (mjsto *ati*) powstala.

Čechowé zde proměnili *ia* w *ě*, kteréž se ale gen po *w*, *p*, *n*, *d*, *t* klade, po *g*, *l*, *z*, *ž*, *š*, *c*, *č* zastupuge geho mjsto čisté *e*:

rozwjgeti :	wigi,	zabjgeti :	bigi.
bágeti :	bagi,	připjgeti :	pigi.
pomjgeti :	migi,	řjgeti :	řigi.
wláčeti :	wleku,	obláčeti :	obleku.

Zhrzeti gest od *zhrdnu*, *pobjzeti* od *pobjdnu*, *ljceti* od *ljknu*, *naljknu*. *Zawáněti* od *woněti*, *dohljžeti* od *hleděti*.

Neywjce gich gest od 4té formy odwozeno, z nichž mnohá gen w složenj se užjwagj:

napágeti :	napogiti,	krágeti :	krogiti.
přikágeti :	kogiti,	rozpráwěti :	prawiti.
stawěti :	stawiti,	wykláběti :	klopiti.
skrápěti :	kropiti,	zatápěti :	topiti.
potápěti :	topiti,	sezwáněti :	zwoniti.
zacláněti :	cloniti,	skláněti :	kloniti.
přičjněti :	činiti,	wyháněti :	honiti.
wáleti :	waliti,	střjleti :	střeliti.
udjleti :	uděliti,	přitauleti :	přituliti.
smeyšleti :	mysliti,	zaháleti :	haliti.
káleti :	kaliti,	přispářeti :	spořiti.

swáděti :	swoditi,	prowážeti :	prowoditi.
obauzeti :	buditi,	popauzeti :	popuditi.
kljzeti :	kliditi,	wygjžděti :	gezditi.
ostauzeti :	ostuditi,	sázeti :	saditi.
házeti :	hoditi,	wycházeti :	choditi.
mlaceti :	mlátiti,	spláceti :	platiti.
wraceti :	wrátiti,	utráceti :	utratiti.
káceti :	překotiti,	ponauceti :	nutiti.
přichýceti :	chytiti,	pauštěti :	pustiti.
wywážeti :	woziti,	urážeti :	uraziti,
překážeti :	kaziti,	wěšetí :	wěsiti.
zapášeti :	zápasiti,	mjšeti :	mjsiti.
wznášeti :	nositi,	uhášeti :	hasiti.
zkaušeti :	zkusiti,	rozplášeti :	plášiti.
kráčeti :	kročiti,	máčeti :	močiti.
otáčeti :	točiti.	poraučeti :	poručiti.

Klaněti se skracuge samohlásku gako *mlaceti*, *wraceti*, kteráž obyčegně prodlaužena býwá.

We slowanském a ruském gazyku užjwá se této opětowacj formy neywjce. Čechowé se uchylugj wjce k šesté formě. Nynj se raděgi řjká: *udělowati* než *udjleti*, *uhašowati* než *uhášeti*, a od *zatratiti* twořj se *zatracowati* ne *zatráceti*, ač gen *utráceti* od *utratiti* w obyčegi gest.

37. Slowesa šesté formy.

Neurčitý	-owati :	kupowati.
Čin. přjčestj	-owal :	kupowal.
Trp. přjčestj	-owán :	kupowán.
Přjtomný	-ugi :	kupugi.

Slowesa této formy magj bez mála skoro wšecka opětowacj wýznám, a gsau od giných giž utwořených částek řeči odwozena.

Ode gmen statných a přjdawných gakož i od přjslowek.

bog:	bogowati, bogugi.	obět:	obětowati.
libý:	libowati.	opět:	opětowati.
huba:	hubowati.	paměť:	pamatowati.
wěno:	wěnowati.	pokuta:	pokutowati.
potřeba:	potřebowati.	zwěst:	zwěstowati.
sněm:	sněmowati.	meze:	mezowati.
pán:	panowati.	křjž:	křižowati.
buben:	bubnowati.	duše:	dušowati.
gméno:	gmenowati.	noc:	nocowati.
kámen:	kamenowati.	obec:	obcowati,
milý:	milowati.	práce:	pracowati.
král:	kralowati.	bič:	bičowati.
žal:	žalowati.	péče:	pečowati.
dar:	darowati.	roh:	rohowati.
čáry:	čarowati.	slauha:	posluhowati.
bjda:	bědowati.	strach:	strachowati se.
oběd:	obědowati.	opak:	opakowati.
rád:	radowati se.	djk:	děkowati.
hod:	hodowati.	rok:	rokowati.
sled:	následowati.	prorok:	prorokowati.
škoda:	škodowati.	pohlawek:	pohlawkowati.
paut:	putowati.		

Hořekowati od *hoře* s dokládagjcjm *k*.

38. Odwozowánj od slowes.

Odwozená slowesa od druhé formy skracugj sice samohlásku půwodnj syllaby, neproměňugj wšak sauhlásky před *ugi*, *owati*:

bud.	přjtom.	
rozwinu:	rozwinugi,	rozwinowati.
shrnu:	shrnugi,	shrnowati.
wypláknu:	wyplakugi,	wyplakowati.
pozdwihnu:	pozdwihugi,	pozdwihowati.

stěhnu :	stěhugi,	stěhowati.
obsáhnu :	obsahugi,	obsahowati.

Odwozená od 4té formy proměňugj sauhlásku bezpostředně před *ugi*, *owati* stogjcj, a sice *ď* w *z*, *ť* w *c*, *z* w *ž*, *s* w *š*, *st* w *šť*, gak mile tomu blahozwučnost připauštj.

bud.	přjtom.	bud.	přjtom.
opogjm :	opogugi,	spogjm :	spogugi.
zatagjm :	zatagugi,	obhágjm :	obhagugi.
wyslowjm :	wyslowugi,	zprawjm :	zprawugi.
přistawjm :	přistawugi,	nawštjwjm :	nawštěwugi.
sljbjm :	slibugi,	kaupjm :	kupugi.
pochopjm :	pochopugi,	wystaupjm :	wystupugi.
oznámjm :	oznamugi,	oblomjm :	oblomugi.
proměnjm :	proměňugi,	naplnjm :	naplňugi.
naklonjm :	nakloňugi,	přičinjm :	přičiňugi.
uwaljm :	uwalugi,	wychwáljm :	wychwalugi.
zapáljm :	zapalugi,	uděljm :	udělugi.
umořjm :	umořugi,	spatřjm :	spatřugi.
zostřjm :	zostřugi.		
uwodjm :	uwozugi,	wylaudjm :	wyluzugi.
zplodjm :	zplozugi,	nařjdjm :	nařizugi.
shladjm :	shlazugj,	shromáždjm :	shromažďugi.
zohyzdjm :	zohyžďugi.		
zarmautjm :	zarmucugi,	zanjtjm :	zaněcugi.
poswětjm :	poswěcugi,	přinutjm :	přinucugi.
rozswjtjm :	rozswěcugi,	wrátjm :	nawracugi.
pocjtjm :	pocitugi,	zapečetjm :	zapečeťugi.
ugistjm :	ugišťugi,	oklestjm :	okleštugi.
swozjm :	swožugi,	urazjm :	uražugi.
pohrozjm :	pohrožugi,	nakazjm :	nakažugi.
powážjm :	powažugi,	rozmnožjm :	rozmnožugi.
zawěsjm :	zawěšugi,	smjsjm :	směšugi.
nakwasjm :	nakwašugi,	ohlásjm :	ohlašugi.
udusjm :	udušugi,	uhasjm :	uhašugi.

porušjm:	porušugi,	wysušjm:	wysušugi.
wyučjm:	wyučugi,	půgčjm:	půgčugi.
rozlaučjm:	rozlučugi,	zamlčjm:	zamlčugi.

Wyskakugi, *postrkugi*, *wypryskugi* negsau bezprostředně od *skočiti*, *strčiti*, *preyštiti*, nýbrž od *skákati*, *strkati*, *preyskati* odwozena, protože poslednj sauzwučka nezměněna zůstala, gakož při odwozowánj od 5té formy (*ati* a *-eti*) wždy zůstáwá. Přirowneyme:

zpjwati:	prozpěwowati;	hýbati:	pohybowati.
drbati:	podrbowati;	lámati:	wylamowati.
zpytati:	zpytowati;	létati:	proletowati.
wázati:	swazowati;	wzkázati:	wzkazowati.
tázati:	dotazowati;	mazati:	wymazowati.
pjsati:	zapisowati;	kausati:	překusowati.
trhati:	wytrhowati;	uléhati:	ulehowati.
pjchati:	popichowati;	dmýchati:	rozdmychowati.
pronikati:	pronikowati;	zamlkati:	zamlkowati.
utjskati:	utiskowati;	krágeti:	okragowati.
házeti:	wyhazowati;	sázeti:	wysazowati.
kráčeti:	pokračowati;	přemeyšleti:	přemyšlowati.

Tato forma, gakož i 5tá, gest k tomu, aby slowesům kratšjch forem, gežto přisazenau předložkau w budaucj časy přecházegj, přjtomný čas twořila.

39. Slowesa wracowacj.

We wšech formách gsau slowesa s připogenau wracowacj náměstkau *se*. Gsau buď wlastně wzágemná, když obostranný aučinek znamenagj: *bjti se*, *potýkati se*, *hádati se*, *waditi se*, *rwáti se*.

Takowá gsau některá složená z *s*: *segjti se*, *scházeti se*, *sletěti se*, *sstaupiti se*, *shledati se*.

Buď gsau wracowacj činná, když se gednánj na gednagjcj podmět wracj: *mýti se*, *řjznauti se*.

Buď gsau wracowacj střednj, kterážto mimo spogenj *se* w obyčegi negsau, gako: *bâti se*, *stydĕti se*, *diwiti se*, *hnĕwati se*, *radowati se*, *kochati se*, *štjtiti se*, *osteychati se*.

K pozorowánj gsau geštĕ následugjcj, gežto w nĕmčinĕ bez wracowacj námĕstky gsau: *nadjti se*, *djwati se*, *ljbiti se*, *wtjpiti se*, *smáti se*, *rdjti se*, *pĕniti se*, *taulati se*, *modliti se*, *oteliti se*, *okotiti se*, *ohřebiti se*, *oprasiti se*, *starati se*, *dařiti se*, *potiti se*, *prâti se*, *tázati se*; *blyštĕti se*, *třpytĕti se*, *postiti se*, *preyštiti se*, *mračiti se*, *stĕhowati se*, *bleyskati se*, *týkati se*, *steyskati se*.

Mnohá činná přecházegj připogenjm *se* w střednj: *uzdrawiti*: *uzdrawiti se*, *zlobiti*: *zlobiti se*, *utopiti*: *utopiti se*, *wařiti*: *wařiti se*, *kauřiti*: *kauřiti se*, *buditi*: *probuditi se*, *wrátiti*: *wrátiti se*, *wezu*: *wezu se*, *dĕsiti*: *dĕsiti se*, *plašiti*: *plašiti se*, *třásti*: *třásti se*, *učiti*: *učiti se*, *trhati*: *trhá se prowaz*.

Práwĕ tak býwá z *hoditi*: *hoditi se*, *přihoditi se*, *metati*: *metati se*, *hroziti*: *hroziti se*, *kwetu* (*tkwu*): *stkwjti se*, *utjkati*: *utjkati se*, *wĕdĕti*: *dowĕdĕti se*, *wĕřiti*: *důwĕřiti se*.

K pozorowánj gsau geštĕ složená s *do* a *na*: *dowolati se*, *dokřičeti se*, *nagjsti se*, *napiti se*, *nažrati se*.

Nĕkterá wracowacj slowesa berau radĕgi mjsto Akkusatiwu *se* Dativ *si* (*sobĕ*): *stĕžowati si*, *steyskati si*, *nařjkati si*, *wšjmati si*, *obljbiti si*. Zbytečné gest to arci w *sednauti si*, *lehnauti si*.

40. Twořenj přjtomného času.

Formy přjtomného času udány gsau při formách slowes. Přicházegj wšak při některých formách půwodnj budaucj časy, gako *budu*, ero, gehož přjtomný čas *gsem* gest.

Složená slowesa kratšjch forem (1nj, 2hé, 4té), gelikož předložkami w budaucj čas přecházegj, wypůgčugj sobě přjtomný od delšjch forem t. g. od opětawých a častotliwých (5té a 6té). Pro *prospégi*, *odégi*, *okřegi*, *obugi*, *zawru*, *prostru*, *pošli* béře se přjtomný čas z 5té formy: *prospjwám*, *odjwám*, *okřjwám*, *obauwám*, *zawjrám*, *prostjrám*, *posjlám*.

Druhá forma obsahuge při gednom wýchodu *nu*, gak přjtomný tak také budaucj čas. Tak gest *páchnu* přjtomný a *kausnu* pro *kausati* budaucj čas, gehož přjtomný *kausám* k 5té formě náležj. *Odpočinu* má přjtomný *odpočjwám*.

Pustjm, *skočjm* a giná mnohá prostá slowesa 4té formy gsau budaucj časy, kterážto sobě přjtomný od opětawé formy wypůgčowati musegj: *pustjm* od *pauštěti*; *pauštjm*, *skočjm* od *skákati*: *skákám*, *skáči*. *Kaupjm*, *sljbjm* a wšickni budaucj časowé složených slowes tworj přjtomný čas od 6té formy: *kupugi*, *slibugi*.

Složená 3tj formy wypůgčugj přjtomný čas od častotliwých na *jwám*: *wyrozumjm*, *wyrozumjwám*, *showjm*: *showjwám*, *omdljm*: *omdljwám*. Při obrazném (figurnjm) wýznamu, kdež se to státi nemůže, protahuge se předložka: *záwidjm*, *nenáwidjm*, *záwisjm*, *přjsedjm*, *přjstogjm*, *přjslušjm*, *přjdržjm se*, *náležjm*, *přináležjm*, kdežto giná *widjm*, *držjm*, *ležjm* předložkami w budaucj čas přecházj.

Slowesa 5té formy, gichž přjtomný čas složenjm w budaucj se měnj, bráwagj obyčegně prodlaužilegšj (častotliwau) formu *áwám* ku twořenj přjtomného času.

Od *pochowám*: *pochowáwám*, *wykonám*: *wykonáwám*, *powolám*: *powoláwám*, *očekám*: *očekáwám*, *oplakám*: *oplakáwám*.

Několikos málo gich wypůgčuge přjtomný čas od giného kořene, gako *budu* od *gsem*, *položjm* od *kladu*, *wyložjm* od *wykládám*, *naložjm*, *přeložjm*, *složjm* od *nakládám*, *překládám*, *skládám*, proto že od *položjm* žádné opětawé formy (ani *poláhati* ani *položugi*) w obyčegi nenj. *Wezmu* má *beru*, *uhodjm*, *udeřjm* má *bigi* za přjtomný čas.

41. Twořenj budaucjho času.

Trwalegšj budaucj čas opisuge se pomocným slowem *budu* k neurčitému způsobu: *budu gjsti*, *budu spáti*. Krátký budaucj čas nenj dle formy od přjtomného rozdjlen: *ukradu*, *umru*, *uzřjm*, *ponesu*, *polezu*, *pogjm*. Zde přecházj přjtomný *kradu*, *mru* a t d. gen proto w budaucj, poněwadž se předloženau předložkau gednánj wjce určuge. Prostý, gednotný budaucj čas twořj se dle druhé formy syllabau *nu*: *padnu*, t. gen gednau.

Prostá slowesa, kteráž powahau swau trwalegšj gednánj, gežto se gednjm rázem neskončuge, oznamugj, mjwagj obyčegně toliko trwalegšj budaucj čas.

spjm:	budu spáti.	gjm:	budu gjsti.
mohu:	budu moci,	lhu:	budu lháti.
slowu:	budu slauti,	zebe:	bude zábsti.

Pomohu gest budaucj čas od *pomoci*, juvare, ne wšak od prostého *moci*, posse.

Gednotná slowesa (singularia) prwnj formy *gdu*, *gedu*, *ženu*, *wedu*, *wezu*, *nesu* přestáwagj na předložce *po*, a toliko gegich opětawá (4té formy) schopna gsau trwalegšjho budaucjho času.

gjti:	půgdu:	budu choditi.
geti:	pogedu:	budu gezditi.
hnáti:	poženu:	budu honiti.

westi :	powedu :	budu woditi.
wezti :	powezu :	budu woziti.
nesti :	ponesu :	budu nositi.

Tak také *polezu*, *pokwetu*, *porbstu*, *poteku* a t. d. *Ponesu kabát ke kreyčjmu*; *celý den budem nositi wodu*. Krátké budaucj časy, zwlášt s předložkami *do* a *po* složené, zastupugj také futurum exactum giných gazyků: *když umře*, *když kráwy požerau*, *když pogjme*, *když požnem*, *dožnem gečmen*. Neurčitě: *když budem žjti* gest něco giného a neznamená djwěgšj gako předešlé budaucj čas s ohledu pozdněgšjho určeného.

42. Budaucj časy na *nu* (2hé formy).

Přeložjli se slowesa 1nj, 3tj neb 5té formy w druhau formu, znamená gednotliwé, dle času uplně určené, rychle pomjgegjcj gednáuj, kteréž se gako přjtomné mysliti nemůže, protože bez trwánj gest, nýbrž gen gako budaucj: *stanu* od *státi*, *bodnu* od *bodu*, *střihnu* od *střihu*, *řeknu* ode *řku*. Na ten způsob gsau budaucj časy *poběhnu*, *padnu*, *lehnu*, *sednu*, *sáhnu*, *zapřáhnu*, *seknu* od zastaralých forem *běhu*, *padu*, *lehu*, *sedu*, *sahu*, *seku*, *přahu* odwozeny.

Ukradnu, *ustřihnu*, *ywrhnu*, *naleznu*, *probodnu*, *rozžhnu* gsau z dwogjho ohledu budaucj časowé, proto že gakožto složeni geště *nu* přigjmagj. Prostá slowesa 2hé formy, kterážto pro swé delšj trwánj geště budaucj čas negsau, stanau se gjm, když se gim předpogj *po*, *u*, *z* a giné předložky:

hnu :	pohnu,	minu :	pominu.
kynu :	pokynu,	táhnu :	potáhnu.
tonu :	utonu,	wáznu :	uwáznu.
hynu :	zhynu,	moknu :	zmoknu.

Podlé rozličnosti wýznamu z ohledu na kratšj určitý čas, aneb na delšj neurčité trwánj, gsau gen někd

která dokonaného a přitom nedokonaného budaucjho času schopna, neproměňugjce formy:

mnu:	budu mnauti:	wymnu.
klenu:	budu klenauti:	zklenu.
mrznu:	budu mrznauti:	umrznu.
tisknu:	budu tisknauti:	wytisknu.

Wládnu: budu wládnauti nenj schopno krátkého budaucjho času.

Neywjce gich gest ale, gežto žádného delšjho (nedokonaného) budaucjho času schopna negsau, než wypůgčugj geg sobě obyčegně od 5té, málo kdy od 3tj formy:

hnu:	pohnu:	budu hýbati.
wáznu:	uwáznu:	budu wězeti.
táhnu:	potáhnu:	budu tahati.

Zwlášť ona, gežto toliko 2hau formu přigjmagj ku twořenj gednotliwého budaucjho času:

drbnu:	budu drbati,	klepnu:	budu klepati.
kopnu:	budu kopati,	padnu:	budu padati.
prdnu:	budu prděti,	klesnu:	budu klesati.

43. Budaucj čas 3tj a 4té formy.

Prostá slowesa 3tj formy magj wlastně nedokonaný budaucj čas:

widjm:	budu widěti,	sedjm:	budu seděti.
slyšjm:	budu slyšeti,	ležjm:	budu ležeti.
mlčjm:	budu mlčeti,	klečjm:	budu klečeti.

Dokonaný twořj některá, gežto dle swého wýznamu též kratšjho času schopna gsau, s částečkami *o, u, po, z*: *uwidjm, uslyšjm, podržjm, omrzjm, oželjm, zmizjm, zahřmjm*; zwláště začjnawá: *lačněti budu: zlačnjm; tučněti budu: ztučnjm; lyseti budu: olysjm. Letěti (poletjm), běžeti (poběhnu)* nemohau pomocným *budu* opsána býti, proto že se trwalegšj letá-

nj a běhánj opětawými *ljtati*, *běhati* wygadřugj: *budu ljtati*, *budu běhati*.

Opětawá 4té formy *honiti*, *gezditi*, *woditi*, *choditi*, *woziti*, *nositi* žádagj opsaný budaucj čas: *budu honiti* a t. d. a wypůgčugj sobě krátký z 1nj formy: *poženu*, *pogedu*, *powedu*, *půgdu*, *powezu*, *ponesu*. Pročež u starých složená z *wodjm*: *uwodjm*, *dowodjm* a t. d. nebýwala žádný budaucj čas. U nowěgšjch wšak gsau *uwodjm*, *prowodjm*, *swodjm* a t. d. prawé budaucj časy, gelikož přjtomný raděgi od 5té formy *uwádjm*, *prowázjm*, *swádjm* tworj.

Prwotná (gednotliwá) slowesa zawjragjce wýznam buď několika gednotliwých gednánj, buď žádagjce delšj trwánj, schopna gsau delšjho (nedokonaného) budaucjho času:

zwonjm:	budu zwoniti,	ženiti se:	budu se ženiti.
chlubjm se:	budu se chlubiti,	chwáljm:	budu chwáliti.
prosjm:	budu prositi,	cjtjm:	budu cjtiti.

Gsauli wšak na gediné gednánj obmezena, aneb hledjli se wjce na skončenj než trwánj takowého gednánj, užjwá se w přjpadnosti té krátkého (dokonaného) budaucjho času s částečkami *o*, *u*, *po*, *z*, *za*, často též s ginými:

mluwjm:	promluwjm,	chlubjm se:	pochlubjm se.
topjm:	zatopjm,	mámjm:	omámjm.
zwonjm:	zazwonjm,	ženjm se:	oženjm se.
modljm se:	pomodljm se,	wařjm:	uwařjm.
wěřjm:	uwěřjm,	měřjm:	změřjm.
rodjm:	porodjm.	plodjm:	zplodjm.
šatjm:	ošatjm,	množjm:	rozmnožjm.
slaužjm:	poslaužjm,	těšjm:	potěšjm.

Složená, gako *napogjm*, *spogjm* negsau delšjho budaucjho času schopna. Owšem wšak gegich opětawá *napágjm*, *spogugi*: *budu napágeti*, *budu spogowati*.

Ano i některá prostá slowesa 4té formy gsau půwodně krátké budaucj časy, gichžto přjtomný a trwalegšj budaucj toliko w 5té a 6té formě přicházegj.

šlapjm :	šlapám :	budu šlapati.
chopjm se :	chápám se :	budu se chápati.
střeljm :	střjljm :	budu střjleti.
hodjm :	házjm :	budu házeti.
sadjm :	sázjm :	budu sázeti.
wrátjm :	wracjm :	budu wraceti.
chytjm :	chytám :	budu chytati.
pustjm :	pauštjm :	budu pauštěti.
mrštjm :	mrskám :	budu mrskati.
praštjm :	práskám :	budu práskati.
kročjm :	kráčjm :	budu kráčeti.
strčjm :	strkám :	budu strkati.
skočjm :	skákám :	budu skákati.
stawjm :	stawugi :	budu stawowati.
stačjm :	postačugi :	budu postačowati.
chybjm :	chybugi :	budu chybowati.
kaupjm :	kupugi :	budu kupowati.

Staupjm přicházj gen s předložkami, pročež gsau budaucj časowé *ustaupjm*, *wstaupjm* (wnitř), *wstaupjm* (*wz-staupjm* nahoru), *wystaupjm*, *postaupjm*, *zastaupjm*, *sstaupjm* (dolů neb do hromady), *odstaupjm*, *podstaupjm*, *přistaupjm*, *přestaupjm*, *rozstaupjm se*, gegichž přjtomný a trwalegšj budaucj čas od opětawých forem *stupugi* a *staupám* twořen býwá: *ustupugi*, *wstupugi*, *přistupugi* aneb *přistaupám*, *budu přistupowati* a t. d. *Ráčjm* od *ráčiti* (dignari), zastupuge budaucj i přjtomný čas, podlé slowesa k němuž připogeno býwá, gestli dokonaného čili nedokonaného wýznamu.

44. Budaucj časy 5té a 6té formy.

Gednotná prostá slowesa 5té formy, t. g. takowá, která se zde gako prwotná zhljžeti musegj, magj gakož-

to nedokonaná slowesa gen delšj budaucj čas; přecházegj wšak předce, připogjli se k nim zpředu předložka, w dokonaný budaucj čas:

djwám se :	budu se djwati :	podjwám se.
wolám :	budu wolati :	zawolám.
žádám :	budu žádati :	požádám.
šeptám :	budu šeptati :	pošeptám.
chystám :	budu chystati :	přichystám.
řehtám :	budu řehtati :	zařehtám.
čekám :	budu čekati :	počkám, posečkám.
mjchám :	budu mjchati :	zamjchám.
weyskám :	budu weyskati :	zaweyskám.

Zjskám a *zaufám* užjwagj se w přjtomném a budaucjm čase. *Daufám* přešlo w přjtomný čas, že se při něm na složenj *z do* a *uffati* wjce nemyslj. *Nechati*, bud. *nechám*, zastupuge složené *zanechám* neb *ponechám*. *Pospjchám : budu pospjchati*, wypůgčuge krátký budaucj čas od *pospjšiti : pospjšjm*, *ljbati* od *poljbiti : poljbjm*. Wiz bud. časy 4té formy. Giná, neznamenáli se celá trwalost gednánj, nýbrž gen gako přechodem, berau swůg budaucj čas také z 2hé formy: *trhati : budu trhati*, *potrhám*, *roztrhám*, a *trhnu*, *potrhnu*, *roztrhnu*. *Řezati : budu řezati*, *pořezám*, *uřezám*, a *řjznu*, *uřjznu*; *štjpati : štjpati budu*, *poštjpám* a *štjpnu*, *rozštjpám* a *rozštjpnu*.

Přjmo ode gmen odwozená slowesa 6té formy opisugj swůg budaucj čas pomocným *budu*; přecházegj wšak předce, ač ne tak zhusta složenjm s předložkami w budaucj čas:

bogugi :	budu bogowati :	wybogugi.
potřebugi :	budu potřebowati :	zpotřebugi.
gmenugi :	budu gmenowati :	pogmenugi.
milugi :	budu milowati :	zamilugi.
čarugi :	budu čarowati :	učarugi.
radugi se :	budu se radowati :	zradugi se.

Ano i-některá prostá slowesa 4té formy gsau půwodně krátké budaucj časy, gichžto přjtomný a trwalegšj budaucj toliko w 5té a 6té formě přicházegj.

šlapjm :	šlapám :	budu šlapati.
chopjm se :	chápám se :	budu se chápati.
střeljm :	střjljm :	budu střjleti.
hodjm :	házjm :	budu házeti.
sadjm :	sázjm :	budu sázeti.
wrátjm :	wracjm :	budu wraceti.
chytjm :	chytám :	budu chytati.
pustjm :	pauštjm :	budu pauštěti.
mrštjm :	mrskám :	budu mrskati.
praštjm :	práskám :	budu práskati.
kročjm :	kráčjm :	budu kráčeti.
strčjm :	strkám :	budu strkati.
skočjm :	skákám :	budu skákati.
stawjm :	stawugi :	budu stawowati.
stačjm :	postačugi :	budu postačowati.
chybjm :	chybugi :	budu chybowati.
kaupjm :	kupugi :	budu kupowati.

Staupjm přicházj gen s předložkami, pročež gsau budaucj časowé *ustaupjm*, *wstaupjm* (wnitř), *wstaupjm* (*wz-staupjm* nahoru), *wystaupjm*, *postaupjm*, *zastaupjm*, *sstaupjm* (dolů neb do hromady), *odstaupjm*, *podstaupjm*, *přistaupjm*, *přestaupjm*, *rozstaupjm se*, gegichž přjtomný a trwalegšj budaucj čas od opětawých forem *stupugi* a *staupám* twořen býwá: *ustupugi*, *wstupugi*, *přistupugi* aneb *přistaupám*, *budu přistupowati* a t. d. *Ráčjm* od *ráčiti* (dignari), zastupuge budaucj i přjtomný čas, podlé slowesa k němuž připogeno býwá, gestli dokonaného čili nedokonaného wýznamu.

44. Budaucj časy 5té a 6té formy.

Gednotná prostá slowesa 5té formy, t. g. takowá, která se zde gako prwotná zhljžetí musegj, magj gakož-

to nedokonaná slowesa gen delšj budaucj čas; přechážegj wšak předce, připogjli se k nim zpředu předložka, w dokonaný budaucj čas:

djwám se :	budu se djwati :	podjwám se.
wolám :	budu wolati :	zawolám.
žádám :	budu žádati :	požádám.
šeptám :	budu šeptati :	pošeptám.
chystám :	budu chystati :	přichystám.
řehtám :	budu řehtati :	zařehtám.
čekám :	budu čekati :	počkám, posečkám.
mjchám :	budu mjchati :	zamjchám.
weyskám :	budu weyskati :	zaweyskám.

Zjskám a *zaufám* užjwagj se w přjtomném a budaucjm čase. *Daufám* přešlo w přjtomný čas, že se při něm, na složenj *z do* a *uffati* wjce nemyslj. *Nechati*, bud. *nechám*, zastupuge složené *zanechám* neb *ponechám*. *Pospjchám : budu pospjchati*, wypůgčuge krátký budaucj čas od *pospjšiti : pospjšjm*, *ljbati* od *poljbiti : poljbjm*. Wiz bud. časy 4té formy. Giná, neznamenáli se celá trwalost gednánj, nýbrž gen gako předmětem, herau swůg budaucj čas také z 2hé formy: *trhati : budu trhati*, *potrhám*, *roztrhám*, a *trhnu*, *potrhnu*, *roztrhnu*. *Řezati : budu řezati*, *pořezám*, *uřezám*, a *řjznu*, *uřjznu*; *štjpati : štjpati budu*, *poštjpám* a *štjpnu*, *rozštjpám* a *rozštjpnu*.

Přjmo ode gmen odwozená slowesa 6té formy opisugj swůg budaucj čas pomocným *budu*; přecházegj wšak předce, ač ne tak zhusta složenjm s předložkami w budaucj čas:

bogugi :	budu bogowati :	wybogugi.
potřebugi :	budu potřebowati :	zpotřebugi.
gmenugi :	budu gmenowati :	pogmenugi.
milugi :	budu milowati :	zamilugi.
čarugi :	budu čarowati :	učarugi.
radugi se :	budu se radowati :	zradugi se.

pracugi :	budu pracowati :	wypracugi.
bičugi :	budu bičowati :	zbičugi.
děkugi :	budu děkowati :	poděkugi.

Předce gest od *následowati*, *následugi*; od *pronásledowati*, *pronásledugi* přjtomný čas, protože wýznam žádného určitého budaucjho času nepřipauštj.

Slitugi se, *smilugi se*, *zwěstugi*, ano i prosté *darugi*, užjwagj se buď w přjtomném neb w budaucjm čase dle toho gakž se na určitý neb neurčitý čas wztahugj. Luk. 2, 10. *zwěstugi wám*, annuncio. Jan 6, 15. *zwěstuge wám*, annunciabit. O mnohých zwěstowánjch může se řjci *zwěstowati budu*.

Opětawá 5té a 6té formy, zwlášť gsauli gegich prwotná w témž wýznamu w užjwánj, magj gen opsaný budaucj čas, protože prwotná krátký nahražugj:

ubýwám :	budu ubýwati :	ubudu (ubydu).
prospjwám :	budu prospjwati :	prospěgi.
zawjrám :	budu zawjrati :	zawru.
slýchám :	budu slýchati :	uslyšjm.
skáči :	budu skákati :	skočjm.
steyskám si :	budu si steyskati :	stosknu si.

-eti.

rozwjgjm :	budu rozwjgeti :	rozwigi.
pomjgjm :	budu pomjgeti :	pominu.
střjljm :	budu střjleti :	střeljm.
pauštjm :	budu pauštěti :	pustjm.

Od *pawljkám*, *powleku*; od *nawljkám* ale, protože se wýznam odchyluge, *nawljknu*, nawljkneli se gen gedna gehla.

Od *zpjwám*, *plowám*, *kowám* býwagj připogenjm částečky *za*, *o*, *pře*, budaucj časy *zazpjwám*, *přeplowám*, *okowám* twořeni, protože se *zpěgi* neužjwá a *přeplugi*, *okugi* welmi zřjdka.

Upadám, *opadám*, *popadám*, *zapadám*, *usedám*, *ulehám*, *přilehám*, *zápřahám*, *wypřahám*, *zdwihám* nepřicházegj složenjm s předložkami (dle prawidla) w budaucj čas.

Častotliwá slowesa na *dwám*, *jwám* wypůgčugj budaucj čas od prwotných:

pochowáwám:	budu pochowáwati:	pochowám.
zanedbáwám:	budu zanedbáwati:	zanedbám.
prowoláwám:	budu prowoláwati:	prowolám.

Tak také slowesa na *ugi*:

nawštěwugi:	budu nawštěwowati:	nawštjwjm.
kupugi:	budu kupowati:	kaupjm.
podpalugi:	budu podpalowati:	podpáljm.
rozněcugi:	budu rozněcowati:	roznjtjm.
půgčugi:	budu půgčowati:	půgčjm.

Prwotné od *wyskakugi* gest *skáči*, *skákati*, že ale opětawý krátký budaucj čas *wyskáči* w tomto smyslu se neužjwá, béře se od kratšj formy *skočiti*: *wyskočjm*. *Pokračugi* má pro swůg obraznj (figurnj) wýznam dlauhý budaucj čas. Tak také nemůže *prozpěwugi*, *prowyskugi* w *prozpjwám*, *prowýskám* přecházeti, protože částečka *pro* w této formě zcela giný wýznam má.

Za *stěhugi* se, *budu se stěhowati* kratšj formy schopno nenj, přecházj částečkau *pře* w budaucj čas: *zegtra se přestěhugeme*.

Ona slowesa (5té formy) která ač od kratšjch forem odwozena, předce však tjmto odwozenjm, aneb připogenjm částečky rozdjlné wýznamy přigjmagj, neřjdj se přjsně podlé prawidla opětawých, proto že gako gimi býti přestáwagj. Z nich složená tedy přecházegj také w budaucj čas, bez opisowánj s *budu*, gako prwotná:

káljm:	budu káleti:	ukáljm, pokáljm.
hledám:	budu hledati:	shledám, wyhledám.
hljdám:	budu hljdati:	shljdám, dohljdám.
wláčjm:	budu wláčeti:	uwláčjm, zawláčjm.

Prwotné od *kdleti* gest *kaliti*. *Obláčeti*, *powláčeti*, *swláčeti*, neodchylugj se tak patrně wýznamem od *obleku*, *powleku*, *swleku* gako *wláčeti*, pročež také *obláčjm*, *powláčjm*, *swláčjm* ač složena gsau, wýznam budaucjho času nemegj.

Od *ohljdati se*, *ohljžeti se*, *ohljdám se*, *ohljžjm se* negsau budaucj časowé, proto že se wýznam gegich od *hleděti*, *hledjm* méně odchyluge než w *hledati*, *hljdati*. *Ohljdám se* dlužj sobě dokonaný budaucj čas od 2hé formy *ohljdnu* (*ohlédnu*) *se* t. gednau gen.

Snjdati nemůže si krátký budaucj čas od *gjsti*, *snjsti* wypůgčiti, aby se tudy wýznamowé nepomátli, pročež gest *snjdám* negen delšjho budaucjho času *budu snjdati*, ale i kratšjho *posnjdám*, *dosnjdám*, schopno, ač *gjdati* opětowacj od *gjm* gest.

Od *řjkám*, *budu řjkati*, gest *nařjkám si* přjtomný čas, *odřjkám* ale budaucj, protože *nařjkati si* dle pogětj žádného určitěgšjho času schopno nenj, gako *odřjkati*, při němž se na určitě dokonané gednánj mysliti může.

I tehdáž, když se opětawý wýznam netratj, určuge se někdy přjtomný čas prostých opětawých slowes předložkau auplněgi, a přecházj tudy w opětawý budaucj čas:

krágeti, *přjtom.* krágjm,	*bud.*	skrágjm.
lámati,	lámi,	polámi.
ljtati,	ljtám,	naljtám.
střjleti,	střjljm,	wystřjljm.
chytati,	chytám,	pochytám.
sázeti,	sázjm,	wysázjm.
házeti,	házjm,	wyházjm.
káceti,	kácjm,	skácjm.
strkati,	strkám,	postrkám.

Při čemž se na wjce gednotných dob, w nichž celé gednánj náležj, myslj. *Dlauho budeš házeti, až wšecko z okna wyházjš.* Tu se wjce wšcj pomalu wyha-

ssage. Hned ten krnec wyhodjm. A zde se to gednjm wrhem stane....

Předce wšak *přihážj se* od *přihážeti* pro swůg figurnj wýznam nemá žádný budaucj čas, a tu se forma *přihoditi se*: *přihodj se* bráti musj. *Porážjm* stane se předloženým *z*, budaucj čas: *wšecky ge zporážjm.* Též *tahati*, *trhati*, *sekati* a giná podobná 5té formy, na nichž opětawý wýznam lpj, gsau schopna opětowawého budaucjho času. Přirowneyme *roztáhnu* k *roztahám*, *wytrhnu* k *wytrhám*, *useknu* k *usekám*, *scjpnu* k *poscjpám.*

45. Twořenj minulého času.

Od přjtomného (někdy budaucjho) času 1nj formy třetj osobu prostého minulého času odwrženjm *gi* (skonáwali se půwodnj syllaba samohláskau) snadno udělati: od *pigi* odwrženjm *gi* zůstáwá *pi*, a připogjli se k tomu *ch* gest prwnj osoba: *pich.* Slowesa wšak na *u*, gichžto půwodnj syllaba sauzwučkau se skonáwá, přigjmagj w minulém času *e*: *wede*, *wedech*, *plete*, *pletech* od *wedu*, *pletu*. Zde se podlé prawidla proměňuge *h* w *ž*, *k* w *č*: *střeže*, *střežech*; *wleče*, *wlečech* od *střehu*, *wleku*.

Slowesa 2hé formy, předcházjli w končenj *nu* samohláska, magj *u*, *uch*: *minu*, *minuch* od *minu*, *minauti.* Která pak před *nu* sauzwučku magj, milugj wýchod 1nj formy: *styde*, *stydech* od *stydnu*, *stydnauti.*

W slowesech ostatnjch forem twořj se minulý čas od neurčitého způsobu wypuštěnjm *ti*: *hořeti*: *hoře*, *hořech*; *honiti*: *honi*, *honich*; *kázati*: *káza*, *kázach*; *milowati* : *milowa*, *milowach.*

Druhá osoba gest wždycky gako třetj: *wede*, *minu*, *styde*, *hoře*, *honi*, *káza*, *milowa.*

Opětawá a prostá slowesa, která trwalegšj gednánj wygewugj, mjwagj w 3tj osobě *áše* mjsto *a*: *býwáše*, *zwáše*, *spáše* a t. d.

Tento prostý minulý čas gest giž zastaralý, a neywětšj Čechowé pomáhagj si i kdeby prostý státi měl, opsaným minulým časem, který zwlášt w básnictwj welmi wadj, ugjmage řeči gadrné krátkosti.

Opsanému minulému času základem gest přjčestj (participium), s njmž pomocné slowo *gsem*, *gsi*, *gest*, *gsme*, *gste*, *gsau* spogeno býwá:

byl sem,	byli sme.
byl si,	byli ste.
byl gest,	byli sau.

Připogjli se mjsto *sem* k přjčestj *byl sem*, máme předminulý t. g. předtjm aneb dřjwe minulý čas:

byl sem byl,	*fueram*,	byli sme byli.
byl si byl,	*fueras*,	byli ste byli.
byl gest byl,	*fuerat*,	byli sau byli.

Tak také *byl sem psal* neb *psal sem byl*.

46. Twořenj žádacjho (spogowacjho) způsobu.

W žádacjm se připoguge k přjčestj částečka *by*. Poznačenj osob děge se na té částečce:

Gedn.	1. bych,	*Množ.*	bychom (bychme, bysme).
	2. bys (*st.* by),		byste (*st.* byšte).
	3. by,		by (*st.* bychu).

Tedy a) Nedominulý čas:

byl-bych,	byli-bychom.
byl-bys (by),	byli-byste.
byl-by,	byli-by.

b) Předminulý:

byl-bych byl, byli-bychom byli,
byl-bys byl. byli-byste byli,
byl-by byl, byli-by byli.

W spogowacjm gest *aby* (mjsto *by*) obyčegněgšj: *abych šel*, *abys šel*, *aby šel*. Zde tedy zastupuge Nedominulý také přjtomný čas.

47. Twořenj způsobu přestupowacjho.

Přjtomný čas tohoto přjčestj řjdj se podlé přjtomného ukazowacjho, a twořenj se zřegmě widj w sklo̊ňowánj: *neša* od *nesu*, *sedě* od *sedjm*, *hledage* od *hledim* (st. *hledagu*).

Minulý čas přestupowacjho způsobu twořj se přjmo od činného přjčestj, když se mjsto *l* postawj *w*: *byl*: *byw*, *hnul*: *hnuw*, *seděl*: *seděw*.

Nenjli před *l* samohlásky, wynechá se i *w*: *padl*: *pad*, *wezl*: *wez*, *nesl*: *nes* a t. d.

Nacházj se wšak také *přišedw*, *padw* a *padew*.

48. Twořenj neurčitého způsobu.

Twořenj neurčitého, gakož i přjčestj, gest wýše při každé formě ukázáno. Může se tedy gen přjtomný čas gakožto půwod w Slownjku udati. Měl by se wšak při třetj a čtwrté formě neurčitý způsob mjsto přjtomného času udáwati, proto že se z wýchodu jm wěděti nemůže, gestli neurčitý *ěti* čili *iti*.

49. Supinum.

Supinum gest giž zastaralé, krom formule *gdi spat*, a podobných. W sprosté řeči se nynj obyčegně *i* w neurčitém wynechawá, wšak se tento kusý neurčitý způsob předce w něčem při některých lišj. Neboť *spát* w přjpowědi *chce se mi spát* (mjsto *spáti*) má dlauhé *á*; *gděte spat* ale gakožto wlastnj supinum má *a* krátké. Tak stařj řjkáwali *budeme žjti*, ale *šli žat* w supinum.

50. Tworenj trpného smyslu.

Trpné přjčestj gest wýše při každé formě ukázáno. Od tohoto se připogenjm pomocného slowa *gsem* aneb *býwám*, *budu*, *byl sem*, giné časy a způsoby tworj:

psáno gest,	psáno gest bylo.
psáno býwá,	psáno buď.
psáno bude,	a t. d.

Že pak *psáno gest* latinskému *scribitur* zcela neodpowjdá, stawj se, kde smysl opětawý neb častotliwý wýznam připauštj, pomocné *býwám: sauzeni býwáme*, judicamur.

W mnohých přjpadnostech se trpné, zwlášť w 3tj osobě, raděgi opisuge částečkau *se: pjše se*, *mluwj se o tom* a t. d.

Také neurčitý, spogen s *dám*, nahrazuge trpný smysl: *nedali ohně hasiti*, *dáme ho poohowati*, curabimus eum sepeliri. Ginak se též trpné, neugjmáli se tudy smyslu, w činné měnj: *řjkáwagj* (*lidé*) dicitur, *wolagj tě* mjsto *wolán gsi*; *nemohli ho pochowati* mjsto *nemohl pochowán býti*.

51. Slowesná gména.

Gména, gežto wlastně gednánj neb negednánj slowesa wygadřugj, a kteráž proto slowesná (též přjčestná) gmenugem, twořj se zrowna od trpného přjčestj, připogenjm k *n* neb *t* průtažného *j*:

1. pjti, pit: pitj,	4. učiti, učen: učenj.
2. hnauti, hnut: hnutj,	5. wolati, wolán: wolánj.
3. seděti, seden: seděnj,	6. zwěstowán: zwěstowánj.

W přjčestj na *at* přecházj *a* w *e*:

zagetj *od* zagat,	početj *od* počat.
snětj — sňat,	žetj — žat.
stětj — sľat,	a t. d.

52. Twořenj předložek.

Předložky gsau na wětšjm djle pauzj kořenowé a prosté syllaby prwnj a druhé třjdy:

1) o,	na.	2) ob, obe,	pra-
u,	do.	od, ode,	pro.
w, we,	z, ze.	wz-	pod, pode.
wy-	za.	bez, beze,	nad, nade.
pa-	s, se.	při,	roz-, roze-.
po,	k, ke, ku.	pře,	dle.

Do třetj třjdy náležegj *před*, *přes*.

Částečky *wy*, *pa*, *wz*, *pře*, *pra*, *roz* gsau nerozlučny, protože krom w složenj w užjwánj negsau. *Ko* se udrželo gen w *kormautiti*, *koprněti* (mjsto *kobrněti*), a *koreyniti*.

Odwozené gsau *mimo* od *minu*, *proti* (st. *protiw*). *Mezi* gest od *meze*, a *kromě*, *skrze* gsau dle formy přjslowky, gako *wně* od *wen*, a. *dřjwe*, *bljže*. Složené gsau *okolo* z *o* a *kolo*, *wůkol* z *w* a *okol*, *wedlé*, *podlé* z *we*, *po* a *dle*. Též přjdawná, gako *bljzko*, a stat-

ná gména, gako *mjsto*, *u prostřed*, *wstřję*, *z strany* zastáwagj předložky.

53. Předložky w složenj se gmeny:

o: otok *od* oteku, osoba *od* o sobě.
okolj *od* o kolo.
ob: obočj *od* ob. oko, oblak *od* ob. *a* wleku.
obec *od* ob. wec.
od: odkaz, odhad, odklad, odpowěd, odcestj.
u, au: udolj, audolj *od* u důl, unos, aunos.
auraž, auřad, autek *od* wetkati.
w: wpád, wchod, wgezd, weštj, wtělenj.
wy: wýklad, weyklad, weypis, weyslúnj.
wz: wzrůst, zwrost, zrůst *od* wzrostu.
wzdory, zodry, *mn.* *od* wzdora.
na nebe wstaupenj (wzstaupenj), wzkřjšenj.
wzdálj, wzdélj, zdélj, zhlauby (wzhlaubj).
z mjsto wz: zhlawj (wzhlawj), zwýšj, ztlauštj.
zšjřj, ztjžj, zwjcj, zwicj *od* wz *a* wjc.
bez: bezprawj, bezžiwotj, bezhrdlj *od* bez *a* hrdlo.
bezdětkyně *od* bez *a* děti, bezženstwj.
pa: pařez *od* pořezati, paměť, pahrbek.
paběrky *od* po *a* bráti, paheyl.
po: pokog *od sl.* počiju (odpočinu), powětřj.
pomořj *od* po *a* moře, půhon, půwod.
pod: podwod, podnož, podnět, podstata.
podkowa, podkownjk, podmáslj.
pře: přestaupenj, přehršlj *od* pře *a* hrst.
přj: přjpis *mjsto* přepis, *od* přepjši.
přjčina, přjwoz, přjbytek *od* přebyti.
před: předmluwa, předpis, předměstj.
předhradj, předhořj, předpeklj.
při: přjwal, přjsaha, přjhoda, přjležitost.
přjměřj, přjwršj, přjstup, přjklad.
pra: praděd, prapraděd, prabába, prawnuk.

pro: prospěch, prorok, prostředek, procházka.
průwod, průhon, průgezd, průtrž.
proti: protimyslnost, protinožec, *Antipod.*
mezi: meziwalj, meziplecj, Mezeřjč *od* mezi *a* řeka.
na: nádor, nápis, náwod, náručj, nádennjk.
náměstek, náprstek, nádiwka, nápiwek.
nářadj, náčinj, náledj, násilj.
nad: nadbytek (*abundantia*), nadstawek (nástawek).
rož: rozum *od* roz *a* um, rozdjl, rozkaz, rozbrog.
rozkrok, rozcestj, rasocha, rasoška *mjsto* rozsocha.
do: dobytek, dowolenj, dokonalost, dostatek.
důwod, důwěrnost, důmysl *od* do *a* mysliti.
z: zbytek (*sl. izbytok*), zauwák *od* zauwati.
z *mjsto* s: zbjrka, zběrač, zbor (*st.* sbor).
z *mjsto* wz *wiz wyše pod* wz.
za: základ, zámysl, západ, záwažj, zámořj, zátořj.
s: sněm *mjsto* segm *od* segmu, snjtj.
spád, stok, smetana *od* s *a* metati.
sau: saused, saupeř, saukup, sauložnjk.
saumrak, sauwrat *od* sau *a* wrátiti.

54. W složenj s přjdawnými gmeny:

bezhlawý	*od*	bez hlawy,	půbědnj	*od*	po obědě.
bezbožný	—	bez boha,	nárožnj	—	na rohu.
bezpečný	—	bez péče,	násobný	—	na sobě.
bezděčný	—	bez děky,	přespolnj	—	přes pole.
ubohý	—	u boha,	scestný	—	s cesty.
wljdný	—	w lid,	sprasný	—	s prasetem.
pobožný	—	po bohu,	skotný	—	s kotětem.
pobočnj	—	po boku,	stelný	—	s teletem,
pozemský	—	po zemi,	shřebný	—	s hřjbětem.

Některé předložky dáwagj přjdawným gmenům určitěgšj wýznam: *swatý, poswátný, široký: obšjrný, těžký: obtjžný.*

Ob, po, *na zmanšugj obyčegně wýznam:*

wysoký:	obwýšný,	tuhý:	poobtaužný.
dlauhý:	obdlaužný,	žlutý:	požlautlý.
	podlauhlý,	černý:	počernalý.
dýl;	obdýlný,	hluchý:	náhluchý,
tlustý:	obtlauštný,		přjhluchý.
hrubý:	obhraubný,	lysý:	nálysý, oblysý..
starý:	obstarožný,	kyselý:	nákyslý.
	obstárný,	černý:	náčerný.

Pře zmnožuge wždy wýznam, zřjdka ale *roz: drahý: předrahý, milý: přemilý, rozmilý, roztomilý.*

55. Se slowesy se skládagj následugjcj:

o-

opowědjti, odjti, odjwati, ošatiti, okusiti.
oswědčowati, oplakáwati, opustiti, omýliti se.
oslyšeti, omluwiti, oslepiti, oteliti se.

u-

uhoditi, udeřiti, užřjti, uhljdati, utopiti.
uřknauti, udáwiti, uspati, udati, ukliditi.
u *mjsto* w: uwedu, uwoditi, uwáděti.

w, we-

wstaupiti, wkročiti, wegdu, wegjti, weepati.
wgedu, wgeti, wpustiti, wlezti (*do djry*).

w- *mjsto* wz-

wložiti (na ramena) *mjsto* wzložiti, wstáti.
wlezti (na strom) *mjsto* wzlesti, wstaupiti, *w.* wz-

wy-

wygjti, wygeti, wyložiti, wyslati, wyraziti.
wylomiti, wypustiti, wyrůsti *mjsto* wzrůsti.

po-

powědjti, počjti, poslati, podati, pozwati.
poškwrniti, pohřešiti, poodstaupiti, popřestati.

na-

načnu, načjti, nasoliti, nadrobiti, nadjwati. nawljkati, nalomiti, nasaditi, nawrátiti.

do-

dogdu, dogjti, dokonati, dodati, dowoliti, dostati. dopjditi se, dosáhnauti, doložiti, důwěřiti se.

z- (*sl.* iz-)

zugi, zauti, (*mjsto* izuti), zbawiti (*mjsto* izbawiti). zbýti, zbudu, zbýwati (*mjsto* izbyti, izbýwati).

We wšech giných pošlo *z-* z *wz-*: *zpomenauti* mjsto *wzpomenauti*, wiz *wz*.

za-

zacpati, zašiti, zawřjti, zahogiti, začjti. zatopiti, zawaditi, záwiděti, zapomenauti.

s-, se- *a*) *dolů*.

spustiti, sstaupiti, sehnauti se, segmu, snjti. smeknauti, smekati, shoditi, seslati.

s-, se- *b*) *whromadu*.

swázati, sčjsti, sebrati, segdu se, segjti se. shromážditi, snášeti, swěřiti, sehnati.

ob-, obe-

obegmu, obgjmati (objmati), obwinauti, obauti. obstaupiti, obeslati, obdařiti, obžiti, obžiwu.

Po *ob* se rádo *w* odwrhuge:

obleku, obláčeti, obljkati *od* wleku, obaliti *od* waliti. obrátiti *od* wrátiti, oběsiti *od* wěsiti.

od-, ode-

odegdu, odegjti, odstaupiti, odstawiti, odepsati. odpowědjti, odděliti, odewzdati *od* od-wz- *a* dáti. ot *mjsto* od: otewřjti, otwjrati, otwořiti.

wz-, wze- *skrácené* z-, ze-

wezmu, wzjti *od* gmu, wzezřjti, wzcházeti.
wzjskati, zjskati *od* gjskati, zechtjti *od* wze *a* chtjti.

Před *z* a *s* wypauštj se we *wz* to *z* : *wzjwati* mjsto *wz-zjwati*, *wstaupiti*, *wstáti* mjsto *wzstaupiti*, *wz-státi*.

pod-, pode-

podlezti, podkopati, podšiti, poddati, podraziti, podepřjti, podstawiti, podnapiti se, podwesti.

při-

přigdu, přigjti, přinesti, přibudu, přibýwati.
přiwzjti, přiwřjti, přiukradnauti, přihřjti.

pře-

přegdu, přegjti, přeletěti, přestěhowati se.
přewleci, přemoci, přezdjti, přezwěděti.

pro-

progdu, progjti, proraziti, procjtiti, prospěti.
prodlužiti, proklíti, prozpěwowati, prowyskowati.

před-, přede-

předegdu, předegjti, předcházeti, předložiti.
předepsati, předwolati, předpowědjti, předstaupiti.

nad-, nade-

nadegjti, nadběhnauti, nadpadnauti, naddati, nadsazowati, nadlepšowati, nadwýšiti.

Ginak býwagj gen w přjčestjch, gežto w přjdawná gména přešla : *nadepsaný*, *nadřečený*.

roz-, roze-

rozegdu se, rozegjti se, rozběhnauti se, rozkládati.
rozpuknauti, roztrhnauti, rozpráwěti, rozhodnauti.

Wůkol gjti, *mimo gjti* negsau w češtině w složenj, nýbrž *wůkol* a *mimo* gsau zde určowacj přjslowky.

56. Tworenj přjslowek.

Prosté přjslowky gsau pauzj kořenowé:

1. ba, ni, ne, ně, tu.
2. ano, až, asy, wen, wně, pak, maně (manj), nynj, leda, lec, záhy, sice, hyn.
3. preč (pryč), snad, skoro, hneď, -krát.

Twrděcj gsau 1) *ba, ba i.* 2) *ano*, (sprostě *jo, ju*). 3) *ně-*, kteréž ale gen w složenj w obyčegi gest: *někdy, někde, někam.*

Záporné gsau *ni* a *ne.* *Ni* přigjmá rádo mimo složenj předrážku *a*: *ani.* Sice slaužjwá náměstkám a přjslowkám w předrážku: *nic, nikoli.* W giných přjpadnostech užjwá se *ne*, kteréž se slowesem se spoguge: *nemám.*

Určowacj *tu* (mor. *ta*), z něhož *tudy* a *tady*; *hyn hynle*; *až.*

Podlé formy gsau některé prawá gména, gako *wen*, pročež *wně*, obyčegněgi *wenku*, od *wenek*; *pryč, snad*, pročež způsob *snad a bez snadu*, vix ac ne vix quidem; *hned* (mor. *hneď*); *-krát* gakožto záwěška: *dwakrát.*

Samohláskami na konci opatřené přjslowky:

- y: asy, brzy.
- e: maně, sice, geště, *wyššj stupně* dřjwe, lépe, méně, déle, hůře, wjce.
- j: manj *mjsto* maně, nynj *st.* nynie.
- a: leda.
- o: ano, brzo, skoro. *Pročež přjdawná s nezakončeným wýchodem na* o *za přjslowky se berau*: málo, mnoho.

Pak (sl. *paky*) ztratilo swé *y.* Také *as* mjsto *asy*, *sic* mjsto *sice* gsau dowolená skrácenj.

Gen pocházj z *gedno*, a *prw* z *prwé.*

Kdy, *kde*, *zde*, *teď*, *kam*, *sem*, *tam*, *onam*, *ginam*, twořena gsau syllabami *dy*, *de* a *mo*.

Giž (*guž*, *už*) *aspoň* (*alespoň*), *zase*, *pozdě*, *dosti*, *koli* (*ko-li*), *záhy* gsau složeny; *předce* mjsto *před-se*.

57. Twořené přjslowky pomocj twořicjch syllab.

-wa, -wy : gedwa, ledwa, sotwa, *mor.* sotwy.

Proti (*st.* protiw) *pocházj z* protiwo *mor.* protiwa. *Částečce* koli *přiwěšuge se w:* kdekoliw, kdekoliwěk *mjsto* kdekoli:

-mi : welmi, *st.* welim *od* wel.

-mo : mimo *od* minu, darmo *od* dar, čtwermo *od* čtwero, pokradmo, okročmo, pošepmo, nakloňmo, bodmo *od* bodu, hodmo *od* hoditi; letmo, sečmo, stogmo, tagmo, *od* letěti, séci, stogjm, tagiti. Kam, sem, tam, onam, ginam *gsau skráceny z* kamo, semo, tamo, onamo, ginamo. *Řjká se ještě* semotam *mjsto* semotamo, *kdežto gen poslednj* o *odpadlo*.

-dy, -de, -dá, -ď, -eď, -udy, -ady, -awad, *gsau samé určowacj zarážky ku poznačenj stawu, času a mjsta, kteréž gen s náměstkami* k, s, t, on, gin, *a s čjslem* weš *spogowány býwagj*: kdy, teď, ondy, ondyno, gindy, gindá, wždy (*mjsto* weš-dy); druhdy. Kde, zde (*mjsto* s-de), onde i onde, ginde; *mjsto starého* weždе (weš-de) *užjwá se* wšudy, wšude. Kudy, kady, *qua?* tudy, tady, onudy (tam tudy); ginudy, wšudy, wšude; awad, awád *gest gen w složenj* dosawád, posawád, dokawádž (*w spogkách w* poněwadž).

-ač : gináč *mjsto* gináče *od* ginaký.

-ěč, *sic* -ěk : kdekoliwěč, *sic* kdekoliwěk.

-ak, -ák, -ko, -ky : kterak *od* který, gednak a gednák *od* geden, wšeligak, gako, pěšky, zpátky, wždycky, hnedky *od* hned, *mor.* wčilky, wčilka *od* wčil.

jnko, ičky, jčky, ičko *pro zdrobnělé*: hnedljnko, hnedečky, hnedičky *od* hned; brzičky, brzičko *od* brzo; nyničky, nyničko (nyňčko, nyňčkono, nyňčkom) *od* nynj; mlčečky *od* mlče, stogečky *od* stoge; *tak také* wespěčky.

58. Složené přjslowky.

Z *ni*: *nikde*, *nikam*, *nikudy*, *nikdy*, *nikdá*, *nikoli*, *nigakž*, *nikterakž*.

Z *ne* wšecky ostatnj, odwozené od přjdawných gmen: *nenadále*, *nepochybně*, *nehrubě*.

Z *ně*: *někde*, *někam*, *někudy*, *někdy*, *několik*, *několikkrát* mjsto *několik-krát*.

S dokládawým *ž*: *giž*, *guž*, *už* z *u* a *ž*; *tudjž*. We *kdež*, *když* gest *ž* potažné. Se zarážkau *-si*: *kdesi*, *kdes*, *kdysi*, *kdys*, *třebas*. Wiz §. 27. S předloženým *leda*, *lec*: *ledakdes*, *leckdys*.

S částečkau *koli*: *kdekoli*, *kamkoli*. Wšak se může *koli* též odděloWati: *kam bych koli šel*.

S ukazowacjmi náměstkami *t-* (*ten*), *on*: *tehdy*, *tehdáž*; *onehdy*, *onehdá*, kdež to *kdy* we *hdy* přešlo; *teprw* (*tepruw tepru*), *teprwa* z *te* a *prw*, *prwé*, *téměř* z *té měra*, *mjra*. Ano i *kde*, *kdy*, *kudy*, *kady*, *tudy* třeba za složené (z tázacjho *k* a *de*, *dy*) zhljžeti.

S ukazowacjm *s* na konci: *letos*, *dnas* od léto, *den*, a staré *wečeras* i. g. *toho wečera*, *ten wečer*. Se zsilugjcjm *to*, *no*, *tono*: *tuto*, *tamto*, *tutono*, *tamtono*, *tudyto*, *nyňčkono*, *ondyno*; s částečkau *hle*, *le*: *tuhle*, *zdehle*, *tamhle*, *hynle*, *hnedle*. W *zdet* gest *t* dokládawé, mjsto *zde*.

S přjwěškau *krát* (*kráte*) twoři se čjselné přjslowky: *kolikrát* (*kolik-krát*), *tolikrát* (*tolik-krát*), *několikrát*, *gedenkrát* lépe *gednau* (mor. *gednauc*), *dwakrát*, *dwakráte*, *třikrát*, *pětkrát*, *stokrát*, *tisjckrát*, *mnohokrát*, *častokrát*, *mnohdykrát*, *množstwjkrát*; *po dwa-*

krát a t. d. Potažně: *kolikožkrát*. S čjsly: *dwognásob wjce*, *trognásob tolik*.

59. Složené s předložkami.

S předložkami složené, často gen stažené částečky a giné částky řeči zastupugj přjslowky.

o: owšem, *omnino*; opět (*st.* opěty), okolo, oprawdu, osamotě, opoledních, opodál.

u: *mjsto* w: u wečer, *také gen* wečjr; aukradj, uprostřed, wprostřed, w prostředku.

w: wstřjc, wedlé (wedlj), wespolek; *mor.* wčil, wčilky, wčilka *nynj*; wloni (wlůni), wzadu, zadu, wpředu, wpředku, dole *mjsto* wdole, wnitř, wnitřku, weskrz, weskrz a weskrz, wespěčky, wůbec *od* obec, wůkol *od* okol, wesměs. *Tak též* wnowě, wnáhle, wcele, wděk neb newděk, čistowaniti *misto* čisto w niti.

po: poně, poň *st. z něhož* aspoň, podlé (podlj), pozadu, popředu, powrchu, až po dnes, pozegtřj, pozegtřku, potom, poté (potý), pokaždé, podruhé, pořád, pohotowě, potmě, pohlawě, poswých (gdi poswých), pozdě, pokud, posawád, poněkud, pogednau, potřikrát, poméně, pomalu, polehku, porůznu, poznenáhlu (*wiz* znenáhla), pohostinu. *Před přjdawnými na* sko *se neodděluge* po: po rusku, po česku, po německu, po polsku *a t. d.* *Se gmeny*: po kusjch, po kausku, po stupnjch, po páru, po stádech.

na: naproti, nahoře (na wrchu), nahoru, napřed, nazad, nazegtřj, naposledy (naposled), nawzdoru, nakrátce, nadlauze, nazwjce, naznak, nazpátek, naruby, naopak, napřjč, naodpor, nakwap, naspěch, napospěch, nahlas, nazbyt, naschwále, naschwál. *Odděleno stogj* na *před přjslowkami na* o: na gewo, na rychlo, na draho; barwiti na

modro, na zeleno, na žluto *a t. d.* na prawo, na lewo, *wšak též* naprosto; na hotowě, na neywyššj.

do: dokud, dokudž, dokawádž, dotud, dosawád, dopoly, docela, dokonce nic, dozagista, dosti, dost z dosyti; do naha, do čista.

z: zegtra, *st.* zjtra (z-gitra), znak, naznak, zewnitř, zewnitřku (*stařj mjwali* zewna, *neboť* zewnitř *nenj* zpowrchu *ale* z wnitřku); zdůla, zdůly (zezdola), zespod, zezhora *wiz* shůry; zhůru *wiz* wzhůru; zpět, zpátky, zpátkem *od* pata; zwláště, zwlášť, zlášť, obzláště *od* wlast. *Neyčastěgi s nezakončeným přjdawným wýchodem*: zwolna, zprosta, zhola nic, zbůhdarma, znenáhla, zrowna, zřjdka kdy, zcela, zauplna, zkřiwa, ztenka, ztěžka (stěžka), zhusta, zdaleka; znowa, znowu, znowy, *kteréž se od* wnowě *t. g. teď teprw, rozeznáwati musj*; z-nowa *gest Genit. od* nowo, z-nowu *od* now, a z-nowy *od* nowa.

za: zase, *mor.* zawdy *t. g. někdy*, zatjm, zaroweň, zároweň, zawděk přigjti, zagisté (zagisto), za žiwa, za starodáwna (za staradáwna), za druhé, za třetj *a t. d.*

s: shůry, swrchu psaný, sprwu, spředu, zzadu *mjsto* szadu, spaměti (zpaměti), spolu, pospolu, stěžj, stěžky, stěžkem.

sau: saukromj, saukromě *od* sau *a* kromě.

ob: obzwláště, obzwláštně, obwláštně.

od: odkud, odkad, odtud, odtad, odsud, odonud, odkudž, odkawádž, odginud, odněkud, odnikud, odewšad, odewšád, odewšud, odpolu, odpoly *od* půl; odpoledne.

wz: wzhůru, zhůru *od* wz *a* hůra.

bez: bezděky *t. g. nerád*, bez snadu, bez mála.

pod: podtagj, podkrytem, podkradj.

při: přitom, při neymenšjm.

pře: přjliš, přjliš mnoho, *od* pře *a* lich.
pro: proč *z* pro *a* če (co); proto, probůh *t. g. darmo.*
před: předwčjrem (předwčeregškem) *od* wčera, předtjm, předce, přece *mjsto* předse.
přes: přesto, přespřjliš.
mezi: mezi tjm.
nad: nadto, nadpřjliš, nadmjru.

Často nahrazuge Nástrognjk předložku: *kolem* mjsto *okolo*, *hónem*, *walem*, *auprkem*, *skokem*, *předkem*, *stranau*, *darem*, *náhodau*, *djlem*, *štěstjm*, *mjstem*, *mjsty*, *horem* (*gjti*), *mnohem wjce*, *kradj*. *Gednau*, *gedinau*, *gediničkau* gest žen. Nástrognjk od *gedna*, *gediná*, *gedinička*; *přjčkau*.

Doma, *domů*, *wčera* (*wčerá*), *dolů* gsau Genit. od *dům*, *wečer*, *důl*. Lokal *dole* mjsto *wdole*; a Slowáci řjkagj *hore* mjsto *nahoře*. *Wěru*, *trochu*, *trošičku*, *trošinku*, *drobet* gsau Akkus. od *wěra* (*wjra*), *trocha*, *trošička*, *trošinka*, *drobet*.

Někdy stáwá Nominatiw *co* mjsto *gako*: *co snjh bjlý*, *co uhol černý*.

Ano i slowesa a celé průpowědi mohau přjslowky zastáwati: *stoge*, *kleče*, *leže se modlil*; *samochtě*, *chtěg neb nechtěg*, *gak slušj*, *gak patřj*, *gak náležj*, *nelze* (mjsto *nelze gest*) neb *nenj lze*, *nenj možná*. *Arci*, *arciť*, *bodeyť*; prwnj gest rozkazowacj ode *řku* s předloženým *a*, a druhé z *boh* (*bůh*) a *deyť* staženo.

60. Odwozené přjslowky od přjdawných gmen.

Mnohá přjdawná s nezakončeným střednjm wýchodem *o* kladau se za přjslowky: *mnoho*, *málo*, *přjmo*, *dlauho*, *často*, *dáwno*, *nedáwno*, *snadno*, *bljzko*, *daleko*, *wysoko*, *hluboko*, *njzko*, *široko*, *wšecko*, *wše*: *wšecko gsau šeřj*, *wšecko pekařj*.

Zřjdka ale přjdawná se zakončeným wýchodem *é*: *gedné* t. gen, *gediné*, *prwé* od zastaralého *prwý*, *také*.

Z *gedno*, *gedné* gest *gen* skráceno, a opět na konci prodlauženo: *genom*. *Kolik*, *tolik*, *gak*, *tak*, *wšeligak* ztratili swé *o* giž dáwno; potažné *gako*, sicut, a *toliko* (gen) geště ge zachowalo.

Neyčastěgi se odwozuge od přjdawných měkým *ě*:

žiwý:	žiwě,	milý:	mile,	tuhý:	tuze.
hrubý:	hrubě,	stálý:	stále,	drahý:	draze.
hlaupý:	hlaupě,	dobrý:	dobře,	tichý:	tjše,
střjdmý:	střjdmě,	maudrý:	maudře,	krátký:	krátce.
bjdný:	bjdně,	twrdý:	twrdě,	lehký:	lehce.
silný:	silně,	krutý:	krutě,	wysoký:	wysoce.

Některé protahugj samohlásku gako *mjle*, *tjše*, *práwě* od *prawý*, st. *dokonále* od *dokonalý*.

Wycházegjli přjdawná na *ský*, zostřuge se gen *ý*: *mužsky*, *howadsky*, *bratrsky*, *česky mluwj*, *hezky*, *turecky* od *mužský*, *howadský* a t. d. Též *lehky* mjsto *lehce* býwalo w obyčegi. Wiz §. 43.

61. Stupňowánj přjslowek.

Wyššj stupěn se tworj pomocj *e* neb *egi*, po *n* ale *ě*, *ěgi*. 1) Zcela neprawidelné t. g. takowé, gežto od giných stupně odwozugj, přigjmagj *e*:

dobře:	*wyš.* lépe, lép (ljp).	málo:	*wyš.* méně, méň.
zle:	hůře, hůř.	dlauho:	déle, dél (dýl).
mnoho:	wjce, wjc.	brzo:	dřéwe, dřjwe (dřjw).

Tak také *spjše*, *spjš* od *spěch*.

2) Přjslowky na *ko*, *eko*, *oko* odwrženjm prwé těchto slabik:

hluboko:	*wyš.* hlaube, hlaub.	bljzko:	*wyš.* bljže, blj ž.
daleko:	dále, dál,	njzko:	njže, njž.

široko :	šjře, šjř.	těžko :	tjže, tjž.
auzko :	auže, auž.	wysoko :	wýše, weyš.

3) Přjslowky zrowną od kořenů *zad*, *před*, *snad*, *sled* (*posled*) odwozené :

wzadu :	záze, záz (d *w* z).	dráže, dráž	*od* draze.
napřed :	přjze, přjz,	tauže, tauž	— tuze.
naposledy :	posléze,	záže, záž	— záhy.
snad :	snáze, snáz,	hauště, haušť	— hustě.
twrdě :	twrze, twrz.		

Od *rád* gest *raděgi* a *radče* (*radč*) mjsto *rádše* gakožto přjslowka, *radšj* gako přjdawné gméno. W sprostém mluwenj se slýchá také *hlaubš* (mjsto *hlaubše*) a pobobná skracowánj.

Wšecky ostatnj, kteréž stupňowánj schopny gsau, twořj wyššj stupeň pomocj *ěgi*, t. g. připogugj k *ě* přjslowky, syllabu *gi* :

čistý, čistě :	čistěgi,	měkký, měkce :	měkčegi.
pěkný, pěkně :	pěkněgi,	. . pozdě :	pozděgi.
sladký, sladce :	sladčegi,	trpký, trpce :	trpčegi.

Stařj končjwali *ege*, *egie*, *egj* mjsto nyněgšjho *egi*.

Také wyššjmu stupni na *e* přiwěšugj někteřj *gi*: *wjcegi*, *dálegi*, *dolegi*; w sprostém mluwenj se sice *i* pohlcuge, přidáwá se však mjsto něho *c*: *wjcegc*, *dálegc*, *pozděgc*; w některých kragjch také *potoměgc* mjsto *potom*, *zasegc* mjsto *zase*, *pořádegc* mjsto *pořád*. *Mělč* mjsto *mělčegi*, a podobná skracowánj náležegj w sprostau řeč. Ano i od *zima*, *tma* užjwáli se gich za přjsudek (praedicat), twořj se wyššj stupeň: *zimĕgi*, *tmĕgi*.

Neywyššj stupeň se twořj předloženjm powyšowacj částečky *ney* : *neywjce*, *neypozděgi*.

62. Spogky.

Půwodnj spogky (*conjunctiones*) gsau:

1) i, a, by, (bo), (ne), (-le), -li, že, či.

2) an, ať, ač, nebo, než, leda, leč, zda.

3) brž.

K nimž také dokládawé zwučky *ť* a *ž* náležegj. Předce wšak gsau *nebo* a *než* složeny. Tak také *gežto* z *gež* a *to*. Wiz *že*.

i, *et etiam*:

wegméno otce i syna i ducha swatého; tak i my; také i; ba i, ano i; i na nebi i na zemi.

a, *et*:

tělo a krew; a tak; a i zdeť; a i nynj; a protož; a wšak. *Před* ni, by, le *gest* a *pauhá předrážka*: ani, aby, ale. *Tak též před* neb, nebo: *kdež odděleno býwá*: a neb, a nebo.

by, byť; aby, *ut*:

mohlby platiti, kdyby gen chtěl; bylbych tomu rád, by (aby) gednau šel spat; musj, byť třebas nechtěl; řekni mu, aby šel. *Wiz twoř. žádacjho způs.* §. 46.

Bo gest gen w složenj *nebo* w užjwánj. Wiz *neb*, *nebo* a *ne*.

Ne (sl. *n-*, *no*) spoguge se s *ž*, *bo*, *brž*: *než*, *nebo* *nébrž*, (*nýbrž*). Wiz dole.

Le s předrážkau *a*: *ale*, *wšak ale*; *netoliko—ale i*.

-li, *přjwěška*:

zeptey se, byl-li tam; podjwey se, ge-li giž doma. *Po* li *se klade* či, čili: žiwli či mrtew, ged-li či med.

Gindá znamená *li* otázku aneb wýminku: *mámli pak tam gjti? wjteli pak, že sem stonal? budeteli zegtra doma?* gako wýminka, totiž: *gestli zegtra doma budau.* Častěgi se spoguge *li* s *gest*, *pak*, *zda*, *či*, *než*:

gestli (gelí), gestližė, gestližeť, pakli, pakliť, zdali, zdaliž, čili, nežli. Wiz *než.*

že, žeť, *quod:*

wjm že nepřigde. *W Morawě se slýchá geště ež, druhdy* gež, geže; *potažné* gež (*t. kteréž*) *přešlo tedy w spogku, gakož* gežto (gešto) *posud potažná náměstka a přitom i spogka gest.*

či, čili:

dášli či nedáš? slušjli daň dáti cjsaři čili nic?

an, ano:

widěl sem, ano hwězda s nebe spadla; přišli k hrobu, an giž slunce wzešlo; uzřel, an mnoho lidu gde odtud; slyšeli sme geg an prawj, *eum dicentem, t. g.* gakž prawil.

ať, aťby, *ut:*

chceššli ať djme; ať nezahynau; ať mi dá pokog; aťby *gest sesilené* aby.

ač, ačť:

Spogeno s koli: ačkoli, ačťkoli, ačkoliw, ačkoliwěk: ač o tom wjte; ačkoli sám mnoho nemám. *U starých bylo* ač (*sl.* ašče) *lat.* si *t. gestli.*

nebo, neboť, neb, nebť; 2) *po slowě* nebo, neb, a nebo, a neb:

Z ne *a* bo *sl.* ibo, *wiz swrchu* bo *a* ne. Nebo gjm žiwi gsme; neboť psáno gest; neb i gá gsem gako wy. 2) Gá nebo ty; pole neb domy; ohtěg neb nechtěg; buďto bratr a neb sestra; rada tato a nebo djlo toto.

než; 2) než, nežli:

než potom; dnes nic nemám, než zegtra budu mjti wšeho dosti. 2) Prwé než přigdeš; nic giného nežli; wjce než deset; nebylo lze než umřjti.

leč, leda:

leč umře; lečby (ledaby) prosil; leda — leda.

zda, zdaby, zdaž, zdali, zdaliž, *num*:
zdaliž pak newjte? zdaby snad šel.

brž (*tjm spjš*):

Wyššj stupeň od brzy; *pročež složené* anobrž, alebrž, nébrž (nýbrž).

(ť, ž):

Dokládawé zwučky *ť* a *ž* se často přiwěšugj k takowým částkám řeči, kteréž důrazu schopny gsau, pročež také rády prwnj mjsto (po předložkách a některých spogkách druhé) w průpowědi zanjmagj, *ť* ale mnohem častěgi: *bůhť wj*, *gáť*, *myť*, *onť*, *tenť*, *toť*; *welikáť byla nauze*, *tuť*, *tedyť*, *anoť*, *žeť*, *pakliť*, *přišelliťby*; *gaktě* (*žiw*) staženo gest z *gakť ge*; *wjmť*, *mámť*, *chciť*, *wjmeť*, *mámeť*, *byltť*, *byť*, *bychť*, *gsiť*, *gestiť*, *gsauť*; *wolatiť budu*; *nebuduť zahanben*; *hnedť*, *uřadť*, *pro násť*, *we wšechť*, *gináčť*.

Rozkazowacj způsob žádá *ž*: *deyž to pánbůh*, *podiž*, *gdiž*, *gdižiž*, *hleďtež*, *wiztež*, *nechtež*. *Nech* wšak také přigjmá *ť* i *žť*: *nechť*, *nechžť* (sprostě *nešť*); *nechať*, *nechažť* mjsto *nechayť*, *nechayžť*. Též *tak* mjwá *ť* i *ž*, ano i oboge nagednau: *takť*, *takž*, *takžť*. *Co*, *kdo* sesiluge se dokládawým *ž* i *žť*: *což*, *kdož*, *cožť*, *kdožť*. S částečkau *li* spoguge se častěgi *ž* než *ť*, s ginými gen *ž*: *slušjliž*, *porozumjšliž*, *takliž*, *gestliž*, *zdaliž*, *aniž*, *tudjž*, *pokudž*, *poněwadž*. Po *toť* žádá blahozwučnost *i* před *ž*: *totiž*. We *když*, *kdež*, *kamž*, *gakž*, *gakož*, *protož*, *gelikož* a w giných má to *ž* také potažný wýznam. W *gestliže*, *protože* gest *gestli*, *proto* s *že* gen staženo.

Poněwadž složeno gest z *po* a *ně* (*ně* mjsto střednjho *ge*) a z twořicj syllaby *wad*, k čemuž geště dokládawé *ž* přišlo. *Wšak*, *ginak* odwozena gsau syllabau *ak*. Wiz twořenj přjslowek.

Gindy se též přjslowky k spogowánj berau: *počkey*, *až přigdu*; *ani dnes*, *ani zegtra*; *ledaby tam sám šel*.

A tak zastupugj i giné částky řeči spogky: *djlem u nás, djlem u wás; čjm wjce, tjm lépe; též, také, zagisté; buď (buďto) zde, buď tam; neřkuli*, ne dicam, rozkazowacj *nercili*.

63. Wykřiknjky (Interjectiones).

Půwodnj interjekce, gakožto pauhá gewenj pocitů, gsau buď zcela prosté gednoslabičné zwučky, gako *o! ó! ay* neb *ey! ay ay ay! no! ha! hahá! ohó! hey! huy!* (st. *hoy!*), *ach! och! pfuy! pfý! st! cit! ps! pst! pr!* neb také dwéslabičné a složené gako *auwe, hosa, hola, héla, heysa, heysasá, hosá, hosasá, hopsasá, ichuchu*, st. *aita! ahá!*

K pozorowánj gsau mimo giné:

na, ná! nate, náte!
nu, nuže, ey nuž!
wyď, wyďte!?
toť, tož, tožť, *ecce*.
herež, hereš *st.*
hle, hlele, eyhle!
kýž (kéž), kyž, *utinam*.
bodeyž, bodeyť (z boh dey)!
běda! přeběda! nastogte!
wěru! pohužel!
zhůru! wzhůru!
bopomozi (z boh pomozi)!
medle (mnedle) *quaeso*.
měhoděk, *euge* (*m.*měgděk),
pohřjchu! *proh dolor!*
těhni, táhni, gdi poswých!
newjdáno! přisámbůh, přisámbohu, přisaubohu.

Sem také náležegj formule *bohdá, bohda, dáli pánbůh; chraňbůh, zachoweyž pánbůh, dař pánbůh, pomáhey pánbůh, pozdraw pánbůh, zaplať pánbůh, naděl wás pánbůh, chwala pánu Bohu, děkugjc pánu Bohu.* Potom *slyš, slyšte, gářku* a podobné, gako *titipáti, hatlamatla, hať mať, tintiliwantili, plesk třesk, bác, bauc, fuk, huš, ťac* (*tele na wlka*), *pšic* (*macku*), *kác* (*kotě od mléka*); *heruc* neb *hý, bě, bie, naruc; hat, čehý, čihý; puť puť* na slepice; *ps ps* na psa; *dlidli* na kachny; *hudě, husy* na husy; *hau hau* na kráwy; bery, bery, *pošem* (*poď sem*) na owce a giný dobytek; *čunjk, čuna, čurna* na prasata, a giných wjce.

SKLONIOWANJ
SKLONNYCH ČASTEK ŘEČI.

64. Skloňowánj gmen.

Sklonné zwučky, kteréž se na konci zawěšugj, gsau zwětšjho djlu samohlásky. Spoluzwučky se k tomu berau gen *m* a *ch*, pak syllaby *ow*, *ew*, *et* neb *at* (druhdy též *eř*, *es*) za přjrostky.

Pátý pád gest Mjstnj (Local) neb Předložnj (Praepositional), proto že gen s předložkami (*w*, *na*, *po*, *při*) stáwá. Šestý s předložkau *s* a některými geště Společnj (Sociativ) slowe, stogjli ale bez předložky Nástrognj (Instrumental) : *nožem*, *mečem*, cultro, ense.

65. Znakowé Skloněnj.

Mužského pohlawj beze samohlásky na konci.

I.				II.			
Nom.	-	:	had	*Nom.*	-	:	muž.
Gen.	a	:	hada	*Gen.*	e	:	muže.
Dat.	u	:	hadu	*Dat.*	i	:	muži.

Poněwadž pak neživotná prodlaužený Dativ *owi*, gakož i w Nominativu množném *i* wjce nemagj, rozpadáwá se gak I. tak II. w *a* i *b*.

	a I.	b	a II.	b
Gedn.	holub,	dub.	hráč,	meč.
Množ.	holubi,	duby.	hráči,	meče.

Ženská bez koncowé samohlásky a se samohláskau *a*, *ě* :

	III.	IV.		V.
Nom.	- : kost,	a : ryba,	ě : krmě,	- : lázeň.
Gen.	i : kosti,	y : ryby,	ě : krmě,	ě : lázně.
Dat.	i : kosti,	ě : rybě,	i : krmi,	i : lázni.

Střednj na *e* (s přjrostkem i bez přjrostku) a na *o* :

	VI.	VII.	VIII.
Nom.	e : pole,	e : tele,	o : čelo.
Gen.	e : pole,	ete : telete,	a : čela.
Dat.	i : poli,	eti : teleti,	u : čelu.
Mn.	e : pole,	ata : telata,	a : čela.

Střednj, ženská i mužška na *j* :

IX.

	Střed.	*Žen.*	*Muž.*
Nom.	j : zbožj,	rolj,	sudj.
Gen.	j : zbožj,	rolj,	sudj.
Soc.	jm : zbožjm,	rolj,	sudjm.

66. Přjrostkowé.

Přjrostek *et* a *at* wkládá se gen gmenům mladých střednjho pohlawj před sklonnými zwučkami. Střednj gména na *mě* přigjmagj přjrostek *en* : *břjmě*, *břemene*, *břemeni*, Množ. *břemena*. Přjrostek *es* zachowal se geště gen w Množném od *nebe* ; *nebesa*.

Přjrostek *eř* mjwaly ženské formy *dci* a *máti*, Gen. *dceře*, *mateře*, Dat. *dceři*, *mateři*, Akk. *dceř*, *máteř*. Mjsto *dci* gest nynj *dcera*, někdy také *dceř*, gakož i *máteř* (wlastně Akkusativi) nynj za Nominatiw.

Přjrostkem *ow* se prodlužugj: 1) mužský Nominativ w množném: *synowé* mjsto *syni*. 2) Dativ a Lokal žiwotných w gednotném: *pánowi* mjsto *pánu*.

67. Obrazec wšech Skloněnj.

Skloněnj statných gmen.

Gednotný.	*Mužských.* (a) I.	(b)	(a) II.	(b)	*Střednjch.* VIII.	VI.	VII.	IX.	*Ženských.* IV.	(α) V.	(β)	III.
Nom.	-	-	-	-	-o	-e	-ě	-j	-a	-ě	-	-
Akk.	(-a)	-	(-e)	-	-o	-e	-ě	-j	-u	-i	-	-
Gen.	-a	-u	-e	-e	-a	-e	-ěte	-j	-y	-ě	-ě	-i
Dat.	-u	-u	-i	-i	-u	-i	-ěti	-j	-ě	-i	-i	-i
Lok.	-u	-ě	-i	-i	-ě	i	-ěti	-j	-ě	-i	-i	-i
Soc.	-em	-em	-em	-em	-em	-em	-ětem	-jm	-au	-j	-j	-j
Vok.	-e	-e	-i	-i	-o	-e	-ě	-j	-o	-ě	-	-i
Množný.												
Nom.	-i	-y	-i	-e	-a	-e	-ata	-j	-y	-ě	-ě	-i
Akk.	-y	-y	-e	-e	-a	-e	-ata	-j	-y	-ě	-ě	-i
Gen.	-ů	-ů	-ů	-ů	-	-j	-at	-j	-	-j	-j	-j
Dat.	-ům	-ům	-ům	-ům	-ům	-jm	-atům	-jm	-ám	-jm	-jm	-em
Lok.	-jch	-jch	-jch	-jch	-jch	-jch	-atech	-jch	-ách	-jch	-jch	-ech
Soc.	-y	-y	-i	-i	-y	-i	-aty	-jmi	-ami	-ěmi	-ěmi	-mi

pře: přjliš, přjliš mnoho, *od* pře *a* lich.
pro: proč *z* pro *a* če (co); proto, probůh *t. g. darmo.*
před: předwčjrem (předwčeregškem) *od* wčera, předtjm, předce, přece *mjsto* předse.
přes: přesto, přespřjliš.
mezi: mezi tjm.
nad: nadto, nadpřjliš, nadmjru.

Často nahrazuge Nástrognjk předložku: *kolem* mjsto *okolo*, *honem*, *walem*, *auprkem*, *skokem*, *předkem*, *stranau*, *darem*, *náhodau*, *djlem*, *štěstjm*, *mjstem*, *mjsty*, *horem* (*gjti*), *mnohem wjce*, *kradj*. *Gednau*, *gedinau*, *gediničkau* gest žen. Nástrognjk od *gedna*, *gediná*, *gedinička*; *přjčkau*.

Doma, *domů*, *wčera* (*wčerá*), *dolů* gsau Genit. od *dům*, *wečer*, *důl*. Lokal *dole* mjsto *wdole*; a Slowáci řjkagj *hore* mjsto *nahoře*. *Wěru*, *trochu*, *trošičku*, *trošinku*, *drobet* gsau Akkus. od *wěra* (*wjra*), *trocha*, *trošička*, *trošinka*, *drobet*.

Někdy stáwá Nominatiw *co* mjsto *gako*: *co snjh bjlý*, *co uhel černý*.

Ano i slowesa a celé průpowědi mohau přjslowky zastáwati: *stoge*, *kleče*, *leže se modlil*; *samochtě*, *ohtěg neb nechtěg*, *gak slušj*, *gak patřj*, *gak náležj*, *nelze* (mjsto *nelze gest*) neb *nenj lze*, *nenj možná*. *Arci*, *arciť*, *bodeyť*; prwnj gest rozkazowacj ode *řku* s předloženým *a*, a druhé z *boh* (*bůh*) a *deyť* staženo.

60. Odwozené přjslowky od přjdawných gmen.

Mnohá přjdawná s nezakončeným střednjm wýchodem *o* kladau se za přjslowky: *mnoho*, *málo*, *přjmo*, *dlauho*, *často*, *dáwno*, *nedáwno*, *snadno*, *bljzko*, *daleko*, *wysoko*, *hluboko*, *njzko*, *široko*, *wšecko*, *wše*: *wšecko gsau šeřj*, *wšecko pekařj*.

Zřjdka ale přjdawná se zakončeným wýchodem *é*: *gedné* t. gen, *gediné*, *prwé* od zastaralého *prwý*, *také*.

Z *gedno*, *gedné* gest *gen* skráceno, a opět na konci prodlauženo: *genom*. *Kolik*, *tolik*, *gak*, *tak*, *wšeligak* ztratili swé *o* giž dáwno; potažné *gako*, sicut, a *toliko* (gen) geště ge zachowalo.

Neyčastěgi se odwozuge od přjdawných měkým *ě*:

žiwý:	žiwě,	milý:	mile,	tuhý:	tuze.
hrubý:	hrubě,	stálý:	stále,	drahý:	draze.
hlaupý:	hlaupě,	dobrý:	dobře,	tichý:	tjše,
střjdmý:	střjdmě,	maudrý:	maudře,	krátký:	krátce.
bjdný:	bjdně,	twrdý:	twrdě,	lehký:	lehce.
silný:	silně,	krutý:	krutě,	wysoký:	wysoce.

Některé protahugj samohlásku gako *mjle*, *tjše*, *práwě* od *prawý*, st. *dokonále* od *dokonalý*.

Wycházegjli přjdawná na *ský*, zostřuge se gen *ý*: *mužsky*, *howadsky*, *bratrsky*, *česky mluwj*, *hezky*, *turecky* od *mužský*, *howadský* a t. d. Též *lehky* mjsto *lehce* býwalo w obyčegi. Wiz §. 43.

61. Stupňowánj přjslowek.

Wyššj stupěn se tworj pomocj *e* neb *egi*, po *n* ale *ě*, *ěgi*. 1) Zcela neprawidelné t. g. takowé, gežto od giných stupně odwozugj, přigjmagj *e*:

dobře:	*wyš.* lépe, lép (ljp).	málo:	*wyš.*	méně, měň.
zle:	hůře, hůř.	dlauho:		déle, dél (dýl).
mnoho:	wjce, wjc.	brzo:		dřéwe, dřjwe (dřjw).

Tak také *spjše*, *spjš* od *spěch*.

2) Přjslowky na *ko*, *eko*, *oko* odwrženjm prwé těchto slabik:

hluboko:	*wyš.* hlaube, hlaub.	bljzko:	*wyš.*	bljže, bljž.
daleko:	dále, dál.	njzko:		njže, njž.

široko :	šjře, šjř.	těžko :	tjže, tjž.
auzko :	auže, auž.	wysoko :	wýše, weyš.

3) Přjslowky zrowną od kořenů *zad*, *před*, *snad*, *sled* (*posled*) odwozené :

wzadu :	záze, záz (d *w* z).	dráže, dráž	*od*	draze.
napřed :	přjze, přjz,	tauže, tauž	—	tuze.
naposledy :	posléze,	záže, záž	—	záhy.
snad :	snáze, snáz,	hauště, haušť	—	hustě.
twrdě :	twrze, twrz.			

Od *rád* gest *raděgi* a *radče* (*radč*) mjsto *rádše* gakožto přjslowka, *radšj* gako přjdawné gméno. W sprostém mluwenj se slýchá také *hlaubš* (mjsto *hlaubše*) a pobobná skracowánj.

Wšecky ostatnj, kteréž stupňowánj schopny gsau, twořj wyššj stupeň pomocj *ěgi*, t. g. připogugj k *ě* přjslowky, syllabu *gi* :

čistý, čistě :	čistěgi,	měkký, měkce :	měkčegi.
pěkný, pěkně :	pěkněgi,	. . pozdě :	pozděgi.
sladký, sladce :	sladčegi,	trpký, trpce :	trpčegi.

Stařj končjwali *ege*, *egie*, *egj* mjsto nyněgšjho *egi*.

Také wyššjmu stupni na *e* přiwěšugj někteřj *gi*: *wjcegi*, *dálegi*, *dolegi*; w sprostém mluwenj se sice *i* pohlcuge, přidáwá se wšak mjsto něho *c*: *wjcegc*, *dálegc*, *pozděgc*; w některých kragjch také *potoměgc* mjsto *potom*, *zasegc* mjsto *zase*, *pořádegc* mjsto *pořád*. *Mělč* mjsto *mělčegi*, a podobná skracowánj náležegj w sprostau řeč. Ano i od *zima*, *tma* užjwáli se gich za přjsudek (praedicat), twořj se wyššj stupeň: *zimněgi*, *tměgi*.

Neywyššj stupeň se twořj předloženjm powyšowacj částečky *ney*: *neywjce*, *neypozděgi*.

62. Spogky.

Půwodnj spogky (*conjunctiones*) gsau:

1) i, a, by, (bo), (ne), (-le), -li, že, či.
2) an, ať, ač, nebo, než, leda, leč, zda.
3) brž.

K nimž také dokládawé zwučky *ť* a *ž* náležegj. Předce wšak gsau *nebo* a *než* složeny. Tak také *gežto* z *gež* a *to*. Wiz *že*.

i, *et etiam*:

wegméno otce i syna i ducha swatého; tak i my; také i; ba i, ano i; i na nebi i na zemi.

a, *et*:

tělo a krew; a tak; a i zdeť; a i nynj; a protož; a wšak. *Před ni*, by, le *gest a pauhá předrážka*: ani, aby, ale. *Tak též před* neb, nebo: *kdež odděleno bywá*: a neb, a nebo.

by, byť; aby, *ut*:

mohlby platiti, kdyby gen chtěl; bylbych tomu rád, by (aby) gednau šel spat; musj, byť třebas nechtěl; řekni mu, aby šel. *Wiz twoř. žádacjho způs.* §. 46.

Bo gest gen w složenj *nebo* w užjwánj. Wiz *neb*, *nebo* a *ne*.

Ne (sl. *n-*, *no*) spoguge se s *ž*, *bo*, *brž*: *než*, *nebo* *nébrž*, (*nýbrž*). Wiz dole.

Le s předrážkau *a*: *ale*, *wšak ale*; *netoliko—ale i*.

-li, *přjwěška*:

zeptey se, byl-li tam; podjwey se, ge-li giž doma. *Po* li *se klade* či, čili: žiwli či mrtew, ged-li či med.

Gindá znamená *li* otázku aneb wýminku: *mámli pak tam gjti? wjteli pak, že sem stonal? budeteli zegtra doma?* gako wýminka, totiž: *gestli zegtra doma budau*. Častěgi se spoguge *li* s *gest*, *pak*, *zda*, *či*, *než*:

gestli (*geli*), *gestliže*, *gestližeť*, *pakli*, *pakliť*, *zdali*, *zdaliž*, *čili*, *nežli*. Wiz *než*.

že, žeť, *quod :*

wjm že nepřigde. *W Morawě se slýchá geště ež*, *druhdy* gež, geže ; *potažné* gež (*t. kteréž*) *přešlo tedy w spogku*, *gakož* gežto (gešto) *posud potažná náměstka a přitom i spogka gest.*

či, čili:

dášli či nedáš? slušjli daň dáti cjsaři čili nic?

an, ano:

widěl sem, ano hwězda s nebe spadla; přišli k hrobu, an giž slunce wzešlo; uzřel, an mnoho lidu gde odtud; slyšeli sme geg an prawj, *eum dicentem*, *t. g.* gakž prawil.

ať, aťby, *ut :*

chcešli ať djme; ať nezahynau; ať mi dá pokog; aťby *gest sesilené* aby.

ač, ačť:

Spogeno s koli: ačkoli, ačťkoli, ačkoliw, ačkoliwěk: ač o tom wjte; ačkoli sám mnoho nemám. *U stárých bylo* ač (*sl.* ašče) *lat.* si *t. gestli.*

nebo, neboť, neb, nebť; 2) *po slowě* nebo, neb, a nebo, a neb:

Z ne *a* bo *sl.* ibo, *wiz swrchu* bo *a* ne. Nebo gjm žiwi gsme; neboť psáno gest; neb i gá gsem gako wy. 2) Gá nebo ty; pole neb domy; ohtěg neb nechtěg; buďto bratr a neb sestra; rada tato a nebo djlo toto.

než; 2) než, nežli:

než potom; dnes nic nemám, než zegtra budu mjti wšeho dosti. 2) Prwé než přigdeš; nic giného nežli; wjce než deset; nebylo lze než umřjti.

leč, leda:

leč umře; lečby (ledaby) prosil; leda — leda.

zda, zdaby, zdaž, zdali, zdaliž, *num*:

zdaliž pak newjte? zdaby snad šel.

brž (*tjm spjš*):

Wyššj stupeň od brzy; *pročež složené* anobrž, alebrž, nébrž (nýbrž).

(ť, ž):

Dokládawé zwučky *ť* a *ž* se často přiwěšugj k takowým částkám řeči, kteréž důrazu schopny gsau, pročež také rády prwnj mjsto (po předložkách a některých spogkách druhé) w průpowědi zanjmagj, *ť* ale mnohem častěgi: *bůhť wj*, *gáť*, *myť*, *onť*, *tenť*, *toť*; *welikáť byla nauze*, *tuť*, *tedyť*, *anoť*, *žeť*, *pakliť*, *přišelliťby*; *gaktě* (*žiw*) staženo gest z *gakť ge*; *wjmť*, *mámť*, *chciť*, *wjmeť*, *mámeť*, *bylť*, *byť*, *bychť*, *gsiť*, *gestiť*, *gsauť*; *wolatiť budu*; *nebuduť zahanben*; *hnedť*, *uřadť*, *pro násť*, *we wšechť*, *gináčť*.

Rozkazowacj způsob žádá *ž*: *deyž to pánbůh*, *podiž*, *gdiž*, *gdižiž*, *hleďtež*, *wiztež*, *nechtež*. *Nech* wšak také přigjmá *ť* i *žť*: *nechť*, *nechžť* (sprostě *nešť*); *nechať*, *nechažť* mjsto *nechayť*, *nechayžť*. Též *tak* mjwá *ť* i *ž*, ano i oboge nagednau: *takť*, *takž*, *takžť*. *Co*, *kdo* sesiluge se dokládawým *ž* i *žť*: *což*, *kdož*, *cožť*, *kdožť*. S částečkau *li* spoguge se častěgi *ž* než *ť*, s ginými gen *ž*: *slušjliž*, *porozumjšliž*, *takliž*, *gestliž*, *zdaliž*, *aniž*, *tudjž*, *pokudž*, *poněwadž*. Po *toť* žádá blahozwučnost *i* před *ž*: *totiž*. We *když*, *kdež*, *kamž*, *gakž*, *gakož*, *protož*, *gelikož* a w giných má to *ž* také potažný wýznam. W *gestliže*, *protože* gest *gestli*, *proto* a *že* gen staženo.

Poněwadž složeno gest z *po* a *ně* (*ně* mjsto střednjho *ge*) a z twořicj syllaby *wad*, k čemuž gestě dokládawé *ž* přišlo. *Wšak*, *ginak* odwozena gsau syllabau *ak*. Wiz twořenj přjslowek.

Gindy se též přjslowky k spogowánj berau: *počkey*, *až přigdu*; *ani dnes*, *ani zegtra*; *ledaby tam sám šel*.

A tak zastupugj i giné částky řeči spogky: *djlem u nás, djlem u wás; čjm wjce, tjm lépe; též, také, zagisté; buď (buďto) zde, buď tam; neřkuli*, ne dicam, rozkazowacj *nercili*.

63. Wykřiknjky (Interjectiones).

Půwodnj interjekce, gakožto pauhá gewenj pocitů, gsau buď zcela prosté gednoslabičné zwučky, gako *o! ó! ay* neb *ey! ay ay ay! no! ha! hahá! ohó! hey! huy!* (st. *hoy!*), *ach! och! pfuy! pfý! st! cit! ps! pst! pr!* neb také dwéslabičné a složené gako *auwe, nosa, hola, héla, heysa, heysasá, hosá, hosasá, hopsasá, ichuchu*, st. *aita! ahá!*

K pozorowánj gsau mimo giné:

na, ná! nate, náte!
nu, nuže, ey nuž!
wyď, wyďte!?
toť, tož, tožť, *ecce*.
herež, herež *st*.
hle, hlele, eyhle!
kýž (kéž), kyž, *utinam*.
bodeyž, bodeyť (z boh dey)!
běda! přeběda! nastogte!
wěru! pohužel!
zhůru! wzhůru!
bopomozi (z boh pomozi)!
medle (mnedle) *quaeso*.
měhoděk, *euge* (*m.*měg děk),
pohřjchu! *proh dolor!*
těhni, táhni, gdi poswých!
newjdáno! přisámbůh, přisámbohu, přisaubohu.

Sem také náležegj formule *bohdá, bohda, dáli pánbůh; chraňbůh, zachoweyž pánbůh, dař pánbůh, pomáhey pánbůh, pozdraw pánbůh, zaplať pánbůh, naděl wás pánbůh, chwala pánu Bohu, děkugjc pánu Bohu.* Potom *slyš, slyšte, gářku* a podobné, gako *titipáti, hatlamatla, hať mať, tintiliwantili, plesk třesk, bác, bauc, fuk, huš, ťac* (*tele na wlka*), *pšic* (*macku*), *kác* (*kotě od mléka*); *heruc* neb *hý, bě, bie, naruc; hat, čehý, čihý; puť puť* na slepice; *ps ps* na psa; *dlidli* na kachny; *hudě, husy* na husy; *hau hau* na kráwy; bery, hery, *pošem* (*poď sem*) na owce a giný dobytek; *čunjk, čuna, čurna* na prasatá, a giných wjce.

SKLONIOWANJ

SKLONNYCH ČASTEK ŘEČI.

64. Skloňowánj gmen.

Sklonné zwučky, kteréž se na konci zawěšugj, gsau zwětšjho djlu samohlásky. Spoluzwučky se k tomu berau gen *m* a *ch*, pak syllaby *ow*, *ew*, *et* neb *at* (druhdy též *eř*, *es*) za přjrostky.

Pátý pád gest Mjstnj (Local) neb Předložnj (Praepositional), proto že gen s předložkami (*w*, *na*, *po*, *při*) stáwá. Šestý s předložkau *s* a některými geště Společnj (Sociativ) slowe, stogjli ale bez předložky Nástrognj (Instrumental) : *nožem*, *mečem*, cultro, ense.

65. Znakowé Skloněnj.

Mužského pohlawj beze samohlásky na konci.

I.				II.			
Nom.	-	:	had	*Nom.*	-	:	muž.
Gen.	a	:	hada	*Gen.*	e	:	muže.
Dat.	u	:	hadu	*Dat.*	i	:	muži.

Poněwadž pak neživotná prodlaužený Dativ *owi*, gakož i w Nominativu množném *i* wjce nemagj, rozpadáwá se gak I. tak II. w *a* i *b*.

	a I.	b	a II.	b
Gedn.	holub,	dub.	hráč,	meč.
Množ.	holubi,	duby.	hráči,	meče.

Ženská bez koncowé samohlásky a se samohláskau *a*, *ě* :

	III.	IV.		V.
Nom.	- : kost,	a : ryba,	ě : krmě,	- : lázeň.
Gen.	i : kosti,	y : ryby,	ě : krmě,	ě : lázně.
Dat.	i : kosti,	ě : rybě,	i : krmi,	i : lázni.

Střednj na *e* (s přjrostkem i bez přjrostku) a na *o* :

	VI.	VII.	VIII.
Nom.	e : pole,	e : tele,	o : čelo.
Gen.	e : pole,	ete : telete,	a : čela.
Dat.	i : poli,	eti : teleti,	u : čelu.
Mn.	e : pole,	ata : telata,	a : čela.

Střednj, ženská i mužška na *j* :

IX.

	Střed.	*Žen.*	*Muž.*
Nom.	j : zbožj,	rolj,	sudj.
Gen.	j : zbožj,	rolj,	sudj.
Soc.	jm : zbožjm,	rolj,	sudjm.

66. Přjrostkowé.

Přjrostek *et* a *at* wkládá se gen gmenům mladých střednjho pohlawj před sklonnými zwučkami. Střednj gména na *mě* přigjmagj přjrostek *en* : *břjmě*, *břemene*, *břemeni*, Množ. *břemena*. Přjrostek *es* zachowal se geště gen w Množném od *nebe* ; *nebesa*.

Přjrostek *eř* mjwaly ženské formy *dci* a *máti*, Gen. *dceře*, *mateře*, Dat. *dceři*, *mateři*, Akk. *dceř*, *máteř*. Mjsto *dci* gest nynj *dcera*, někdy také *dceř*, gakož i *máteř* (wlastně Akkusatiwi) nynj za Nominatiw.

Přjrostkem *ow* se prodlužugj: 1) mužský Nominativ w množném : *synowé* mjsto *syni*. 2) Dativ a Lokal žiwotných w gednotném : *pánowi* mjsto *pánu*.

67. Obrazec wšech Skloněnj.

Skloněnj statných gmen.

Gednotný.	*Mužských.*				*Střednjch.*				*Ženských.*			
	(a) I.	(b)	(a) II.	(b)	VIII.	VI.	VII.	IX.	IV.	(α) V.	(β)	III.
Nom.	-	-	-	-	-o	-e	-ě	-j	-a	-ě	-	-
Akk.	(-a)	-	(-e)	-	-o	-e	-ě	-j	-u	-i	-	-
Gen.	-a	-u	-e	-e	-a	-e	-ěte	-j	-y	-ě	-ě	-i
Dat.	-u	-u	-i	-i	-u	-i	-ěti	-j	-ě	-i	-i	-i
Lok.	-u	-ě	-i	-i	-ě	i	-ěti	-j	-ě	-i	-i	-i
Soc.	-em	-em	-em	-em	-em	-em	-ětem	-jm	-au	-j	-j	-j
Vok.	-e	-e	-i	-i	-e	-e	-ě	-j	-o	-ě	-	-i
Množný.												
Nom.	-i	-y	-i	-e	-a	-e	-ata	-j	-y	-ě	-ě	-i
Akk.	-y	-y	-e	-e	-a	-e	-ata	-j	-y	-ě	-ě	-i
Gen.	-ů	-ů	-ů	-ů	-	-j	-at	-j	-	-j	-j	-j
Dat.	-ům	-ům	-ům	-ům	-ům	-jm	-atům	-jm	-ám	-jm	-jm	-em
Lok.	-jch	-jch	-jch	-jch	-jch	-jch	-atech	-jch	-ách	-jch	-jch	-ech
Soc.	-y	-y	-i	-i	-y	-i	-aty	-jmi	-ami	-ěmi	-ěmi	-mi

68. Wšeobecná poznamenánj.

Vokativ se w množném od Nominativu nerozeznáwá; ano i w gednotném magj gen muž. (I. a II.) a ženská (III. a IV. Sklon.) wlastnj Vokativ, nikoli pak střednj.

Wšecka střednj gména, gakož i mužská bezžiwotná, a ženská bez koncowé samohlásky magj Akkusativ w gednotném i množném s Nominativem stegný; ženská ale s koncowau samohláskau (*a*, *é*,) toliko w množném.

Ano i mužská žiwotná gména bez koncowé samohlásky nemjwala druhdy zwláštnjho Akkusatívu, než býwal gako Nominativ, pročež se řjká geště: *pro bůh*, *sedni na kůň*. Nynj wšak zastupuge wšudy Genitiv onen zastaralý Akkusativ: *člowěka*, *ptáka*, *psa*, od *člowěk*, *pták*, *pes*.

Žiwotná mužská gména s koncowau samohláskau *a*, řjdj se s částky podlé ženských (Sklon. IV.) *tátu*, *slauhu*, *wládyku*, od *táta*, *slauha*, *wládyka*. Stařj sklánjwali také mužská gména na *e* podlé ženských (Sklon. V.), pročež Akkusativ *saudci*, *rukogmi*, *panoši*, od *saudce*, *rukogmě*, *panoše*, Sociativ *před saudcj* nynj. *před saudcem*. Wůbec patřjwali stařj wjce na wýchod Nominativu, než na pohlawj; nowěgšj pak se řjdj wjce po pohlawj gména, pročež w mužském Dativu *tátowi*, *slauhowi*, *wládykowi*, mjsto *tátě*, *slauze*, *wládyce*.

Lokal wšech ženských gmen gest w gednotném Dativu rowen; pak wšech mužských a střednjch, gichžto Dativ se na *i* končj; ano i mnohých gmen, gichž Dativ na *u* neb *owi* wycházj, ač tato swůg wlastnj Lokal měkým *ě* znamenagj.

Sociativ (Instrumental) w gednotném na *em* magj gen mužská a střednj gména, gakož *au* neb *j* ženská. Weychod *mi*, *ami*, *emi* w množném magj obyčegně gen ženská gména; málo kdy mužská a střednj, neboť

magj dosti na *y* neb *i*. W Sklon. IX. gest *jmi* we wšech třech pohlawjch.

69. Skloněnj mužských bez koncowé samohlásky.

Prwnj a druhé Skloněnj.

Gedn.	(a) I.	(b)	(a) II.	(b)
Nom.	chlap	dub.	hráč	meč.
Akk.	(chlapa)	dub.	(hráče)	meč.
Gen.	chlapa	dubu.	hráče	meče.
Dat.	chlapu	dubu.	hráčí	meči.
Lok.	chlapu	dubě.	hráči	meči.
Soc.	chlapem	dubem.	hráčem	mečem.
Vok.	chlape	dube.	hráči	meči.

Množný.				
Nom.	chlapi	duby.	hráči.	meče.
Akk.	chlapy	duby.	hráče	meče.
Gen.	chlapů	dubů.	hráčů	mečů.
Dat.	chlapům	dubům.	hráčům	mečům.
Lok.	chlapjch	dubjch.	hráčjch	mečjch.
Soc.	chlapy	duby.	hráči	meči.

70. Přjmětky k 1mu a 2mu Skloněnj.

K prwnjmu Skloněnj náležegj 1) gména wycházegjcj na hrubau spoluzwučku, totiž na *w*, *b*, *p*, *m*, *n*, *l* (hrubé), *r*, *d*, *t*, *z*, *s*, *h*, *ch*, *k*. 2) Cizj *cic*, *kloc*, *plac*.

K druhému pak, která se 1) gemnými spoluzwučkami *g*, *ň*, *l* (gemným), *ř*, *ď*, *ť*, *ž*, *š*, *c*, *č* skončugj, po nichž *a* w *e*, *u* w *i* se aužj i

	Gen.	*Dat.*
a) zloděg,	zloděge,	zloděgi.
kůň,	koně,	koni.
král,	krále,	králi.

68. Wšeobecná poznamenánj.

Vokativ se w množném od Nominativu nerozeznáwá; ano i w gednotném magj gen muž. (I. a II.) a ženská (III. a IV. Sklon.) wlastnj Vokativ, nikoli pak střednj.

Wšecka střednj gména, gakož i mužská bezžiwotná, a ženská bez koncowé samohlásky magj Akkusativ w gednotném i množném s Nominativem stegný; ženská ale s koncowau samohláskau (*a*, *é*,) toliko w množném.

Ano i mužská žiwotná gména bez koncowé samohlásky nemjwala druhdy zwláštnjho Akkusativu, než býwal gako Nominativ, pročež se řjká geště: *pro bůh*, *sedni na kůň*. Nynj wšak zastupuge wšudy Genitiv onen zastaralý Akkusativ: *člowěka*, *ptáka*, *psa*, od *člowěk*, *pták*, *pes*.

Žiwotná mužská gména s koncowau samohláskau *a*, řjdj se s částky podlé ženských (Sklon. IV.) *tátu*, *slauhu*, *wládyku*, od *táta*, *slauha*, *wládyka*. Stařj sklánjwali také mužská gména na *e* podlé ženských (Sklon. V.), pročež Akkusativ *saudci*, *rukogmi*, *panoši*, od *saudce*, *rukogmě*, *panoše*, Sociativ *před saudcj* nynj *před saudcem*. Wůbec patřjwali stařj wjce na wýchod Nominativu, než na pohlawj; nowěgšj pak se řjdj wjce po pohlawj gména, pročež w mužském Dativu *tátowi*, *slauhowi*, *wládykowi*, mjsto *tátě*, *slauze*, *wládyce*.

Lokal wšech ženských gmen gest w gednotném Dativu rowen; pak wšech mužských a střednjch, gichžto Dativ se na *i* končj; ano i mnohých gmen, gichž Dativ na *u* neb *owi* wycházj, ač tato swůg wlastnj Lokal měkým *ě* znamenagj.

Sociativ (Instrumental) w gednotném na *em* magj gen mužská a střednj gména, gakož *au* neb *j* ženská. Weychod *mi*, *ami*, *emi* w množném magj obyčegně gen ženská gména; málo kdy mužská a střednj, neboť

magj dosti na *y* neb *i*. W Sklon. IX. gest *jmi* we wšech třech pohlawjch.

69. Skloněnj mužských bez koncowé samohlásky.

Prwnj a druhé Skloněnj.

Gedn.	(a) I.	(b)	(a) II.	(b)
Nom.	chlap	dub.	hráč	meč.
Akk.	(chlapa)	dub.	(hráče)	meč.
Gen.	chlapa	dubu.	hráče	meče.
Dat.	chlapu	dubu.	hráčí	meči.
Lok.	chlapu	dubě.	hráči	meči.
Soc.	chlapem	dubem.	hráčem	mečem.
Vok.	chlape	dube.	hráči	meči.
Množný.				
Nom.	chlapi	duby.	hráči.	meče.
Akk.	chlapy	duby.	hráče	meče.
Gen.	chlapů	dubů.	hráčů	mečů.
Dat.	chlapům	dubům.	hráčům	mečům.
Lok.	chlapjch	dubjch.	hráčjch	mečjch.
Soc.	chlapy	duby.	hráči	meči.

70. Přjmětky kamu a amu Skloněnj.

K prwnjmu Skloněnj náležegj 1) gména wycházegjcj na hrubau spoluzwučku, totiž na *w*, *b*, *p*, *m*, *n*, *l* (hrubé), *r*, *d*, *t*, *z*, *s*, *h*, *ch*, *k*. 2) Cizj *cic*, *kloc*, *plac*.

K druhému pak, která se 1) gemnými spoluzwučkami *g*, *ň*, *l* (gemným), *ř*, *ď*, *ť*, *ž*, *š*, *c*, *č* skončugj, po nichž *a* w *e*, *u* w *i* se aužj :

	Gen.	*Dat.*
a) zloděg,	zloděge,	zloděgi.
kůň,	koně,	koni.
král,	krále,	králi.

tchoř,	tchoře,	tchoři.
hlemeyžď,	hlemeyždě,	hlemeyždi.
zeť,	zetě,	zeti.
muž,	muže,	muži.
slepeyš,	slepeyše,	slepeyši.
streyc,	streyce,	streyci.
sekáč,	sekáče,	sekáči.
b) krag,	krage,	kragi.
peň,	pně,	pni.
chmel,	chmele,	chmeli.
keř,	kře,	kři.
hwjžď,	hwjždě,	hwjždi.
plášť,	pláště,	plášti.
nůž,	nože,	noži.
koš,	koše,	koši.
wěnec	wěnce,	wěnci.
pláč,	pláče,	pláči.

2) Některá, gežto se na *en*, *t*, *z* končj : *den*, *dne*, *dni* ; *loket*, *lokte*, *lokti* ; *krapet*, *krapte*, *krapti* ; *test*, *testě*, *testi* ; (u starých též *kmet*, *kmete*, *kmeti* ; *host*, *hostě*, *hosti*) ; *kněz*, *kněze*, *knězi*, tak také *penjz*, *wjtěz*, *Francauz*, protože *n*, *t*, *z* w těchto slowech měké býwalo. 3) Mužská gména na *ce*, gako *wůdce*, *zhaubce*, *saudce*, a na *ě* : *rukogmě*, *markrabě*.

71. Při wycházegjcjch na *l*, poněwadž nynj žádného rozdjlu w psanj hrubého (*ł*) a gemného (*l*) nezachowáwáme, třebať na wýchod Genitivu pozor dáti (*a*, *u*, neb *e*). Wšecka od slowes odwozená na *el*, gako *přjtel*, *přjtele*, *kazatel*, *kazatele*, *křtitel* a t. d. bez wýminky. 2) Mnohá giná gako : *aul*, *běl*, *chmel*, *chramosteyl*, *chumel*, *chuchel*, *cjl*, *cirkl*, *čmel*, *dánel*, *datel*, *getel*, *gitrocél*, *heyl*, *hřjdel*, *kachel*, *kašel*, *kaukol*, *kawal*, *korbel*, *král*, *kužel*, *kyčel*, *mandel*, *mol*, *moteyl*, *ocel*, *ortel*, *pantofel*, *powrhel*, *pytel*, *swjzel*, *šindel*, *titul*, *trupel*, *wěrtel*, *zřetel* ; potom wlastnj gména *Abel*,

Daniel, *Noel*, *Samuel*. Některá z nich mjwala u starých *a* : *kotel*, *kotla* a *kotle*; *popel*, *popela* a *popele*; *teyl*, *teyla* a *teyle*.

Wšecka ostatnj magj w Genitiwu *a* neb *u*, a náležegj k ımu skloněnj :

a) wůl, wola,	b) stůl, stolu (stola).
Pawel, Pawla,	žiwel, žiwlu.
anděl, anděla,	djl, djlu.
posel, posla,	kostel, kostela *a t. d.*

72. *Den* (w Mor. a wýchodnjch Čechách *deň*) skloňuge se sice dle druhého, má wšak některé pády z prwnjho Sklon. ano některé i z třetjho:

Gedn.	*Nom.*	den	*Množ.*	dni, dnowé.
	Akk.	den		dni, dny.
	Gen.	dne		dnj, dnů.
	Dat.	dni (dnu)		dnjm, dnům.
	Lok.	dni (dnu)		dnech.
	Soc.	dnem		dni, dny (dněmi).

W Lokalu též *dne* w průpowědi *we dne*. Gen. množný *dnj* : *kolik dnj*, *šest dnj*, a *dnů* : *za dnů*. *Teyden* (*týden*) skloňowali stařj: Gen. *téhodne*, Lok. *w témdni*. *Tykoden* w Nom. gak někteřj pjšj, gest nesmysl, a nowěgšj neskloňugj prwnj částky : *teyden*, *teydne*, *teydni*, *teydnem*.

73. *Lid*, u starých též *host*, *kmet*, *test*, řjdj se w množném dle 3ho, wygmauce Nominatiw; *bratr*, *knez*, *kůň* z cela dle 9ho.

Množ.	*Nom.*	lidé,	hosté,	bratřj,	kněžj.
	Akk.	lidi,	hosti,	bratřj,	kněžj.
	Gen.	lidj,	hostj,	bratřj,	kněžj.
	Dat.	lidem,	hostem,	bratřjm,	kněžjm.
	Lok.	o lidech,	hostech,	bratřjch,	kněžjch.
	Soc.	s lidmi,	hostmi,	bratřjmi,	kněžjmi.

Rukogmě, *markrabě*, *panoš* (st. *panoše*) a wšecka na *ee* sklánĕli staři dle 5ho, pročež w Akk. gedn. *rukogmi*, *markrabi*, *panoši*.

74. Genitiv 1ho sklonĕnj *a*, *u*.

Dle prawidla magj žiwotná *a*, bezžiwotná *u*. Wšak gsau i mnohá bezžiwotná *a* sohopna, nĕkterá magj *a* i *u* : *duch*, *ducha swatého*, *duchu*.

a magj 1) gména mjst : *Řjm*, *z Řjma*, *Krakow*, *do Krakowa*, *Lwow*, *u Lwowa*.

Wšak *Most* (Brüx) a *Brod* magj *u*, proto že *most*, *brod* geštĕ giného cos znamenagj.

2) Gména mĕsjců na *en* : *leden*, *ledna*; též *unor* má *unora*.

3) Gména dnj na *ek* : *pondĕlek*, *pondĕlka*; *dnešek*, *zegtřek*, *do dneška*, *do zegtřka*. *Pátek* má *pátku*, též *pátka*.

4) Mnohá giná, gako *chlẃw*, *do chléwa*, *chléb*, *kus chleba*, *zákon*, *podlé zákona*, *mleyn*, *ze mleyna*, *kostel*, *u kostela*, *kotel*, *kotla*, *popel*, *popela*, *seyr*, *bez seyra*, *wečer*, *až do wečera*, *klášter*, *z kláštera*, *obĕd*, *u obĕda*, *kaut*, *do kauta*, *žiwot*, *plod žiwota*, *ocet*, *málo octa*, *swĕt*, *do swĕta*, *owes*, *koreo owsa*, *dobytek*, *mnoho dobytka*, *rybnjk*, *z rybnjka*.

Tak také *hřbitow*, *žaludek*, *podolek*, *kosteljk*, *pokogjk*. *Gečmen*, *gečmena* a *gečmene* (dle 2ho).

75. Genitiv *a* i *u* :

Sen, *ze sna* gako ze spanj, a *snu* co se zdálo; *dům*, *do domu*, a *doma* na otázku kde; *stádo brawa* neb *brawu*. Tak také *okow*, *ostrow*, *sklep*, *hrom*, *komjn*, *zdhon*, *swjcen*, *aumysl*, *z aumysla*, *stůl*, *dwůr*, *chomaut*, *nežit*, *les*, *kus*, *duch*, *hřjch*, *kožich*, *kalich*, *ořech*, *gazyk*, *potok*, *rok*, *řebřjk*, *pilnjk*, magj *a* zwlášť

s předložkami: *z ostrowa*, *do dwora*, *z lesa*, *do roka*, ginak *toho roku*, *lesu libanského* a t. d.

Wlastnj gména na *o*, gako *Plato*, *Farao*, proměňugj cizj wýchod *onis* w *ona*: *Platona*, *Faraona*. Na *es*, *us* odwrhugj to *es*, *us*: *Kristus*, *Krista*, *Fariseus*, *Farisea*, *Diogenes*, *Diogena*. Některá ge zachowagj gako *Jesus*, *Jesusa*, *Julius*, *Juliusa* (a *Julia*), *Sokrates*, *Sokratesa* (i *Sokrata*). Wšak *Jesus Kristus* má gen *Jesu Krista*.

Pán se neskloňuge w *pantáta*; *pánbůh* se rozdělj w *pán bůh*, *pána boha*, gako *pána Krista*. Před ginými gmeny se *pán* gakožto titul pocty zostřuge: *pan kmotr*, *pan biskup*, *pana kmotra*, *pana biskupa*.

Páně w průpowědi: *léta Páně*, *anděl Páně*, *chrám Páně*, *děwka Páně*, *slowo Páně* gest stará přiwlastňowacj forma přjdawného mjsto *páň* neb *pánj*, odpowjdage přiwlastňowacjmu na *j*, gako *božj*, *člowěčj*.

76. Dativ *owi* a *u*:

Prodlaužený Dativ a Lokal *owi* magj nynj gen žiwotná gména. Wlastnj gména, stogjli bez přjdawného, žádagj *owi*: *Petrowi*, *Prokopowi*, *Wáclawowi*, *Wogtěchowi*, gindy *u*: *k swatému Prokopu*, *našemu Wáclawu*, *mladému Wogtěchu*. *Pán* neb *pan* před ginym gmenem gen *u*: *Pánu Bohu*, *panu kmotrowi*, gindy též *pánowi*. *Bůh*, *duch*, *Kristus* magj gen *u*: *Bohu*, *duchu*, *Kristu*.

77. Vokativ *e* a *u*:

e: *pán*, *pane*, *Jan*, *Jene*, *wůl*, *wole*, *osel*, *osle*, *bratr*, *bratře*, *kmotr*, *kmotře*, *Bůh*, *Bože*, *člowěk*, *člowěče*.

Bezžiwotná, ano i žiwotná cizj magj *r* mjsto *ř*: *dar*, *dare*, *doktor*, *doktore*.

u: *syn*, *synu*, zwlášť po *h*, *ch*, *k*: *wrah*, *wrahu*, *hoch*, *hochu*, *Čech*, *Čechu*, *lenoch*, *lenochu* (*lenoše*), *duch*, *duchu* (*duše*), *služebnjk*, *služebnjku* i *služebnjče*, *strejček*, *strejčku*, *slawjk*, *slawjku*, *pacholek*, *pacholku* i *pacholče*.

Darius, *Darie*; *Kornelius Korneli* (dle 2ho).

78. Lokal *u* a *ě* (*e*).

Lokal žiwotných (*owi*, *u*) gest roweň Datiwu, předce wšak gest *owi* zde řjdčegi než *u*: *o Bohu*, *w člowěku*, *po poslu* neb *poslowi*, *na oslu*, *při pánu*.

Wětšj djl bezžiwotných, zwlášť po retných (*b*, *p*, *m*) má *u* i *ě*: *dub*, *na dubu* i *na dubě*, *slaup*, *na slaupu* i *na slaupě*, *strom*, *na stromu* i *na stromě*, *w chrámě*, *o chrámu* a t. d.

Samotné *ě* (*e*) magj 1) gména mjst: *Řjm*, *w Řjmě*, *Krakow*, *w Krakowě*, *Brod*, *w Brodě*, wšak též *o Českém Brodu*.

2) Gména swátků: *po sw. Janě*, *po Jakubě*, *po Hawle*, *o sw. Duše*; ginak gestli řeč o swatém nebo giné osobě: *o sw. Janu*, *o Jakubu* a t. d.

3) Ona, gežto w Genitiwu *a* magj: *chléw*, *w chléwě*, *chléb*, *o chlebě*, *mleyn*, *stůl*, *kostel*, *klášter*, *oběd*, *po obědě*, *kaut*, *swět*, *na swětě* (wšak i *o swětu*), *les* a t. d. Gména měsjců se wygjmagj: *w lednu*, *po unoru*.

4) Mnohá giná srostitá (concreta) s předložkami *w*, *na*: *hrad*, *na hradě*, *led*, *na ledě*, *piwowár*, *w piwowáře*, *wůz*, *na woze* a t. d., která wšak často s ginými předložkami (*o*, *po*, *při*) také wýchod *u* mjwagj, gako *čas*, *po čase* a *po času*.

79. *u* magj 1) odtažená (abstracta): *hněw*, *diw*, *dar*, *blud*, *národ*, *křest*, *na křtu*, *pot*, *žiwot* (t. g. žiwo-

bytj, ginak *w žiwotě* t. w těle); *djl*, *djlu*, předce wšak také *e* w průpowědi *na djle*, *na wětšjm djle*. Dále býwá *u*:

2) Skoro wždy po *h*, *ch*, *k*: *břeh*, *na břehu*, *prach*, *w prachu*, *počátek*, *na počátku*, (st. *na počátce*).

Předce se wšak staršj *e* po proměně *ch* w *š*, *k* w *c* geště zachowalo: *wrch*, *kožich*, *arch*: *na wrše* a *wrchu*, *w kožiše* a *kožichu*; *oblak*, *w oblace*. Tak také *klobauk*, *potok*, *rok*, *rybnjk*: *na klobauce* a *klobauku*, *w potoce* a *potoku*, *po roce* a *roku* a t. d.

3) Obyčegně po *n*, *d*, *t*: *swjcen*, *na swjcnu*, *aud*, *w audu*, *med*, *po medu*, *ged*, *o gedu*, *štjt*, *na štjtu*; předce magj *džbán* (*žbán*), *kljn*, *led*, *kabát* také *ě* přičemž se na blahozwučnost pozorowati musj.

80. Množný Nom. *i*, *owé*, *é*, *j*, a *y*.

(a)

Gemné *i* magj nynj gen žiwotná gména: *pán*, *blázen*, *komár*, *bažant*: *páni*, *blázni*, *komáři*, *bažanti*. Pročež přecházj *h*, *ch*, *k*, w *z*, *š*, *c*: *koželuh*: *koželuzi*, *podruh*: *podruzi*, *lenoch*: *lenoši*, *pták*: *ptáci*, *wogák*: *wogáci*, *učedlnjk*: *učedlnjci*, *Turek*: *Turci*.

owé: tento wýchod mjwagj (*é* s přjrostkem *ow*) gednoslabičná gména, odwozená na *ek*, a některá giná, kde toho zwučnost žádá: *lew*: *lwowé*, *otčjm*: *otčjmowé*, *syn*: *synowé*, *slon*: *slonowé*, *tchán*: *tchánowé*, *wůl*: *wolowé*, *posel*: *poslowé*, *bůh*: *bohowé*, *kmet*: *kmetowé*, *wrah*: *wrahowé*, *Čech*: *Čechowé*, *žiwočich*: *žiwočichowé*, *předek*: *předkowé*, *swědek*: *swědkowé*.

Gsau wšak mnohá giná obého wýchodu (*i* a *owé*) schopna, gako *had*: *hadi*, *hadowé*; *kat*: *kati*, *ka-*

ti, *katowé*; *pes* : *psi* řjdčegi *psowé*; *sládek* : *sládci*, *sládkowé*; *Hřek* : *Hřeci*, *Hřekowé*. Od *manžel* gsau *manželowé* muži, *manželé* pak muž a žena.

é (bez přjrostku) magj odwozená gména národů na *an*, a některá giná po *l* a *d* : *Slowan* : *Slowané*, *měšťan* : *měšťané*, *anděl* : *andělé*, *manžel* : *manželé*, *apoštol* : *apoštolé*, *konšel* : *konšelé*, *žid* : *židé*, *sused* : *sausedé*.

Též některá cizj, gako *heytman*, *křesťan*; ne ale *děkan*, *kaplan*, *forman*, *Markoman*, *Cikán*, *Lutrián*, také ne *škřiwan*, *beran* : *děkani* neb *děkanowé*, *formani*, *Cikáni*, *berani* a t. d.

Průtažné *j* mjsto *é* magj gen málo která : *mnich* : *mnišj*, *Wlach* : *Wlašj*, *hoch* : *hošj*, *lenoch* : *lenošj*, *čerw* : *čerwj*, *Uher* : *Uhřj*, *Bawor* : *Bawořj*, *čert* : *čertj*.

Od *bratr* gest *bratři* a *bratřj*. Od *Čech* také *Češj*, wážněgi wšak *Čechowé*.

(b)

81. Bezžiwotná magj obyčegně gen *y* w Nominatiwu : *duby*, *stromy*, *domy*, od *dub*, *strom*, *dům*. Gsau wšak též wýhodu *owé* schopna, aby se Nom. od Akkusatiwu lépe rozeznal : *diwowé*, *hřjchowé*, *zázrakowé*, od *diw*, *hřjch*, *zázrak*. *Prs* má *prsowé* a *prsi* dle 3ho. *Lid* náležj w množném k žiwotným, pročež *lidé*. Za starodáwna mjwala též bezžiwotná *i*, gakož se i do našich časů některj Nominatiwi zachowali : *gawoři* od *gawor*, *ořeši* od *ořech*, *potoci* od *potok*, *boci*, *křebjci*, *kotnjci*, *rybnjci*, od *bok*, *hřebjk* a t. d.

82. Genitiv *ů* (*ůw*) a bez *ů*.

Poněwadž gen mužská gména prodlauženého Nominatiwu *owé* schopna gsau, magj Genitiv *ů* (*ůw*, st. *ów*), kterýž se wypuštěnjm *é* (od *owé*) twořj, gen w 1njm a 2hém skloněnj. Od *domowé* k. p. bylo *do-*

mow, potom (prodlaženjm temného *ów*) *domůw*, konečně pohlcenjm *w*, *domů*. Tak twořjwali stařj od Nominatiwů *Pražané*, *měšťané*, *konšelé* Genitiwy: *od Pražan*, *měšťan*, *konšel* zcela prawidelně. Nowěgšj ale zawěšugj i takowým *ů*: *Pražanů*, *měšťanů*, *konšelů*. Předce se udrželi kratšj Genitiwi *přátel*, *nepřátel*, od *přátelé*, *nepřátelé*; pak *kořen* w průpowědi *do kořen* (*do kořán*), a z *kořen wywrátiti*, gindy *kořenů*. Wjce přjkladů stogj při druhém skloněnj. Od *prsowé* gest *prsů*, od *prsi* pak *prsj* dle 3ho, ano i dwogný (dual) *prsau*.

Genit. *j* magj gen takowá, gežto se dle 3ho neb 9ho skloněnj řjdj.

83. Dativ *ům* (st. *óm*).

Wšak také *em* dle 3ho: *lidem*, *hostem*, a *jm* dle 9ho: *bratřjm*.

Dativ s přjrostkem *owóm*: *bohowóm*, *Tatarowóm*, gest dáwno zastaralý, ač *k sládkowům*, *k Wjtkowům* a t. d. geště posud se slýchá.

84. Lokal *jch*, st. *ech*.

Blahozwučnost žádá *ech* po *n*, *d*, *t*: *Řjman*: *o Řjmanech*, *pohan*: *w pohanech*, *čin*: *po činech*, *syn*: *o synech*, *aud*: *w audech*, *schody*: *na schodech*, *žid*: *o židech*, *rod*: *w rodech*, *rty*: *na rtech*, *list*: *na listech* a t. d.

Mnohá giná gsau schopna *ech* i *jch*: *w zubech* a *w zubjch* od *zub*, *časech* a *časjch* od *čas*. Ano i po *d* a *t*: *na štjtech*, *na štjtjch*. Odtažená mjwagj raděgi *jch*: *w počtjch*, *nápadjch*.

ách se nacházj gen w průpowědi *we snách*, gindy *o snech* od *sen*. Také často w obyčegném mluwenj po *h*, *ch*, *k*: *w dluhách*, *na rohách*, *hřjchách*, *potokách*, lépe *w dluzjch*, *rozjch*, *hřjšjch*, *potocjch*. *Po swátcjch* od *swátek* řjká i neysprostěgšj Čech, ne *po swátkách*.

och w *rukoch*, *hřjchoch*, *wlkoch*, gest slowácky a staroslowansky, a lépe se k mužským gmenům hodj, nežli ženské *ách*. Básnjři-by toho užiti mohli.

85. Sociativ neb Instrumental *y*, zřjdka *ami*, *mi*.

Zubami, *cepami*, *rohami*, *wlasami* neb *wlasmi* užjwagj někteřj spisowatelé gen tehdáž, když obyčegný mužský wýchod *zuby*, *cepy*, *rohy*, *wlasy* dwogsmyslnost způsobiti může. Mat. 14, 5: *škřipěli zubami na ni.* Gindy, zwlášť ale když se pád gména předložkau neb přjdawným wjce určj, gest wýchod *y* obyčegněgšj: *s woly*, *s těmi osly*, *pod zelenými stromy*, *swými zuby*, *wlasy* a t. d. *Lid*, *host*, a giná, gežto se dle 3ho skláněgj, dělagj wýminku: *lidmi*, *hostmi*; tak též *bratřj*: *s bratřjmi* dle 9ho, gindy též *s dwěma bratry*.

86. Přjmětky k 2hému skloněnj.

Co se připomenulo při 1njm skloněnj o rozdjlu žiwotných a bezžiwotných, platj také o 2hém.

Mužská gména na *ě*, *e*, gako *rukogmě*, *markrabě*, *saudce*, *panoše*, sklánjwali stařj podlé 5ho.

Nom.	saudce,	*Množ. Nom.*	saudce.
Akk.	saudci,	*Gen.*	saudcj.
Soc.	saudcj, saudcjm,	*Dat.*	saudcjm.
Vok.	saudce,	*Soc.*	saudcemi.

Nynj wšak ge zcela podlé 2ho skláněgj, Akk. a Gen. *saudce*, Soc. *saudcem*, Nom. množ. *saudcowé*, Gen. *saudců*, Dat. *saudcům*, Soc. *saudci*.

Kněz se sklánj w množném dle 9ho: *kněžj*, Gen. *kněžj*, Dat. *kněžjm*, Soc. *kněžjmi*; djlem též *kůň*:

Množ.	*Nom.*	konj (koně)	*a*	koňowé.
	Akk.	koně	—	koně.
	Gen.	konj	—	koňů.

Dat. konjm — koňům.
Soc. koňmi — koni.

Gemněgšjch wýchodů *kněžj*, *konj*, *kněžjm*, *konjm* lepšj spisowatelé raděgi užjwagj než sprostěgšjch *kně-žů*, *koňů*, *kněžům*, *koňům*.

87. Genitiv e (po *ň*, *ď*, *ť*, ale *ě*).

Wězeň, *wězně*, *hlemeyžď*, *hlemeyždě*, *zeť*, *zetě*. Ano *test*, *testě*, gakož i *host*, *kmet* u starých *hostě*, *kmetě*. *Loket* ale *lokte* a *den*, *dne*; tak také *geč-men*, *kámen*, *kmen*, *kořen* a giná na *en*, která sic Genitiv ráda dle 2ho sklánj: *gečmene*, *kamene*, předc wšak také *u* (dle 1ho) mjwagj, a w množném se zcel dle 1ho řjdj.

88. Dativ a Lokal *i*, zřjdka *owi*.

Knězi, *králi*, *stwořiteli*, *wůdci*, od *kněz*, *král*, *stwořitel*, *wůdce*. Předce také *rukogmowi*, *falckrabo-wi*, od *rukogmě*, *falckrabě*. O wlastnjch gmenech pla-tj i zde, co se při 1njm sklon. řeklo. *Tomáš*, *Wawři-nec*, Dat. *Tomášowi*, *Wawřincowi*, ginak k[illegible]*watém* *Wawřinci*.

89. Vokativ *i* a *e*.

Dle prawidla *i*: *wězeň*, *wězni*, *choť*, *choti*, *wjtěz*, *wjtězi* a t. d. *Kněz* ale, *streyc*, *panic* a *kněžic* mag *e* (dle 1ho): *kněže*, *streyče*, *paniče*, *kněžiče*. *Two-rec* má *tworče*, *twůrce* ale *twůrce*. Tak také *otec* *otče*, *chlapec*: *chlapče*, *Němec*: *Němče*. Wšak *ochrán-ce*: *ochránce*, *zrádce*: *zrádce*, *obhágce*: *obhágce*.

Wycházegjcj na *ec*, proměňugj tedy *c* w *č* (dl 1ho), na *ce* wšak se řjdj dle 5ho, pročež *rukogmě*, *panoše*, *e* we Vokativu zachowáwagj.

90. Nominativ množný.

i : *Němci*, *rybáři*, *sekáči* od *Němec*, *rybář*, *sekáč*, tak též ostatnj žiwotná.

owé : *králowé*, *cjsařowé*, *zeťowé*, *tesťowé*, *papežowé*, *otcowé*, *strejcowé*, *dědicowé*.

Tak též *rodičowé* mjsto *rodiče*. Tento prodlaužený pád mjwagj též gména na *č*, *ce* : *rukogmowé*, *saudcowé*, *zrádcowé*; sic také *saudce*, *zrádce* (dle 5ho).

e magj nynj bezžiwotná; gsau wšak též delšjho wýchodu (*owé*) schopna : *meče* a *mečowé*, *ohně* a *ohňowé*. Před časy mjwala na *ec* též *i* : *hrnci*, *galowci*, od *hrnec*, *galowec*, gako má geště *den* : *dni* a *dnowé*.

é magj wšecka od slowes odwozená na *el* : *učitelé*, *kazatelé*, *wěřitelé*, *ctitelé*.

Přjtel a *nepřjtel* magj *přátelé*, *nepřátelé*, a řjdj se w množném dle 1ho sklon., pročež w Akkusatiwu a Soc. *přátely*, *nepřátely*.

j (mjsto *é* po *g*, *ž*, *š*, *č*) : *zloděgj*, *mužj*, *towaryšj*, *pomluwačj*; tak též *knězj*, *konj* (mjsto *koně*), gindy též *koňowé*, od *kněz*, *kůň*.

91. Genitiv *ů* (a bez *ů*) též *j*.

Genitiv bez *ů* : *penjze*, *bez peněz*. *Penjz* ale, gakožto památný, má *penjzů* dle prawidla; za starodáwna ale také *sto peněz* Mat. 18, 28.

ů a bez *ů* magj : *přátel* i *přátelů*, *nepřátel*, *nepřátelů*, *pět loket*, *loktů* a *loktj*, *pár střewjc* a *střewjců*, *sto tisjc* a *tisjců*.

j ; *loktj* mjsto *loket*, *kročegj* mjsto *kročegů* ; *grošj* (w Mor.) mjsto *grošů*, mimo ta, gežto dle giných skloněnj gdau : *knězj*, *konj*. *Purkrabě*, *rukogmě*, *panoše*, *saudce* a t. d. gežto gindy dle 5ho *j* mjwala, magj nynj raděgi *ů* : *purkrabů*, *rukogmů*, *saudců*.

ew mjsto *ůw*, po *g* a giných měkých, gest dáwno zastaralé: *zlodėgew*, *mužew*, *košew*.

92. Lokal *jch*, st. *ech*, pročež *pněch* mjsto *pnjch*.

Sociativ *i*, řjdčegi *mi*: *s králi* a t. d. Předce wšak má *muž*, *muži* a *mužmi*; *zeť*, *zeťmi* (dle 3ho), *kněz*, *knězjmi* (dle 9ho) a *knězmi*, *kůň*, *koňmi*, *kyg*, *kygmi*. *Saudce*, gakož ostatnj na *ce* má *saudci* (dle 2ho) a *saudcemi* (dle 5ho); pročež také *rukogmėmi*, *panošemi*, od *rukogmě*, *panoše* (*panoš*). Od *markrabě*, *markrabjmi* dle formy *markrabj*.

Zastaralý dwogný počet.

I.	*N. A.*	chlapy,	*G. L.*	chlapů,	*D. S.*	chlapoma.
II.	—	hráče,	—	hráčiů,	—	hráčema.

93. Skloněnj gmen mjst.

Wětšj djl gmen zemj a mjst, ač ženského pohlawj gsau, blјžj se mužskému skloněnj.

1. *Nom.*	Dolany,	Uhry.	2. Čechy,	3. Netolice.
Gen.	do Dolan,	Uher.	Čech,	Netolic.
Dat.	k Dolanům,	Uhrům.	Čechám,	Netolicům.
Lok.	w Dolanech,	Uhřjch.	Čechách,	Netolicjch.
Soc.	za Dolany,	Uhry.	Čechy,	Netolici.

Dat. *ům* mjsto *jm*: Hagek pjše *k Počernicům*, předce wšak *k Buděgowicjm*.

Také *ám*: *k Benátkám*, *k Athenám*.

Lok. *ech*: *w Klatowech*, *Kladrubech*, *Poděbradech*; wšak *Šwédy*, *we Šwédjch*.

Lok. *jch*: *w Rakausjch*, *w Marcjch*, *w Turcjch*, *we Wlašjch*.

Lok. *ách* (po *h*, *ch*, *k*): *w Sluhách*, *w Benátkách*; any i *Athény* má *w Athenách*.

94. Skloněnj třetj.

Gednotný.		*Množný.*
Nom.	kost	kosti.
Akk.	kost	kosti.
Gen.	kosti	kostj.
Dat.	kosti	kostem.
Lok.	kosti	kostech.
Soc.	kostj	kostmi.
Vok.	kosti	—

K třetjmu skloněnj náležegj gména ženská bez koncowé samohlásky:

w: obuw, ohlaw, Čáslaw *a t. d.*

b, p: laub, ótep, chalup; *druhdy též* leb, *Gen.* lbi.

ň: laň, žeň, saň, *u starých. W množ.* laně, žně *dle 5ho.*

l: hůl, holi, sůl, soli; běl, ocel, mysl,

ř: zwěř, zděř, zběř, gař, twář.

ď, d: zeď, zdi, stred, strdi; měď, zpowěd, odpowěd, čeleď, pjď, káď, loď.

ť, t: nit, řit, sjť, paměť, oběť, pečet, rukowěť, sněť, *množ.* děti, smeti; nať, lať, choť, huť, chuť (chut), rtuť, labuť, paut, smrt, čtwrt.

sť, st: pěst, lest, lsti, čest, cti, trest, tšti; pasť, masť, časť (česť), wlast; plsť, prsť, srst, hrst; kost, bolest, neřest, kořist, zlost *a wšecka odtažená (abstracta) na* ost: milost, ctnost *a t. d.*

z: rez, rzi, kolomaz, mosaz.

ž: lež, lži, rež, rži. *W gedn. u starých též* spřcž, otěž.

s: wes, wsi, os (wos), hus.

c: pec, wěc, noc, moc, nemoc, pomoc.

č: léč, řeč, seč, tluč, žluč.

Starý dwogný počet *oči*, *uši* magj w Dat. *očjm*, *ušjm*; Lok. *očjch*, *ušjch*, Soc. *očima*, *ušima*.

Milost w titulaturách tratj někdy *i* we Vokatiwu: *Waše Milost*, *Waše králowská Milost!*

Nowěgšj skláněgj mnohá z wýše postawených gmen dle 5ho skloněnj, zwlášť w množném: *nitě*, *hole*, *tawě*, *kutě*, *sadě*, *pjdě*, *tři čtwrtě* (místo *čtwrti*) a t. d. W sprostém mluwenj řjkáwagj též *do twáře*, *s pece*, *mysle*, místo *twáři*, *peci*, *mysli*. Protož wýchody *jm*, *jch*, místo *em*, *ách* při *pjď*, *weš*, *myš*, *husa*, Dat. *pjdjm*, *wšjm*, *myšjm*, *husjm*, Lok. *pjdjch*, *wšjch*, *myšjch*, *husjch*.

Od množného *smetě* nacházj se *smetem*, *smetech*, a *smetjm*, *smetjch*.

Soc. *mi*: *lež*, *lži*, *lžmi*; *zeď*, *zdi*, *zdmi* u starých dle prawidla; u nowěgšjch *lžemi*, *zdemi*.

W dwogném býwalo N. A. *kosti*, G. L. *kostiu*, D. S. *kostma*.

95. Skloněnj čtwrté.

	Gednotný.	*Množný.*
Nom.	ryba	ryby.
Akk.	rybu	ryby.
Gen.	ryby	ryb.
Dat.	rybě	rybám.
Lok.	rybě	rybách.
Soc.	rybau	rybami.
Vok.	rybo	—

Ke čtwrtému skloněnj náležegj negen ženská, nébrž i wšecka mužská gména na *a*, předce wšak skláněgj mužská w gednotném Dativ a Lokal; w množném Nominatív a Genitiv také (a sice giž obyčegněgi) dle 1ho skloněnj.

N.	slauha,	pastucha,	wládyka.
D. L.	slauze,	pastuše,	wládyce.
	slauhowi,	pastuchowi,	wládykowi.

Mn.N.	slauhy,	pastuchy,	wládyky.
	slauhowé,	pastuchowé,	wládykowé.
G.	slauh,	pastuch,	wládyk.
	slauhů,	pastuchů,	wládyků.

Tak také *starosta*, Dat. *starostě* a *starostowi*, množ. *starosty* a *starostowé*.

Gména důstognostj a wlastnj gména, schopna gsau toliko mužských wýchodů: *pantáta*, *pantátowi*, *pantátowé*, *pantátů*; *Judowi*, *Otowi*, *Strakowi*, od *Judas*, *Ota*, *Straka*. W množném se řjdj celá gako *Patriarcha*, *Ewangelista*, *Lewjta* zcela dle 1ho: Dat. *Lewjtům*, Lok. *Lewjtjch*, Soc. *s Lewjty*; domácj wlastnj gména z částky: *Hroznatům*, *Strakům*, *Procházkům*. Ano i *Lopota*, za starodáwna neystaršj rádce, má w Dat. *lopotům* mjsto *lopotám* k snadněgšjmu rozeznánj od ženského *lopota*. Od *Husita* a podobných, twořj se Nom. množ. *Husitowé*, skráceně *Husité*, také *Husiti*.

96. Ženská gména na *a*.

Ženská na *ia*, *ea*, gako *Atalia*, *Asia*, *Maria* skláněgj se dle 5ho, Gen. *Marie*, Dat. *Marii* neb *Marigi*; *Galilea*, *do Galilee*.

Ano i *Káča*, *Máťa* magj w Dat. a Lok. *i* mjsto *e*: *Káči*, *Máři*.

U starých spisowatelů nacházj se též *hrůzi* od *hrůza*. Starý Dat. *dceři* (od *dci*, *dceře*), geště posud platj; ne *dceře* (od *dcera*). Wiz §. 104.

Po zwučkách, po nichž se *ě* nepsáwá, stogj w Dat. a Lok. gen *e*, kdežto *h* w *z*, *ch*, w *š*, *k* w *c*, *r* w *ř* přecházj:

kráwa:	kráwě.	skála:	skále.
harfa:	harfě.	pára:	páře.
chyba:	chybě.	koza:	koze.
kopa:	kopě.	kosa:	kose.

sláma :	slámě.	noha :	noze.
rána :	ráně.	maucha :	mauše.
woda :	wodě.	ruka :	ruce.
pata :	patě.	hauska :	hausce.

Deška : dešce, deska : desce ; dska ale *dště : na dště.*

We Vokatiwu zachowáwagj některá gen pro blahozwučnost *a* Nominatiwu : *holka, kmotra,* mjsto *holko, kmotro ; Annu* i *Anno, Anka* i *Anko.*

Mjsto wýchodu *y* přigjmagj některá w množném *a : gátra* mjsto *gátry, gikra* mjsto *gikry* ; od *lauka* se řjká určitě *dwě menšj lauky, tři wětšj lauky,* neurčitě a gako hromadně *luka, dolegšj luka ; boži muka* mjsto *muky ; leytka* mjsto *leytky,* a tak se střednjmi na *o,* množ. *a* snadno se směšugj ; rozeznáwagj se wšak w Dat. Lok. a Soc. : *gatrám, gatrách, gatrami.*

W množném *slzy, slz,* od *slza,* u nowěgšjch často *slze, slzj,* a t. d. dle 5ho. Wiz §. 98.

97. Zastaralý dwogný počet.

N. A. rybě, *G. L.* rybù, *D. S.* rybama.

Dwogný od *ruka, noha,* se gešťě udržel.

Nom. Akk.	ruce,	(noze).
Gen. Lok.	rukau,	nohau.
Dat. Soc.	rukama,	nohama.

Dat. *rukaum, nohaum* gest nowěgšj a sprostý ; raděgi se pjše *rukám, nohám* ; *nohy* w množném mjsto *noze,* Gen. *noh* mjsto *nohau* gest dáwno w obyčegi ; ano i mjsto *nohama* gest w pjsmjch *nohami* dosti často.

98. Mjrniwé *e* w Genitiwu.

Blahozwučnost žádá wloženj mjrniwého *e,* když dwě spoluzwučky na konci zůstáwagj, gež snadně wyslowiti nelze,

barwa:	barew,	břitwa:	břitew.
služba:	služeb,	swadba:	swadeb.
forma:	forem,	panna:	panen.
králowna:	králowen,	kwočna:	kwočen.
wodárna:	wodáren,	pekárna:	pekáren.
gáhly:	gahel,	gehla:	gehel.
gátry:	gater,	gikry:	giker.
karty:	karet,	buchta:	buchet.
hádka:	hádek,	matka:	matek.
třjska:	třjsek,	necky:	necek.
liška:	lišek,	wážky:	wážek.
hwězdička:	hwězdiček,	kočka:	koček.

Předce od *palma*, *palm*, od *deska* (*dska*), *deski* Bez obtjžnosti wyslowugem *modl*, *křiwd*, *kwězd*, *wražd*, *cest*, *poct*, *počt*, ale i *mrw*, *wln*, *srn*, *poškwrn*, *wrch*, *wlk*, od *modla*, *mrwa* a t. d. *Slz* od *slza* býwalo giž starým dusno, pročež za dáwných wěků *slez*, od 300 let *slzj* (dle 5ho); mjsto *sestr* od *sestra* nynj *sester*.

99. Skloněnj páté.

Gednotný	(α)	(β)	Množný (α)	(β)
Nom.	země	lázeň,	země	lázně.
Akk.	zemi	lázeň,	země	lázně.
Gen.	země	lázně,	zemj	láznj.
Dat.	zemi	lázni,	zemjm	láznjm.
Lok.	zemi	lázni,	zemjch	láznjch.
Soc.	zemj	láznj,	zeměmi	lázněmi.

K pátému skloněnj náležegj 1) wšecka ženská gména na *ia*: *Atalia* etc., na *ea*: *Galilea*, na *ě* (*e*): *krmě*, *záře*, *duše*, *růže*, *owce* a t. d. 2) Skrácená, gežto *e* pohlcugj, gako *zem*. Takowá dělagj Akk. Nominatiwu roweň. Koncowé *e* se pohlcuge často po *g*, *z*, *ž*, *š*, řjdčegi po *ň*, *l*, *ř*, gako w *zbrog*, *koleg* a t. d., w *stráň*, *pláň*, *dýl*, *kratochwjl*; *šjř*; *hráz*, *nesnáz*, *twrz*; w odtažených *stráž*, *tjž*, *zdwjž*, *střjž* a srosti-

tých *wěž*, *mřjž*, *djž*; *wrš*, *skreyš* a w odtažených *sauš* a *weyš*. 3) Na *ew*, *eň*, *el*, *eř*, *ež*, *eš*, *ec*, gako *krew*, *mrkew*, *lázeň*, *kaudel*, *mátěř*, *laupež*, *peleš*, *faleš*, *obec*, *klec*. 4) Některá giná, která se na *ň*, *šť*, *š*, *č*, *ž* končj, gako *daň*, *gabloň*, *zbraň*, *paušť*, *haušť*, *tlaušť*, *rozkoš*, *pomeč*, *obruč*, *kleč*, *rohož*. 5) Množné počty na *e*: *okuge*, *sáně*, *žjně*, *žně*, *hausle*, *gesle*, *dwéře*, *kleště*, *saze*, *podnože* a t. d. 6) U starých mužská na *e*: *markrabě*, *strážce*, kteráž wšak po *j* w Soc. také geště *m* přigjmagj: *pod rukogmjm* od *rukogmě*.

100. Gména mjst: *Plzeň*, *Pařjž*, *Žatec*, *Teplice* a podobná, řjdj se w gednotném dle tohoto wzoru: Gen. *do Plzně*, *z Pařjže*, *u Žatce*, *z Teplice* a t. d. Na *ice*: *Litoměřice*, *Domažlice*, gežto gen w množném se užjwagj, magj w Dat. *ům*, w Soc. *i*, zřjdka *emi*. W. §. 93, 107.

101. W Akkusatiwu *i* magj wšecka, která giž w Nominatiwu *e* neztratila: *práci* od *práce*, *lžjci* od *lžjce*, *swjci* od *swjce*, *růži* od *růže*; *zemi* od *země*, ale wšak *zem* od *zem*; *mezi* od *meze*, a *mez* od *mez*; *mřjži* od *mřjže* a *mřjž* od *mřjž*; *chwjle* má *chwjli*, *kratochwjl* ale *kratochwjl*.

Ona pak, která w Nom. *e* nikdy nemjwala (aneb wjce nemagj), negsau *i* schopna, gako *krew*, *lázeň*, *daň*, *braň*, *kaudel*, *prdel*, *postel*, *páteř*, *drůbeř* (*drůbež*), *laupež*, *faleš*, *rozkoš*, *obec* a t. d.

102. Gen. *-ě*: *lázně* od *lázeň*, *kleče* od *kleč*. Po *w* gen *e* mjsto *ě*: *krwe* od *krew*, *konwe* od *konew*. We gmenech mjst ale *ě*: *z Wratislawě*, *Boleslawě*. Wšak také *i*: *z Wratislawi*, tak gako *bez přjtrži* od *přjtrž*, u starých *bez kdzni*, *toho Purkrabi*.

103. Vokatiw *e*, neb bez samohlásky, protože gest rowen Nominatiwu: *duše*, *faleš*. Blahozwučnost wšak také *i* připauštj (dle 3ho sklon.) *krwi*, *rozkoši* od *krew*, *rozkoš*.

104. *Máti* a zastaralá forma *dci* přigjmagj přjrostek *eř*: Akk. *máteř*, *dceř*, Gen. *mateře*, *dceře*, Dat. *mateři*, *dceři*. Předce wšak *máti* wypůgčuge často pády od *matka*. Ode *dci* se udržel toliko Dativ *dceři*.

105. Množ. Gen. *j*: *konopj*, *pochodnj*, *studnj*, *geskynj*, také wšak bez *j*: *geskyň*, *kuchyň*, *otrokyň*; *hospodynj* má také *hospodyň*, lépe wšak *hospodynj*. Trá- a wjceslabičná na *ice* nemagj *j*: *slepic*, *Buděgowic*. Ano i množný od *pljce* má *pljc* neb *plic*; *lžjce*, *lžjc* neb *lžic*, *swjce*, *swjc* neb *swěc*, *wánoce* gen *wánoc*, *owce* ale *owec* a *owcj*: *práce* dle prawidla *pracj*. Gen málokterá na *le* nemagj *j*: *košil*, *mjl* neb *mil*, *kratochwil* neb *kratochwilj*; od *neděle*: *šest neděl* t. g. 42 dnj, *šest nedělj* ale 6 nedělnjch dnů.

106. Dat. *em*, Lok. *ech* magj (dle 3ho) u starších spisowatelů mnohá gména mjsto *jm*, *jch*, gako *geslem*, *geslech*, *ulicem*, *ulicech*, *dušem*, *dušech* a t. d. Zde rozhodne blahozwučnost. Od práce raděgi *pracem*, *pracech* (*prácem*, *prácech*) od *neděle*: *nedělim*, *nedělich*.

107. Dat. *ům* (dle muž. 3ho sklon.) mjsto *jm* magj množné: *dwéře*, *letnice*, *hromnice*, *wánoce*, *welkonoce*, a wšecka gména mjst (§. 93, 100): *dweřům*, *letnicům*, *wánocům* a t. d. Wznešeněgšj *welikanoc* gest gen w gednotném počtu: Akk. *welikunoc*, Gen. Dat. Lok. *welikonoci* (st. Dat. Lok. *welicenoci*) Soc. *před welikonocj* dle 3ho. *ám*: *swiňám* gest hrubé.

108. Soc. *emi*: *zbregemi*, *zbranemi*, *geslemi*, *pracemi*. Také wšak gen *mi*: *dweřmi*, a kde toho zwučnost dowoluge, gako *rozkošmi*, *swěcmi* mjsto *swjcemi*, *nedělmi*, mjsto *nedělemi*. Gména mjst magj gen *i*: *Litoměřici* (§. 93, 100). Od *wánoce*, *před wánoci* mjsto *wánocemi*. *Před třemi neděli* mjsto *nedělmi* slýchá se často.

W dwogném býwalo w N. A. *zemi*, G. L. *zemiu*, D. S. *zemiema*.

109. Skloněnj šesté.

Gednotný.		Množný.
Nom.	pole	pole.
Akk.	pole	pole.
Gen.	pole	polj.
Dat.	poli	poljm.
Lok.	poli	poljch.
Soc.	polem	poli.

K 6mu skloněnj náležegj wšecka bezžiwotná střednj gména na *e* (*ě*); staré formy na *mě*, s přjrostkam *en*, tyto wšak gen w gednotném.

Nom. Akk. rámě, břjmě, plémě.
Gen. ramene, břemene, plemene.
Dat. rameni, břemeni, plemeni.

W množném *rámena* a t. d. gako *nebesa* od *nebe* dle 8ho.

Nowěgšj formy *gméno*, *wemeno*, *plomeno*, *rameno*, *břemeno*, *temeno*, *semeno* skláněgj se zcela dle 9ho.

Paupě, *daupě*, *wole*, *warle*, *koště* neb *koštiště* (*chwoštiště*), a některá giná na *iště*, přigjmagj přjrostek *et* gako žiwotná: *paupěte*, *daupěte* a t. d. Množný *paupata*, *daupata*, a skláněgj se dle 7ho. *Wegce* (st. *wagce*) má gen w gednotném w sprostém mluwenj *wegcete*, *wegceti*, *wegcetem*, w dobrých wšak spisjch *wegce*, *wegci*, *wegcem*. W množném neginač než *wegce*, Gen. *wagec*.

W množném Gen. magj wšecka dwóslabičná *j*: *ložj*, *plecj*, *srdcj* (st. *srdec*), ne wšak wjceslabičná: *ohnišť*, *bičišť*, *spáleništ*, předce wšak také *z lučištj*.

Lok. *jch*, st. *ech*: *plecech*, *srdcech* w starých spisjch. *Poledne* má *o polednách*.

Soc. *i*, zřjdka *emi* neb *mi*: *srdci* a *srdcemi*, *poli* a *polmi*.

110. Cizj gména na *um* zůstáwagj w gednotném bez proměny, gako *lilium*, *ewangelium*, w množném Nom. Akk. *lilia*, Gen. Dat. *lilium*, Lok. *lilijch*, Soc. *s liliemi*. *Ewangelia*, Gen. *ewangelij*, Dat. *ewangelijm*, Soc. *ewangelijmi*.

W dwogném býwalo w N. Akk. *poli*, G. L. *poliú*, D. S. *polema*.

111. Skloněnj sedmé.

Gednotný.		*Množný.*
Nom.	kotě	kolata.
Akk.	kotě	kolata.
Gen.	kotěte	kolat.
Dat.	kotěti	kolatům.
Lok.	kotěti	kolatech.
Soc.	kotětem	kolaty.

Toto skloněnj gest pro žiwotná gména střednjho pohlawj na *ě* (*è*), gehožto končenj w gednotném s 6tým, w množném s gmým se srownáwagj, s weyminkau přjrostku *et* a *at*, gegž gen toto skloněnj má: *hauſe*, *hauſete*, *kuře*, *kuřete*, *gehně*, *gehněte*, Množ. *hauſata*, *kuřata*, *gehňata*. Užjwáli se *knjže* a *hrabě* w mužském pohlawj, zastupuge Gen. *knjžete*, *hraběte*, gako při mužských, Akkusativ.

Djtě, *djtěte* proměňuge w množném swé pohlawj, pročež *děti*, G. *dětj* gakožto žen. pohl. dle 3ho.

W dwogném druhdy N. Akk. *kolatě*, G. L. *kolatú*, D. S. *kolatema*.

112. Skloněnj osmé.

Gednotný.		*Množný.*
Nom.	slowo	slowa.
Akk.	slowo	slowa.
Gen.	slowa	slow.

Dat.	slowu	slowům.
Lok.	slowě	slowjch.
Soc.	slowem	slowy.

Skloněnj to gest jmu mužských (wygmi Nom. Akk. Vok. na *o*, množ. *a*, pak Gen. bez ů) zcela roweň, a obsahuge netoliko wšecka střednj gména na *o*, a množ. na *a*, nébrž také přjdawná, s wýchodem *o*, gako *málo*, *z mála*, *k málu*, *na mále*, *s málem*; *nowo*, *w nowě*; *řjdko*, *z řjdka*; *mnoho*, *mnoha*, *mnohem*; *česko*, *po česku*.

Lok. *ě*: *na seně*, *w djle*, *kole*, *na gaře*, *w hnjzdě*, *w létě* a t. d.

ě a *u*: *wesle* a *weslu*, *gezeře* a *gezeru*, *na mase* a *o masu*, *železe* a *železu*, *w břiše* a *břichu*, *rauše* a *rauchu* a t. d. Práwě tak, která na *sko* wycházegj, gako *Lipsko*, *Polsko*, *wogsko*: *w Lipsku* a *Lipště*, *w Polsku* a *Polště*, *u wogště* a *we wogsku*.

u stáwá obyčegně po *h*, *ch*, *k*: *gho*: *we ghu*, *w uchu*, *w oku* (st. *w oce*). Tak též *wjko*, *gablko*, *wslátko* a t. d. Také odtažená milugj *u*: *we gménu*, *po ránu*, *po gednom stu*; pročež také *w třetjm kolenu spřjzněn*, ginak *w koleně bolest*.

113. Dwogný N. Akk. *ě*, G. L. *ú*, D. S. *oma*: *městě*, *městů*, *městoma* a t. d. gest giž zastaralý; gen ode *sto* Nom. Akk. *dwě stě*, od *koleno*, *rameno* pak Gen. Lok. *kolenau*, *ramenau* se geště udrželo. Nowěgšj Dat. *kolenaum*, *ramenaum*, a Soc. *kolenama*, *ramenama* zřjdka přicházegj. *Oko* a *ucho* nástrog zraku a sluchu, přecházegj w dwogném w ženské pohlawj: *oči*, *uši*, Gen. *očj*, *ušj*, Dat. *očjm*, *ušjm*, Lok. *očjch*, *ušjch*, Soc. *očima*, *ušima*, kdežto skloněnj z dwogného a množného smjšeno gest. Wiz §. 94.

114. *Oka* w množném gsau smečky, *ucha* u gehel a u hrnců, Lok. *w okách*, *uchách*.

Od *teneto* gest množný *tenata* obyčegněgšj než *teneta*.

Množný počet *gátra*, *gikra*, *luka*, *leytka* náležj wlastně gakožto žen. k 4mu sklon., pročež Dat. *ám*, Lok. *ách*; *hona* ale, *oblaka*, *kauzla*, gakožto muž. k 1mu, pročež Gen. *ů*: *honů*, *oblaků* (i *oblak*), *kauzlů*.

Genit. bez koncowé samohlásky, pročež wkládagj *sto*, *křjdlo*, *wědro*, *sklo*; *gablko*, *prkno*, *hrdlo* a podobná, mjrniwé *e* mezi poslednj dwě spoluzwučky: *set*, *křjdel*, *wěder*, *skel*, *gablek*, *prken*, *hrdel* a t. d. Od *zrno*, *brdo* gest Genit. *zrn*, *brd*; od množ. *drwa* ale *drw* i *drew*.

Dat. *ám* magj gen ta, která někdy žen. pohl. býwala, gako *leytka*, *žebra*, pročež *leytkám*, *žebrám*; též i některá giná dle sprostého mluwenj: *wjčkám*, *kolám*.

Lok. *jch*, st. *ech*: *na křjdljch* a *křjdlech*; wšak i *ách*: *křjdlách*; tak též *w střewách*, *weslách*, *nosidlách*, *bedrách*, *gezerách*, *gezeřjch*, *kolách*, zwlášť po *k*: *wogskách*, *wjčkách*, *klubkách*, *městečkách*, *gablkách*. Wiz §. 84.

Po *d*, *t*, raděgi *ech*: *na zádech*, *stádech*, *pautech*, *letech*, *ustech*, *městech*, *mjstech* (*městách*, *mjstách* gest sprosté); řjdčegi po *l*: *w djlech*, *sklech*, *gjdlech*, *hrdlech* a *hrdljch*.

Po *n*: *ech* a *ách*: *kamnech*, *prknech*, *suknech*, *legnech* a *kamnách*, *prknách*, *suknách*, *legnách*; stogjli *e* před *no*, gen *ách*: *na senách*, *semenách*, *kolenách*, *ramenách*; předce wšak má *gméno*, *gmenech* a *gmenjch*.

Ostatně *jch*: *w těljch*, *na čeljch* a t. d. *W pjsmjch* gest slawněgi než *w pjsmách*, protože odtažená prawidelný wýchod radče magj: *w práwjch*; ne tak přjsně srostitá: *kladiwech* neb *kladiwách* mjsto *kladiwjch* schwaluge sluch.

115. Skloněnj dewáté.

Gednotný.		Množný.
Nom.	znamenj	znamenj.
Akk.	znamenj	znamenj.
Gen.	znamenj	znamenj.
Dat.	znamenj	znamenjm.
Lok.	znamenj	znamenjch.
Soc.	znamenjm	znamenjmi.

Dewáté skloněnj obsahuge 1) wšecka střednj na *j*, kteréž z *ie* a *é* pocházj: *zdrawj*, *znamenj*, *zbožj*, druhdy *zdrawie*, *znamenie*, *zbožie*; *obilj*, *weselj*, *násilj*, st. *obilé*, *weselé*, *násilé*. 2) Ženská na *j*: *Mářj*, *panj*, *lodj*, *rolj* (st. *rolé*); zastaralé formy *kněnj*, *macešj*, *pradlj*, *přadlj*, *šwadlj*; cizj *biblj*, *oracj* a t. d. 3) Něco málo mužských: *zdřj*, *pondělj*, st. *hřebj*, *sudj*, *neywyššjho sudj*, *neywyššjmu sudj*; též *Giřj*, *Gilgj*, *Brikcj* předložjli se před ně *swatý*: *swatého Giřj*, *swatému Giřj*; sic také *sudjho*, *sudjmu*, *Giřjho*, *Giřjmu* dle skloněnj přjdawných na *j*. 4) Množný *bratřj*, *kněžj*, *konj*, předce wšak má *kůň* w Soc. *koňmi* mjsto *konjmi*. §. 73, 86.

Soc. *jm* magj střednj a mužská, *j* pak ženská: *s našj panj*, *před tau rolj*.

Kregčj, *kočj*, ač se gako přjdawná na *j* skláněgj, magj předce též w množném Genitivu *j* dle skloněnj gmen statných. Když se ale řekne *u kregčů*, *u kočů*, znamená to *ů* zde tolik co *u kregčowic*, *u kočowic*.

Dwogný býwal N. A. - *i*, G. L. - *iu*, D. S. - *iema*.

116. Ostřenj a proměna samohlásek.

Prùtažná samohláska poslednj syllaby se často w Genitivu a ostatnjch prodlaužených pádech zostřuge, a sice neyčastěgi *ů*, kdežto w *o* přechází: *bůh*, *boha*, *bohu*, *bohowé* a t. d. *dům*, *domu*, *dwůr*, *dworu*, *kůň*, *koně*,

lůg, *loge*, *knůg*, *knoge*; dále *sůl*, *soli*, *hůl*, *holi*; cizj *kůr*, *kůru*, *trůn*, *trůnu* dělagj wýminku.

W posledni syllabě *á* zůstáwá wětšjm djlem bez proměny; předce se wšak w *pás*, *mráz*, *prák*, *hrách* zostřuge: *pasu*, *mrazu*, *prahu*, *hrachu*. *Pán* zostřuge *a* gen we Vokativu: *pane*, *pane Bože*, *pane Ježjši*: u starých též w Nom. Gen. a Dat. množném: *panowé*, *panů*, *panům*; sic ale, předložjli se před giná gména we wšech pádech: *pan kmotr*, *pana kmotra*; předce wšak zůstáwá *á* protaženo w *pán Bůh*, *pán Kristus*, *pán Ježjš*, *pána Boha*, *pána Krista*, *pánu Bohu* a t. d.

é se protahuge w *chléb*, *déšť*, *bér*, zostřuge se wšak w giných pádech: *chleba*, *deště*, *beru*; *chléw* (*chljw*) podržj *é*: *chléwa*, *chléwu* a t. d.

Průtažné *j* přecházj gen we *wětru*, *sněhu*, od *wjtr*, *snjh*, w *ě*; *ý* ale w *y*, toliko w *dymu* od *dým*.

au w posledni syllabě zůstáwá neproměněno: *žraut*, *žrautu*, *kohaut*, *kohauta*, *kaut*, *kauta*.

Často se *á*, *j*, *au*, také w předposlednj syllabě ženských gmen na *a* w Sociatiwu gednotného počtu a w Gen. Dat. Lok. Soc. množného zostřuge:

	brána,	djra,	žjla,	trauba,	práce.
Soc.	branau,	děrau,	žilau,	trubau,	pracj.
M.Gen.	bran,	děr,	žil,	trub,	pracj.
Dat.	branám,	děrám,	žilám,	trubám,	pracem.
Lok.	branách,	děrách,	žilách,	trubách,	pracech.
Soc.	branami,	děrami,	žilami,	trubami,	pracemi.

Tak také *kráwa*, *sláma*, *rána*, *skála* a giná srostitá; odtaženým, gako *bjda*, *chwála*, *ztráta* a t. d. zůstáwá průtažná samohláska. *Wjra*, *mjra*, *knjha* řjdj se dle *djra*: *wěr*, *měr*, *kněh*: *kniha* ale (gak někteřj pjšj) zůstáwá bez proměny: *knihau*, *knih*, *knihám* a t. d. *Ljpa*, *sjla* a giná, w kterýchž *j* z *ě* nepocházj, řjdj se dle *žjla*. *Hauba*, *maucha*, *lauka*, *kraupy*, dle *trauba*: *hub*, *much*, *luk*, *krup*. S kraužkem *ů* přecházj zřjdka

w *o*: *fůra*, *forau*, *for*, *forám*, *forách*, *forami*; ne wšak již w *kůra*, *můra*, *chůwa*. W ženských na *e* zůstáwá (dle nynĕgšjho wyslowenj) samohláska ráda protážena; u starých wšak nacházj se w Soc. a Gen. množ. *kožj*, *wolj*, *kulj*, od *kůže*, *wůle*, *kaule*. Předce wšak se množné *dwéře*, *sáně* w Gen. Dat. Lok. a Soc. geštĕ wždy zostřugj, tjm způsobem i střednj *léto*, *léta*:

Gen.	sanj,	dweřj,	let.
Dat.	sanjm,	dweřům,	letům.
Lok.	sanjch,	dweřjch,	letech.
Soc.	sanĕmi,	dweřmi,	lety, letmi.

Gindy zůstáwá průtažná samohláska w střednjch gmenech bez proměny: *práw* od *práwo*, *stád*, od *stádo*, *mjst* od *mjsto*, *paut* od *pauto*. Předce wšak se *gmen*, *gader* ode *gméno*, *gádro* (st. *hnĕzd* od *hnjzdo*) ostřj; *wrát* pak od *wrata* protahuge.

Prawidelnĕ se též samohláska střednjch na *mĕ*, prodlužugeli se přjrostkem *en*, zostřuge: *rámĕ*, *ramene*, *břjmĕ*, *břemene*, *sjmĕ*, *semene* a t. d.

Cosi obzwláštnjho gest zostřowánj *á* w *kámene* neb *kamena*, *kameni* od *kámen*; gakož i proměna samohlásek w *přjtel*, *nepřjtel*, množ. *přátolé*, *nepřátelé*; w *penjz* Gen. *penĕz*, *wegce*, *wagec*, kterážto na staršj formy gednotného *přátel* (sl. *prijatel*), *penĕz* a *wagce* poukazugj.

117. Dwižné čili hnutedlné *e*.

Toliko čisté ostré *e* w poslednj syllabĕ, když gen gedna spoluzwučka následuge, může w prodlaužených pádech wywrženo býti, nikoli wšak znamenané mĕké *ĕ* a průtažné *é*. Pročež zůstáwá *ĕ* w *knĕz*, *wjtĕz*, *řetĕz*, *člowĕk*, *pamĕt*, *wĕc*, a práwĕ tak průtažné *é* w *lék* (*ljk*), *léč*, pewno a nehnutedlno. A protože *e* po *ř* a gemném *l* mjsto mĕkého *ĕ* stogj, gest také *e* w *ořech*, *řeč*, *les*, *gelen*, *kořen* nehnutedlno: *ořechu*, *řeči*, *lesu*, *gelena*;

kořene, ačkoli wjceslabičná na *ec* wýminku dělagj: *kořec*, *kořce*, *mudřec*, *mudrce*. Práwě z té přjčiny gest také *e* w *kámen*, *plamen*, *řemen*, *škřemen* a t. d. nehnutedlno.

We *křen*, *kmen*, *rmen*, *plen*, *oplen*, *plech*, *břeh*, *šnek* gest *e* též z té přjčiny nehnutedlno, protože před njm dwě spolugwučky stogj. Předce dowolugo sluch wywrženj *e* w *gezdec*, *městec*, *gistec*, *tkadlec*, *čerwec*, *čerwen*, gichžto Gen. *gezdce*, *městce* a t. d. gsau. Ano i w *okršlek*, *papršlek* (*paprsek*) pohlcuge se *e*: *okršlku* (*okršku*), *papršlku* (*paprsku*), gakož i w *krtek*, *wlček*: *krtka*, *wlčka*, protože syllaby, w nichž *r* a *l* zaroweň samohlásku zastupugj, českým ustům tak drsny negsau. Starým nebýwalo také *lpu*, *bzu*, *mehu* od *lep*, *bez*, *mech* drsno, kdežto nynj raděgi *lepu*, *bezu*, *mechu* řjkáme. Od *len* gest *lnu* (odkudž *lněný*, *lnjně*, *lnář*) posud w užjwánj, ač se mjsty i *lenu* slýchá.

119. Prawidla pro hnutedlné *e*.

Hnutedlno gest *e* 1) před *w* bez wýminky: *lew*, *lwa*, *šew*, *šwu*, *katew*, *kotwe*; ano i w *cjrkew*, *cjrkwe*. Před retnými (*b*, *p*, *m*) gest *e* gen w *Cheb* (*Eger*), *Chbu*, w *pohřeb*, *pohřbu*, w *nágem*, *nágmu*, *zágmu*, *přjgmu*, u starých wšak také w *leb*, *lbi* neb *lbu*, *lep*, *lpu* pohlceno.

2) Před koncowým *n* a *ň* obyčegně: *sen*, *snu*, *den*, *dne*, *peň*, *pně*, *žeň*, *žni* neb *žně*, *len*, *lnu*; ano i w *čerwen*, *čerwna*, *srpen*, *srpna*, *osten*, *ostnu*. Wygjmagj se dwésIabičná na *men*, *len*, *řen*: *pramen*, *bolen*, *gelen*, *kořen*, *čeřen*; dále *hřeben*, *lupen*, *gesen*, *prsten*, Gen. *pramene*, *bolena*, *gelena* a t. d.

3) Před *l* w mnohých slowech: *osel*, *osla*, *kozel*, *kozla*, *orel*, *orla*, *kel*, množ. *kly*, *kotel*, *kotla*, *Hawel*, *Pawel*, *žiwel*, *kašel*, *pytel*, *chuchel*, *kachel*. Nikoli wšak w *popel*, *chumel*, *křjdel*, *gotel*, *zřetel*,

mysel, *kužel*, *ocel*. Ženská gména na *el* gako *postel*, *prdel*, *kaupel*, *kaudel*, od neurčitého způsobu odwozená mužská na *el* (*tel*), gako *spasitel*, *kazatel*, nepotracugj nikdy *e* : *kaupele*, *spasitele* a t. d.

4) Před *t* : *ocet*, *octa*, *počet*, *počtu*, u starých *met*, *mtu* (mjra); tak také w slowech pomocj *et* odwozených : *drobet*, *krapet*, *dehet*, *nehet*, *loket*, *oset*, *wěchet*. Od *ret*, *rty* (*rtowé*). Wygjmagj se *zet*, *zetě*, *pečet*, *pečeti* a *hřbet*, *hřbetu*.

5) Před *s* a *š*: *pes*, *psa*, *owes*, *owsa*, *wes*, *wsi*, *weš*, *wši*, *faleš*, *falše*, (tak také we *wše*, *wšeho* od *weš*). Nikoli wšak w *les*, *gales*, *poleš*, *weteš*.

6) Před *c* we wšech mužských gmenech: *plawec*, *plawce*, *chlapec*, *chlapca*; ano i tehdáž, když před *ec* dwě spoluzwučky stogj: *gezdec*, *gezdce*, *tkadlec*, *tkadlce*, *gistec*, *gistce*, *poběhlec*, *poběhlce*, *mudřec*, *mudrce*. W *hrnec*, *srnec* zastáwá *r* samohlásku: *hrnce*, *srnce*. Wygjmagj se ženská *pec*, *peci*, *klec*, *klece*.

7) Před *k* we wšech pomocj *ek* odwozených: *domek*, *domku*, *dworek*, *dworku*; ano i když *e* po *st* stogj: *ljstek*, *ljstku*, *můstek*, *můstku*. We *wlček*, *pahrbek*, *čtwrtek*, zastáwá *l* a *r* samohlásku: *wlčka*, *pahrbku*, *čtwrtka*. Wygjmagj se *česnek*, *česneku* (od *česenek*, *česenku*), a gednoslabičná *rek*, *reka*, *Hřek*, *Hřeka*, složená *osek*, *průsek*, w kterýchž *e* půwodnj syllaby nepohnuto zůstáwá. Wywrhuge se wšak *nářek*, *nářku*. W *pelyněk*, *pohůněk* wywrhuge se i měké *ě*: *pelyňka*, *pohůňka*. Před chřtánowými *h*, *ch* zůstáwá *e*: *ožeh*, *ožehu*, *ořech*, *ořecha*, *Čech*, *Čecha*, *mech*, *mechu*.

119. Powstáwáli wšak hromaděnjm spoluzwuček drsnota, nesmj se *e* pohlcowati. To se stáwá, stogjli před takowým *e* w poslednj syllabě dwě neb wjce spoluzwuček, pročež nemohau *anděl*, *manžel*, *konšel*, *korbel*, *ortel*, *kostel*, *postel*, *šindel*, *powrhel*, *drhlen*, *brslen*, *e* pohlcowati, a tjm méně gednoslabičná *sklep*,

chmel, *kmet*, *klec* a t. d. Ale též i w giných připadnostech geště nedopauštj sluch wywrhowánj *e*.

Nemutedlno gest *e* 1) před *g* : *oleg*, *olege*, *koleg*, *kolege*.

2) Před *r* a *ř* : *hauser*, *kausera*, *páteř*, *páteře*. Weyminku dělagj *keř*, *kře*, *wicher*, *wichru*, *ozher*, *ozhru*.

3) Před *d* : *led*, *ledu*, *med*, *medu*, *sdused*, *sauseda*. Wýminky gsau *zeď*, *zdi*, *stred*, *strdi*.

4) Před *z*, *ž*, *č* : *nález*, *nálezu*, *pařez*, *pařezu*, *bez*, *bezu* (giž ne *bzu*), *krádež*, *krádeže*, *laupež*, *laupeže*, *meč*, *meče*, *zahaleč*, *zahaleče*. Wýminky gsau *rez*, *rzi* (wšak i *rezu*), *lež*, *lži*, *rež*, *rži*, *Žateč Žatče*.

Přede dwěma spolužwučkama gest sice *e* nehnutedlno, pročež zůstáwá w *čerw*, *trest* (t. kázeň), *pelest*, *bolest*, *čest* (mjsto *časť*), *ratolest*, *neřest*, *chřest*, *blesk*, *třesk*, *wřesk*; předce wšak dělagj *mest*, *mstu*, *křest*, *křtu*, dále *lest*, *lsti*, *čest* (pocta), *cti*, *trest* (třtina) *třti*, weyminku.

W gediném *násyp* pohlcuge se *y* : *náspu*, protože se *sypu* druhdy we *spu* skracowalo.

120. Mjrniwé e.

Nespogugeme nikdy dwě spoluzwučky w gednu syllabu, abychom mezi ně samohlásku newložili. Na ten způsob se nemohlo *žeň* gináče od *žnu* utwořiti, než wloženjm *e* mezi *žn*. Při twořenj Genitiwu w množném, kdežto se koncowá samohláska tratj, býwá wloženj mjrniwého *e* potřebno, gako w *her* od *hra*, *ker* od *kra*, *den* od *dno*, *set* od *sto*. W giných připadnostech žádá toho sluch, gako w *gahel* od *gáhla*, *wagec* od *wagce*, *skel* od *sklo*, *okon* od *okno*. Wiz §. 98. 114.

To se stáwá i w předposlednjch syllabách některých slow na *ec*, kdyžby před *ce* w Genitiwu (gednot.) wyslowenj buď nemožno neb tuze drsno býti mělo; pročež se tedy od *šwec*, *žnec*, *gezwec*, *pastwec*, *kozlec*,

Genitivi *šewce*, *žence*, *gezewce*, *pastewce*, *kozelce* wloženjm mjrniwého *e* twořj. *Pupeček*, *domeček* mohau sice w *pupček*, *domček* skráceny býti, w Genitivu wšak *pupečku*, *domečku* nastupuge wywržené *e* swé mjsto.

121. Skloňowánj přjdawných gmen.

A. Prwnj obrazec přjdawných gmen.

	-ůw (ů),	-a,	-o.
Ged. N.	králůw,	králowa,	králowo.
Akk.	králůw,	králowu,	králowo.
Gen.	králowa,	králowy,	králowa.
Dat.	králowu,	králowě,	králowu.
Lok.	králowě,	králowě,	králowě.
Soc.	králowým,	králowau,	králowým.
	-i	-y	-a.
Mn. N.	králowi,	králowy,	králowa.
Akk.	králowy,	králowy,	králowa.
Gen.	králowých	- -	- -
Dat.	králowým	- -	- -
Lok.	králowých	- -	- -
Soc.	králowými	- -	- -

Podlé tohoto obrazce se skloňugj 1) přiwlastňowacj na *ůw* (*ů*), *owa*, *owo*. Skloněnj gegich gest tedy w celém gednotném, wygmauce Sociativ *ým*, w množném pak gen w Nom. a Akkus. stegno a mužským (1ho), ženským (na *a*), a střednjm (na *o*) skloněnjm statných gmen.

M. hrad Dawidůw,	*S.* slowo hospodinowo.
hrad Dawidůw,	slowo hospodinowo.
hradu Dawidowa,	slowa hospodinowa.
hradu Dawidowu,	slowu hospodinowu.
hradě Dawidowě,	slowě hospodinowě.

Ž. břitwa otcowa.
břitwu otcowu.
břitwy otcowy.
břitwě otcowě.
břitwě otcowě.
břitwau otcowau.

Množ. M. Nom. hradowé Dawidowi.
Akk. hrady Dawidowy.
Ž. Nom., Akk. břitwy otcowy.
S. Nom. Akk. slowa hospodinowa.
W Lok. Gedn. též při domu hospodinowu.

2) Přiwlastňowacj na *in*, *ina*, *ino*, a wšecka giná nezakončená přjdawná, gako *zdráw*, *hotow*, *bos*, *gist*, *wesel*, *hoden*, *aučasten*, zwlášť trpná přjčestj *spasen*, *poručen*, *znám*, *omluwen*, wšak gen z částky, neboť toliko Nom. a Akk. dle *A*, ostatnj pády giž dle *B* skláněgj.

Nom.	tetin,	tetina,	tetino.
	aučasten,	aučastna,	aučastno.
	spasen,	spasena,	spaseno.
Akk.	tetin,	tetinu,	tetino.
	aučasten,	aučastnu,	aučastno.
	spasen,	spasenu,	spaseno.
Mn. N.	tetini,	tetiny,	tetina.
	aučastni,	aučastny,	aučastna.
	spaseni,	spaseny,	spasena.
Akk.	tetiny,	tetiny,	tetina.
	aučastny,	aučastny,	aučastna.
	spaseny,	spaseny,	spasena.

Pročež také Akkusatiw *welikunoc* od *welikanoc*.

Mužský Akkusatiw bezžiwotných *spasen*, (*abych spasen učinil swět*, Jan 12, 47) nacházj se řjdčegi, než Genitiv *aučastna*, *spasena*, kterýž při žiwotných Akkusatiw zastupuge. Ten se udržel gestě w průpowědech: *řeč twá známa tebe činj*; *učinil ho aučast-*

na, gista, spasena, poručena, omluwena, mjsto *známého* a t. d.

Mužský Dativ *u* přicházj s neurčitým *býti* gestě dosti zhusta: *žiwu, weselu, pečliwu býti*, zwlášť s trpným přjčestjm: *spasenu, řečenu, zahanbenu, odsauzenu, wolenu, postawenu býti*, při čemž také potah na Dativ osoby w množném býwá: *dáli Pán Bůh wám žiwu býti; nedeyž nám zahanbenu býti; slušelo gim postawenu býti*, totiž gednomu každému.

Rád, nerád (*nerad*), poněwadž se gen gako přjslowka užjwá, gest toliko Nominatiwu schopno: *widjm ho rád, ráda, rádo*, množ. *rádi, rády, ráda*. Práwě tak *chodjm bos, bosa, boso, chodjme bosi, bosy, bosa*, kteréž ale, gako giná přjdawná, ostatnj pády dle *B* skláněgj: *bosého, bosému* a t. d.

Domow (*domůw, domů*) sklánj se dle *králůw*: *z domowa, k domowu.* Dat. *ům*: *k Staňkowům.* W. §. 83.

Přiwlastňowacj *páně* (mjsto *páň*) zůstáwá bez proměny: *chrám Páně, do chrámu Páně, dobrota Páně, slowo Páně, slowem Páně* a t. d. Wiz §. 75. Také přiwlastňowacj na *owic* se neskláněgj.

122. *B.* Druhý obrazec přjdawných gmen.

	-ý	-á	-é.
Ged. N.	prawý,	prawá	prawé.
Akk.	prawý,	prawau,	prawé.
Gen.	prawého,	prawé,	prawého.
Dat.	prawému,	prawé,	prawému.
Lok.	prawém,	prawé,	prawém.
Soc.	prawým,	prawau,	prawým.
	-j,	-é,	-á.
Mn. N.	prawj,	prawé,	prawá.
Akk.	prawé,	prawé,	prawá.
Gen.	prawých	– –	– –
Dat.	prawým	– –	– –
Lok.	prawých	– –	– –
Soc.	prawými	– –	– –

Dle tohoto obrazce skláněgj se zakončená s wýchodem *ý*, *á*, *é*, gak přjdawná, tak mjsto statných užjwaná: *poddaný*, *swatý*, *wrátný*, *pogezdný*, *zlatý* (60 kr.) *králowá* (regina), *panská*, *krámská*; *ocasné*, *parožné*, *spropitné* a t. d.

123. *C.* Třetj obrazec přjdawných gmen.

		-*j*,	-*j*.
Gedn.	*Nom.*	božj,	božj.
	Akk.	božj,	božj.
	Gen.	božjho,	božj.
	Dat.	božjmu,	božj.
	Lok.	božjm,	božj.
	Soc.	božjm,	božj.
		-*j*,	-*j*.
Množ.	*Nom.*	božj	- -
	Akk.	božj	- -
	Gen.	božjch	- -
	Dat.	božjm	- -
	Lok.	božjch	- -
	Soc.	božjmi	- -

Dle *C* se řjdj, která pro wšecka tři pohlawj wycházegj na *j*: *člowěčj*, *kachnj*; *kozj*, *husj*, *telecj*. Statná gména na *j* gako *náhončj*, *zpráwčj*, *kočj*, *kregčj*, *sudj*; ano i wlastnj gména: *Gřrj*, *Gilgj*, *Brikcj*, ač se též gindy dle 9ho aklon. statných gmen skláněgj.

124. Wšeobecné a zwláštnj přjmětky.

Pády obrazců *B* a *C* lišj se značněgi od skloněnj statných gmen: bljžj se ale pádům náměstek.

Mužský Genitiv (*A*. *B*. *C*.) zastupuge zde též Akkusativ při žiwotných bytnostech: *mám welikého bratra*; při bezžiwotných gest Akkusativ rowen Nominativu: *kaupil si nowý klobauk*. Mjsto Vokativu stogj

gen Nominativ w gednotném i množném: *milý Bože, milj přátelé.*

W ženském Dativu (*B.*) řjká se obyčegně *ey* mjsto *é*: *tey dobrey ženě*, a tento wýchod magj hned giž stařj rukopisowé. W množ. gest Lokal rowen Genitivu. A w Genit. Dat. a Soc. magj wšecka tři pohlawj geden wýchod.

Množný Nom. pro mužská žiwotná *-j*, pro bežžiwotná *é*, wšak gen w spogenj s krátkým Nominativem bežžiwotných: *staré šaty*, *zelené stromy*, *nowé domy*, *ostré nože*, *dlauhé wlasy*. Wezmeli se ale delšj *owé*, má přjdawné wýchod *j*: *zelenj stromowé*, *ostřj mečowé*.

Před *j* přecházj hrubé *ł* w gemné *l*, *r* w *ř*, *h* w *z*, *ch* w *š*, *k* w *c*, *sk* w *št*, *ck* w *čt*: *złý duch*, *zlj duchowé*, *stáłý*: *stálj*, *dobrý*: *dobřj*, *mnohý*: *mnozj*, *hluchý*: *hlušj*, *weliký*: *welicj*, *gaký*: *gacj lidé*, *český*: *češtj páni*, *městský*: *městštj*, *německý*: *němečtj*, *hradecký*: *hradečtj*.

Gako *německý* z *němecský*, *katolický* z *katolicský* skráceno gest, tak se také pjše *němečtj*, *katoličtj* mjsto *němečštj*, *katoličštj*.

Zastaralý dwogný počet.

A)	*N.A.* králowa, *ž. s.* ě,	*G.L.* králowů,	*D.S.* králowýma.
B)	— prawá,	— ě,	— prawů,	— prawýma.
C)	— božj,	—	— božiů,	— božiema.

Blahoslaw pjše (1564) geště *giná dwa*, Jan 19, 18. *dwa rohy podobná*, Zgew. 13, 11. Nynj gest gešté dwogný počet w přjpowědi *dwa česká* w obyčegi. Slýchává se wšak také na trhu *tři*, *čtyry česká*, lépe *tři*, *čtyři české*.

125. Skloňowánj čjsel.

Čjsla se blj̆žj z ohledu skloňowánj brzo státným, brzo pak přjdawným gmenům a náměstkám, čjm podobněgšj těm čili oněm býwagj.

Geden se řjdj zcela dle *ten* a *onen*.

Gedn.	*Nom.*	geden,	*Žen.*	gedna.
	Akk.	geden,		gednu.
	Gen.	gednoho,		gedné.
	Dat.	gednomu,		gedné.
	Lok.	gednom,		gedné.
	Soc.	gednjm,		gednau.
Množ.	*Nom.*	gedni,		gedny.
	Akk.	gedny,		—
	G.L.	gedněch,		—
	Dat.	gedněm,		—
	Soc.	gedněmi.		—

Nom. Akk. *gedno*, množ. *gedna*, má w Gen. a w ostatnjch pádech zcela gako *geden*.

Neywjce se lišj skloněnj dwogného počtu *dwa* (důrazně *dwá*), žen. a střed. *dwě*, a *oba*, *obě*.

Nom. Akk.	dwa, dwě.	oba, obě,
Gen. Lok.	dwau.	obau.
Dat. Soc.	dwěma.	oběma.

W obecném mluwenj Gen. Lok. *dwauch*, *obauch*, Dat. *dwaum*, *obaum*, Soc. *dwauma*, *obauma*.

Dwé, *obé*, *tré* řjdj se dle *B.* Genit. *dwého*, *obého*, *tréhо*, Dat. *dwému*, *obému*, *trému* a t. d.

Tři a *čtyři* se řjdj dle 3ho sklon. gmen: *tři*, *čtyři* gest wšeho trogjho pohlawj; *čtyry* ale gen ženského a střednjho.

N.A.	tři,	čtyři	(čtyry).
Gen.	třj,	čtyř	(čtyr).
Dat.	třem,	čtyřem	(čtyrem).
Lok.	třech,	čtyřech	(čtyrech).
Soc.	třemi,	čtyřmi	(čtyrmi).

Muž. Nom. (dle některých též střednj) protahuge často samohlásku *třj*, *čtyřj*: *čtyřj tisjcowé*, gindy *čtyři* (*čtyry*) *tisjce*.

Genit. také giž *třech* mjsto *třj*.

Soc. též *třjmi*; *třmi* gest zastaralé; *třema*, *čtyrma* gest w obecném mluwenj.

Pět, *šest*, *sedm*, *osm* a t. d. až *dewadesát dewět*, dělagj Akkusativ gako Nominativ; we wšech ostatnjch pádech přiwěšuge se *i*, při čemž w *dewět*, *deset e* před *t* w *j* přecházj. Ode *dwadcet*, *třidcet* a t. d. řjká se *dwadcjti* i *dwadceti*, *třidcjti* i *třidceti*.

N.A. pět, osm, dewět, deset, dwadcet.
Gen. od pěti, osmi, dewjti, desjti, dwadcjti.
Dat. k pěti, osmi, desjti osobám. *Lok.* w pěti, osmi dnech. *Soc.* před pěti, osmi lety. *Tak také* dwanáct: od dwanácti let, ke dwanácti letům, we dwanácti letech, před dwanácti lety.

Složená čjsla *gedenmecjtma* a t. d. zůstáwagj bez proměny: *čtyřmecjtma starců padlo*, *pětmecjtma mužům* a t. d. W přjslowkách *pětkrát*, *šestkrát*, *sedmkrát* a t. d. skloňuge se prwnj čjslo: *do sedmikrát*, *do dewadesátikrát*.

Rodowá čjsla *čtwer*, *pater*, *čtwera*, *patera*, *čtwero*, *patero* a t. d. magj w ženském Akkusatiwu *čtweru*. W množném Nom. a Akk. *čtwery šaty*, *patery knihy Mogžjšowy*, *dewatery kony*. W Soc. *čtwermi*. W střednjm pohlawj zastupugj rodowá často základnj čjsla. Nom. *o*: *desatero raucho*. Gen. *a*: *dwanáctera pokolenj*. Dat. *u*: *dewateru pokolenj*. W Sociatiwu zůstáwagj bez proměny: *s patero pacholaty* mjsto *s pěti pacholaty*.

Od *trůg*, *troge*, *troge* gest žen. Akk. *trogi*.

Půl a *čtwrt* zůstáwagj gakožto pauhá určowacj slowce bez proměny, wšak gimi určená slowa se sklánějj: *půl lokte*, *půl druhého lokte*, *za půl léta*, *za*

půl zlatého, *k půl třetjmu*, *po půl tolaru*, *po půl létě*, *před půl letem*, *před čtwrt letem*, *s půl čtwrtau kopau wagec*. Máli ale *půl* čjslem určena býti, užjwá se mjsto nj *půlka*, též *půle*, *polowice*, a tyto gakož i *čtwrt* neb *čtwrtka* se skloňugj: *dwě půlky*, *tři čtwrti*, *z půl čtwrti* neb *čtwrtky* a t. d.

S předložkami se *půl* druhdy skloňowala, pročež přjslowky *odpolu* (Gen.), *napoly*, též *weypůly* (množ.) a *polau* (Instr.) w složenj.

Čtwrtý, *pátý* a t. d. (wiz §. 26.) magj po *půl* w Genitivu mjsto *ého* gen *a*: *půl čtwrta*, *za půl čtwrta groše*, *do půl páta sta*, w Dat. a Lok. *u*: *po půl šestu tolaru*, *po půl čtwrtu dni*. Mužský a střednj Sociativ twořj se gako Genitiv: *s půl páta* (*zlatým*), *půl šesta* (*grošem*). Ženský má *au*: *s půl pátau (librau)*.

Mnoho, *kolik*, *tolik*, *několik* (druhdy *koliko*, *toliko*, *několiko*) přigjmá w Gen. Dat. Lok. Soc. gen *a*: *od mnoha let*, *do několika domů*, *po mnoha letech*, *w kolika dnech*, *po několikas málo dnech*, *w tolika tisjcjch letech*, *s několika tisjci lidu*, *kolika dušemi*, *tolika péčemi*. Předce wšak řjká geště sprostý člowěk: *po koliku kopách*, a Hagek pjše: *po několiku měsjcjch* (wšak také *od několiku let*). Weleslawjna ale (50 let pozděgi) *po několika měsjcjch*, Hagek w množném *s několiky sty koňmi*, mjsto *s několika*.

Sto a *tisje* gsau dle formy skutečná statná gména; pročež se *sto* dle 8ho skloněnj sklánj.

Nom.	sto let.	*Akk.*	za sto let.
Gen.	do sta let.		
Dat.	ke stu letům.		
Lok.	we stu letech, po stu letech.		

W Soc. pro sebe *stem*, *gednjm stem*; ale před ginými gmeny zůstáwá *sto* gakožto u čowacj čjslo bez proměny: *s ginými sto pannami*, *před sto léty*, neb také podlé obdoby (analogie) *mnoho*, *kolik* a t. d. *mezi*

sta kusy (Komenský), *před sta lety*, což se s množným *před sty lety* mjchati nesmj, protože to gest tolik gako *před několika sty lety*. W stažení *sto-tisjc* zůstáwá *sto* bez proměny: *w druhém sto-tisjci*.

Dwogný počet *stě* gest gen geště w Nom. a Akk. w užjwánj: *dwě stě*, *za dwě stě zlatých*. W *dwau set*, *ke dwěma stům*, *we dwau stech*, *se dwěma sty* gsau *set*, *stům*, *stech*, *sty* pády množného počtu s dwogným *dwau*, *dwěma*.

Tisjc se sklořuge dle 2ho skloněnj gmen.

Nom. tisjc tolarů.	*Akk.* za tisjc zlatých.
Gen. z tisjce (gednoho), z tisjce slow.	
Dat. tisjci panům, k tisjci letům.	
Lok. po tisjci letech, w tisjci kopách.	

Po tisjcjch letech řjká se o mnoha tisjcjch letech, pročež také *w tolika tisjcjch letech*. Soc. *tisjcem* neužjwá se před ginými slowy, než přiwěšuge se k *tisjc* gen *i*: *před tisjci lety*; chcemli určitě o mnoha tisjcjch letech mluwiti, postawj se zřegmě *mnoha* neb *několika* k tomu: *před mnoha tisjci lety*, *s několika tisjci lidu*. Soc. *s dwěma tisjcema* má se gen w dwogném užjwati, ginak *tisjci*: *třemi tisjci*, *pěti tisjci*, zwlášť když počjtané následuge: *před šesti tisjci lety*.

126. Od *wšeckan*, *wšecka*, *wšecko* (*wšeckna*, *wšeckno*) gest gen Akk. *wšecken*, *wšecku*, *wšecko* a w množném Nom. *wšickni*, *wšecky*, *wšecka* a Akk. *wšecky*, *wšecky*, *wšecka* w obyčegi. Ostatnj pády gsau od zastaralého *weš*, od čehož se střednj *wše* a ženský Akk. *wši* geště udrželi:

Gedn.	*Nom.*	(weš),	*Ž.* (wše).
	Gen.	wšeho,	wšj.
	Dat.	wšemu,	wšj.
	Lok.	wšem,	wšj.
	Soc.	wšjm,	wšj.

Množ. Nom.	(wši),		(wše).
Gen.	wšech,		—
Dat.	wšem,		—
Lok.	wšech,		—
Soc.	wšemi,		—

Střednj *wše*, Akk. *wše*, množný *wšecka* (*wšeckna*, *wšechna*) mjsto *wše*, skloňuge se w ostatnjch pádech gako mužské *weš*. Od *wšecken*, *wšechna*, *wšechno* gest množný *wšiohni*, *wšechny*, *wšechna*, od čehož Gen. a Lok. *wšechněch*, Dat. *wšechněm*, Soc. *wšechněmi* newelmi zhusta přicházegj. Ženský Akk. *wšicku* a mužský Nom. w množ. *wšicci* (mor. *wšeci*) gest od *wšecek*. Slowácké *wšeckými* Čech zcela neznå. Od *weškeren* (*weškeren*), *weškera*, *weškero*, Akk. *weškeren*, *weškeru*, *weškero*, nalezá se gen u nowěgšjch Genit. a ostatnj pády: *weškerého*, *weškerému*, *weškerém* dle obrazce *B*.

127. Skloňowánj náměstek.

Osobné náměstky *gá*, *my*, *ty*, *wy*, a wracowacj *sebe*, magj zcela wlastnj skloněnj:

Ged. Nom.	gá.	ty.	—
A.G.	mne, mě.	tebe, tě.	sebe se.
D.L.	mně, mi.	tobě, ti.	sobě, si.
Soc.	mnau.	tebau.	sebau.
Množ. Nom.	my.	wy.	
A.G.L.	nás.	wás.	
Dat.	nám.	wám.	
Soc.	námi.	wámi.	

Genitiv w gednotném zastupuge tedy také Akkusatiw. Anò i w množném gsau stařj Akkusatiwi *ny*, *wy* dáwno od Genitiwů *nás*, *wás* wypuzeni. Mjsto *nám*, *wám* nacházj se w starých rukopisjch dosti často *nem*, *wem*. W gednotném gest Lokal, gako wětšjm djlem při statných gmenech, Datiwu; w množném pak, gako u přj-

dawných, Genitivu rowen. *Sebe* a t. d. wztahuge se též na množný počet, pročež gest zde *sobě* Dativ a také Lokal: *my o sobě*, *wy o sobě*, *oni o sobě nic newěděli*.

W dwogném bywalo:

N. A. na, *ž. s.* ně,	*G. L.* naju,	*D. S.* náma.
wa, — wě,	waju,	wáma.

Pády (s přjrostky *n*, *b*,) *mne*, *mně*, *tebe*, *tobě*, *sebe*, *sobě* gsau s důrazem, a kladau se 1) na počátku průpowědi, 2) po předložce, 3) po slowese neb giných slowech gen tehdáž, když ge důrazem powýšiti chceme. W giných přjpadnostech kladau se krátké *mě*, *tě*, *se*, *mi*, *ti*, *si*, ač se mjsto *si* u dobrých spisowatelů skoro wždy *sobě* nacházj. Welmi zřjdka se nalezá *na tě*, *mimo se*, *na se*, *w se*, mjsto *na tebe*, *mimo sebe*, *na sebe*, *w sebe*.

128. Tak gako *mne* a t. d. ne od *gá*, nébrž od ztraceného Nominativu tworeno gest, tak také nenj *geho* od *on*, nébrž od *i* s přjrostkem *en*: *gen* žen. *ge* střed. *ge*, gehožto mjsto nynj *on* zastupuge. *On*, a potažné *genž* skloňugj se stegným způsobem.

Ged. Nom.	on,	genž,	*Ž.* ona,	(gež).
Akk.	geg,	gegž,	gi,	giž.
Gen.	geho,	gehož,	gj,	gjž.
Dat.	gemu,	gemuž,	gj,	gjž.
Lok.	o něm,	o němž,	o nj,	o njž.
Soc.	gjm,	gjmž,	gj,	gjž.
Mn. Nom.	oni,	(giž),	ony,	(gež).
Akk.	ge,	gež,	ge,	gež.
Gen.	gich,	gichž,	—	—
Dat.	gim,	gimž,	—	—
Lok.	o nich,	o nichž,	—	—
Soc.	gimi,	gimiž,	—	—

Střednj *ono* má w gedn. Akk. *ge*, w množ. *ona*; Gen. ale *geho* a t. d. gako muž. *on*.

Po předložce přecházj *g* w *n*, pročež mjsto *geho*, *gemu* a t d. po wšech předložkách wždy *něho*, *němu* a t. d. státi musj:

Ged. Akk.	za něg,	za ni,	za ně.
Gen.	z něho,	z nj,	z něho.
Dat.	k němu,	k nj,	k němu.
Lok.	při něm,	při nj,	při něm.
Soc.	s njm,	s nj,	s njm.
Mn. Akk.	pro ně,	za ně,	skrze ně.
Gen.	od nich,	z nich,	u nich.
Dat.	proti nim,	k nim.	
Lok.	w nich,	při nich,	o nich.
Soc.	s nimi,	za nimi,	před nimi.

Od *geho*, *gemu* gsau *ho*, *mu* dowolená skracowánj, kteráž wšak gen po giných částkách řeči w průpowědi státi mohau, nekladeli se w ně důraznosti: *widěl sem ho*, *dal sem mu to*.

Akk. *geg* užjwá se negen při bezžiwotných, ale i při žiwotných. Zastupuge wšak často při žiwých Genitiv (*geho*) tento Akkusativ *geg*, ano i po předložkách: *za něho*, *pro něho* mjsto *za něg*, *pro něg*. W sprostém mluwenj řjká se též *geho*, *ho* mjsto střednjho *ge* pro obogetnost, neboť *ge* gest též Akkusativ w množném.

Akkusativ *něg* skráceli stařj často po předložkách *o*, *na*, *za*, *pro*, ano i po *w*, *s*, *nad*, *pod*, *před*, *přes*, *skrze*: *oň*, *naň*, *zaň*, *proň*, *weň*, *seň*, *nadeň*, *podeň*, *předeň*, *přeseň*, *skrzeň*, mjsto *o něg*, *na něg*, *za něg*, *pro něg*, *w něg*, *s něg*, *nad něg*, *pod něg*, *před něg*, *přes něg*, *skrze něg*. Lomnickowské *proňho*, *zaňho* gest k newystánj.

W Instrumentalu se řjká *njm*, *nj*, *nimi* bez předložky mjsto *gjm*, *gj*, *gimi* dosti často.

Gich, *gim*, *gimi*, pročež také *od nich*, *k nim*, *s nimi* protahugj mnozj, zwlášť nowěgšj: *gjm*, *gjch*, *gjmi* od *njch*, , *k njm*, *s njmi*.

Genž, *genžto*, *gežto* (*gešto*) užjwá se w Nom. gak gednotném tak množném bez rozdjlu pohlawj. Stařj ale mjwali w muž. Nom. ged. *genž*, *genžto*, w množném ale *giž*, *gižto*; w ženském a střednjm pohlawj býwalo w gednotném i množném *gež*, *gežto*.

129. Ukazowacj *ten*, *ta*, *to*, sklonňge se gako *geden*, *gedna*, *gedno*.

Ged. Nom.	ten,	tento,	*Ž.*	ta,	tato.
Akk.	ten,	tento,		tu,	tuto.
Gen.	toho,	tohoto,		tě,	této.
Dat.	tomu,	tomuto,		té,	této.
Lok.	tom,	tomto,		té,	této.
Soc.	tjm,	tjmto,		tau,	tauto.
Mn. Nom.	ti,	tito,		ty,	tyto.
Akk.	ty,	tyto,		ty,	tyto.
Gen.	těch, *Dat.* těm, *Soc.* těmi.				

Střednj *to* má w Akk. *to*, w množném Nóm. a Akk. *ta*. Práwě tak *onen*, *ona*, *ono*, a *onenno*, *onano*, *onono*, Gen. *onoho*, *onohono*, Dat. *onomu*, *onomuno* a t. d.

Týž, *táž*, *též* sklánj se zcela gako *prawý* (B): *téhož*, *témuž*, *těž*. Tak také *který* a *kterýž*, *kterého*, *kterému*, *kteréhož* a t. d.

130. *Sám*, *sama*, *samo*, sklonňge se w Nom. a Akk. gako *tetin*. Mužský Akkusativ *sám* dosazuge se Genitivem *samého*, žen. *samu*, střed. *samo*; množ. Nom. *sami*, *samy*, *sama*, Akk. *samy*, *samy*, *sama*. Ostatnj pády má s přjdawným gmenem *samý*, *samá*, *samé*, kteréž se s náměstkau *sám*, *sama*, *samo*, mjchati nesmj, ctegný. *Djtě samo geště nechodj*; *co sme pili*, *bylo samé wjno*. *Pro samu gegj krásu gi milowal*; *samau wodu pige*.

131. *Náš*, *naše*, *naše*, a *wáš*, *waše*, *waše*, magj w Akk. *náš*, *naši*, *naše*, *wáš*, *waši*, *waše*, w množ. Nom. *naši*, *naše*, *naše*. Akk. *naše* we wšem pohlawj. W giných pádech se řjdj dle *geho*: *našeho*, *našemu*, *našem*, *našjm*, množ. *našich*, *našim*, *našimi*. Stařj protahowali *náše*, *náši*, *wáše*, *wáši*.

Od *můg*, *twůg*, *swůg* skracuge se ženské *moge*, *twoge*, *swoge* w *má*, *twá*, *swá*, a střednj *moge*, *twoge*, *swoge* w *mé*, *twé*, *swé*.

Mužské.

Ged.	*N.A.*	můg,	twůg,	swůg.
	Gen.	mého,	twého,	swého.
	Dat.	mému,	twému,	swému.
	Lok.	mém,	twém,	swém.
	Soc.	mým,	twým,	swým.
Mn.	*Nom.*	mogi,	twogi,	swogi.
	Akk.	mé,	twé,	swé.

Ženské.

Ged.	*Nom.*	má,	twá,	swá.
	Akk.	mau,	twau,	swau.
	G.D.L.	mé,	twé,	swé.
	Soc.	mau,	twau,	swau.
Mn.	*N.A.*	mé,	twé,	swé.

Střednj.

Ged.	*N.A.*	mé,	twé,	swé.
	Gen.	mého,	twého,	swého *a t. d.*
Mn.	*N.A.*	má,	twá,	swá.

Gen. Lok. pro wše pohlawj: *mých*, Dat. *mým*, Soc. *mými*, tedy zcela dle B. Stařj skláněwali též *mogeho*, *mogemu* a t. d.

132. *Gegj* (ejus) se wztahuge na ženskau osobu n. p. *gegj syn*, *gegj dcera*, *gegj djtě*, a skloňuge se ga-

kož i *čj*, zcela podlé C. protože gsau skutečná přjdawná gména gednoho wýchodu.

Gedn.	*Nom.*	čj syn?	gegj syn.
	Akk.	čj klobauk?	gegj klobauk.
	Gen.	čjho syna?	gegjho syna.
	Dat.	čjmu synu?	gegjmu synu.
	Lok.	o čjm synu?	o gegjm synu.
	Soc.	s čjm synem?	s gegjm synem.
Množ.	*Nom.*	čj synowé?	gegj synowé.
	Akk.	čj syny?	gegj syny.
	Gen.	čjch synů?	gegjch synů.
	Dat.	čjm synům?	gegjm synům.
	Lok.	o čjch synech?	s gegjch synech.
	Soc.	o čjmi syny?	s gegjmi syny.

W ženském pohlawj:

Gedn.	*Nom.*	čj matka?	gegj matka.
	Akk.	čj matku?	gegj matku.
	Gen.	od čj matky?	od gegj matky.
	Dat.	k čj matce?	k gegj matce.
	Lok.	o čj matce?	o gegj matce.
	Soc.	s čj matkau?	s gegj matkau.
Množ.	*N.A.*	čj dcery?	gegj dcery.
	Gen.	čjch dcer?	gegich dcer *a t. d.*

133. *Ký*, *kdo*, *co* se takto sklonugj:

Nom.	ký,	kdo,	co, (če).
Akk.	—	—	co, (če).
Gen.	kýho,	koho,	čeho.
Dat.	kýmu,	komu,	čemu.
Lok.	o kým,	o kom,	o čem.
Inst.	kým,	kým,	čjm.

Ký gest též množného počtu schopno: *ký*, *kých* (*čertů*), *kým*, *o kých*, *kými* (*čerty*) dle B. *Někdo*, *nikdo*, *kdožkoli* řjdj se dle *kdo*: *někoho*, *nikoho*, *kohož-*

koli, *komužkoli*; *něco* ale a *nic* dle *co*: *něčeho*, *ničeho* a t. d. Prodlauženjm *nikomémuž*, *ničehéhož* znamenáwali stařj wětšj důraz. Nominativ *če* gest zastaralý. Akkusatiw *če* se skracuge po některých předložkách w *č*: *oč*, *weč*, *nač*, *zač*, *seč*, *proč* mjsto *o če*, *we če*, *na če*, *za če*, *se če*, *pro če*. *Wniweč* mjsto *w nic*, gest předložka *w*, dwakrát. Přiwěšjli se k *če* potažné *ž*, nesmj se *e* wypauštěti: *očež*, *načež*, *začež*, *pročež*.

ČASOWANJ SLOWES.

134. Označenj osob w přjtomném čase.

Osoby časů označugj se připogenými zwuky, kteřjž nic giného negsau, než zastaralé neb skrácené náměstky.

Wýchody:

1. *-m*, 2. *-si*, 3. *-t*; mn. 1. *-me*, 2. *-te*, 3. *-au*, má samostatné sloweso, gehož přjtomný čas od kořene *ges* tworen gest:

gsem	*mjsto*	ges-m,	gsme	*mjsto*	ges-me.
gsi	—	ges-si,	gste	—	ges-te.
gest	z	ges-t,	gsau	—	ges-au.

W dwogném býwalo:

1. *m.* gswa, *ž. s.* gswě *mjsto* ges-wa, ges-wě.
2. — gsta, — gstě — ges-ta, ges-tě.

Wýchody:

1. *-ch*, 2. *-s*, mn. 1. *chom* (*-chme*, *-sme*), 2. *-ste*, má giž gen spogowacj částečka *by*: *bych*, *bys* (st. *by*), *bychom* (*bychme*, *bysme*, st. též *bychomy*), *byste* (st. *byšte*); *by* znamená nynj 3tj osobu gednotného i množného počtu. Stařj mjwali w množném 3tj osobu *bychu* (sl. též *byša*). W dwogném druhdy: *bychwa* (*bychowa*), *bychwě* (*bychowě*), *bysta*, *bystě*. Wiz §. 46. Zcela zastaralý gest prwnj minulý čas: *běch*, *bě*, *bě* (opětawě *běše*, *bjše*, *běgeše*), *běchom*, *běste*, *běchu* (sl.

též *běša*). Dwogný: *běchwa* (*běchowa*), *běchwě* (*běchowě*), *běsta*, *běstě*.

Tak se též znamenáwaly osoby na prostém minulém čase giných slowes: 1. *pich*, 2. *pi*, 3. *pi*, mn. 1. *pichom*, 2. *piste*, 3. *pichu* (sl. *piša*); *stach*, *sta*, *sta* (opětawě *staše*), *stachom*, *staste*, *stachu*; *běžech*, *běže*, *běže* (op. *běžeše*), *běžechom* (též *běžechomy*) *běžeste*, *běžechu*. Dwogný: *pichwa* (*pichowa*), *pichwě* (*pichowě*), *pista*, *pistě* a t. d. wiz §. 45.

Obyčegná označowánj wšem ostatnjm slowesům gsau:

	(a)	(b)	(c)
Gedn.	-u, i.	-jm.	-ám.
	-eš.	-jš.	-áš.
	-e.	-j.	-á.
Množ.	-eme.	-jme.	-áme.
	-ete.	-jte.	-áte.
	-au.	-j, egj.	-agj.

W našem gazyku se *t* 3tj osoby w gedn. i množ. dáwno ztratilo. W ruském ge geště posawád magj.

(a) *G.*	budu,	mnu,	mažu,	tru,	lhu,	teku.
	budeš,	mneš,	mažeš,	třeš,	lžeš,	tečeš.
	bude,	mne,	maže,	tře,	lže,	teče.
Mn.	budeme,	mneme,	mažeme,	třeme,	lžeme,	tečeme.
	budete,	mnete,	mažete,	třete,	lžete,	tečete.
	budau,	mnau,	mažj,	trau,	lhau,	tekau.

Dwogný býwal: *budewa*, *budewě*, *budeta*, *budetě*; *mnewa*, *mnewě*, *mneta*, *mnetě*; *mažewa*, *třewa*, *lžewa*, *tečewa* a t. d. Od *budu* byl také prostý minulý *budech*, *buděše*.

Po otewřené půwodnj syllabě, gako po *bi*, *my* a t. d. může se *u* toliko pomocj *g* zawěsiti: *bigu*, *mygu*, gemněgi *bigi*, *mygi*. Tak také *pjši*, *skáči*, misto *pjšu*, *skáču*.

(b) *G.*	widjm,	záljm,	wyhánjm,	honjm.
	widjš,	wáljš,	wyhánjš,	honjš.
	widj,	wálj,	wyhánj,	honj.
Mn.	widjme,	wáljme,	wyhánjme,	honjme.
	widjte,	wáljte,	wyhánjte,	honjte.
	widj,	wálegj,	wyháněgj,	honj.

(c) *G.*	znám,	kopám,	kám se.
	znáš,	kopáš,	káš se.
	zná,	kopá,	ká se.
Mn.	známe,	kopáme,	káme se.
	znáte,	kopáte,	káte se.
	znagj,	kopagj,	kagj se.

Wýchod *ám* pošel z *agi* (*agu*), pročež geště *zragi* neb *zrám*, *hragi* neb *hrám*, *kagi se* neb *kám se*. Mimo to gsau gestě *lagi* a *tagi* w obyčegi. Wšecka ostatnj slowesa, gežto před *ti* w neurčitém *a* magj, giž několiko wěků na *agi* newycházegj, nébrž na *ám*.

Dwogný býwal: *widěwa*, *wálewa*, *wyháněwa*, *honiwa*, *znágewa*, *kopagewa* a t. d.

135. Způsob rozkazowacj.

Celé skloněnj rozkazowacjho způsobu gest poznačenj 2hé osoby w gednotném a 1nj a 2hé osoby w množném, při čemž k pozorowánj gest, že 2há osoba w obau počtech také za třetj platj.

Gedn.	1. -i,	*Množ.*	-ěme, ěte.
	2. -g,		-gme, gte.
	3. --,		-me, te.
	4. -ey,		-eyme, eyte.
	5. -ěg,		-ěgme, ěgte.

1) W prwnj připadnosti býwá *i* mjsto *u*, *i* a *jm*:

hnu:	hni,	hněme,	hněte.
žnu:	žni,	žněme,	žněte.
gdu:	gdi,	gděme,	gděte.

gmu:	gmi,	gměme,	gměte.
pošli:	pošli,	pošleme,	pošlete.
meli:	mli,	mleme,	mlete.
bdjm:	bdi,	bděme,	bděte.
spjm:	spi,	spěme,	spěte.
ctjm:	cti,	ctěme,	ctěte.
mstjm:	msti,	mstěme,	mstěte.

2) W druhé přjpadnosti přicházj *g* (mjsto *i*) na mjsto *gi*:

lagi:	lag,	lagme,	lagte.
přegi:	přeg,	přegme,	přegte.
břegi:	břeg,	břegme,	břegte.
wěgi:	wěg,	wěgme,	wěgte.
měgi:	měg,	měgme,	měgte.

Poněwadž pak *g* po *i* neb *y* tak slyšitedlne nenj, wykli psáti mjsto *ig* gen *j*, a mjsto *yg* pak *ý*:

pigi:	pj,	pjme,	pjte.
šigi:	šj,	šjme,	šjte.
bigi:	bj,	bjme,	bjte.
rygi:	rý,	rýme,	rýte.
mygi:	mý,	mýme,	mýte.
krygi:	krý,	krýme,	krýte.

W obecném mluwenj wyslowuge se mjsto *ý* raději *ey*: *rey*, *reyte*, *mey*, *meyte*, *krey*, *kreyte*. Od *ligi* gest *lj*, *ljte*; od formy *legi*: *leg*, *legte*.

W třetj přjpadnosti se *i*, kteréžby na mjsto *u*, *i* neb *jm* přigjti mělo, pohlcuge:

budu:	buď,	buďme,	buďte.
wezu:	wez,	wezme,	wezte.
ženu:	žeň,	žeňme,	žeňte.
maži:	maž,	mažme,	mažte.
steli:	stel,	stelme,	stelte.
honjm:	hoň,	hoňme,	hoňte.
sedjm:	seď,	seďme,	seďte.
chytjm:	chyť,	chyťme,	chyťte.

mlčjm:	mlč,	mlčme,	mlčte.
držjm:	drž,	držme,	držte.

Tak také *mełu*: *mel*, *melme*, *melte*, a podle giné obdoby (analogie): *mli*, *mleme*, *mlete*, neb *mlj*. Wjz o skrácených rozkazowacjch způsobu wjz swrchu §. 52.

4) W čtwrté připadnosti přechází *ey* (st. *ay*) na místo *ám*:

dám:	dey,	deyme,	deyte.
znám:	zney,	zneyme,	zneyte.
kopám:	kopey,	kopeyme,	kopeyte.
wolám:	woley,	woleyme,	woleyte.

Ač někteřj též zde giž raděgi *eg* mjsto *ey* pjšj: *deg*, *zneg*, *kopeg*, *woleg*.

5) W paté připadnosti klade se *ěg* na místo *jm*, při začjnawých a opětowacjch slowesech:

klanjm se:	klaněg se,	klaněgme se,	klaněgte se.
howjm:	howěg,	howěgme,	howěgte.
željm:	želeg,	želegme,	želegte.
krágjm:	krágeg,	krágegme,	krágegte.
klizjm:	klizeg,	klizegme,	klizegte.
máčjm:	máčeg,	máčegme,	máčegte.

Zde se mjsto *eg* nemá psáti *ey*.

Staré dwagný: *hněwa*, *hněta*, *lagwa*, *budiwa*, *dagwa*, *klaněgwa se*.

136. Poznačowánj pohlawj.

Pohlawj se gak na činných přjčestjch (*-l*, *-ul*, *-el*, *-il*, *-al*) tak na trpných (*-t*, *-en*, *-án*) w gednotném i množném práwě tak poznačuge, gako na náměstce *on*, *ona*, *ono*, mn. *oni*, *ony*, *ona*.

l:	metl,	metla,	metlo,	*Mn.* metli,	metly,	metla.
ul:	mnuł,	mnula,	mnulo,	mnuli,	mnuly,	mnula.
el:	seděl,	seděla,	sedělo,	seděli,	seděly,	seděla.

il: chodil, chodila, chodilo, chodili, chodily, chodila.
al: znal, znala, znalo, znali, znaly, znala.
t: dobyt, dobyta, dobyto, dobyti, dobyty, dobyta.
en: meten, metena, meteno, meteni, meteny, metena.
án: kopán, kopána, kopáno, kopáni, kopány, kopána.

Poněwadž pak se minulj časowé od přjčestj twořj, patrno gest, proč w minulých časech (oznamowacjho a spogowacjho) pohlawj se rozeznáwá: *ptal sem se*, *ptala sem se* a t. d.

W starém dwogném býwalo pro mužské *a*, pro žen. i střed. *ě* (*e*): *metla swa*, *metle swě*, *honěna sta*, *honěně stě*, *bita swa byla*, *bitě swě byle*.

W přjčestném způsobě, gegž přestupowacj (transgressiv neb gerundiv) gmenugem, znamená se ženské pohlawj geň slabě krátkým *i*: *gsuci*, *buduci*, *prawjci*, *proseci*, *milugici*, a též toto *i* se často pohlcuge, protože se samohláska před *c* ráda protahuge; prožež *gsauc*, *řkauc*, *budauc*, *prawjc*, *prosjc*, *milugjc*.

W minulém přestupowacjm nesmj se *i* w *ši* nikdy wynechati, platj wšak také za střednj pohlawj: *byvši*, *řekši*, *prawiwši*, *prosiwši*, *milowawši*.

W množném *e* gest w přjtomném i w minulém we wšech třech pohlawjch stegné, a též i ono, a po *c*, řjdčegi wšak než ženské *i*, pohlcuge: *gsauce*, *řkauce*, *budauce*, *prawjce*, neb *gsauc*, *řkauc*, *budauc*, *prawjc*; nikdy wšak po *š*: *byvše*, *řekše*, *prawiwše*.

137. Znakowé časowánj.

I. -u, -ti, -l: po hrubých spoluzwučkách.
II. -gi, -ti, -l: po samohlásce půwodnj syllaby.
III. -u -auti, -ul: po n.
IV. -jm, -ěti, -ěl (eti, el).
V. -jm, -iti, -il.
VI. -ám, -ati, -al: Rozk. ey, Přestup. age.
VII. jm, ěti, ěl: — ěg, — ěge.

138. Prwnj třj časowánj.

	I.	II.	III.

Oznamowacj přjtomný.

G. 1.	wezu,	pigi,	hnu.
2.	wezeš,	pigeš,	hneš.
3.	weze,	pige,	hne.
Mn. 1.	wezeme,	pigeme,	hneme.
2.	wezete,	pigete,	hnete.
3.	wezau,	pigj,	hnau.

Rozkazowacj.

G. 2.	wez,	pj,	hni.
Mn. 1.	wezme,	pjme,	hněme.
2.	wezte,	pjte,	hněte.

Přestupowacj přjtomný.

G. m.	weza,	pige,	hna.
ž.	wezauc,	pigjc,	hnauc.
Mn.	wezauce,	pigjce,	hnauce.

Neurčitý.

wézti,	pjti,	hnauti.

Minulý čin. přjčestj.

G. m.	wezl,	pil,	hnul.
ž.	wezla,	pila,	hnula.
s.	wezlo,	pilo,	hnulo.
Mn. m.	wezli,	pili,	hnuli.
ž.	wezly,	pily,	hnuly.
s.	wezla,	pila,	hnula.

Minulý trp. přjčestj.

G. m.	wezen,	pit,	hnut.
ž.	wezena,	pita,	hnuta.
s.	wezeno,	pito,	hnuto.

Mn. m.	wezeni,	pjti,	hnuti,
ž.	wezeny,	pity,	hnuty.
s.	wezena,	pita,	hnuta.

Přestupowacj minulý.

G. m.	wez,	piw,	hnuw.
ž.	wezši	piwši,	hnuwši.
Mn.	wezše,	piwše,	hnuwše.

Budaucj *powezu*, *wypigi*, *pohnu*, skláněgj se gako w přjtomném, trwalegšj wšak budaucj čas od *pjti* twořj se s pomocným slowesem *budu*, kteréž se zrowna gako *wezu* skloňuge:

G. 1. budu pjti,		*Mn.*	1. budeme pjti.
2. budeš pjti,			2. budete pjti.
3. bude pjti,			3. budau pjti.

K 1mu (*wezu*) náležegj také takowá na *u*, gežto *-l* w přjčestj, a *ti* w neurčitém zrowna na předcházegjcj spoluzwučku (*w*, *r*,) nezawěšugj, nébrž před *l* a *ti* wkládagj *a* neb *ě*, gako *žwu*; *žwal*, *žwáti*; *žeru*: *žral*, *žráti*: *mru*: *mřel*, *mřjti*; *dru*: *dřel*, *dřjti*. Z ohledu těchto časů sahá *el* w 4té, *al* w 6té skloněnj. Tak také náležegj *tepu*, *sypu* k 1mu, gich pak neurčitý s ostatnjmi obdobnými časy k 6mu.

K 2mu (*pigi*) náležegj též wšecka slowesa na *i* (mjsto *u*) ač se gich druhá polowička též k 4mu a 6mu bljžj, gako *meli*, *mlel*, *mleti* (*mljti*), pročež trpné přjčestj *mlet* dle 2ho, *mlen* dle 4ho skloněnj; *chci*, *chceš*, *chce* dle 2ho, *chtěl*, *chtjti*, Rozk. *chteg* dle 7ho. Od *klegi*, *klel*, *kléti* (*kljti*) gest trpné přjčestj *klen* dle 4ho. Tak se *pošli*, *steli*, *koli*, *maži*, *mělugi*, z polowice dle 2ho skláněgj, ač neurčitý s ostatnjmi časy k 6mu náležj.

II.	*Přjt.*	maži,	VI.	*Neurč.*	mazati.
	Rozk.	maž,		*Čin. Přjč.*	mazal.
		mažte,		*Trp. Přjč.*	mazán.
	Přest.	mažje,		*Přestp. min.*	mazaw.

Práwě tak *ljži*, *ljzati*, *češi*, *česati*; *meči*, *metati*. *Milugi* dle 2ho, *milugi*, *milug*, *milugjcj*, dle 6ho *milowal*, *milowán*, *milowaw*.

K 3mu náležj také *dmu*, *dmul*, *dmauti*. *Gmu* ale a *ždmu*, dále *pnu*, *tnu*, *žnu*, *začnu*, (*načnu*, *počnu*) a krátký budaucj *stanu* gen z 1nj polowice, neboť w 2hé polowici, t. g. w neurčitém a w přjčestjch do 2ho sklo-něnj přecházegj.

gmu:	gal,	gat,	gaw,	gjti.
ždmu:	žďal,	žďat,	žďaw,	ždjti.
pnu:	pal,	pat,	paw,	pjti.
tnu:	ťal,	ťat,	ťaw,	tjti.
žnu:	žal,	žat,	žaw,	žjti.
začnu:	začal,	začat,	začaw,	začjti.
stanu:	stal,	- -	staw,	státi.

Od *wezmu*: *wzal*, *wzat*, *wzaw*, *wzjti*. W obecném mluwenj wšak také předce *nagmul*, *nagmut*, *nagmauti* mjsto *nagal nagat*, *nagjti* od *nagmu*; *ženu*, Rozk. *žeň*, náležj k 1mu, neurčitý *hnáti* a přjčestj *hnal*, *hnán*, k 6mu.

Takowá slowesa na *nu*, která *nu* po záwřené syllabě, gako *padnu*, *sednu*, *táhnu*, neb po dwau spoluzwučkách beze samohlásky, gako *schnu*, *tknu*, *dotknu*, přiwěšugj, odwrhugj ráda w činném přjčestj *nu*, a na ten způsob přecházegj, aspoň z ohledu tohoto času, w 1nj skloněnj: *padl*, *sedl*, *táhl*, *zapřáhl*, *schl*. Wiz wýše 2hau formu §. 30. (2).

139. Časowánj čtwrté, sedmé a páté.

Přjtomný.

		IV.	VII.	V.
S.	1.	hledjm,	shánjm,	honjm.
	2.	hledjš,	shánjš,	honjš.
	3.	hledj,	shánj,	honj.

Mn. 1.	hledjme,	shánjme,	honjme.
2.	hledjte,	shánjte,	honjte.
3.	hledj,	sháněgj,	honj.

Rozkazowacj.

G. 2.	hleď,	sháněg,	hoň.
Mn. 1.	hleďme,	sháněgme,	hoňme.
2.	hleďte,	sháněgte,	hoňte.

Přestupowacj.

G. *m.*	hledě,	sháněge,	honě.
ž.	hledjc,	sháněgjc,	honjc.
Mn.	hledjce,	sháněgjce,	honjce.

Neurčitý.

hleděti,	sháněti,	honiti.

Minulý čin. přjčestj.

G. *m.*	hleděl,	sháněl,	honil,
ž.	hleděla,	sháněla,	honila.
s.	hledělo,	shánělo,	honilo.
Mn. *m.*	hleděli,	sháněli,	honili.
ž.	hleděly,	sháněly,	honily.
s.	hleděla,	sháněla,	honila.

Minulý trp. přjčestj.

G. *m.*	hleděn,	sháněn,	honěn.
ž.	hleděna,	sháněna,	honěna.
s.	hleděno,	sháněno,	honěno.
Mn. *m.*	hleděni,	sháněni,	honěni.
ž.	hleděny,	sháněny,	honěny.
s.	hleděna,	sháněna,	honěna.

Přestupowacj minulý.

G. *m.*	hleděw,	sháněw,	honiw.
ž.	hleděwši,	sháněwši,	honiwši.
Mn.	hleděwše,	sháněwše,	honiwše.

3. Krátčj budaucj časowé s předložkau (*pohledjm, dohonjm*) řjdj se dle přjtomného. Při opsaných budaucjch časech skloňuge se toliko pomocné sloweso: *budu hleděti, budeš hleděti, budu shánětí* a t. d.

K 4mu náležegj také gednoslabičná na *jm*, ač se samohláska *ě* w dwéslabičném neurč. w *j* protahuge: *bdjm, bděl, bdjti; mnjm, mněl, mnjti. Hřmjm, hřměl, hřmjti* gest gen staženo z *hřeměti*. Začjnawá wšak, gako *mdljm, smjm, znjm*, náležegj k 7mu.

K 7mu náležegj 1) wšecka začjnawá na *ěti*, protože w přjtomném druhdy na *ěgi* wycházela, gako *tučněti, zemdleti, lačněti, zcepeněti* a t. d., pročež 3tj osoba množ. *ěgj: tučněgj*, Rozk. *tučněg*, Přestp. *tučněge*. Tak též *howěti, upěti, škřipěti, siptěti, uměti, rozuměti, smjti, znjti, pnjti*. 2) Wšecka opětawá na *ěti*, protože wlastně k 5té formě náležegj, a gen pro měkau spoluzwučku swé *a* w *e* proměňugj: *sháněti, střjleti, pokaušeti, máčeti, klaněti se* a *sklániti, stawěti* a t. d., pročež w množ. *střjlegj*, Rozk. *střjleg*, Přestp. *střjlege*, místo *střjlati, pokaušati* a t. d. 3) Některá giná slowesa 3tj formy, která wšak opětawá negsau, předce wšak trwalegšj gednání wygewugj, gako *haněti, bydleti, boleti, weleti, želeti, wězeti, mrzeti, museti, sluseti, přjsluseti, přináleželi*. *Záwiděti* má w Rozk. *záwiděg*, w Přestp. gen *záwidjc* dle 4ho, od *nezáwiděti* také Rozk. *nezáwiď, nezáwidiž, přjdržeti se* má *přjdržegjc* i *přjdržjc*, w Rozk. *přjdrž*, gako prosté *držeti*, kteréž se dle 4ho skloňuge, ačkoli w 3tj osobě negen *držj*, ale w obrazném wygádřenj také i *držegj* má: *držegj ho za proroka.*

K 5mu skloněnj náležegj též gednoslabičná na *jm, il*, neohledage se na průtužné *j* w neurčitém: *ctjm, ctjti, ctil, ctěn, ctiw. Křtjm, křtjti, křtil* gest z *křestiti* staženo.

140. Šesté časowánj mimo některé časy z sedmého.

Přjtomný.

	VI.	VII.
G. 1.	wolám,	wáljm *wiz* IV.
2.	woláš,	
3.	wolá,	
Mn. 1.	woláme,	
2.	woláte,	
3.	wolagj.	wálegj.

Rozkazowacj.

G. 2.	woley,	wáleg.
Mn. 1.	woleyme,	wálegme.
2.	woleyte,	wálegte.

Přestupowacj přjtomný.

G. m.	wolage,	wálege.
ž.	wolagic,	wálegic.
Mn.	wolagjce,	wálegjce.

Neurčitý.

wolati, wáleti *wiz* IV.

Činné přjčestj.

G. m.	wolal,	wálel *wiz* IV.
ž.	wolala,	
s.	wolálo,	
Mn. m.	wolali,	
ž.	wolaly,	
s.	wolala,	

Trpné přjčestj.

G. m.	wolán,	wálen *wiz* IV.
ž.	wolána,	
s.	woláno,	
Mn. m.	woláni,	
ž.	wolány,	
s.	wolána.	

Přestupowacj minulý.

G. m.	wolaw,	wálew *wiz* IV.
ž.	wolawši,	
Mn.	wolawše.	

141. Časowánj slowesa *gsem*, s opsanými časy.

Oznamowacj přjtomný.

	1.	2.	3.
G.	gsem	gsi	gest, ge.
Mn.	gsme	gste	gsau.

Minulý I.

G.	byl sem	byl si	byl (gest).
	byla sem	byla si	byla.
	bylo sem	bylo si	bylo.
Mn.	byli sme	byli ste	byli (sau).
	byly sme	byly ste	byly.
	byla sme	byla ste	byla.

Minulý II.

G.	byl sem byl	byl si byl	byl gest byl.
	byla sem byla	byla si byla	byla gest byla.
	bylo sem bylo	bylo si bylo	bylo gest bylo.
Mn.	byli sme byli	byli ste byli	byli sau byli.
	byly sme byly	byly ste byly	byly sau byly.
	byla sme byla	byla ste byla	byla sau byla.

Budaucj.

G.	budu	budeš	bude.
Mn.	budeme	budete	budau.

Gako pomocné slowce: *budu wolati.*

Rozkazowacj.

G.	—	buď	buď.
Mn.	buďme	buďte	buďte.

Žádacj Nedominulý.

G.	byl-bych	byl-bys	bylby.
	byla-bych	byla-bys	bylaby.
	bylo-bych	bylo-bys	byloby.
Mn.	byli-bychom	byli-byste	byli-by.
	byly-bychom	byly-byste	byly-by.
	byla-bychom	byla-byste	byla-by.

Předminulý.

G.	bylbych byl	bylbys byl	bylby byl.
	bylabych byla	bylabys byla	bylaby byla.
	bylobych bylo	bylobys bylo	byloby bylo.
Mn.	bylibychom byli	bylibyste byli	byliby byly.
	bylybychom byly	bylybyste byly	bylyby byly.
	bylabychom byla	bylabyste byla	bylaby byla.

Neurčitý: býti (být, *sprostč* beyt).

Přjčestj.

	Činné.	*Trpné.*
G.	byl, byla, bylo.	(byt, byta, byto.)
Mn.	byli, byly, byla.	(byti, byty, byta.)

Přestupowacj:

		Přjtomný.	*Minulý.*
G.	*m.*	gsa	byw.
	ž.	gsauci	bywši.
Mn.		gsauce	bywše.

Budaucj.
G. m. buda
ž. budaucj
Mn. budaucc.

Gsem a t. d. s částečkau *ne* spogeno: *negsem, negsi, nenj* (mjsto *nege, negest*), *negsme, negste, negsau. Gsem*, také gen *sem, si, sme, ste, sau*, gakožto pauhé pomocné slowce: *byl sem, nebyl sem* a t. d.

Gsi, když po giných částkách řeči stogj, skracuge se w *s*, a připoguge se k nim: *byls, bylos; tys blázen; wjm žes tu byl, bylbys rád. Gseš* mjsto *gsi* gest tuze wšednj.

Gest, někdy také *gesti*, a s důrazným *ť*: *gestiť*, skráceně *ge*. Stogjli *ge* po *ť*, stahuge se obé w *te*: *wstalte* mjsto *wstalť ge, onte* mjsto *onť ge*. S *ž* splejwá *ge* w *že*: *cože* mjsto *což ge, kdeže* mjsto *kdež ge*.

Minulý čas *byl gest*, také gen *byl* w 3tj osobě, a *byli* mjsto *byli sau*.

Rozk. *buď*, s důrazným *ž*: *budiž, buďmež, buďtež*. Budaucj *budu*, w složenj též *bydu*: *zbydu, dobydu, nabydu, odbydu* mjsto lepšjho *zbudu, dobudu, nabudu, odbudu*.

Žádacj *bylbys*, u starých gen *bylby* též w 2hé osobě; *bylibychom*, též *bylibychme, bylibysme*.

Přjč. trp. *byt*, užjwá se gen w složených z *býti*, gežto činný význam magj: *dobyt, odbyt, nabyt*; předce wšak gest slowesné *bytj* w *žiwobytj* od *byt*.

142. Opětawé *býwati, býwám*, a složená *dobýwám, nabýwám*, kterážto gako přecházegjcj též trpného přjčestj schopna gsau, skloňugj se zcela prawidelně dle 6ho.

Přjt. býwám, býwáš, býwá *a t. d.*
Min. I. býwal sem, býwal si *neb* býwals *a t. d.*
Min. II. býwal sem byl, býwal si byl *a t. d.*

Bud. bywati budu, bywati budeš *a t. d.*
Rozk. bywey, byweyme, byweyte.
Žád. Min. I. bywalbych, bywalbys *a t. d.*
Žád. Min. II. bylbych bywal *neb* bywalbych byl.
Neurč. bywati (beywati).
Přjč. čin. bywal, bywala, bywalo *a t. d.*
Přjč. trp. dobywán, nabywán.
Přestp. přjt. bywage, *min.* bywaw.

145. **Časowánj slowesa *ženu* a geho opětawého *honjm*, se wšemi opsanými časy.**

Oznamowacj přjtomný.

G.	ženu	honjm.
	ženeš	honjš.
	žene	honj.
Mn.	ženeme	honjme.
	ženete	honjte.
	ženau	honj.

Minulý I.

G.	hnal, a, o sem	honil, a, o sem.
	hnal, a, o si	honil, a, o si.
	hnal, a, o (gest)	honil, a, o (gest).
Mn.	hnali, y, a sme	honili, y, a sme.
	hnali, y, a ste	honili, y, a ste.
	hnali, y, a (sau)	honili, y, a (sau).

Minulý II.

G.	byl sem hnal, a, o	byl sem honil, a, o.
	byl si hnal, a, o	byl si honil, a, o.
	byl (gest) hnal, a, o	byl (gest) honil, a, o.
Mn.	byli sme hnali, y, a	byli sme honili, y, a.
	byli ste hnali, y, a	byli ste honili, y, a.
	byli (sau) hnali, y, a	byli (sau) honili, y, a.

Budaucý.

	Krátký.	*Trwalegsj.*
G.	poženu	budu honiti.
	poženeš	budeš honiti.
	požene	bude honiti.
Mn.	poženeme	budeme honiti.
	poženete	budete honiti.
	poženau	budau honiti.

Rozkazowacj.

G.	žeň (ženiž)	hoň (honiž).
Mn.	žeňme (žeňmež)	hoňme (hoňmež).
	žeňte (žeňtež)	hoňte (hoňtež).
z.	požeň *a t. d.*	

Žádacj minulý I.

G.	hnal, a, o bych	honil, a, o bych.
	hnal, a, o bys	honil, a, o bys.
	hnal, a, o by	honil, a, o by.
Mn.	hnali, y, a bychom	honili, y, a bychom.
	hnali, y, a byste	honili, y, a byste.
	hnali, y, a by	honili, y, a by.

Žádacj minulý II.

G.	bylbych hnal, a, o	bylbych honil, a, o.
	bylbys hnal, a, o	bylbys honil, a, o.
	bylby hnal, a, o	bylby honil, a, o.
Mn.	bylibychom hnali, y, a	bylibychom honili, y, a.
	bylibyste hnali, y, a	bylibyste honili, y, a.
	byliby hnali, y, a	byliby honili, y, a.

Neurčitý.

hnáti (hnát) — honiti (honit).

Přjčestj činné.

G.	hnal, a, o	honil, a, o.
Mn.	hnali, y, a	honili, y, a.

Přjčestj trpné.

G.	hnán, a, o	honěn, a, o.
Mn.	hnáni, y, a	honěni, y, a.

Přechodnjk cinný; Přjtomný.

G.	žena	honě.
	ženauci (ženauc)	honěci (honjc).
Mn.	ženauce (ženauc)	honjcě (honjc).

Budaucj.

G.	požena *a t. d.*	budu honiti *a t. d.*

Minulý.

G.	hnaw	honiw.
	hnawši	honiwši.
Mn.	hnawše	honiwše.

144. Časowánj slowesa w trpném wýznamu.

a) S náměstkau *se.*

Oznamowacj: Přjtomný.

G. gmenugi se, gmenuges se, gmenuge se.
Mn. gmenugem se, gmenugete se, gmenugj se.
Min. I. gmenowal sem se, gmenowal si se *a t. d.*
Min. II. byl sem se gmenowal, byl si se gmenowal *a t. d.*
Bud. gmenowati se budu, gmenowati se budeš *a t. d.*

Předceby wšak při některých činných slowesech, která s *se* gako wracowacj se užjwagj, často obogetnost wzniknauti mohla. Tak *mygi se*, *myl sem se*, žádné trpné nenj, proto že se sám mýti mohu. Gestli

podmět w průpowědi bezžiwotná wěc, nezpůsobuge trpné s sa žádné obogetnosti: *až se wšecko nádobj umyge, Budeteli se obřezowati*, Gal. 5, 2 a 2, 3. *kterýž se obřezuge* gsau proto méně obogetna, protože se obřjzka obyčegně od giného wykonáwá. W giných přjpadnostech béře se trpné přjčestj: *byl sem myt*, *budu myt*. Wiz swrchu Twoř. trp. §. 50.

b) S trpným přjčestjm.

Wolati: wolán.

Oznamowacj přjtomný (*s* býwám).

G. wolán, a, o, býwám, býwáš, býwá.
Mn. woláni, y, a, býwáme, býwáte, býwagj.

Minulý (*s* gsem) *gako přjtomný*.

G. wolán, a, o gsem, gsi, gest.
Mn. woláni, y, a gsme, gste, gsau.

Minulý (*s* byl sem).

G. wolán, a, o sem byl, si byl, gest byl.
Mn. woláni, y, a sme byli, ste byli, sau byli.

Minulý (*e* byl sem byl).

G. byl sem byl, byl si byl, byl gest byl wolán, a, o.
Mn. byli sme byli, byli ste byli, byli sau byli woláni, y, a.

Budaucj.

G. wolán, a, o budu, budeš, bude.
Mn. woláni, y, a budeme, budete, budau.

Rozkazowacj.

G. wolán, a, o buď.
Mn. woláni y, a, buďme, woláni, y, a buďte.

Žádacj: Nedomšaulý.

G. bylbych, bylbys, bylby wolán, a, o.
Mn. bylibychom, bylibyste, byliby woláni, y, a.

Předminulý.

G. bylbych byl, bylbys byl, byłby byl wolán, a, o.
Mn. bylibychom byli, bylibyste byli, byliby byli woláni, y, a.

Neurčitý: a) wolánu býti.
b) wolán býti, *Mn.* woláni býti.
wolána býti, wolány býti.
woláno býti, wolána býti.

Přestupowacj přjtomný.

G. wolán gsa, wolána gsauci, woláno gsa (gsauc).
Mn. woláni, wolány, wolána gsauce.

Minulý.

G. wolán byw, wolána bywši, woláno bywši.
Mn. woláni, wolány, wolána bywše.

Budaucj.

G. wolán buda, wolána budauci, woláno buda.
Mn. woláni, wolány, wolána budauce.

Mohau se wšak negen přjtomný přestupowacjho a rozkazowacjho, nébrž také geště i minulj časowé s častotliwým pomocným slowem *býwám* twořiti: *wolán býwaga, woláni býwagjce; poučowán býwey, poučowáni býweyte; býwal sem poučowán, býwalbych poučowán.*

145. Přjmětky k některým časům.

PRZITOMNY. W *eme* (skl. 1, 2, 3) odpadáwá rádo posledni *e*: *budem, kryzem, milugem, hynem,* mjsto *budeme* a t. d. *Chceme* skracowali staři w *chcme*, nowěgši w *chcem.* W neystaršjch rukopisech a geště l. 1520 naleźá se *my* mjsto *me*: *gsmy, dámy,* mjsto *gsme, dáme.*

Před *eš, em, ete* (skl. 1.) přecházj *h* w *ž*, *k* w *č*, ne wšak před *u* a *au*: *lhu, lžeš, lže, lžeme, lžete,*

lkau z *wleku*, *wlečeš*, *wleče*, *wlečem*, *wlečete*, *wlekau*. W sprostém mluwenj řjkagj také *můžu* mjsto *mohu*, *můžau* mjsto *mohau*, *wleču*, *wlečau*.

Ale *r* přecházj w *ř*, wšak gen w gednoslabičných na *ru*, gežto před *r* žádné samohlásky nemagj: *mru*, *mřeš*, *mře*, *mřeme*, *mřete*, *mrau*; *dru*, *dřeš*, *dře*, *dřeme*, *dřete*, *drau*; *tru*, *třeš*, *tře*, *třeme*, *třete*, *trau*. Také se řjká w obecném mluwenj proti prawidlu *mřu*, *dřu*, *mřau*, *dřau*.

W *baru*, *peru*, *deru*, *žeru*, *seru* zůstáwá *r* bez proměny, stařj wšak psali *beřeš*, *beře*, *beřeme*, *beřete*.

Samohláska půwodnj syllaby zůstáwá bez proměny, předce wšak gi protahugj některé w osobách na *eš*, *e*, *eme*, *ete*, přičemž *o* w *ů* přecházj:

zowu, zůweš, zůwe, zůwem, zůwete, zowau.
mohu, můžeš, může, můžem, můžete, mohau.
beru, běřeš, běře, běřem, běřete, berau.
stonu, stůněš, stůně, stůněm, stůněte, stonau.
koli, kůleš, kůle, kůlem, kůlete, kolj.
plači, pláčeš, pláče, pláčem, pláčete, plačj.

W 3tj osobě množ. (skl. 4, a.) powstalo *j* z *ie* (*ié*): *gedie*, *widie*, *widěe*, *bydlé*, *pálé*, a toto *ie* (*ié*) pocházj ze slowanského *ia* (*iá*), gak Slowácj gešté řjkagj *widá*, *letá*, *slyšá*, *ležá*, *kričá*, *hořá*, *bydlá* mjsto *widj*, *letj*, *slyšj* a t. d. W sprosté řeči prodlužugem takowé *j* w *egj*, ačkoli *egj* gen začjnawým a opětowým (skl. 7.) náležj. Mnozj tedy řjkagj *widěgj*, *slyšegj* w množném mjsto *widj*, *slyšj*. Aspoňby se *wědegj*, *gedegj* (gakž se w některých kragjch slýchá) řjkati nemělo, protože gednotný *wj*, *gj* od množ. *wědj*, *gedj*, dosti se rozeznáwá.

146. MINULÝ. Pomocné slowce 3tj osoby (*gest*, *gsau*) obyčegně w obau minulých časech se wynecháwá: *byl* mjsto *byl gest*, *byli* mjsto *byli sau*, *ráčil* mjsto *ráčil gest*; *co se bylo stalo* mjsto *co se gest bylo stalo*, *wložen byl* mjsto *wložen gest byl*, *wytesán byl* mjsto *wytesán gest byl*. Wšak řjkagj w trp. příčestj:

co wám poručeno, *což psáno*, mjsto *poručeno gest*, *psáno gest.*¹ Wypauštěnj *byl* w spogowacjm, gako 1. Kor. 1, 15: *wjce newjm, abych koho giného křtil*, mjsto *abych byl — křtil*, nenj neobyčegno. Marek 15, 44: *gižliby umřel*, si jam obiisset. Tak také Jan 11, 32: *Pane, by ty byl zdě, bratr můg bylby neumřel*, kdežto w prwnj sadě *by byl* gen slauti může, *si esses*, ne pak *fuisses.* W následce znamená se předminulý čas giž určitěgi: *bylby neumřel.* Ale také w předný průpowědi mělo by to slauti: *by ty byl zde byl*, neb *kdybys ty byl zde byl.* Giž Dalemil (okolo l. 1314) pjše kap. 10: *a by tu byl blíž los nebyl, i geden by byl z mužów smrti nezbyl.* Ale mjsto *bylby byl* stawj Hagek gen *by byl*, totiž nedominulý čas mjsto předminulého, [illegible] obogetný nečinj. *Kdyby w tom weliké* [illegible] *pilnosti nebylo, žaby sa Frydrich nikdy cjsařem nebyl*, kdežto by státi mělo: *kdyby bylo nebylo.* *By božj pomoci nebylo, byliby nás za žiwa pohltili*, mjsto *by bylo nebylo.*

Mjsto *by* w 2hé osobě spogowacjho způsobu klade nowěgšj určitěgšj *bys.* W neynowěgšjch wydánjch stogj Jan 11, 21: *kdybys ty byl zde*, a v. 32: *bys ty byl zde*, *kdybys ty byl zde.*

Wypauštěnj pomocných slowcj *sem* a *sme* dowolugem sobě w obecném mluwenj gen tehdáž, když ge osobnými náměstkami *gá* a *my* tak řjkage nahrazugem: *gá tam byl*, *my ho slyšeli*, mjsto *gá sem tam byl*, *my sme ho slyšeli*, neb *byl sem tam*, *slyšeli sme ho.*

Na konci *l* po gedné neb wjce spoluzwučkách se často pohlcugę: *spad* mjsto *spadl*, *utek* mjsto *utekl*, *přiběh* mjsto *přiběhl*, *wyrost* mjsto *wyrostl*, *zamk* mjsto *zamkl*, *usech* mjsto *usechl.*

al mjsto *el* w 4tém a 7mém skloněnj gest zastaralé: *zmizal*, *pršal*, lépe *zmizel*, *pršel.*

147. ROZKAZOWACÍ. W půwodnjch gednoklonč-njch se obyčegně i rozkazowacjho způsobu pohlcuge, w kterémžto případnosti ď, ť znamenány býwagj:

wedu: weď, weďme, weďte.
pletu: pleť, pleťme, pleťte.
winu: wiň, wiňme, wiňte.
plynu: plyň, plyňme, plyňte.
hrnu: hrň, hrňme, hrňte.

Též r druhdy w ř přecházjwalo: *beř*, *beřme*, *beřte* od *beru*. U nowěgšjch zůstáwá bez proměny: *ber* a t. d. Od *wari* (*wáry*) gest w množ. *warme*, *warte*.

Zwuk *h* přecházj w *z*, *k* w *c*, nechť *i* zůstane aneb se pohltj:

střehu: střez, střezme, střezte.
pomohu, pomoz, pomozme, pomozte.
wrhu: wrz, wrzme, wrzte.
peku: pec, pecme, pecte.
wleku: wlec, wlecme, wlecte.
řku: rci, rceme, rcete.

W *bepomozi* udrželo se geště *i* po *z*. W *lži* od *lhu*, *žži* od *žhu*, přešlo *h* w *ž*; podlé některých již také w *střež* mjsto gemněgšjho *střez*, a sprosté mluwenj *peč*, *teč*, *wleč*, *tluč*, mjsto *pec*, *tec*, *wlec*, *tluc*.

Přidáwali se ale w rozkazowacjm důrazné *ž*, wyskytuge se opět pohlcené *i*, ne wšak *ě* w množném:

buď, buďiž, buďmež, buďtež.
poď, podiž, poďmež, poďtež.
pomoz, pomoziž, pomozmež, pomoztež.
rač, račiž, račmež, račtež.

Zůstalaliby gednoslabičná půwodnj syllaba po odwrženj *u*, *i*, *jm*, bez samohlásky, jako *mnjm*, *spjm*, nedopauštj tomu blahozwučnost, aby se *i*, a před *me* a *te* w množ. *ě* pohlcowala;

mnu:	mni,	mněme,	mněte.
hřmjm:	hřmi,	hřměme,	hřměte.
třu:	tři,	třeme,	třete.
spjm:	spi,	spěme,	spěte.
mstjm:	msti,	mstěme,	mstěte.

Tak také *gdu*: *gdi*, *gděme*, *gděte* a složená *nagdu*, *wygdu*, *pogdu*, *zagdu*, *odgdu*; předce se wšak *pogdi* od *pogdu* w *poď*, a *přigdi* od *přigdu* w *přiď* skracuge. *Wem*, *wemte* místo *wezmi*, *wezměte* gest tuze wšednj.

Wjce spoluzwuček na konci půwodnj syllaby nezabraňuge pohlcowánj *i*, dagjli se pohodlně wyřknauti.

pusť,	pusťme,	pusťte,	*od* pustjm.
posilň,	posilňme	posilňte,	*od* posilnjm.
patř,	patřme,	patřte,	*od* patřjm.
polepš,	polepšme,	polepšte,	*od* polepšjm.
horš,	horšme,	horšte,	*od* horšjm.
poswědč,	poswědčme,	poswědčte,	*od* poswědčjm.
obměkč,	obměkčme,	obměkčte,	*od* obměkčjm.
polehč,	polehčme,	polehčte,	*od* polehčjm.

Předce wšak gest *tresci* (st. *treskci*), *tresceme*, *tresčete* od *tresku*.

Wygadř, *wyswětl*, *bydl*, *modl se*, *mysl* gest aspoň nowěgšjm kruto, pročež nynj *wygadři*, *wyswětli*, *bydli*, *modli se*, *mysli*. Ale *poskwrň*, *poskwrňte*, *utwrď*, *utwrďte*, *prokleň*, *prokleňte* nenj českému sluchu tak tuze příkra, poněwadž *r* a *l* w prostřed syllaby, tak řjkage, samohlásky zastupugj.

Nestogjli ale před *n* žádné *r* neb *l*, nébrž giná spoluzwučka, nedopauštj blahozwučnost skracowánj:

uskrowni,	uskrowněme,	uskrowněte,	*od* uskrownjm.
blázni,	blázněme,	blázněte,	*od* bláznjm.
sedni,	sedněme,	sedněte,	*od* sednu.
táhni,	táhněme,	táhněte,	*od* táhnu.
řekni,	řekněme,	řekněte,	*od* řeknu.

Skráceny rozkazowacj zootáwá samohlásky půwodnj syllaby w ahám akl. na *i* a w 5tém:

ljiti:	liš,	wážiti:	waž.
táhti se:	taž se,	káži:	kaž.
pjiti:	piš,	opáši:	opaš.
sauditi:	suď,	kaupiti:	kup.
wtipiti se:	wtip se,	chýliti se:	chyl se.
smjřiti:	smiř,	chrániti:	chraň.

obrátiti, obrať, obraťme, obraťte.

Od formy *wjži* (mjsto *wáži*): *wež*; od *odwjži*: *odwež*, *odwežme*, *odwežte*; od *otjži*: *otež*. Tak také w

kwjleti:	kwěl,	smjsiti:	směs.
swjtiti:	swěť,	pospjšiti:	pospěš.
řjditi:	řeď,	řeďme,	řeďte.

Wšak u nowěgšjch předce giž *řiď*, *řiďme*, *řiďte*, gakož od *swjtiti*, též *swiť*, *poswiť*, od *wymjniti*: *wymiň*, aby se nemjchala se *swětiti* a *měniti*.

Od přjdawných utwořená, gako *bláznîti*, *wyprázdniti*, *zanepráždniti*, poněwadž *i* nepohlcugj, a dále slowesa 2hé formy (na *nu*) a 5té formy (na *ati*; *eti*) negsau w prawidle tom obsažena; pročež *blázni se* od *bláznjm se*, *táhni* od *táhnu*, *kárey* od *kárati*, *krágeg* od *krágeti*.

Mnohá slowesa 5té formy (na *ati*) twořj sice dwůg rozkazowacj gak od přjtomného na *ám*, tak také na *u* neb *i* t. g. dle 6ho a 7ho neb 2ho sklaněnj, gako *sypati*: *sypey* od *sypám* a *syp* od *sypu*; *trestati*: *trestey* od *trestám* a *tresci* od *tresci*; *orati*: *orey* od *orám* a *oř*, *ořte* od *oři* (*wořu*). Předce wšak gsau od některých gen delšj rozkazowacj we zwyku:

tepati:	tepey;	hýbati:	hýbey.
lámati:	lámey;	stonati:	stoney.
kausati:	kausey;	zjskati:	zjskey.
steyskati:	steyskey;	skákati:	skákey.

ač gegich krátký přjtomný *tepu*, *ryji*, *lháři*, *stoni*, *kauši*, *zjšti*, *slyšti* gestě w obyčegi gest. *Kázati*, *psáti*, *plakati* negsau delšjho rozk. schopna, protože gegich přjtomný nepřigjmá *ám*, tedy *kaž*, *piš*, *plač* od přjt. *káži*, *pjši*, *plači*. Wiz swrchu Twoř. §. 35.

148. NEURČITÝ. Dwéslabičný neurčitý způsobowé protahugj samohlásku prwnj syllaby, kdežto *ě* w *j*, *o* w *ů*, *u* w *au* přecházj:

šigi,	šjti;	krygi,	krýti;	wedu,	wésti.
tagi,	táti;	kradu,	krásti;	pasu,	pásti.
přegi,	přjti;	chwěgi,	chwjti;	řku,	řjci.
bodu,	bůsti;	rostu,	růsti.		
hudu,	hausti;	plugi,	plauti;	tluku,	tlauci.

Geň w *geti*, *pěti* a *mogi* zůstáwá samohláska ostra.

Průtažné *á* a *j* zostřuge se opět, posuneli se půwodnj syllaba předloženjm částečky z prwnjho mjsta:

dáti: prodati; krásti: ukrasti; hráti: prohrati.
bjti: zabiti; krýti: zakryti; býti: ubyti.

Předce se wšak *dáti se*, *pásti*, *smáti se*, *třásti*, t. g. která průtažné *á* před *l* činného přjčestj magj, i tehdáž, byťby i wjceslabičná byla, nezostřuge: *udáti se*, *wypásti se*, *wysmáti se*, *zatřásti*. Také *státi* od *stogjm*, *stál*: *postáti*, *ostáti* (*obstáti*); skracuge se wšak w *státi* od *stanu*, *stal*: *ostati*, *powstati*, *zůstati* a t. d.

Také *j*, nepocházjli z *i*, nébrž z *ě*, zůstáwá průtažno: *mřjti*, *mřel*, *umřjti*; *třjti*, *třel*, *utřjti*. Protož také *počjti* od *čnu*, *požjti* od *žnu*, *utjti* od *tnu*, *pogjti* od *gmu*; dále wšecka složená z *gjti*, *gdu*: *wygjti*, *zagjti*, *přegjti*. Od *mjti* pak *nemjti* a *neměti*, od *smjti*, *nesmjti* a *nesměti*, od *gjsti* též *pogesti*, častěgi wšak *pogjsti*, *nagjsti se*.

W obecném mluwenj magj giž též rádi průtažné *ý*, rozbjragjce ge w *ey* s wypuštěnjm koncowého *i*; *do-*

bcyt, *umeyt*, *zakreyt*, mjsto *dobyti*, *umyti*, *zakryti*, protože *dobyt*, *umyt*, *zakryt* trpná příčestj gsau.

Prútažné *ů* a *au* před *ti* w neurčitém nikdy se nezostřuge, proto *růsti* a *wyrůsti*, *zauti* a *obauti*, *plauti* a *wyplauti*, *mnauti* a *wymnauti*, *tknauti* a *dotknauti*, *hynauti* a *zahynauti*.

Tré- a wjceslabičný neurčitý 4ho, 5ho, 6ho a 7ho sklonénj magj před *ti* ostré samohlásky *e*, *i*, *a*. Gen w *powědjti* a z něho složených *odpowědjti*, *připowědjti*, *zapowědjti* [illegible] *e* w *j*, mjsto *powěděti* z *po* a *wěděti*. Ne pak we *zwěděti*, *wyzwěděti*, *předzwěděti*.

Připogugeli se neurčitému důrazné *t*, nemůže *i* [illegible] býti: *žádatit*, *wolatit*. Ostatně hehanjm swobody, wypauštěnj we wjceslabičných slowech koncowého *i*, kdožby to ale wšudy a pořád bez ohledu na zwučnost a sklad činiti chtěl? *Spat*, w *položil se spat*, *šel spat*, gest staré Supinum. Wiz §. 49.

§. 149. PŘJČESTJ. Samohláska před *l* činného příčestj bývá dle prawidla ostrá: *pil*, *prospel*, *běžel*, *umřel*, *dal*, *spal* a t. d.

Předce wšak protahuge něco málo slowes gjné formy *a*: *lagi*: *lál*, *tagi*: *tál*, *matu*: *mátl*, *pasu*: *pásl*; *zdám se*: *zdál se*. *Hrál* gest od formy *hragi*, *hral* ale od *hrám*. Giná proměňugj *ě* w *á*, gjdcegi *e* w *aá*: *přegi*: *přál*, *smegi se*: *smál se*, *okřegi*: *okřál*, *střehu*: *střáhl*, *třesu* (st. *třasu*): *třásl*; *hudu*: *haudl*, *tluku*: *tlaukl*. Takowé *ě* přecházjwá také w *j*, pročež *hřál* a *hřjl* od *hřegi*, *wál* a *wjl* od *wěgi*. *Lil* gest od *ligi*, *lél* neb *ljl* od *legi*; od *segi* gest *sel* a *sjl* (mjsto st. *sál*); od *wygi* také po sprostu *wyl* (*weyl*). Práwě tak přicházjwá *odjl* mjsto *oděl*, *snjlo se* mjsto *snělo se*.

§. 150. TRPNÁ PŘJČESTJ. Trpná příčestj, která po samohláskách *y*, *j*, *ý*, *u* twořjcj [illegible] *t* (skl. §. 5.) při[illegible] gjmagj, neprotahugj těchto samohlásek: *šit*, *lit*, *ryt*, *hryt*, *zut*, *obut*, *winut* a t. d. Po samohlásce *e* (*ě*) magj gen málo která *t* a gsau [illegible]: *sel*, [illegible]

klet, *proklat*) a *klen* od *klegi*, *mlet* a *mlen* od *meli*. *Wát* od *wegi*, a staré *sát* (mjsto *set*) protahugj *é*, protože se též w činném přjčestj protahuge. Tak také gsau *hřát* dle *hřál*, *hřjt* dle *hřjl*, ginak *hřán* a *hřen* od *hřegi*: dále *gat*, *tat*, *pat* (*pjat*), *žat*, *začat*, dle *gal*, *tal*, *pal*, *žal*, *začal*, tworena. Wšecka ostatnj slowesa tej formy přigjmagj po *é* i *a* twořjcj zwuk *n*: *chwěn* od *chwěgi*, *přán* neb *přjn* od *přegi*, *lán* od *lagi*: *oděn* (i *odět*) od *odegi*.

Formy, gešto w trpném přjčestj *en* přigjmagj, nezachowáwagj onu gež w činném přjčestj průtažnau samohlásku: *metu*, *mátl*, *meten*; *pasu*, *pásl*, *pasen*; *třesu*, *třásl*, *třesen*; *tluku*, *tlaukl*, *tlučen*. Též *sažen*, *tažen* zostřuge *a*, ačkoli *sáhnu*, *sáhl*, *táhnu*, *táhl* ge protahugj.

Gakož se samohláska w *én* wždycky protahuge, tak také přecházjwá ostré *én* (*en*) někdy w *j*: *gmjn* mjsto *gmén*, *odjn* mjsto *odén*, *zawřjn* mjsto *zawřen*, *stawjn* mjsto *stawen*, *trpjn*, *šatřjn*, *widjn*, *hledjn*, *powědjn*, *zapowědjn*, *placjn*, *pokaušjn*. *Slyšán*, *držán* mjsto *slyšen*, *držen*, udrželo se gestě od starých forem *slyšati*, *držati*.

Slowesa na iti (skl. 5.) proměňugj před *én* spoluzwučky *d*, *t*, *z*, *s*, *st*, *sl* a sice:

d *w* z:	sauditi:	sauzen,	uditi,	uzen.
t *w* c:	chytiti:	chycen,	pohltiti:	pohlcen.
z *w* ž:	zkaziti:	zkažen,	uraziti:	uražen.
s *w* š:	hasiti:	hašen,	kwasiti:	kwašen.
st *w* šť:	pustiti:	puštěn,	pomstjti:	pomštěn.
sl *w* šl:	mysliti:	myšlen.		

Práwě tak *hrouditi*: *hrouzen*, dle některých giž také *hražen*. *Waziti* má *wažen* i *wazen*, *odciziti* gest *odcizen*, *zamauciti*, *zamaucen*, *plaziti*, *plazen*, *spasiti* *spasen* gakoby od *spasu*. Též *d* a *t* zůstáwagj bez proměny, předcházj-li gesstě gina spoluzwučka: *zdán* od *zdjti*,

drážděn od *drážditi*, *shromážděn* od *shromážditi*; *ctěn* od *ctjti*, *křtěn* od *křtjti*, poněwadž w takowé připadnosti blahozwučnost proměny nedopauštj. Práwě z té přjčiny w *dřděn* od *dřditi*, *cjděn* od *cjditi*, *kaden* od *kaditi*; *cjtěn* od *cjtiti*, *pečetěn* od *pečetiti*, *d* a *t* se neproměňuge. Od *čaditi* se řjká *čaděn* i *čazen*.

W 5tém sklončnj se klade *ěn* toliko po *n*, *d*, *t* když se neproměňugj, po retných (*w*, *b*, *p*, *m*) ale stogj *en* mjsto *ěn*; *lowen*, *wáben*, *tupen*, *mámen*. Ano ani slowesa na *eti* (4ho skl.) nemjwegj wždy po retných *ěn*. Wiz Twoř. §. 31.

Slowesa na *u* (1ho skl.) magj toliko *en*, před njmž *h* w *ž*, *k* w *č* přecházj.

přemohu: přemožen, žažhu: zažžen.
wleku: wlečen, peku: pečen.

Tak také *řečen* od *řku* (*řeku*), *určen* (st. *určit*) od *uřku*. Wiz Twoř. §. 29.

Práwě tak některá slowesa na *nu*, přigjmagjlí *en* mjsto *nut*: *nadšen* od *nadchnu*, *dotčen*, *zamčen* od *dotknu*, *zamknu*. Wiz Twoř. §. 30, (3).

Zwukowé *d*, *t*, *z*, *s* zůstáwagj bez proměny: *weden*, *meten*, *wezen*, *pasen* od *wedu*, *metu*, *wezu*, *pasu*; předce wšak gest *nesen* i *nešen* od *nesu*.

151. PŘESTUPOWACJ. Minulý přestupowacjho řjdj se z ohledu průtažné neb ostré samohlásky zcela dle činného přjčestj, pročež *hrdw* od *hrál* (*hragi*), *hraw* od *hrál* (*hrám*); *odjw* od *odjl*, *odegi*; *otáw* od *otál*, *otagi*; *pás* od *pásl*, *pasu*; *wstaw* od *wstal*, *wstanu*.

Přjtomný pak se řjdj dle oznamowacjho, od něhož twořen býwá.

	Oznamowacj.		Přechodnj.	
Skl. 1. u:	wezu,	a:	weza,	wezauc.
2. gi:	pigi,	ge:	pige,	pigjc.
i:	pjši,	e:	pjše,	pjšjc.
3. nu:	winu,	a:	wina,	winauc.
4. jm:	sedjm,	ě:	sedě,	sedjc.
	wisjm	e:	wise,	wisjc.
5. jm:	plodjm,	ě:	plodě,	plodjc.
	prosjm,	e:	prose,	prosjc.
6. ám:	trhám,	age:	trhage,	trhagjc.
7. jm:	shánjm,	ěge:	sháněge,	shánějc.
	házjm,	ege:	házege,	házegjc.

Staršj ženštj wýchodowé *uci*, *šci*, *nesuci*, *wěci*, *chodèci*, *proseci* zachowáwagj se pro wážnost dústogného stářj geště w biblj a wzešených spisjch. Tře- a wjceslabičná na *jc* zostřugj obyčegně samohlásku: *milugic*, *děkugic*, *prorokugic*.

S pohlawjm střednjm spoguge se brzo mužský wýchod (*a*, *e*) brzo zase ženský (*auc*, *jc*). Někteřj spisowatelé užjwagj wýchod *jc* též i w mužském pohlawj: *opášjc* mjsto *opáše*, *milugjc* mjsto *miluge*, protože *opáše*, *miluge* také 3tj osoba oznamowacjho býti může. W množném gest *auce*, *jce* pro wše pohlawj: *nesauce*, *pjšjce*, *kopagjce*, *snášegjce*, skrácené *nesauc*, *pjšic*, *kopagjc*, *snášegjc*.

152. Neprawidelná Slowesa.

Poněwadž sme počet skloněnj rozmnožili, obdobné časy pod sebe postawili, a ukázali, že slowesa, gežto dle swého přjtomného času k gednomu skloněnj náležegj, z ohledu swého neurčitého způsobu w giná skloněnj přecházegj, muselo giž tjm samým gich znamenité množstwj z poznamenánj neprawidelných odpadnauti. *Beru*, *dru*, *wezu* skloňugj se dle 1ho skloněnj; to wšak platj gen o časjch, gežto se obdobně od přjtomného odwe-

zugi. Neurčitý *bráti*, *dřjti*, *wezti* tworen gest dle třj rozličných obdob, nemohau se tedy we swých obdobných časech dle toho samého skloněnj skláněti, neb*rž* *wezti* dle 1ho, *dráti*, *dral* dle 6ho, a *dřjti*, *dřel* dle 4ho. Na mjsto tedy aby se takowá slowesa, gežto gen z ohledu swé druhé polowice od sebe odstupugj, za nepravidelná wyhlašowala, třeba gest tworenj neurčitých od skloněnj nezáwisně představowati a gim gich mjsto brzo w tom, brzo w onom skloněnj wykázati.

Giné uchýlky od prawidla pocházegj buď ze smjšenj kořenů čili forem, buď gsau to zastaralosti (archaismi) t. g. pozůstatky zastaralých obdob řeči, aneb pauhá skrácenj. Tak pochází *gsem*, *budu*, *býti* ze dwau kořenů *ges*, *by* neb *bu*.

Gdu, *gjti* wypůgčuge některé časy od *šedu*, pročež *šel*, *šla*, *šlo* a min. přestp. *šed*, *šedši*.

Mám, *mjti*, *měl*, pozůstáwá we dwau formách, w *gmégi*, pročež *még*, *mjti*, *měl*, *gmjn*, a w *gmám*, pročež *mám*, *mage*.

Chci, *chceš*, *chce*, *chceme*, *chcete* gest stará forma přjtomného na *i*, od *chtjti*, *chtěl*, pročež 3tj osoba *chtj*, Přestp. *chtě* dle 4ho skl., *chtégj* pak, Rozk. *chtěg*, Přestp. *chtége* dle 7ho.

Užiwu wypůgčuge swé časy od *užigi*, *užil*, *užiti*, *plowu*, *slowu* od *plugi*, *slugi*, pročež *plul*, *slul*.

Dadj mjsto *dagj*, *dada*, *dadauc* mjsto *dage*, *dagic*, *zdadj se* mjsto *zdagj se*, gsau zastaralosti.

Wěděti a *gjsti* skláněgj pět osob, ne wšak 3tj w množném.

wjm,	wjš,	wj,	wjme,	wjte,	wědj.
gjm,	gjš,	gj,	gjme,	gjte,	gedj.

Přestp. *wěda*, *wědauc*, *geda*, *gedauc*, a *wida*, *widauc* od *widěti* gsau staršj formy, gako *korauc*, *wrauc*, pročež přjdawné *korauej*, *wrauej*. *Proše*, *zhrože se* u staršjch spisowatelů, gsau od formy *prošu* (*proši*), *zhrožu se*.

W Rozk. proměňuge *wéźti* swé *ź* w *z* : *wes*; *wézti*, pročež také *powez* od *powézti*; *widjm* wypůgčugé *wiz*, *wizti* od starśj formy *wizu* (*wizi*).

Stogjm, *státi* (sl. *stojati*), Rozk. *stůg*, *stůgte*.

Psáti gest z *pjsati*, pročež *pjši*, *plwati* z *pljwati*, *řku* z *řeku*, *ge* z *gest*, *s* z *gsi*, *nech* z *nechey*, *prý* (*prey*) z *prawj*, sprosté *prál* z *prawil* skráceno.

Skrácenj *můž*, *můžme*, *můžte* mjsto prawidelného *může*, *můžeme*, *můžete* negsau wjce w zwyku.

153. Nedostatečná.

Nedostatečná slowesa gsau takowá, která wšecky způsoby a časy sklánětí se nemohau. Od *weceti* máme gen starý minulý čas *wece* t. g. prawil, w starých spisjch.

Od *wariti* (*waryti*) máme gen Rozk. *wař* (*wary*), *warme*, *warte*; od *djti* toliko přjtomný (neb budaucj) *djm*, *djš*, *dj*, *djme*, *djte*, *dj* a *dégj*; *přezdjm* wšak má také giné časy: *přezdjti*, *přezdál*. Od *řjci*, *řekl*, přicházj w přjtomném gen *řku* a *řkau*, ostatnj čtyry osoby (*řečeš*, *řeče*, *řečeme*, *řečete* skráceně *řčeš*, *řče*, *řčeme*, *řčete*) se nenacházegj, a doplňugj se od *řjkati*, *djti* neb *prawiti*.

Djti se, *dálo se*, gakož i ostatnj tak nazwaná neosobná slowesa, užjwagj se gen w 3tj osobě: *děge se*, *škody se dégj*, *dálo se*, *mnozj se dáli slowowé*, *bude se djti*. Předce se wšak po sprostu slýchá *dál sem*, *dál si* mjsto *dělal sem*, *dělal si*. Složená wšak z *djti* gako *podégi se*, *odégi*, magj též giné časy a osoby.

154. Nesklonné částky řeči.

Částečky, t. g. přjslowky, předložky, spogky, wykřiknjky, nepotřebugj žádného sklóňowánj, gsau tedy i w češtině nesklonny. Předce wšak se na spogce *an*, když gest zarowěň potažna, pohlawj často znamenáwá: *an*, *ana*, *ano*, množ. *ani*, *any*, *ana*. Wykřiknjku *na* přidáwá se w množném *te* Rozk. i *nate!*

SKLADNA (SYNTAX).

I. Prawidla přjměřenosti.

155. **Částky řeči které se podmětem z ohledu pohlawj a počtu řjdj.**

Z ohledu pohlawj a počtu řjdj se přjdawná a přjčestj (pročež také minulj časowé) podmětem průpowědi: *otec náš byl wždy zdráw; matka naše nebyla dlauho žiwa; to malé djtě roznemohši se umřelo.* W množném práwě tak: *wšickni synowé králowi zbiti byli; tři wěci nebýwagj nasyceny; ta slowa sama w sobě gsau dobrá.*

Náměstky *gá, ty, my, wy* gsau pro wšecka tři pohlawj: *gá sem ho neznal, neznala sem ho, tybys byl rád, tybys byla ráda, my sme (wy ste) wšickni zahanbeni, my sme (wy ste) wšecky zahanbeny.*

156. *Knjže, hrabě* a gich množný *knjžata, hrabata* užjwagj se často w mužském pohlawj: *zdali sau giž práwě poznali knjžata?* Jan 7, 26. Někdy se také *děti* a *djtky* w mužském pohlawj berau, protože mezi nimi synowé býwagj: *i wlastnj děti se nacházeli, kteřjž...* Welesl. *Djtky mage wěrné, na kteréžby nemohlo tauženo býti, žeby byli bugnj a nebo nepoddanj.* Tit. 1, 6.

157. Mužské krátké wýchody w množném bezžiwotných wěcj, berau zawděk s ženskými wýchody přjdawných a někdy také i minulých časů: *wlasy kadeřawé, černé gako hawran; penjze, kteréž k wypla-*

cenj žoldu byly připraweny. Srowney §. 178. Ginak ale žádagj, gako žiwotná, mužský wýchod: *saudowé twogi zgeweni gsau; welicj a přediwnj gsau skutkowé twogi; welicj a náhlj i častj byli přjwalowé.*

158. Střednj wýchodowé *á* i *a* w množném, géžto we wznešeněgšjm psanj geště w užjwánj gsau, dosazugj se w obecném mluwenj u přjdawných a slowes ženským wýchodem: *giné města, kteréž se gich přjdržely, gakž práwa wyměřily, když minuly čtyři léta*. Welesl. *Gezera wyprahly*. Hagek. Tento pjše sice: *ta obě těla sú položena*, wšak hned také: *ukázaly se tři slunce, a wšecky zdály se býti gednostegné gasnosti a stály tak, a potom w gedno se spogily*.

Dwogný se také množným wygadřuge: *dwa z nich šli toho dne do městečka*, giž né *šla sta*.

159. Dwě statná gména w gedné průpowědi.

Dwě aneb wjce gmen, kterážto gako gména gednoho podmětu w stegné srownalosti (w apposicj, posazenj) wedlé sebe stogj, gsau sice w stegném pádu, gako *Bůh otec, knjže Přemysl, Libuše manželka Přemyslowa, mistr Jan Hus*, ne wšak newyhnutedlně w stegném počtu a pohlawj: *město Řjm, město Litoměřice, holka sirotek, djtě sirotek, wes Měšice, wy lid božj*.

160. Činjli statné gméno podmět, a giné přjsudek (praedicat) w průpowědi, řjdj se sloweso (*gsem*) z ohledu pohlawj a počtu podmětem: *pokuta cizoložnjků byla meč, koruna ozdobná gsau šediny, koruna starců gsau wnukowé; Bůh byl slowo*.

Nehledjwá se wšak tak často na umnický gako na mluwnický podmět: *gakby utěšená a poctiwá wěc byla auřad w městě, zbrog sie gegich strašného se nezdálo nic*. Komenský.

161. Wjce podmětů w gedné průpowědi.

Wjce podmětů, kteřjž w gednotném stogj, požaduge buď množný počet slowesa a přjdawného, aneb se řjdj neybližšjm statným gmenem: *kdež panugj lest a ged*, neb *kdež panuge lest a ged; žena gjžto stud a čest milá byla; propast a zahynutj nebýwagj nasyceny.*

Gsauli rozličné osoby, mjwá prwnj přednost před druhau a třetj, druhá před třetj: *gá a otec gedno gsme; gá a ty byli sme oba oklamáni; ty a on, oba ste ho widěli.* Práwě tjm způsobem mjwá mužské pohlawj předek před ženským: *tu otec i máteř z wězenj byli propuštěni; synowé a dcery gegich zagati byli.*

162. Gednotný počet hromadných.

S gednotným počtem některých hromadných gmen (collectiva) může sloweso též w množném státi: *lid žatecký sšedše se uradili se; ptactwo nebeské přiletjce hnjzda sobě dělagj; zkřikli spolu wšecko množstwj, řkauce; ostatek wšak wšeho lidu sehnuli se na kolena swá; mnohý zástup stlali raucha swá; slyštež nynj dome Dawidůw; obec nowého města učinili tolikéž.*

Předce wšak w takowých přjpadnostech spjše a lépe gednotného počtu se užjwá: *i šlo za njm weliké množstwj lidu i žen.*

Také po *to*, znamenáli množstwj, stáwá sloweso w množném, a řjdj se následugjcjm statným gmenem: *to gsau páni*, poněwadž *to* zde tolik platj gako *tito tu.* Sic zastupugj potažné *co* a *kdož*, ano i tázacj *kdo* také množný počet: *wšickni, co tam stáli; kdož gste božj bogownjci; kdo zde dobřj býti chtěgj.*

163. S množným *wy*, užjwáli se o gedné osobě, stáwá sice *ste* w množném, přjdawné wšak a přjčestj w gednotném: *wy gste dobrý, pěkný; wy ste se meylila.*

164. Osobné náměstky, stogjli w průpowědi.

Poněwadž sloweso samo sebau osoby končenjm rozeznáwá, netřeba w průpowědi osobných náměstek *gá, ty, on, my, wy, oni: co děláš? — gjm; co děláte? — mlátjme; co dělagj? — zpjwagj; — gedli, pili, ženili se, wdáwaly se.*

Kladau pak se gen tehdáž, když důraznost wygádřiti chceme: *kdež gá budu, wy nemůžete přigjti; Pane, ty mi chceš nohy mýti? onť gest ten prawý Bůh a žiwot wěčný; wy se modljte a newjte čemu; my se pak modljme čemuž wjme; wšickni wy synowé swětla gste; ne wy ste mne wywolili, ale gá sem wás wywolil.*

Poněwadž se sloweso podmětem řjditi musj, spoguge se s neurčitým podmětem střednj pohlawj, ač staté gméno w přjsudku giného pohlawj býwá: *když bylo wečer, když čas oběda bylo; nebylo to prawda; bylo mi zima; kdyby bylo možná (wěc); ani čtwrt hodiny to netrwalo; minulo wjce než dwě neděle; wjce než dwě stě se pohřebowalo.*

165. Sloweso s čjslem w gednotném počtu.

S *mnoho, málo, něco, několik*, pak se základnjmi čjsly od *pěti* až do *tisjc* a t. d. stáwá sloweso w gednotném počtu a w střednjm pohlawj: *kolik gich bylo? pět, šest, sedm gich bylo; sedm hlaw gestiť sedm hor; pět gich padlo; když se wyplniti mělo dnj sedm; zdaliž gich deset nenj očištěno, a kdež gest gich dewět? padlo těch čtyřmecjtma starců; dwě stě pozůstalo; bylo nás pak wšech osob na lodj dwě stě, sedmdesáte a šest; giž gest tomu tři sta let; tři sta let gest geho wěku; čtyři sta gich bylo; a zbito gest sedm tisjců lidu; deset tisjc zlatých přineseno bylo; nawrátilo se z lidu dwamecjtma tisjců a deset tisjc zůstalo.*

Prawě tak s *půl: půl žeydljka zbylo*, *půl šesta sta zůstalo*; a s *polowice: polowice města Prahy shořelo*; *polowice se přeplawilo*; *w auřadu konšelském bylo polowice Čechůw a druhá polowice Němcůw*. Hagek. Stařj kladli *polowici* w Akkusatiwu: *když pak giž polowici swátku se wykonalo*. Jan 7, 14. *Aby gich toliko polowici dáwáno a placeno bylo*. Welesl.

O každé neurčené kolikosti platj totéž: *ostatek se gich rozběhlo*; *hromada gich tu bylo*.

166. Sloweso s čjslem w množném počtu.

Gen welmi zřjdka stáwá sloweso s čjsly w množném počtu: *gedenáct pak učedlnjků šli do Galilee*; *kolikožgichkoli se geho dotkli*, *uzdraweni byli*; *giných dwadceti magjce w rukau hůlky*, *šli upřjmo k zámku*. Welesl. *Wywedeni sů na smrt těch wšech sedm staršjch hawéřůw*; *i šli wšech čtyřmezcjtma*; *zdobýwáni tam několika zámkůw a měst*. Hagek.

167. Zápor gako neurčitý podmět.

Při *nic* sobě myslјwáme zápornau kolikost gakožto neurčitý podmět, tak gako při *málo*, *mnoho*, *wjce*, *méně* na wětšj neb menšj množnost myslјwáme: *nic nezůstalo*, *málo gich tu zůstalo*, *wjce gich nebylo*, *méně toho bylo*.

168. W záporných průpowědech myslјme sobě odpjránj gakožto neurčitý podmět, w kteréžto připadnosti určitý podmět, genžby sie w Nominatiwu státi musel, w Genitiv se klade: *tam noci nebude*, *nenj kdo tu*, *gednoho se nedostáwalo*, *giné lodičky nebylo*, *bázně nenj w lásce*; *prawdy w něm nenj*; *nebylo tu přjhodného přjstawu*; *aby nebylo mezi wámi roztržek*.

Ano i s *žádný* býwá toto sestawenj: *žádného domu celého nezůstalo*, mjsto *žádný dům celý nezůstal*.

Užjwánj přjdawných.

169. Se zakončeným a nezakončeným wýchodem.

Zastáwáli přjdawné podmět, aneb spogugeli se se stałným gmenem gakožto určowacj slowce, musj mjti zakončený wýchod: *chudý*, neb *chudý člowěk*, *chudá žena*, *weselé srdce*. *Zdrawý* (*člowěk*) *nepotřebuge lékaře*.

170. Stogjli ale přjdawné gakožto přjsudek (attribut, praedicat) samo pro sebe w průpowědi, měloby mjti wždycky nezakončený wýchod: *laskaw býwá král na služebnjka rozumného, ale hněwiw na toho, kterýž mu hanbu činj*. Mjsto *laskaw*, *hněwiw* nesměloby zde *laskawý*, *hněwiwý* státi. Něco giného gest: *gimž byl mjl pokog*, než *milý pokog*; načež geště giný přjsudek následowatiby musil. Hagek geště pjše: *byl welmi chud*, kdežtoby snad nowěgšj ne tak dobře *chudý* postawil. *Rád*, *ráda*, *rádo*, gakož i *geden*, *weškęn*, negsau ani zakončeného wýchodu schopna. Mimo přiwlastňowacj na *ůw*, *owa*, *owo*, a *in*, *ina*, *ino* užjwagj dobřj spisowatelé s nezakončeným wýchodem dle prawidla geště mnohých přjdawných, gako *práw*, *zdráw*, *žiw*, *křiw*, *pln*, *mjl*, *stár*, *mlad*, *twrd*, *syt*, *gist*, *čist*, *próst*, *bos*, *nah*, *drah*, některých odwozených na *aw*, *ow*, *ew*, *iw*: *laskaw*, *hotow*, *mrtew*, *hněwiw*, *bedliw*, *pamětliw*, *truchliw*, *milostiw*, *žádostiw*; pak *znám*, *powědom*, *swědom*, protože wlastně přjčestj gsau, welmi mnoho na *en*: *rowen*, *přjtomen*, *winen*, *powinen*, *pilen*, *silen*, *hoden*, *prázden*, *aučasten*, *dlužen*, *poslušen*, *mocen*, *wděčen*, *bezpečen*, na *el*: *wesel*, řjdčegi *mdel*, na *at*: *powinowat*, giž ne *bohat*, na *ek*: *bljzek smrti*, *tak býwá bljzka hrobu duše geho*, *těžek*, *welmi těžek nad tjm byl*, řjdčegi *měkek* mjsto *měkký*. Nejwjce se užjwá w střednjm pohlawj nezakončeného wýchodu na *o*: *horko*, *teplo*, *studeno*, *parno*, *podiwno*, *hněwno*, *hwězdno*, *la-*

cino, ano i *dobro* w přjslowj: *wše whod dobro*, gindá *dobré: nenj dobré ženiti se.*

171. Trpná přjčestj nemjwagj gakožto takowá zakončený wýchod (*ý*, *á*, *é* množ. *j*, *é*, *á*) nikdy, tehdáž ale, když w skutečná přjdawná gakožto určowacj slowce statných gmen přecházegj, wždycky: *gsem zpokogen*, *zpokogena*, *zpokogeno*, *gsme zpokogeni*, *zpokogeny*, *zpokogena*. Ale *zpokogený muž* a t. d. *Umjm i snjžen býti*; *žádage nasycen býti*; *přinesena gest hlawa geho na mjse a dána děwečce*; *tělo ne smilstwu oddáno býti má*, *ale Pánu* a t. d. W množ.: *wlasowé k zakrytj dáni gsau gj*; *ženy poddány buďte mužům swým*; *gichžto gména negsau napsána.*

Naproti wšak gakožto přjdawná se zakončeným wýchodem: *nalezly kámen odwalený od hrobu*; *aby tak utwrzena byla srdce waše neposkwrněná w swatosti.* *Utwrzena byla* dělá zde přjsudek, a *neposkwrněná* gest přjčestné přjdawné gméno gakožto určowacj slowce podmětu *srdce waše*.

172. Užjwánj čjsel.

S dwogným počtem *dwa*, *dwě*, *oba*, *obě* užjwalo se druhdy také dwogného w statných a přjdawných gmenech: *giná dwa*, *dwa meče obnažená*, *dwa swá služebnjky*, *swá dwa bratry*, *dwa groše mišenská*, *obě noze*, *obě straně*, *za dwě kopě*, *dwě neděli*, *dwě létě* a t. d.

Z toho se geště zachowalo *dwě stě*, *obě ruce*, *dwa česká*, *oči*, *uši* a Instr. *očima*, *ušima*, *rukama*, *nohama*. *Wiz očima swýma*, *slyš ušima swýma*. Předce wšak psal giž Hagek: *s ginými dwěma kněžjmi*. Welesl. *mezi dwěma zdmi*, *za těmito dwěma přjčinami*, kterýžto gindy dwogný wýchod *ma* raději klade: *mezi stranama*, *mezi nima oběma*, *dwěma metlama*. Harant též spoguge dwogný wýchod s množným: *malýma dweřmi*, čehož se arci následowati nemá.

173. Lepšj stařj spisowatelé sklánjwali w složených čjslech *geden a dwadcet*, *dwa a dwadcet* a t. d. též prwnj částku, kterauž nynj bez proměny necháwáme: *před gednjm a třidcjti lety*, *gedno a třidceti let*, *dwě a třidceti let*, *dwě a dwadcet kop*, nynj pak se řjka *geden a dwadcet let*, *dwa a dwadcet let*. Stogjli wšak *geden*, *dwa* a t. d. po *dwadcet*, *třidcet* a t. d. musegj býti skloňowány: *dwadcet a gedno wegce*, *dwadcet a dwě léta* a t. d.

174. Také se *sto* w *sto tjsic*, a často w giných připadnostech neskloňuge: *sto a dwadcjti noh* (Gen.), *u pokutu sto hřiwen*, *sto mužům*, *osobám* (Dat.), *nad sto dwadcjti a sedmi kraginami*, *s ginými sto pannami*, *mezi sto a čtyřmi lety*. Předcházegjli wšak předložky a giná čjsla, skloňuge se *sto* náležitě: *do sta a padesáti tisjc*, *do sta měr*, *ze sta hřiwen střjbra*, *ke stu wozům*, *k těm dwěma stům mužů*, *we stu letech*, *w pěti stech hřiwnách střjbra*, *w sedmi stech konjch*, *gednjm stem*, *s několiky* (*několika*) *sty koňmi*, *se dwěma sty gjzdnými*, *se třmi sty lidu gjzdného*, *šestě sty centnéři*.

175. Užjwánj přiwlastňowacjch náměstek.

Poněwadž *sebe*, *sobě*, *se* wracowacj pro wšecky tři osoby gest, musj se *swůg* mjsto MUG, NAŠ, TWUG, WAŠ užjwati, dělali GA, MY, a TY, WY podmět průpowědi. Wiz Twoř. §. 27. *Gá sem přišel we gménu otce* SWÉHO ne *mého*; *držjm to w* SWÝCH *rukau ne w mých*; *gdi zawoley muže* SWÉHO ne *twého*; *gdi k* SWÝM *do domu* SWÉHO ne k *twým*, *twého*; *cti otce* SWÉHO *i matku* SWAU ne *twého twau*; *my gsme* SWOGI ne *naši*; *wy gste* SWOGI ne *waši*; *oni gsau swogi*; *nenawrátjme se do domů* SWÝCH ne *našich*; *neplaťte nademnau ale raděgi samy nad sebau a nad* SWÝMI *dětmi* ne *nad wašimi*.

Zatjm wšak psal i Hagek: *dožádám se toho na mých wěrných* mjsto *swých*, a w biblj se wjce takowých mjst nacházj, ano i takowých, kdež toho ani důraz ani zřetedlnost nepožaduge, poněwadž překladatelé poznenáhlu skladně takowých gazyků přiwykagj, z nichž překládagj. W očenáši se modljme: *gakož i my odpauštjme našim winnjkům* mjsto *swým*.

176. Potahugeli se osobnj náměstka na osobu podmětu, klade se *swůg* w gednotném i w množném počtu: *prodal swůg dům, prodala swůg dům, prodali swůg dům*. W giné přjpadnosti pak se klade w muž. pohl. *geho*, w žen. *gegj*, a w množném *gegich*. *Widěl sem geho matku; znáššli geho syna; w gegj zahradě sme wčera byli; synowé gegich* (eorum). *Kázal geg pán geho prodati, i ženu geho*. Zdeby na žádný způsob *swůg* mjsto *geho* státi nemohlo, protože se *geho* na podmět průpowědi nepotahuge, nébrž na ginau třetj osobu, totiž na Akkusativ *geg*. Geho žena zde nenj žena onoho, kterýž prodati kázal, ne pánowa, než toho, gegž pán prodati kázal. Odpowjli se na otázku: *na čjch osljch geli?* — *na swých*, geli tedy gezdcowé na wlastnjch. Náleželiliť oslowé ti ženské osobě, odpowědělo by se: *na gegich* od *gegj*. Náleželili mužské osobě: *na geho osljch*. Náleželiliby wjce osobám, museloby se odpowědjti: *na gegich* (s krátkým *i* mjsto *gich*, eorum) *osljch*.

177. Přjčina, proč w některých přjpadnostech *mne, mně, tebe, tobě, geho, gemu*, w giných opět *mě, mi, tě, ti, ho, mu* se kladau, powěděla se giž w sklonowánj §. 127. W průpowědech: *wyčisť mne, umey mne, nezamjtey mne, báti se budu tebe, což tobě do toho, tobě samému zhřešil sem*, náměstky (*mne, tebe, tobě*) se wjce powyšugj, než w průpowědech: *nechciť tě obwiňowati, trestati tě budu, dey mi slyšeti radost, chwaltež ho nebesa, králowé pocty mu přinesau*, pro-

tožeby ginak ne *tě*, *mi*, *ho*, *mu*, nébrž *tebe*, *mně*, *geho*, *gemu* státi muselo.

Užjwánj slowes.

178. Zohledu osoby, pohlawj a času.

Sloweso musj z ohledu osoby, počtu a pohlawj (znamenáli se na slowese) dle §. 155. podmětu přiměřeno býti: *gá sem nic neměl*; *gá nic newzala*; *wyste tu nebyli* žen. *nebyly*. Mužský wýchod *li* w množném, klade se gak s žiwotnými tak s neživotnými podměty mužského pohlawj: *počali mu wlasy odrostati*. Saud. 16, 22. ač zde nestogj *wlasowé*, nébrž gen krátký Nominativ *wlasy*. Sr. §. 157.

179. Zohledu formy,

W gaké formě se sloweso bráti má, záležj na okolíčnosti, chcemeli mluwiti o určitem, čili neurčitém času. Když se tedy prawj Luk. 21, 37: *i býwal we dne w chrámě uče; ale w noci wycházege přebýwal na hůře*, pochopuge se, že zde musj býti řeč o takowém gednánj, kteréž se ne gednau, ale častěgi stáwalo. Zdeby tedy *byl* mjsto *býwal*, *wygda* mjsto *wychâzege*, *přebyl* mjsto *přebýwal* postaweno býti nemohlo.

180. Užjwánj rozkazowacjho způsobu.

Řjká se w Rozk. *gdi*, *geď*, *běž*, *nes*, *wez*, *žeň*, *leť*, wšak s částečkau zápornau *ne* obyčegně: *nechoď*, *negezdi*, *neběhey*, *nenos*, *newoz*, *nehoň*, *neljtey*, přičemž se wšak wždy na určitost času také ohled mjti musj. Hagek pjše: *gá s njm na ten čas nepogedu*, *ale gemu radjm*, *aby také negezdil*.

181. Druhá osoba Rozk. platj též za 3tj we wznešeněgšjm psanj; *staň se wůle twá*; *buď swětlo*; *buďte swětla na obloze nebeské*; *budiž gméno Páně*

pochwáleno; žjžnjli kdo, poď ke mně a napj se. Ano i w obyčegném mluwenj se řjká: *pozdraw Wás Pánbůh; Deyžto Pánbůh.* Mluwjmeli pak k někomu w 3tj osobě (dle německé zdwořilosti: *on, ona, oni*), zastupuge w gednotném neurčitý způsob, w množném pak 3tj osoba oznamowacjho rozkazowacj: *slyšet on, gjt sem, dát mi to, zůstat tu. Pane Mikuláši dagj mi to, zůstanau tu. Šel ke mně panáčku, šla sem panenko,* nenj nic giného než skrácený žádacj s wypuštěnjm *bych,* mjsto *šelbych, šlabych.*

Rozkazowacj zastupuge w průpowědech připauštěnj též připauštěcj způsob (concessiv): *chtěg neb nechtěg; wezmi kde wezmi; děley co děley, buďte ani páni nebo chlapi.* W takowých připadnostech užjwá se také rozkazowacjho w 2hé osobě gednotného počtu: *obrať gá se kde obrať* mjsto *nechť gá se obrátjm.*

182. Užjwánj minulého času bez *gest.*

Minulý čas w třetj osobě obyčegně se skracuge a *plakal* mjsto *plakal gest, plakali* mjsto *plakali sau.* Giž l. 1549 wyčistil Melantrich biblj českau wypuštěnjm těchto zbytečných *gest* a *sau.* Zatjm wšak gest geště mjst dosti, kde *gest* a *sau* zůstali a pro důraz neb řečnický počet ostati museli: *giným gest pomáhal; gakož gest powěděl wám; neboť gest wyslyšel; wstalť gest; zemřeli sau wšickni; kdo ge wám ukázal* (*ge* mjsto *gest*), *dáwnoli ge umřel; onte z mrtwých wstal* (mjsto *onť ge*). Welmi zřjdka ale zůstalo wedlé *byl* w předminulém čase: *předstihliť sau mne byli,* Žalm. 18, 19. Trpného přjčestj se řjdčegi bez *gest* a *byl* užjwá: *a on oběšen,* Gen. 41, 13. *I schwálena ta rada a poručeno,* Komen. On také pjše: *protož někteřj tu hned před očima mýma do ohně metáni, ginj do wody házjni, ginj wěšeni, stjnáni, na křjž rozbjgeni, kleštěmi trháni, řezáni, bodeni, sekáni, pe-*

čeni na rošťjch, kdežto *byli* aspoň gednau buď před *metáni*, buď na konci celé průpowědi, státi by mělo.

183. Užjwánj předminulého času.

Předminulý čas gakožto potažně minulý ku poznačenj dřjwe minulého času w potahu na prostě minulý čas dobřj spisowatelé užjwagj: *a odpočinul w den sedmý ode wšeho djla swého, kteréž byl dělal.* Genes. 2, 2. *Bratr twůg tento byl umřel a zase ožil: zahynul byl a nalezen gest.* Luk. 15, 32. *Tehdy odšedše ti, kteřjž byli poslánj, nalezli tak, gakž gim byl powěděl.* Luk. 19, 32. *Neb sem nalezla groš, kterýž sem byla ztratila*, quam perdideram. Luk. 15, 9. *Byl powěděl* gest zde předcházegjcj minulý čas w potahu k *nalezli*; tak gako i minulý přestupowacjho *odšedše* raněgšj minulost wygadřuge, než prostě minulý *nalezli*. *Powěděli Pánu swému wšecko, což se bylo stalo*, quod factum fuerat. Mat. 18, 31. W obecném mluwenj se tohoto gemného označowánj tak auplně nešetřjwá, protože dřjweminulý čas často přjslowkami určen býwá. *Swé stany na témž mjstě, kde prwé cjsař byl, rozbil*, pjše Wratislaw we swých Přjhodách, kterýž o několik řádek dále předminulého času užjwá: *wždy tu stany rozbili, kde byl cjsař noclehowal.* Obyčegně se berau složená slowesa ku poznačenj raněgšjho minulého času: *když sme posnjdali, wstaupil bratr do pokoge*, mjsto *když sme byli snjdali.*

184. Užjwánj přjtomného neb budaucjho času mjsto minulého.

W žiwém wyprawowánj, wšak gen w důwěrném mluwenj, a w obrazném, ne wšak w oprawdowém děgopisném slohu, bráwá se také přjtomný (a krátký-budaucj) čas mjsto prostě minulého: *To když gá mluwiti přestanu, wšecken se geště hrůzau třesa, uslyšjm ze sebau temný hlas řkaucj; nawrať se. I přj-*

zdwihnu hlawy a hledjm kdo to wolá, a kam se wrátiti welj; ale newidjm nic, ani wůdce swého Wšezwěda. Nebo i ten mne giž byl opustil. Komenský. *Přestanu* stogj zde mjsto *přestal sem, uslyšjm* mjsto *uslyšel sem, přizdwihnu* mjsto *přizdwihl sem* a t. d. Poněwadž pak wůdce wyprawugjcjho giž byl dřjwe opustil, musela se poslednj průpowěd předminulým *byl opustil* zawřjti.

185. O užjwánj minulých časů w žádacjm způsobu (optativu, conjunctivu) powědělo se giž při částečce *by*, Twoř. §. 46, 62. pak Sklon. §. 141, 143. Po částečce *kýž* (utinam), může se užjwati přjtomného neb budaucjho i minulého času: *kýž mi powjte; kýž to celý swět slyšj; kýž sem to udělal; kýž ho čert wzal*, kdežto wlastně oznamowacj způsob žádacj zastupuge.

186. Užjwánj trpného slowesa.

Kde žádné obogetnosti k obáwánj nenj, wygadřuge se trpné sloweso částečkau *se: narodil se Kristus Pán*, mjsto *narozen gest;* w přestupowacjm se wšak bere přjčestj *narozen gsa, narozen byw.* Ano i slowesná zachowagj někdy *se*, gjmž gegich trpný wýznam auplněgi určen bývá: *až do zgewenj se Pána našeho*, μεχρὶ τῆς ἐπιφανείας, 1. Tim. 6, 14, protože *zgewenj* bez *se* též w činném wýznamu bráti se může. Komenský mjwá welmi zhusta takowá slowesná gména s wracowacj náměstkau *se: učenj se, cwičenj se, nawrácenj se, roztauženj se, kochánj se, smjřenj se* a t. d.

Přjčestné spogowánj.

187. Tjmto spogowánjm, nazwaným přestupowacj způsob (*modus transgressivus*), mohau dwě průpowědi, magjli geden a tentýž podmět, w gednu průpowěd spogeny neb staženy býti: *wstana půgdu k otci swému*, mjsto *wstanu a půgdu. Stoge, kleče, sedě, leže* te

udělal; *honě w lese oko ztratil*, mjsto *když honil*. Zde stogj *honě* w přjtomném, protože honěnj gakožto saučasné s minulým *ztratil* představeno gest, když totiž w honěnj oko ztratil. Práwě tak *mage preč odgeti rozkázal*; *potká wás člowěk džbán wody nesa*; *odřjkal nedjwage se do knihy*; *neweda coby činiti měl*; *ničjmž se newymlauwage*; *tak řjkage*, *tak řjkagjc*; *radegi sprosta prawdu mluwě*.

Předcházjli wšak gednánj, kteréž se přestupowacjm wygadřuge časem druhé, užjwá se minulého, genžto w této přjpadnosti předminulý zastupuge: *wstaw šel k otci swému*; *wyšed wen Petr plakal hořce*; *obrátiw se Pán pohleděl na Petra*; *uzřewši ho gedna děwečka*, *a pilně naň pohleděwši řekla*; *oni gawše geg wedli ho*; *to wjm*, *že byw slepý*, *giž nynj widjm*. *Wstaw* mjsto *když wstal*, neb *byl wstal*; *wyšed* mjsto *když byl wyšel* a t. d.

Někteřj pokaušeli také dwě průpowědi rozličných podmětů whromadu stáhnauti, wšak welmi nešťastně, Hagek pjše: *poklečawše malú chwjli řekl král*, mjsto *když oni poklečeli*. *Čechowé nawracugjce se zase s kořistmi*, *toť na ně Rakušané nenadále wyskočili*, mjsto *když se Čechowé nawracowali*. Harant *přišedše před klášter*, *wyšel proti nám Gardián*. Geště chybněgšj gest přjklad kterýž Rosa přiwodj: *gá procházege se w zahradě*, *přišel posel oznámiw*, mjsto *když sem se procházel w zahradě*, *přišel posel a oznámil*. Posledni dwě průpowědi *přišel posel a oznámil* mohau arci w průpowěd *posel přišed oznámil*, ἄγγελος ἐλθὼν εἶπεν, stažený býti, protože k gednomu podmětu náležegj, prwnj ale *když sem se procházel* magjc giný podmět, nemůže w přestupowacj kladena býti, protože na ni 3tj osoba následuge.

Ostatně časowé přestupowacjho negsau žádného skloněnj schopni, pročež se řjká *činj se neweda*, *newida*, *neslyše*, zde zastupugj Akkusativ. W spisjch wel-

mi starých nacházj se sice Genitiv gakožto zástupce Akkusatívu : *widěli angela sedjce*, angelum sedentem; wšak pro obogetnost, poněwadž se *sedjce* též na množný wstahowati může, rozbjrá se raděgj *sedjce*: *widěly anděla an sedj*, *uzřely* (*ženy*) *mládence an sedj na prawici* a t. d.

Užjwánj částeček.

188. Předložky (*praepositiones*).

Předložky slowům, jež řjdjwagj, wždy se předkládagj. *Bohadle*, *dceředle* gest dáwno zastaralé a *mnohými před lety* u Hagka gest otrocké následowánj latinského *multos ante annos*.

189. Opakowánj předložky může se toliko pro důraz užjwati: *při tom při ničemž nebyl*. Welesl. We *wniweč*, mjsto *w nic* stogj *w* před *ni* i před skráceným *če*. Obyčegně se předložka před čjslem opakuge, stáwáli při osobných a ukazowacjch náměstkách: *o to o wšecko*, *o těch o wšech wěcech*, *w tu we wšecku kraginu*, *w tom we wšem*, *w těch we wšech kraginách*, *na to na wšecko*, *na ně na wšecky*, *do těchto do wšech nádob*, *z té ze wšj kraginy*, *z těch ze wšech zemj*, *s tjmto se wšjm lidem*; *před národy přede wšemi*. Lomn. Ano i *o wšem o tom* kdežto čjslo předcházj, sic gen *o wšem tom*, *se wšemi wámi*.

190. Užjwánj přjslowek.

Rád, *ráda*, *rádo*, zastupuge přjslowku: *rád gsem u wás*, *rádi sme ho slyšeli*. Také se wyššj stupeň *radšj* spoguge se statným slowesem *gsem*, určugeli se gjm podmět: *bylbych radšj*, *kdyby přišel*, *radšjbych u wás byl*. W giných přjpadnostech užjwá se přjslowky *radě-gi* neb *radše* (*radč*): *raděgi chci pracowati*; *radč mně to dey*, *než giném*u.

191. W přirownánj sleduge na nestupňowané přjdawné *gako* neb *co*: *sladký co med*, *čerwený co růže*, *zelený gako brčál*. Na *giný* ale, a na každý wyššj stupeň sleduge *než*, *nežli*: *giného než toho neznám*; *wětšj než on*; *dnes ge mu hůř než wčera*; a tak též po *ginam*, *ginde*, *gináč*: *ginde ho nenagdeš*, *než w Praze*; *nedá ten gináč než za hotowé*. *Gá předce newidjm než železo a hljnu*, kdež se *nic giného* zamlkuge. Gindy stáwá též po wyššjm stupni předložka *nad* se swým gmenem: *wyššj nad nebesa*; *wjce nad geden střjbrný groš newezme*. Welesl. W průpowědech wšak, kdežto ne zrowna wyššj stupeň, nýbrž spjše pauhý zápor (negatio) aneb sloweso mjru přirownánj dělá, sledowáwá *gako*: *nic rychlegi nepomjgj*, *gako čas*. *Nic bjdněgšjho sem nespatřil*, *gako toto štěstj gest*. Komen. *Nic nenj lepšjho*, *gako bázeň Páně*, *a nic sladšjho*, *gako pilnu býti přikázanj božjch*. Sir. 23, 33.

192. *Kdy* (quando) se nesmj se spogkau *když*, (cum) mjchati. *Kdy pak přišel?* *když posnjdáš pogedem*. Práwě tak nesměgj tázacj přjslowky *kde*, *kam*, *kudy* mjsto potažných *kdež*, *kamž*, *kudyž*, kladeny býti: *kde pak stál?* *tu kdež sem gá prwé stál*.

193. Užjwánj záporných částeček *ne*, *ani*.

Záporná částečka *ne* spoguge se w záporných průpowědech se slowesem, a sice s přjtomným neb budaucjm, a s pomocným *budu*: *negsem*, *nebudu*, *nemluwjm*, *nebudu mluwiti*, *nebudeš bit*, *nebude milowán*. W minulém se připoguge ale *ne* k činnému přjčestj, nikoli pak k pomocnému *sem*, *si*, *gest*: *nebyl sem tam*, *nepřišel sem*, *nepřišli ste*, *nepřišli sau*. Naopak ale w trpném přjčestj, kdežto se wždy k pomocnému připogiti musj: *nenj dobyt*, *negsme dobyti*, *nenj ustláno*, *nebyl dobyt*, *nebyli ste raněni*, *ještě nebylo ustláno*.

W žádacjm nestáwá nikdy zápor *ne* před spogowacj částečkau *by*, nébrž w nedominulém před samým

slowesem: *kdyby toho nebylo*, *nemohlby*, *nesmělibychom*; a práwě tak w předminulém: *tobych byl neřekl*; *kdyby wčera bylo nepršelo*; *žádného nebylo, kterýžby se byl nestyděl. Bylbych newěděl — by byl zákon neřekl.* Řjm. 7, 7. *Kdybych byl nepřišel a nemluwil, hřjchuby neměli.* Jan 15, 22. *Bratr můg bylby neumřel.* Jan 11, 21 a 32. Hagek nemjwá stegně: *nikdáby byli takowé škody neučinili*, také wšak: *nebylby toho gistě učinil*, a w následce: *když byli přigeli*, *nebyla se (řeka) tak rozwodnila.*

W obecném mluwenj se toho geště posawád mjchaně užjwá: *nebylbych tě wolal*, *bylbych tě newolal*; *nebyloby se to stalo*, *byloby se to nestalo.*

194. Zapjrálí se částečkau *ne* celá průpowěd, nestogj před neurčitým, nébrž před slowesem určitým, na němž se osoby poznačugj: *nemám co gjsti*, *neumjm čjsti*, *nechtěl mi to dáti*, *nemohl wčera přigjti* a t. d. Málí *ne* gen článek průpowědi záporen učiniti, může se, připauštjli tomu smysl, též k neurčitému připogiti: *chešli se nedáti wrchnosti*, *čiň dobře*; *sljbil wjce Hřekům nepomáhati*; *mohlť gest nás sem nedati pustiti.* Zwlášť magjli se dwě průpowědi (gedna twrděcj a druhá záporná) skrátiti: *newj komu má dáti neb nedati*, mjsto *neb nemá dáti*; *smálí se kdež se nesmáti*, *nýbrž raděgi plakati měli*, mjsto *kde se neměli smáti*, kdežto *měli* mezi *ne* a *smáti* w záporné průpowědi gest wynecháno, protože w twrděcj opět přicházj.

195. Dwogj zápor *ne*, w průpowědi gedné, platj za twrzenj: *nebylo mi neznámé*, *nenj nemožné*, *nebť nemůžem nemluwiti toho, co sme widěli a slyšeli.* *Ne* zrowna před *ne*: *ne neznámý*, *ne nepřigemný*, *ne nemilý*, sotwa se schwalowati může.

196. Giné záporné částky nenahrazugj w záporné průpowědi částečky *ne* před slowesem: *nikoli se to nestane*; *nikdá nepřigde*; *nenj nikde k nalezenj*; *nic*

mu nedám; *žádný o tom newj*; *k ničemu to nenj*; *a to nic nenj*, *za nic nestogj*. Předce se wšak giž neřjká gako druhdy: *to nenj na nic*, nýbrž *to ge na nic*.

197. Wztahugeli se *ani* gen na djl průpowědi, nesmj sloweso záporné částečky *ne* wypauštěti: *ani slyšeti o tom nechtěl*; *ani slowa mi dále nemluw*; *ani slepice darmo nehrabe*; *ty se ani Boha nebogjš*; *nebudau ani gjsti ani pjti*; *ani do země ani do hnoge se nehodj*; *ani na této hoře*, *ani w Jerusalemě nebudete se modliti otci*. Stogjli ale *ani*, *aniž* weyznamem *neque* zrowna před slowesem, může se *ne* wypustiti, protože giž *ani*, *aniž* celau průpowěd zápornau činj: *aniž wjm*, *ani rozumjm*, *co prawjš*. Marek 14, 68; *aniž máš čjmby nawážil*. Jan 4, 11. *Ani se ženiti nebudau*. Luk. 20, 34; *ani negsi studený*, *ani horký*, Zgew. 3, 15. w nowých wydánjch, kdežto w staršjch biblijch *ani — budau*, *ani gsi* stogj.

Stogjli w prwnj průpowědi zápor *ne*, w druhé ale *ani* neb *aniž*, býwá wypauštěnj *ne* geště obyčegněgšj: *žeť nesegj*, *ani žnau*, *ani shromažďugj do stodol*; *nepracuge*, *ani přede*; *abych neřjznila*, *ani chodila sem wážit*; *nebo newidj ho*, *aniž ho zná*. Předce 1 Král. 26, 12: *tak že gich žádný newiděl*, *ani nezwěděl*, *ani neprocjtil*.

198. *Nic* stáwá rádo na konci průpowědi mjsto *ne*, zwlášť po *li* neb *čili*: *slušjli daň dáti Cjsaři*, *čili nic*, mjsto *čili ne*; *ale tjm koho sklamáwáme? Boha gistě nic*, mjsto *gistě ne*; *pakli nic*. W záporných průpowědech zastáwá *co* záporné *nic* před neurčitým: *nepotřebj nám o tom co mluwiti*, neb *nic mluwiti*; *nemagj co žjti*, *co gjsti*, *co dělati*, neb *nemagj nic*, *coby žali*, *gedli*, *dělali*.

199. Užjwánj spogek.

Mnoho srownalostj mezi celými průpowědmi a gednotnými články nemůže se ginak poznamenati, než pomocj několika spogek, gežto se na sebe wztahugj. Takowé gsau *i — i : i mužj, i ženy; ani — ani: ani tu ani tam; aneb — aneb, buď — buď, buďto — buďto, buď — nebo, leda — leda; gak — tak: gak my, tak i wy; negen — ale i, netoliko — ale také, netoliko — nýbrž i; ačkoli — wšak.*

Po *gestli* a giných přjčinných spogkách neklade Čech žádné částečky gako Němec *so: nechcešli wygjti, zůstaň doma,* lépe než *tedy zůstaň doma.*

200. Prawé užjwánj spogek záwisj gak od gich wýznamu, tak od spogenj celé průpowědi.

a, *i* (et), spogliwě, stáwágj na počátku celých průpowědj a gednotných článků: *muž a žena, kněz a prorok, wčera i dnes, čest a sláwa i sjla.* 2) *a wšak,* předce ale: *nedwěd ačkoli k člowěku podoben gest, a wšak člowěk nenj.*

i (etiam), s pojmem stupňowánj, stáwá po *a* a giných článcjch: *a i wám* 2) *i — i: i zrak i sluch.*

aby (ut), přjčinně, twořj gakož i *by* wlástně spogowacj způsob: *aby přišel.* Stáwá sice před slowesem, no wšak wždy po giných článcjch: *korunu aby přigal; ženich aby wyšel;* 2) mjsto *žeby: newěděl aby byla panna,* Lomn.

ač, ačkoli, ačkoliw, ačkoliwěk, připauštiwě, w přednj průpowědi, s *wšak, wždy, předce* w záwěrce: *ačkoli tam stál, wšak nic neslyšel.* 2) Ginak u starých přjčinně tolik co *gestli: ač gestli, ač mámeli, ač můželi, ač chtjli.*

ale, spogliwě, neočekáwanau okolčnost spogowati: *ale pro Pána Boha; ale kdožby se nadál; ale ale.* Na počátku a po giném slowě: *gá chtěl, ale on* neb *on ale nechtěl.* 2) Protiwně: *ne ty, ale bratr twůg;*

wšak ale neb *ale wšak, ale wždyť; alebrž, ale nýbrž.* 3) W záwěrce: *nebudauli tito, ale předce ginj býti musegj.*

an, ano, mnohoznačná částečka, kterauž se obyčegně neurčitý aneb přjčestný způsob opisuge, opisawě aneb rozkladně: *slyšel geg an čte, když uzřjte, ano se tyto wěci dègj,* haec fieri; *widěl sem ano z ust draka — wyšli tři duchowé nečistj; král Jan, ano zima ho nutj, k Praze se obrátil; zdálo se mu, an towaryš geho přišel k němu; rozkázal ge wšecky, an se žádnému nebránili, pomordowati; dwa odence, an sekagj,* (gak sekagj); *papeže i krále, an spolu wyhledagj; s služebnjky geho an gdau k němu, wyšel z města, an na to wšickni hledj; ano wšecko wogsko geho i Hřekowé z města na to hledj; widauce gi, an má djtě.* S dokládawým *ť* také gen w záwěrce: *hlediž anť milý rychtář křičj, gakž wjtr na něg powane, anť ho nenj.* Žalm. 103, 16. *pohledj na zemi, anať se třese; když se dotkne hor, anť se kauřj z nich.* Giž Hagek a ginj přiwěšugj této částečce ženský wýchod *a* gakož také w množném *i*: *Libuše, ana sedj na stolici; ani na to přátelé geho hledj.* Tjm bere na se *an* způsobu potažné náměstky: *slyšel sem hlas an prawj; uzřel swekruši geho ana ležj; slyšel sem gedno (zwjře) ano prawj; nalezl ge ani spj; slyšjme-ge any mluwj; uzřel prostěradla ana sama ležj.*

ano, řjdčegi *an* z počátku průpowědi gest spogliwo: *ano i wšickni proroci; an to malostranštj ševci na kopyta pjskagj.* Spogeno s *brž*: *anobrž,* wiz *nýbrž, alebrž.*

anebo, aneb wiz *nebo.* Staři psáwali *a nebo, a neb,* poněwadž přjzwuk nekladli na *a,* nébrž na *nebo, neb.*

ani (neque), weylučně, při záporu několika článků: *ani wčera, ani dnes; ani hleděti nemohu, ani slyšeti, ani choditi.* Prosté *ni — ni* gest zastaralé.

ať, přjčinně: *řekni mu ať sem gde; ať tu zůstane:* *Aťby* mjsto *aby* wiz *by aby*. *Nechať* wiz *nechť*.

až, přjslowka, zastupuge též spogku *že*: *lekl sem se, až se třesu; tak se rozhněwal, až i plakal.*

buď, buďto w zadu průpowědi s *buď, buďto*, neb *aneb*, rozlučně a rozdrobně: *buďto řečj aneb skutkem; buďto Židé, buďto Hřekowé; buď w proroctwj, neb w učenj; buďto že gjte, nebo pigete, a nebo cožkoli činjte.*

by, twořj žádacj způsob, wiz §. 46. W spogowacjch průpowědech předpogugé se mu *a*: *aby*; w průpowědech wýmjnky *kdy*: *kdyby*. Rádo se připoguge ginym částečkám: *ačby, ažby, nežby, žeby, lečby gakžby, gakoby, zdaby, zdaliby, pakliby.* Částečku *pak* předcházj *by*: *by pak nechtěl.*

by, aby, kdyby s weymjnkau a připauštěnjm, stáwagj z počátku průpowědi: *by psa neywjce kořenil, nebude z něho zagjc; by se břehu chytil, wše se s njm utrhne; by sebau o zem bil, s nic býti nemůže; aby wšem ustu zawázal, musilby mnoho plátna mjti; kdyby nebylo kdyby, nebyloby chyby; nebo snesete i to, by wás kdo w službu podrobil, by kdo zžjral, by kdo bral, by se kdo pozdwihowal, by wás kdo w twář bil.* Předce pak stáwagj *by, aby, kdyby* také po giných slowech, gež powýšiti chcem: *tebe kdyby nebylo; blázna by w staupě opjchal, giný nebude.* Neznamenáli ale *by* žádné weymjnky, stáwá gako pauhé pomocné slowce žádacjho (neb spogowacjho) způsobu po giných slowech: *gábych za to sednu neustal.* Od často opakowaného *bych* w žádánj pocházegj způsoby mluwenj: *pozdě bycha honiti; bycha za ušima hledati.* Srow. §. 195.

či, *čili*, rozlučně w zadu průpowědi, zwlášť předcházjli částečka *li*: *pesli či rys*, *či drak něgaký byl*, *newjm*. Po, a při otázce také bez *li*: *či chceš také z sebe smjch udělati?* Wiz twoř. §. 62. a dolegi *li*.

čjm — *tjm*: *čjm gsi wětšj*, *tjm se wjce ponižug*. Někteřj pjšj *čjm* — *tim*.

dřjwe, s *než* w zadu průpowědi. Tak také *spjše než*, *prwé nežli*. Wiz také *než*.

gak, srownáwačně w předu průpowědi, s *tak* w zadu: *gak přišlo*, *tak odešlo*; *gak nabyl*, *tak pozbyl*; *gak daleko gest wýchod od západu*, *tak daleko wzdálil od nás přestaupenj naše*. 2) Spogliwě: *gak chudj*, *tak i bohatj*; *gak ctnost*, *tak rozum*.

gako, w zadu průpowědi, předcházjli *tak*, *tak gako*, *tak* — *gakoby*: *tak gsau žiwi*, *gakoby Boha nebylo*; *ne tak hrozný gako směšný*. Práwě tak *gakož*, *gakž* spogliwě a potažně s *tak* w zadu, a naopak.

gakož, *gakožto*, wýkladně: *on gako* neb *gakožto poctiwý muž*.

gakkoli, připauštiwě: *nikdá to neslyšel*, *gakkoli stár gest*. *Gakžkoli*, wiz *ačkoli*.

gedwa, *ledwa*, *sotwa*, následně: *gedwa sme přišli*, *giž sme měli zase dále gjti*.

gen: *gen aby*, *gedné aby*.

gediné: *nenj moci*, *gediné od Boha*; gindy také *gen toliko*.

gešto (*gešte*), protiwně: *ani pogjsti nekogně nemohli*. *Gešto ti druzj zahálčiwý žiwot wedli*.

gestli, *gestliže*, *gestliť*, s wýminkau: *gestli ho budeš psáti*, *pozdraw ho také odemne*; *gestli mu drožda dáš*, *za bažanta tě požádá*. K *gestli* se také připoguge spogka *že*: *gestližeby co gedowatého pili*; *gestližebychom dobrowolně hřešili*. Stogjli w průpowědi sloweso *gest*, připogj se mu gen *li*: *gestli wůle twá* ne *gestli gest*, *gestli možné*, *geli možná*, *nenjli*

možná. Sic se také *gestli*, gakož i *li* w nepřjmé otázce užjwá: *zeptey se, gestli ge doma, gestli k nám přigde*, mjsto *geli doma, přigdeli k nám.*

kdyby, s wýmjnkau: *kdyby zegtra mělo pršet, nepogedem; kdyby nepřišel, nebudem plakati; kdybych řekl, že ho neznám, bylbych podobný wám lhář.* Ginak býwá *kdy*, bez *by*, přjslowkau.

když, (cum), následně: *když přigdeš k nám, powjm ti wjce; když gest neymilegšj hra, tehdy přestaň; když hrušky zragj, tehdáž se česati magj; když u sauseda hořj, odstaw swého.* Stáwá obyčegně z počátku, také wšak po některých slowech: *tento usudek když byl wydán; to když se stalo.*

kromě, krom, wygjmawě: *nechodj tam, krom w neděli; nic giného, krom hognost mrtwých tel widěti nebylo; nic neodpowěděl, krom že prawil.*

leč: kdožkoli propustilby manželku swau, leč pro smilstwj; w spogowacjm *lečby: kterakžbych mohl rozuměti, lečby mi kdo wyložil; lečby Bůh byl s njm; lečbyste na darmo uwěřili. Leč — leč*, wiz *leda.*

leda: leda se smál; ona se stydj: ano, leda tebe; dělá to, leda bylo, leda se mu chwjle krátila; leda se obweselil. U starých též *leda to, leda ono.*

li (utrum, num), wlastně přjslowka, kteráž se po slowese a giných slowcjch klade: *přigdeli pak? totoliž ti řekl?* W zadu průpowěďi se nj *či* zmocňuge: *dostaloli se zlata, čili nic; u wečerli, čili o půlnoci, čili když kohauti zpjwagj, čili ráno.* Wiz wýše *či, pakli, zdali.* 2) Počjnawě: *chtěgjli, udělám to hned; dáli, dobře: nedáli také dobře; budemli hotowi; budemli moci.* Wiz wýše *gestli, kdyby.* W obogjch přjpadnostech obětowáwagj nowěgšj krátkost často blahozwučnosti, aby wyhnuli nepřjgemnému sběhu *li* s *l, la, lo, li, ly*, a řjkagj raděgi: *kdyby přišel* mjsto *přišelliby, kdyby mohl* mjsto *mohlliby, kdyby mohli* mjsto *mohlliliby, kdyby utrhl wůl muže* mjsto *utrhlli-*

by; *gestli tam byl*, *gestli tam byla* mjsto *bylli*, *byla-li tam*. Wiz twoř. §. 62.

negen, *netoliko*, *negen toliko* w předu průpowědi, s *ale i*, *než i*, *nýbrž i* w zadu: *netoliko sme to slyše-li*, *ale i widěli*.

nebo, *neb*, přjčinně: *bdète nebo newjte*. 2) Rozlučně, *aneb*, *nebo*: *to aneb ono*. Wiz Twoř. §. 62. — Obyčegně stáwá w předu *li*, *buď*, *buďto*, *aneb*: *máli aneb nemáli*; *buď w zgewenj neb w umènj*; *kdybys aneb pracowal*, *aneb se modlil*.

nech, *nechť*, *nechžť*, *nech ať*, *nechať*, *nechažť*, připauštiwě: *nechť každý činj*, *což se mu ljbj*; *nechť ge*, *co chce*; *nechtě* (*nechťge*) *přišel*; spogeno s *třeba*: *nechť gsau třeba sedmdesatera sedmera umènj mistrj*, — *a nech třeba wšecko umègj*. Komen.

než, protiwně: *neljbilo se nám to*, *než co sme měli dělati*? *choď po cestách srdce swého*, *než wèz*; *negén mladj*, *než i ti starci*; *rozdjlnost ne zwuku*, *než sluchu to působj*. 2) *než*, *nežli*, přirownáwawě: *radègi chci pracowati*, *než žebrati*; *prwé než*, *dřjwe než*, *spjše než*, wypuštěnjm také gen *než*: *ugedau*, *než ty budeš hotow* mjsto *dřjwe než*; *můžeš se wyspati*, *než on přigde*; *žiwoty radègi složj než tomu dopustj*.

nýbrž, *alebrž*, spogliwě: *nýbrž wy křiwdu činjte*; *kterýž umřel za ně*, *nýbrž i z mrtwých wstal*. 2) protiwně, předcházjli *ne*: *negen* — *nýbrž také*, *ale nýbrž*.

pak, přjčinně, zwlášť w otázkách, wždy po giných člàncjch, obyčegně po prwnjm: *kdes pak byl*? *co pak chceš*? *co pak děláš*? 2) Protiwně, mjsto *ale*: *wolal sem ho*, *on pak se neozwal*; *ty pak co prawjš*? 3) Odmjštně: *gděta pak*; *wždyť pak wjte*. 4) Následně, mjsto *potom*, w kterėžto připadnosti z počátku stáwá: *dřjwe poslauchey*, *pak mluw*; *spjš on*, *pak gá*.

pakli, *paklize*, mjsto *gestli pak*, *gestliže pak*: *budešli prositi*, *dostaneš*: *pakli nebudeš prosit*, *nic nedostaneš*; *žádné wdowy trápiti nebudete*, *pakli trápiti gi*

budete; gestliže wšecko tělo gest oko, kde pak budę sluch? Pakli wšecko tělo gest sluch, kde powoněnj?

poněwadž (*poněwádž*), přjčinně: *poněwadž to wěděti chcete, powjm wám wšecko.*

předce (*předc, předci*), protiwně připauštiwě: *kdybys ho třebas widěla, předce bys ho neznala; častěgi sem ho trestal, wšak on předce nic nedbá; na swini by i zlatohlaw wstrčil, předce swinj zůstane.* Gindy býwá *předse* (*předce*) přjslowkau: *táhli předse; gdi předse.*

proti tomu: on ge twým nepřjtelem, gá proti tomu neb *proti tomu gá twým wěrným přjtelem.*

proto že neb *protože*, přjčinně: *bez pochyby proto že nemohl*, nebo také *proto bez pochyby, že nemohl; nemohli sme spáti, protože celau noc baufili.*

protož: protož čiňte pokánj.

pročež, a pročež gest také potažné.

sice, sic, připauštiwě po některých slowech: *gá sic gistotně newjm, wšak daufám; ne bez ljbosti sic, wšak také bez strachu.* 2) s wýmjnkau, z počátku: *zaplať, sic* (*kromě toho*) *tě obžalugi.* W tomto smyslu připoguge se též k tomu *ginak: sic ginak musili byste z tohoto swěta wygjti.*

tak, obmezně: *tak gakž gá ho znám.* 2) přjrownáwawě: *tak dobře to udělá, gako ty: tak čerwený gako růže*, wiz *gako.* 3) záwěrečně, w zadu průpowědi, wšak gen w obecném mluwenj: *chcešli, tak gdi; dlauho to netrwalo, tak mi dali zkázati.* Lépe bez *tak: když ge dosti, přestaň; kdyžs pil, plať.* Wiz *tedy.*

tedy, záwěrečně ku prowozenj záwěrky: *což tedy činiti? což tedy djme? a tak tedy nad kýmž chce, smilowáwá se; tedy wjra z slyšenj; tedy zákon gest proti slibům; a poněwadž syn, tedy i dědic boží.* Pozorliwěgšj spisowatelé rozeznáwagj spogku *tedy* od

přjslowky *tehdy* (*tunc*), ač wlastně gedno gsau, a to za ono kladeno býwá: *gdi tedy* neb *tehdy; když ge neylepšj hra, tehdy přestaň.* W obecném mluwenj znamenáwá se též pauhá následka w průpowědi spogkau *tedy* neb *tehdy: nebudešli poslauchati, tehdy budeš bit*, lépe *budeš bit* bez *tehdy. Podášli mu přstu, ugme tě za celau ruku.* Přjslowka *tehdáž* sem nenáležj.

též: on a geho dcera, též i wnukowé.

tjm (*tim*): *tjm tjžegi padá, čjm kdo weyš leze; čjm wjce kmotrů, tjm wjce šolem.* Wiz wýše *čjm.*

toliko, by toliko, wiz *gen aby; gedné toliko, gen toliko; netoliko*, wiz *negen.*

totiž, totižto, wýkladně: *oboadwa, totiž otec i syn.*

třeba, třebas, připauštiwě: *třebas měl sto očj*, mjsto *nechť třeba*, wiz *nechť.*

wšak, spogliwě gak z počátku, tak po některých slowejch, gako *ale: wšak mlčel sem; wšak to nad smrt horšj; ty wšak lelkowánj nechage, poslauchey; wšak summa wšeho toho tato gest.* 2) protiwně w následce *ačkoli o tom wěděl, wšak nepřišel; byť se wšickni hněwati měli, wšak powjm, což smeyšljm, a wšak, wšak wždy, ale wšak* neb *wšak ale, ale wšak předce, wšak nic méně* neb *nic méně wšak.* 3) přeswědčliwě mjsto *wždyť: wšak gá dobře wjm, že se stařj lidé myšjho chřestu bogj; wšak máš giž dosti.*

wždy, u starých mjsto *wšak, předce: žádný nenj tak zlý, aby wždy někomu dobře neučinil; nic méně gá chtěge wždy, co pak dále z nich bude, widěti, hledjm*, — s čjmž se přjslowka *wždy, wždycky* mjchati nesmj. *Wždyť*, skrácené *dyť* posawád gest w užjwánj, přeswědčliwě: *wždyťbych gá rád wěděl*, Komen. *wždyť giž nepršj; wždyť widjš, že dále nemohu.*

zagisté klade se gakožto spogka po prwnjm článku, mjsto *nebo: ta zagisté slowa; byl zagisté weliký welmi (kámen).* 2) přeswědčliwě: *musjl zagisté* (utique) *shromážděno býti wšecko množstwj.*

zatjm (zatim), mezi tjm, následně a připauštiwě: *gen gdi, gá tu zatjm zůstanu; nestogj to sic za mnoho, zatjm pro mne ge dosti dobré.*

zda, zdaž, zdali, wlastně přjslowka, gako latinské *num, an*, ku prowozenj otázky: *zdali gsau wšickni apoštolé? zdali wšickni proroci? zdali wšickni učitelé?* S *aneb* a *čili* w zadu: *zdali zarmaucenj? aneb auzkost? nebo protiwenstwj? zdali hlad čili nahota? zdali nebezpečenstwj čili meč?* Při nepřjmých otázkách: *podjwey se, zdali giž wstali.* Wiz wýše *li*, a Twoř, §. 62.

že (quod), opisawě, z počátku a po některých slowech: *wjm, žes tu byl; daufám, že přigdeš brzo zase; prawil mi, že nemá peněz; přisahámť, že se s něčjm potkáš; widjm, že mi gedni hřbet obracegj; on že tjm winen nenj; wčera že nemohl přigjti. Wjme, že modla na swětě nic nenj a že nenj giného žádného Boha, nežli geden.* 2) přjčinně, mjsto *protože: že pozdě přišel, nedostal nic.* Spoguge se též s *gestli*, wiz wýše *gestliže.*

II. Prawidla Záwisnosti.

201. Statné gméno s Genitivem.

Nominativ (*casus rectus*) gest pád podmětu. Mluwjli se k podmětu 2hé osoby, stogj přimlauwacj slowce we Vokativu: *pane sausede, pantáto, panj mámo, milá sestro, Pane Bože náš, Hospodine pomilug ny.* Oba pádowé tito gsau od giných částek řeči nezáwisni. Ostatnj wšak wšickni pádowé (*casus obliqui*) záwisegj od giných částek řeči, t. g. býwagj řjzeni.

202. Genitiv označuge srownalost čimné přjčiny, drženj, půwodu, celosti, mjry, welikosti, a wšeho toho, čjmž se gméno lépe určjwá. Když tedy dwě statná gména w nerowné srownalosti stogj, určowacj w Genitiw se stawj: *stwořitel nebe i země*; *wšeho swěta Pán*; *milownjk wlasti swé*; *otec sirotků*; *člowěk zlých mrawů*; *běh swětel nebeských*; *přjčina té zápowědi*; *znamenj pychy*; *čas wálky*, *moru*, *drahoty a hladu*; *hognost knih*; *weliký počet lidu*; *nedostatek chleba*; *stádo koz*, *hcyno ptáků*, *wůz sena*, *slámy*, *otawy*; *pytel* (*měch*) *mauky*; *žeydljk wjna*; *pecen* (*bochnjk*) *chleba*, *skywa chleba*; *homole másla*; *hrnec mljka*; *mjsa ryb*; *žbán wody*; *lžjce medu*; *libra masa*; *centnýř železa*; *pár střewjc*, *bot*; *kopa wagec*.

203. Náměstky a přjdawná gména, zastupugjli mjsto statného gména, řjdj se týmž prawidlem: *dobré wlasti*, *dwé holaubátek*, *čtwero djtek*; *přjklad dobrého*, *zlého*; *konec wšeho toho*; *co bude sprawedliwého*; *což pozůstalo drobtů*; *wezmi*, *což gest twého*; *něco pěkného*; *nic hodného smrti*.

204. Přiwlastňowacj přjdawná gména zastupugj Genitiv.

Gména osob, stogjli samotna, t. g. bez giných určowacjch slowcj, nekladau se obyčegně w Genitiv ku poznačenj pauhé srownalosti půwodu neb drženj proto že máme pro ně přiwlastňowacj formy přjdawných: *syn Božj*, *Králowstwj Božj*, *milost Božj*; *Božj posel*; *chrám Páně*; *syn Abrahamůw*; *dcera Dawidowa*; *učedlnjk Ježjšůw*; *křest Janů*; *přjtel Cjsařů*; *pás Pawlů*; *čeled Štěpánowa*; *žena sláwa mužowa gest*; *osidlo ďáblowo*; *tělo Ježjšowo*, *synowé ženichowi*, *učedlnjci Janowi*; *punčochy pánowy*; *otec newěstin*, *dwůr Libušin*, *matčin čepec*, *sestřina sukně*, *děwka Sářina*, mjsto *Sáry*; předce se řjká: *syn Marie*, *syn člowěka* (též *syn člowěčj*) dle Biblj. Též při gmenech kragin bywagj

přjdawná na *ský* obýčegněgi: *král česky*, *uherský*, *polský*, *král židowsky* ne *král židů*. Wbiblj se geště nacházegj: *bázeň hospodinowa*, *pro strach židowsky*, *domy wdowské* mjsto *wdow*, *ptaetwo nebeské*, *králowé zemštj*, *služebnjci lidštj* mjsto *lidj*, ne wšak wjce *swětlo lidské*, gako druhdy, nýbrž *swetlo lidj*.

205. Býwáli ale osoba gmenem, neb přjdawným lépe určena, přicházj Genitiv na mjsto přiwlastňowacjho přjdawného gména: *dcera Dawida krále*, *děd Karla čtwrtého*; *kniha rodu Ježjše Krista*; *syn Boha žiwého*; *šaty našeho pánu*. U starých se geště wšak nacházj *páně heytmanowy dcery* mjsto *pana heytmana*; *páně Benešowým služebnjkem* mjsto *pana Beneše*.

206. Práwě též stáwá Genitiv, když ne drženj, ale giné srownalosti označeny býwagj: *škoda mne*, *tebe*, *nás*; *hanba krále*; *strach wětšj škody*. Tak se také rozeznáwá *zkušenj naše* a *zkušenj nás*. W prwnjm zkaušjme sami, w druhém gsme zkaušeni.

207. Čjsla s Genitivem.

Wšecka čjsla počjnage od *pět*, stogjli w Nom. a Akkusatiwu, řjdj Genitiv: *pět prstů*, *šest konj* (*koňů*), *sedm hlaw*, *osm weder*, *děwět dcer*, *deset hodin*, *sto hřiwen*, *tisjc dukátů* a t. d. To platj též o wšech hromadných čjslech, gako *mnoho*, *málo*, *maličko*, *wjce*, *méně*, *co*, *něco*, *nic*, *kolik*, *tolik*, *několik*, *dosti*, *trocha*, w Akkus. *trochu*, *drobet*, *moc*, *sjla*. *Mnoho čápů*, *málo žab*. *Wjce střjbra*, *ale méně zlata*; *kolik hlaw*, *tolik smyslů*; *něco soli*, *olege*, *wjna*; *nic střjbra*. *Wšecko* dělá weymjnku, a spoguge se gako přjdawné se swým statným gmenem. Gestli se ale čjsla *pět* a t. d. skloňugj, t. g. stogjli w Gen. Dat. Lok. Soc., w té přjpadnosti neřjdj, protože sama s počjtanau wěcj řjzena býwagj: *tagemstwj sedmi hwězd*, *od sedmi duchů*, *sedmi cjrkwjm*, *desjti pannám*, *po šesti dnech*, *nad dwadcjti kraginami*. Wiz wýše §. 147.

208. Gest wšak wypauštěnj kolikosti před statnými gmeny, gežto celost aneb hmot znamenagj, welmi w obyčegi, pročež se tolik Genitiwů se slowesy spoguge, která gindy pro trpný předmět Akkusativ žádagj: *přineste lůže, čjše a nádoby hliněné*, samé Akkusatiwy, *též pšenice, mauky, krup, bobu, šocowice a pražmy, ano i medu, másla a owcj i syrů krawských*, samé Genitivy, přičemž se *několik*, *něco* rozuměti musj. Tak se řjká: *dey mi wody, nalj wjna, natoč piwa, trávwiti času*. Práwě tak: *nadělal smetj, nachowal peněz, nachystal potraw, nastawěli domů krásných*, přičemž se na *mnoho* mysliti musj.

209. Určitá mjra stáwá dle téhož prawidla w Genitivu, když *zdélj, wzdálj, zhlaubj, zstářj, zšjřj, ztjžj, ztlauštj, zweyšj, zwjcj*, gakožto odtažená délky, dálky, hlaubky, stářj, širokosti, tjže, tlaušťky, weyšky, welikosti, přjdawné zastupuge: *lokte zdélj, patnácti mjlj wzdálj, dwau loktů zhlaubj, dwanácti let zstářj, zšjřj loktů šedesáti, ztjžj šesti set lotů, čtyř loket ztlauštj, zweyšj šesti loket a dlani, zwjcj gablka*. Gindy také w Akkusativu: *zdálj od města dwě a třidceti mil; tři mjle wzdálj*. Lomn. *wjce než dwoge hony zšjřj*. Hagek. A s předložkau *na*: *zdélj na šedesát sáhů*, aneb s předloženau přjslowkau *gako*: *ztlauštj gako malý prst*. Hagek.

210. Při některých statných gmenech stáwá též Dativ mjsto Genitivu: *opatrnost těla gest nepřjtelkyně Bohu*, mjsto *Boha*. Tak také *nepřjtel Bohu, penězům; dlužnjk tělu; gaký tomu konec bude; bude brzy konec té zimě; těžkostem žádného konce nenj; záhuba zemjm, městům; nebylo počtu rodině gegich. Po wšecky wěky wěkoma* mjsto *wěky wěků* gest zastaralé. W *gemu wstřjc, tomu na odpor*, záwisj Dativ wjce od ponětj slowesa. Gindy se bráwá též předložka, měliliby Genitiv obogetný býti: *láska k bližnjmu*.

211. Přjdawná gména s Genitivem.

Přjdawná, mohauli dle ponětj swého pády řjditi, žádagj buď Genitiv gakožto trpný předmět wěci, neb Dativ gakožto předmět osoby, aneb Instrumental, pokudž některé předložky zastupuge:

Genitiv žádagj: *aučasten naděge swé, bedliw toho, sebe bljzký; ctitedlný hostj, čitedlný křiwdy, bolestj, bjd; hoden mzdy swé, chtiwý; milowný Boha; mocen swého těla; následowný dobrých přjkladů; pilen toho; plný záwisti; poslušný otce; powědomý wěcj přirozených*, tak též *swědomý; prázden hněwu, prost wšeho; syt chleba; tagný: ta wěc Pražanůw tagná nebyla; wděčen toho; žáden cizjho, žádostiw laupeže.*

Dále wšecky wyššj stupně: *nenj služebnjk wětšj Pána swého; že sem nic menšj nebyl welikých apoštolů; mnohých wrabců dražšj gste wy; každý náměstek horšj gest swého předka; nechtěge geden druhého nižšj býti.* Pročež se řjká: *by byl sebe wětšj, sebe maudřegšj. Dřjwe padesáti let, méně šedesáti let; dále čtyř a dwadcjti kročegůw, třj mil od Prahy bljž.* Obyčegněgi býwá nynj částečka *než, nežli* po Komparatiwu: *wětšj než gá, horšj než čert; poslednj způsob gegich horšj nežli prwnj.*

Akkusatiw s *dlauhý, široký: dwa lokte dlauhý, tři pjdi (pjdě) široký*, a s *dlužen; sám sebe gsi mi dlužen; čtyry tolary byl mi dlužen*, záwisj od okoličnosti welikosti. *Bohatý, pamětliw, hněwiw, láskaw* a giná přigjmagj předložku *na: bohatý na dobytek.*

212. Přjdawná gména s Datiwem.

Dativ žádagj: *bližnj, bljzký, dobrý, křiw: druhé straně křiw; libý, milý, milostiw, možný; náležitý* a *přjležitý; platný; podobný;* také s *k: k tomu podobný; pomocný, nápomocný, potřebný, powolný;*

práw: *gsem mu práw z toho*; *přjgemný*, *přjhodný*, také s *k*; *přjzniwý*; *prospěšný*; *rád tomu, něčemu*; *rowný*; *snadný*; *škodliwý*; *užitečný*, *wěrný*; *wzácný*; *zwyklý*. S předložkau *k*: *schopný*, *způsobný*, *k tomu*, *přjwětiwy ke wšem*.

213. Přjdawná gména s Instrumentalem.

Nástrogni žádagj: *bezpečen*, *gist*, *winen*, *powinen*, *powinowat*. Nowěgšj wšak spogugj *gist*, *winen*, také giž s Genitivem: *gsem toho gist*, *tys toho winen*, mjsto *tjm gist*, *tjm winen*. Přjčestj a od slowes odwozená přjdawná zachowáwagj takowý pád, gakýž gindy gich slowesa žádagj, pročež *sešlý wěkem*, *ustalý chůzj*, *opogený duchem*; *střjzliw* přigjmá předložku *w*: *střjzliw w pitj wjna*, aneb *w požjwánj wjna*, ne snad *střjzliwý wjnem* gakož Komenský pjše. *Těžek* a *teskliw* přigjmagj předložku *nad*: *byl těžek nad tjm*, *teskiw nad tjm*.

214. Sloweso se dwěma Nominatiwy.

Slowesо označuge neywjce srownalostj, a tjm se stáwá, že s njm spogené sklonné částky w rozličné pády kladeny býti musegj.

Se slowesy *gsem*, *budu*, *býwám*, *slowu*, *ostati*, *zůstati*, s trpnými *nazwati se*, *gmenowati se*, *učiněn gsem*, *ustanowen gsem* a t. d. stáwagj dwa Nominatiwy: *tys můž saudce od Boha nařjzený*; *budau manželky waše wdowy*, *a synowé waši sirotci*; *giž negsem hoden slauti syn twůg*; *pro wás učiněn gest chudý*; *tu budau nazwáni synowé Boha žiwého*; *králowé gmenowáni byli pastýřowé země a lidu*.

Sem náležj také; *řjkagj mu Pawel* mjsto *gmenuge se Pawel*.

215. Genitiv mjsto Nominatiwu w záporných průpowědech.

W záporných průpowědech přecházjwá Nominativ podmětu w Genitiv, při čemž zápor mjsto neurčitého podmětu stáwá: *nenj diwu, nenj žertu, pakliby se toho nestalo, nebylo giné naděge; tu mého bytu nenj, ani křjstka (křjtka) tam nebylo; nebéře se z gednoho wola dwau kožj; toho ť gistě při mně nenj, ten řád, kteréhož prwé nebylo; kdež nenj zákona, tu nenj přestaupenj; ani to s to nenj,* mjsto *ani s to negsi; prawj, že nenj wzkřjšenj, ani angela, ani ducha.*

216. W twrdjcjch průpowědech se to stáwá gen tehdáž, má-li se neurčitá kolikost gako podmět mysliti: *bylo by gako pjsku semene twého,* kdežto se *tak mnoho* rozumj. *Lidu tu bylo; wozů tu přigelo; wjna se dostáwalo; wody přibýwá; wjny giž ubýwá.*

217. Instrumental mjsto Nominatiwu přjsudku.

Nominativ přjsudku (praedicatum) doganuge se často Nástrogným: *buď mužem; budu gegich Bohem, a oni budau mým lidem; nebude dědicem syn děwky; služebnjkem tjm powolán gsi; budiž bláznem, aby byl učiněn maudrým; kdo gest Bohem krom Hospodina? syn člowěka gest pánem i dne swátečnjho; proto nejwyšším slauti má; dokud žiw, bydlem chromcem zůstáwal; to wše prawdau býti musj; saudce nemůže býti stranau; gá negsem wjce twým howlem, ani ty mým hospodářem, ale i ty mým a gá twým nepřjtelem; gehožto gá ustanowen gsem kazatelem a apoštolem i učitelem pohanů; gá budu gemu otcem, a on mi bude synem.*

218. Slowesa činná s Akkusatiwem.

Wšecka činná slowesa žádagj Akkusativ, gjmž se srownalost trpného předmětu označuge, s wyginutjm o-

mnoh připadnostj, w kterýchž Genitiv §. 224. aneb Dativ §. 228. aneb Nástrogný §. 232. mjsto něho stáwá: *geden má rohy; dám ti poplaunek; chytil myš, kočku, kůňu; gá odegmu od nich sjlu gegich — syny gegich a dcery gegich.* Ano i Genitiv mužských žiwotných w gednotném počtu pokládá se aspoň w Skladbě za Akkusativ: *chytil ptáka, bil osla, wedl wola, bodl koně,* protože wlastnj Akkusativ *pták, osel, wůl, kůň* giž w obyčegi nenj. Práwě tak stáwá giž *geho, ho,* obzwlášť mjsto práwého Akkusativu *geg.* Mjsto *upec, uwař beránec; na ký čert myslíš?* řjká se nynj wůbec: *upec, uwař beránce; na kýho čerta myslíš?*

219. Též některá střednj slowesa žádagj Akkusativ, gako *potkati: potkali mne ty děti, ženy; boleti: bolj ge hlawa; swrbj mě, swrběl gi prst; zebe mě, zábl ho, ge.* Tak gest též se při wracowacjch wlastně Akkusativ osoby: *ptáti se, dáwiti se, radowati se.*

220. Akkusativ dále označuge 1) okolnost času na otázku GAK DLAUHO: *zůstal tam celý rok, celau noc spal; pobyl tam nedlauhý čas; trwalo to tři léta.* Často na otázku KDY, zwlášť býwá tam lépe určeno: *šestý den před welikonocj; prwnj den po sobotě; druhý den na to; toho tepruw dne byla weliká radost;* w kterémžto připadnosti se také *w* předkládá: *wečer* a *w wečer* (mjsto *w wečer*), *w geden den měsjce března, w onen poslednj den;* práwě tak *w neděli, w pondělj, w auterý* a t. d. Wiz předložky *w, po, za.* 2) Welikost, wáhu, cenu: *wážj dwa centnýře; tři lokte dlauhý; bydlj tři mjle od Prahy; co platj žito? platjwalo dwa zlaté, nynj deset i dwanáct zlatých; cenuge swůg statek tři tisjce kop; stogj mě tři kopy; koštuge tři groše;* předce se řjká *stogj za to, stogj za dukát; za nic nestogj.*

221. Dwa Akkusativy při gednom slowese.

Při některých slowesech stáwagj také dwa Akkusativy (neb Genitivy): *abych spasen učinil swět; řeč twá známa sebe činj*, mjsto *známého*; *geg poručena mjti budau; utištěného a chudého sprawedliwa wyhlašugte*; s nezakončeným pádem (Genitivu) mjsto *sprawedliwého*. Zwlášť s neurčitým způsobem *býti* a s činným určitým slowesem: *každého přjtomna býti žádage, znáš sebe smrtedlného býti; ale geg zkušeného býti wjte; wěda geg býti muže sprawedliwého a swatého; gá pak tyto lidi saudjm neywětšj chwály hodny býti.* Předcházjli wšak sloweso s wracowacjm *se*, klade se k *býti* obyčegně Nominativ: *kterýž se prawj býti apoštolem; prawě se býti tjm newinen.* Hagek. *Uznáwám se tjm powinen býti swému přjteli; ten se sám winen dáwá tjm hřjchem.* Welesl. *Mnozj domnjwagj se wděčnosti powinni býti těm.* Kocjn. *Snažili se pokogni býti.* Práwě tak bez *býti*: *dělá se newěda, newida, neslyše.*

222. Instrumental mjsto Akkusatiwu.

Welmi často se Akkusativ nowého přjznaku (attributu), gako wýše §. 217. Nominativ přjsudku, w Nástrogný proměňuge: *někteřj prawj Krista býti synem Dawidowým; prawjce králem býti giného; kým mne prawj lidé býti? prawě se býti Kristem králem; kdož lichwu prawj hřjchem býti; Dawid geg nazjwá Pánem; wy nazýwáte mne mistrem a Pánem; gmenowal gi sestrau; otcem mnohých národů ustanowil sem tebe; kdož se králem činj; lhářem ho učinil; přestupnjkem sebe činjm; uděley se nemocným; nazowu nelid swůg lidem swým.* Předce stogj po *gméno* Nominativ: *nazwal gméno geho Ježjš, mage gméno bratr.*

223. Genitiv wlastnosti.

Se gsem se klade Genitiv, chceme-li označiti určitau gakost, neb držení: *gest dobré mysli, gsem té naděge; gsem té k tobě důwěrnosti; gsem toho aumyslu; byl pak on krásných očj a libého wzezřenj; tělesné cwičenj welikého gest užitku.*

224. Genitiv zastupuge Akkusativ.

Genitiv zastáwá welmi často Akkusativ, t. g. znamená trpný předmět. Průpowědi: *swůg kůň obrátil, na kůň wsedl, darowal mu pěkný kůň turecký; galeu před wjsařem položili,* gakož ještě Hagek a giní psali, gsau giž dáwno zastaralý, a nynj se klade při wšech mužských gmenech osob a zwjřat w gednotném Genitiv místo starého Akkusativu. Tak se nacházj Akkusativ, *geg* při žiwotných mnohem řjdčegi, než Genitiv *geho*, a co *ny* a *wy* zastaralými Akkusatívy gsau, zastáwagj Genitivi *nás, wás* také Akkusativ w množném.

225. Mimo tyto připadnosti, w nichž Genitiv giž místo Akkusatiwu brán býti musj, žádagj slowesa ku poznačenj trpného předmětu Genitiv místo Akkusativu geště dosti často, a sice:

1) We wšech záporných průpowědech: *nemá wšech doma, nemá to hlawy ani paty; nemám zubů, wlasů, střewjc, peněz; nechtělbych proto ruky ztěbnauti; nekaupjm tak draho toho; netlač hrušek, až dozragj; nemůžeš pes kosti hrýzti,* místo *kost; nenj dobře stáda wlku poručiti,* místo *stádo; neprodadjš plátna, mnoho mluwjš; nesebral hawranů wšech; nešj pytle hedwábjm,* místo *pytel; nestrkey prutu, kde se swjrá; neumj holubů lapati; neuj giž kam koz hnáti, nezná hanby gako pes.* Lepšj spisowatelé dowolugj sobě gen zřjdka w tom wýmjnky. Předce wšak pjše Weleslawjna: *neškodj pěknau pjsničku podruhé zazpjwati;* a Hagek: *aby tu newzal konce žiwota swého.* W obecném mluwenj se nedržjme tak přjsně toho-

to prawidla: *newiděl sem matku; nedal Pánbůh swinj rohy, aby natrhala,* místo *rohů; nedá za sebe rozumy wládeti* místo *rozumů*. Někdy se přjčjwá prawidlo toto zřetedlnosti, a w průpowědech zcela určitých i giných měloby se wýmjnka schwalowati, k. p. *nemám ty penjze, kteréž si mi wčera dal*, gest určitě; *nemám peněz* t. g. *žádných*, neurčitě.

Také slowce *co*, *což*, *něco*, hustěgi wšak gestě *nic*, užjwáli se gich neurčitě, dělala giž u Starých weyminku: *nesmyslný sem byl, aniž sem co znal. Beru což sem nepoložil, a žnu čehož sem nerozsjwal. Což nechci, to činjm.* Ale wšak předce opět určitěgi: *čehož gá nechci, to činjm; činjm to zlé, čehož nechci.* Zwlášť když *co* před neurčitým způsobem místo *nic* stáwá: *nemáme co dělati, nemám co gjsti; abych sobě něco neutržil.* Komen. *Nic nemám, nic nemůžete učiniti beze mne, nic wjce newybjreyte než to.* Chce-li wšak *nic* lépe gakožto předmět určiti, stáwá w Genitivu: *ničeho nebude wzíti w ruce swé, ničeho newezme při smrti, ničehož w ohawnosti nemáš z těch wěcj, kteréž si učinil.* Řjzenj wšak záporné částečky newztahuge se nikdy na druhau (twrdjcj) průpowěd, kteráž s prwnj spogkau *než* spogena býwá, ač giného slowesa nemá: *giné milosti dosáhnauti nemohl, než toliko tu; gá předce newidjm, než železo a hljnu.*

2) Oznamugjli wracugjcj (reflexiva) gako středný slowesa spolu také předmět wěci: *báti se Boha, wšeho se dowěděl, nad nimi také wšeho se wymstil; warowati se zlého, dopustiti se zrady; opowážiti se žiwota, wzdáliti se marnosti; co se toho dotýče, odswědčowati se toho; wystřjhati se zlého; důwěřiti se lodj, hrdel.*

Zwlášť žádagj složená wracugjcj s na Genitiv wěcj: *napil se wody, nagedl se chleba, nabál se strachu, nažral se knedljků, nadál sem se toho.* Při některých se wyskytuge gestě předmět osoby w Datiwu:

oplátjme se mu toho, odměniti se toho gim. Dále: *chce se mi toho; zželelo se mu toho; smilowalo se mu gich; zachtělo se gj gich.* W *sebe se otazowati* stogj wracowacj dwakrát, *se* gako Akkusatiw osoby: *otázati se*, a *sebe* gako předmět wěci w Genitivu. Prawidlo to platj i o wšech ginych slowesech, gežto wlastně reflexiva negsau, předce wšak wracowacjho *se* schopna býwagj, gako *držeti, zdržeti, chopiti, chytiti, dopustiti, spustiti* a t. d. Pročež *držte se gich, zdržeti se smjchu; chopiti se, chytiti se stolu, gich; dopustiti se hřjchu; spustiti se Boha.*

3) Žádagjli slowesa Akkusatiw osoby, gako *zbawiti, zhostiti, zprostiti, očistiti, odlaučiti, odsauditi, dožiwiti, dochowati* a *uchowati*, w kteréžto připadnosti Genitiw wěci též bez předložky státi může: *zbawil, zhostil, zprostil ge wšeho; očistil ho mordu; odlaučiti ge swěta; odsauditi někoho hrdla; dožiwiti rodiče smrti.* Ano i s Genitivem osoby: *dochowal rodičů smrti; uchoweyž gich Bůh zlého*, mjsto *rodiče, ge*. Ginak též s předložkau *od*: *zproštěna gsi od nemoci swé. Očistjm ge od wšeliké neprawosti; odlaučila se duše má od nj.* Wšak *zbaw nás od zlého* gest předce auzkostné následowánj latinského *libera nos a malo*, mjsto *zbaw nás zlého.*

4) Označugjli střednj (intransitiva) slowesa předmět wěci; často geště i tehdáž, když i složenjm s předložkami w přecházegjcj (transitiva) přecházegj. Takowá gsau od *býti: dobyti, dobýwati, odbyti, odbýwati, přibyti, ubyti, zbýti, pozbyti: rozumu pozbyl.* Od *gdu, gjti: dogjti, docházeti; odegjti, odešel wšeho; ugjti: ušli poškwrn swěta*, gindy též *ugjti zlému; ušla ho krew.* Od *geti: dogeti, dogel Prahy;* od *státi: dostati, dostáwati; ostati a přestati: ostala ho, přestala gj zimnice, zastati, zastáwati.* Od *žjti: požiti, požjwati, užiti, užjwati, zažiti, zažjwati.* Tak také *odtrhnauti, dotknauti cjle, odlehčiti, odrowati toho?*

dosáhnauti, dočekati nebe; dopídhauti zeti; popíhnauti; *postaupiti domu; utecí, wyjhati; zapomjnati, zapomínati, zanedbati, zasloužiti; uniknauti zlého.* Dále *čekati, dočekati*, gen také *dočekati se, očekáwati*. *Poč*kati pak a *čekati* častěgi s *na*: *čekey na mne, počkeyte na nás. Minau, mjgeti, pomine; plakati.*

5) Bljžjli se slowesa poněkud swým nepřecházegjcjm, a předmětu se gen tak gako dotýkagj, když gich působěnj wjce w podmětu zůstáwá, a celého předmětu neobsahá a nezanjmá, gako giných přecházegjcjch slowes, gichžto přirozené působenj zcela na trpnau wěc přecházj. Sem náležegj a) slowesa označugjcj žádost, wnitřnj snaženj, dychtěnj, aneb giné působenj mysli; gako *daufati, hledati, pohledati, ohledáwati, wyhledáwati; hleděti, hljdati*, (nepak *shljdati* t. spatřiti); *hoštowati, litowati, politowati; nenáwiděti; okusiti, pokusiti, zkusiti* a *okaušeti, pokaušeti, zkaušeti, zkaušowati, mstjti, pomstjti; poslauchati, poslechnauti, uposlechnauti; pozorowati; přjti, dopřjti, popřjti; prositi, poprositi, wyprositi; pykati, opykati; šetřiti, šanowati, ušanowati; šetřiti, ošetřiti, ušetřiti, tagiti* (*zatagiti* též s Akkusatiwem); *tauziti swého nešťastj, wážiti sobě*; (*wážiti*, t. považowati má Akkus.) *wiňowati; wjmati, záwiděti: záwidj mu toho; zpytowati: zpytugi srdcj; žádati, požádati: žádá mu dobrého, godné wěci od tebe žádám; želowati: želowal mi té křiwdy; žebrati, želeti, ožeteti.* b) Označugjcj ochranu, gako *brániti, chrániti; hágiti, zhágiti*, (*uhágiti zlému*, s Datiwem); *hljdati, ostřjhati domu, slowa mého*, gindy též *střehu, opatrowati*, též s Akkusatiwem; *uchowati, uchowey toho Bůh, zastati, zastáwati*. c) Gesstě některá giná, gako *nechati, ponechati, zanechati, pokřešiti, zapomenauti*, (častěgi s *na*); *zapřjti, zapjrati, napomjnati, následowati, pamatowati*, pro swůg záporný wýznam. Pak *napomjnati, následowati*;

pomatowati, též s Akkusatiwem; *posluchowati*, *přiglišiti*, *propůgčiti*, *zůstawiti dwau synůw*.

6) Ano i, bywagj mnohá činná slowa s předložkami *do*, *na*, *po* opatřena, aby se gednánj lépe určilo, w kterémžto připadnosti ale často gen wypuštěný gakoště Genitiv žádá. K porozuměnj gsau tedy složená s *do*: *dodati*, *dohoniti* (Genitiv i Akkus.), *dokázati*, *doložiti* (též Akkus.), *doplniti* (též Akkus.), *dopustiti* (též Akkus.), *dostihnauti*, *dowesti*, (*dowesti* t. doprowoditi s Akkusatiwem), *dowoditi*, *dowoliti*. S *na*: *nadati*, *nadáwati někomu bláznů*, *sloděgů*; *nadělati krmj*; *naděliti*, *nachýliti*; *nachyl wědarce swého*; *nakloniti hlawy*, *ucha*, wšak také předce *nakloniti k sobě lásku a přízeň*, s Akkus.; *nasaditi*, *wynasaditi žiwota*; *nastawiti uší*, *hřbetu*. S *po*: *pobjzeti lidj*; *pobauřiti*; *pogjsti*, židága sjtiti; *podati*, *podáwati*; *podotknauti*; *pohnauti srdcj*; *pohřešiti*; *pokausiti*, wiz wýše *okusiti*; *poléčiti swých ran*; *polepšiti*, *polybiti* (též Akk.), *pomazati*; *ponaukati*, *ponuknauti*; *popuditi*, *popauzeti*; *posauditi*; *poskrowniti*; *poskytnauti*, *poskytowati*; *poslyšeti*, (*uposlechni rady mé*), *postaupiti zámku*, *poswětiti*; *posilniti*, *posilňowati*; *poškwrniti*; *potáhnauti po sobě obecného lidu*, *potahowati*; *potěšiti*; *potěžkáwati řetězu*, *potrestati*; *potwrditi*, *potwrzowati*; *pauditi*; *powážiti*; *poważowati*; *poweliti*, *powolugi*; *powolati starších*; *powýšiti*; *pozdrawiti*, *pozdwihnauti rukau swých*; *pozůstawiti*; *pozwati*; *požádati*; *požehnati*, *požiti*, *požjwati*, mimo giná, gežto giž pod 4) a 5) stogj. Předce gsau mnohá s nich též Akkusatiwu schopna, gako *dobýwati*, *dostati*, *poškwrniti*, *powolati*, *pozdrawiti*, a giných wjce, zwlášť u Nowěgšjch. S ginými předložkami složená slowesa mjwagj zřídka Genitiv. Předce wšak geg mágj: *obhagowati*, též Akkusatiw. Složená s *od*: *odložiti*, *poodložiti*. S *při*: *přidati lepšj chuti*, *práce a nákladu přidáwá*; *přiwozowati příkladů*, přičemž se ale něco, několik

wyrozumjwá; prawě tak *přilíti, přiložiti, přiwolati, přistrogiti* a při giných. S *pro*: *prodliti, prodlaužiti, propůgčiti; prokazowati té milosti*. S *u*: *ubjrati, uděliti, udělowati; ugmu; ugjti sobě pokrmů*, přičemž opět wypuštěnj kolikosti gest, a tak též při *ukrátiti, utokčiti, dowolowiti, powolowiti, užiti, užjwati*. S *za*: *zabránitě wody, zakusiti, zakauščti, zasloužiti, zawolati, zažiti, zažjwati*. Ne wšak *zachowati, zamlčeti, zapowěděti* a giná která Akkusatiw žádagj.

7) Často také když slowesa určitá *brániti, po-čnu, začnu, pomohu, přestanu, zanedbám, zapowjm, zapomenu*, a giná s neurčitým spogena býwagj, ne wšak wždy. Tak stogj Mat. 18, 23. *chtěl počet klásti*, v. 24. wšak *počal počtu klásti*; gindy wšak také *počal ge učiti*. *Ten klášter počali oprawowati*. Hagek. *Začal stawěti weliké město, a počal stawěti domu. Auřadu wykonati napomáhagj; obtěžowali sobě wyslyšeti při weliké*, místo *při weliké*; *aby se takowých nešlechetnostj páchati ostýchali*. Welesl.

8) Konečně stáwá Genitiv místo Akkusatiwu, když neurčitý způsob takowého slowesa, gežto hnutj znamená, gako *gdu, gedu, chodjm, běžjm, pošlu, táhnu*, řjzen býwá, w kteréžto připadnosti wlastně Supinum se užjwalo: *chodila tkat plátna*. Tob. 2, 19. *Přigde saudit žiwých i mrtwých*. *Půgdu ryb lowiti*. Jan. 21, 3. *Posjlám otewřjti očj gegich*. Skut. 26, 18. *Gdi krmawců pásti*. Welesl. *Šel slaužit mše, běžali trestat mnichů*. Hagek. *Nepřítel zatracowati dušj lidských*. Luk. 9, 56. *Král Wladislaw přigel do staréha města, sadit konšelů*. Welesl. *Gdu měřiti Jerusaléma*. Zach. 2, 2. Wiz §. 49. 148.

226. Genitiwem se též okolčnost času označuge, na otázku KDY: *třetjho dne, každého času, té chwjle, té noci, toho dne, druhého roku, gornjho času, časů těchto; léta Páně*. Často wšak též Akkusatiwem

těhož léta pátý den měsjce zářj, protože zde pátý gesstě lépe měsjcem určen bywá. Wiz wýše Akkusativ §. 222.

227. Slowesa s Dativem.

Dativ označuge směl gedenj, osobu neb wěc, na niž ponětj slowesa směřuge; *líbj se mi*, *zdá se mi*, *widj se mi*, *chce se mi*, *odnechtělo se mi*. Gak tě řjkagj? *gest mi* mjsto *mám*; *nemjm kam mi* (gjsti) gjti; *ge mi patnáct let*, *kolik ge ti let? gde mi na šestnáctý rok*; *gest tomu deset lět*, *giž tomu nam let minulo*; *zmeylilo mu*, *dostalo se mu*, *slitowalo se mu* giňh; *ublj̈žiti někomu*; *překaziti*, *překážeti ginému*; *geden giným wšechném překaziti mohl*; *splniti někomu* gakož i *připiti*; *záwiděti mu*; *klaněti se Bohu*. *Nadjti se tomu*, wšak též s Genitivem: *toho sem se nenadál*.

228. Také trpný předmět se často Dativem označuge, a sice s následugjcjmi slowesy: *chtjti*: *chce tomu*, *nechtěl žádnému wětšjmu pokladu*; *cwičiti se* neb *giného tomu*, *diwiti se něčemu*, *djwati se tomu*, (též *na to*), *fregowati ženě*, *dceři*; *howěti swému žiwotu*, *poshowěg mi*; *kořiti se někomu*, *lháti*, *modliti se Bohu*, *obcowati skutkům*, *odwykati*, *přiwykati*, *zwykati*, *připodobniti*, *přirownati někoho něčemu*, *přiwetšiti bernjm*, *platům*, *žoldu*, *radowati se tomu* (též *z toho*), *rozuměti wšemu*, ano i w trpném: *tomu se tak má rozuměti*; *smáti se gim*, práwě tak *posmjwati se*, *wysmjwati se*, *těšiti se swému wyswobozenj* (též *těšjm se z toho*, a *těšjm se dobrému zdrawj*); *učiti ga něčemu*, a *učjm se tomu*; předce pjše Hagek: *učenj kteréž učil Wyklef*; *uhágiti zlému*, Komen. *wěřiti tomu*, *wšemu se nemůže wěřiti*, *žehnati hodům*. Dwěma Dativům, osoby a wěci, hledjme se slušně wyhnauti, mjsto *ublížil mu statku*, řjkagj Nowěgšj, *na gcho statku*, a mjsto *wěřiti gim wšemu* pjše giž Weleila-

wjna *gim wšeho*, a místo *wěřjm mu tomu* řjká se *wěřjm mu to*. K pozorowánj gsau geště přjpowědi: *dopustil zbrogi swé zerzawěti, aniž dáš widěti swatému swému porušenj, ani zlému wětru na sebe wanauti nedal*. Slowesem *dám* w tomto wýznamu a neurčitým způsobem znamená Dativ též srownalosti, gež ginak předložkau *od* wygádřiti lze: *nedey se přemoci zlému, tělesné žádosti se dal přemoci; dal se židům hogiti; kteřjž se nepřátelům gjmati dali, dali se slauditi a swésti penězům a darům, ani přjzni, ani moci, ani bohatstwj překaziti sobě nedal.*

229. Dativ s neurčitým způsobem *býti*.

S neurčitým *býti* spoguge se Dativ přjznaku, zwlášť předcházjli Dativ osoby: *nenj dobře člowěku býti samotnému; neboť mu neslušj žiwu býti; můg wěk mi nedonaušj weselu býti; nenj možné člowěku wšech nedostatků a poklesek prázdnu býti; nedáš ani otci před wlastnjm synem bezpečnu býti; kteréž straně se dostane přemoženu býti.* Může se wšak také prwnj Dativ zatagiti: *čistá wěc (gest) tak wywýšenu býti; hrozná wěc gest za žiwa pochowánu býti; neywětšj čest poslušnu býti.* Diwné gest to, že Dativ přjznaku w gednotném zůstáwá, byť i Dativ osoby w množném stál: *žádali sme sobě raděgi mrtwu než žiwu býti, nedey nám zahanbenu býti; rozkázal wšem hotowu býti; gd gim kdži, žiwu býti; kázal gim wšem gěho gako otce poslušnu býti.* Protože se přjznak na každau osobu zwláště wztahuge, totiž gednomu každému. Předce wšak pjše Weleslawjna: *dopustjteli gim (ženám) rowným býti mužům* místo *rownu býti*, a wlastně ženský Dativ *rowně býti* by státi mělo. Stogjli ale osoba, na niž se přjznak wztahuge w Nominatiwu, nemůže druhý Dativ kladen býti: *ty se žiw býti strog.* Komen. *žádage nasycen býti; umjmť i snjžen býti; we wšech wěcech pocwičen sem i nasycen*

býti i snášeti; nepoložil sobě toho za laupež, rowný býti Bohu. Fil. 2, 6. Předce píše Kocjn: *kdož se prwé slaužiti a poddánu býti nenaučil.*

230. Lokal s některými předložkami.

Lokal čili Praeposicional nebýwá w průpowědi nikdy bez předložky, pročež také gen předložkami *při, w, na, po, o* od slowes řjzen býti může. *Při* znamená wždy mjsto, často také *w, po, na* na otázku KDE, pročež gmenowán *Mjstnj* (Lokal). Kde stogj? *při tom*; kde byl? *w Praze*; kde se táulá? *po ulici*; kde to ležj? *na posteli*. Na otázku PO ČEM stáwá s některými slowesy Lokal s předložkau *po*, ku poznačenj směřowánj k předmětu: *ptá se po něm, uhoditi po někom, dychtiti, taužiti, wzdychati, mřjti po něčem.* Ano i na otázku KAM může po slowesech *položiti, postawiti, sednauti, posaditi, powěsiti, prostřjti* Lokal s *w* a *na* státi: *w pokogi neb w komoře to postaw; polož to na stole: posaď se na posteli; sedl na saudné stolici.* Jan 19, 13; *prostřel na stole, pawěsil to na stěně, na hřebjku*, poněwadž se zde též pokogné wězenj mysliti dá, a otázkau KDE, tázáno býti může. Gindy žádá staw hnutj Akkusativ. Wiz njže předložky *w* a *po*.

231. Užjwánj Instrumentalu.

Instrumental znamená a) poměr přičiny: *čjm gest to? tau přjčinau, náhodau, omylem se to stalo, wěkem sešlý; radostj plakati, strachem se třásti; hořem se roznemohl, hladem umřjti, smjchem puknauti, wůle pánem Bohem zapowěděná.* Hagek. *klášter založen byl králem Janem*, mjsto *od krále Jana; počat duchem swatým, wšecko gjm stogj, smrtj segjti, slunécem a měsjcem se sprawowati, milosrdenstwjm gest pohnut.* b) Nástrogu, čjm, prostředku, kterýmž se něco stáwá: *nožem krágeti, pilau řezati, nůžkami střjhati, srpem žjti, kosau sjci, sekati; holj, pěstj uhoditi, nohama kopati, wodau pokřtjti, wjnem naplniti, slepotau poražen,*

nosj přihnisiti, *gedem otráwiti*, *wlaskau polýwkau nakrmiti*; *sýrem posýpati*; *máslem namazati* a t. d. c) Způsobu a obyčege: *hlásem křičeti*, mjsto *nahlas*, *kwapem odbýwati*, *nemilugmež slowem ani gazykem toliko*, *ale skutkem a prawdau*; *tjm úmyslem*, *wšemi obyčegi*, *žádným způsobem*; *mlčenjm pominauti*, *plamenem hořeti*, *popelem lehnauti*, *položiti*; *gmenem* i *krokem gjti*; *koňem*, *hurtem*, *cwálem*, *klusem*, *přjmým během*; *Aprjlem poslati*; *kolem se obrátiti*; *šikem*, *přjčkau*, *štěstjm*, *ruce křjžem složiti*, *kotolcem letěti*; *mnohem méně*, *mnohem wjce*, *mnohem wětšj*, mjsto *o mnoho*. d) Znamená okolčnost mjsta, zaměřowánj, na otázku KUDY, KAM, KAĚ: *šli sme šnekem*; *gdi střjmau*; *geli tau cestau*, *tau branau*, *brodem*, *lesem*; *gelli sme přespěšnými luky*, *zadnjmi dweřmi utekl*, mjsto *skrze zadnj dweře*; *střechau pršj*, *oknem něco wyhoditi*, *usty i nosem mu krew tekla*. Řjdčegi w pokognem stawu na otázku KDE: *mjstem*, *mjsty*; *hospodau býti*. e) Okolčnosti času: *časem*, *chwjlkami*, *těmjto časem*, *nočnjm časem*, *nočnjmi časy*; *dnem i nocj*, *ranjm gitrem*. f) Konečně gestě giné srownalosti, na otázku ČÍM: *kadidlem*, *pjžmem woněti*; *myšinau*, *lagnem smrděti*, *pohřjmnostj zapáchati* a t. d.

232. Nástrognj znamená také srownalost trpného předměta w hnutj se slowesy hnutj wyznamenáwagjcjmi, gako *kýbati*, *hoditi*, *mrštiti*; *nemohu sebau hnauti*, *kamenem po něm hodil*, *rukama mácheti*, *koleny kýbati*, *očima krautiti*, *mrkati*; *kýnauti okem*, *kýwati hlawau*, *kolem točiti*, *weslem táhnauti*; *mrštil*, *hodil*, *praštil*, *dal tjm o zem*, *strčil njm* neb *gjm*; *trhati sebau*, *třásti stromem*, *slaupem*; *lomcowaw gjm duch nečistý*. Marek 1. 26.; *penězi dosti zhusta sypali a groši Mišenskými*. Hagek. *Wládnauti*: *rukau nemohu wládnauti*, i w obraznjm wýznamu drženj a panowánj: *tjm statkem wládnu*, také s *nad*, w giném wšak wýznamu: *žena wládne nad mužem*. *Hoditi* a giná, ur-

čjle se lépe, dostáwagj také Akkusatiw: *hoditi klobauk pod stůl; wyhoditi, zahoditi* a *pohnauti* w obrazném wýznamu: *to ho, nás, ge k tomu pohnulo.* W přjpowědech *posluhowati swátostmi, oplýwati zbožjm, plýtwati dary božjmi, obdařiti: obdařila silau ducha mau; chlubiti se, honositi se maudrostj, stjpem, pohrdnauti, pohrdati wšjm, potiti se krwj, ceděti krwj, dštjti ohněm, zamestknáwati se něčjm, oddáwati se, rozděliti, zděliti se s njm penězmi, statkem, synem podaka,* stogj Nástrognj geště wždycky pro srownalost, kteréž sme w tomto neb předešlém paragrafu udali.

§. 233. Označugeli se druhý přjznak (*nota nuncupativa*) Nástrognjm; w této přjpadnosti gest gen zástupcem Nominatiwu aneb Akkusatiwu: *abys zůstal tjm, čjm sem gá tebe stwořil.* W prwnj přjpowědi zastupuge *tjm* Nominatiw, w druhé *čjm* Akkusatiw. Srownej §. 227. 222.

§. 234. Wygadřugeli se gaké spogenj neb společnost, klade se s předložkau *s* Sociatiw (společnj): *s pilnostj čjsti; s třesenjm, báznj a strachem; s uctiwostj, s naywětšjm podiwenjm gest; zapřisáhli se s klatbau.* Skut. 23, 12.; *s prstj smésti; s pomocj božj* Sociatiwem, když gest pomoc božj průwodčj; Instrumentálem *pomocj božj* powažugemli gi gako přjčinu, neb prostředek. S předložkami *pod, nad, mezi, před, za* znamená Sociatiw položenj w pokljdném stawu na otázku kde: *pod stolem ležj, nad hlawau wisj, mezi námi stogj, před domem sedj, za domem křičj.* Zde tedy Sociatiw (neb Instrumental) zastupuge Lokal.

235. Předložky s Akkusatiwem.

Od předložek, skoro wždy w něgakém ohledu na slowesa, záwisegj rozličnj pádowé. Akkusatiwem řjdj se: *ob, pro, přes, skrze, mimo.*

ob:

ob den, ob noc, ob rok, ob onu stranu Tisy.

pro:

proč (*mjsto* proče, pro co)? proto, pro koho, pro mne, pro tebe, pro památku, pro radost, pro litost, pro samau lenost, gdi pro něg, pro ně, pro piwo, pro pána, pro pány, pro koně, pro woly.

přes: (*trans, per.*)

přes most, přes řeku, přes noc, přes rok, přes zimu, přes dwa tisjce, geden přes druhého, přese wšecko, přes polowici (polowic) nás. *Ŕjká se také* přes den *mjsto* ob den.

skrze, skrz: (*per.*)

skrze ruku, skrze potok, skrze lesy; skrze maudrost, skrze nedbalost; skrz celau noc, *ginak* přes celau noc. *Nowěgšj užjwagj také* skrze *mjsto* pro: skrze bratra, skrze wšechny Swaté, *lépe* pro wšecky Swaté.

mimo: (*praeter.*)

mimo město, wes, hospodu, wšickni mimo tebe, budete mi lid zwláštnj mimo wšecky lidi. Mimo to nic newjm. Mimo wůli, naděgi, obyčeg. Mimo řád a práwo. Mimo někoho *mlůže se gen w gednotném mjsto* mimo něg *pošti, w množném* mimo ně, *ačkoli Nowěgšj* (*sám Rosa*) *Genitiw mjsto Akkusatiwu kladau, a* mimo toho *mjsto* mimo to, mimo naděge *mjsto* mimo naděgi *pjšj.*

236. Předložky s Genitivem.

Genitivem řjdj: u, do, z, od, bez, dle, wedlé, podlé, kromě, okolo, wůkol.

u:

u Prahy, u tebe, u dcery, u dwaũ, u lidj, u wšech kupců, u rukau, u nohau (u noh). U *mjsto* w *wiz pod* w.

do:

do Prahy, do nebe, do pekla; do djry, až do smrti, do rukau, do soumraku, do desjti let, až do půlnoci, dwakrát do téhodne, dal se do pláče, dali se do sebe, co ge mi do toho, má tu powahu do sebe.

z, ze, s:

z Prahy, z města, z wsi, ze wšech, kdo z lidj, z ust, z očj, z dobré wůle, z milosti, z té přjčiny, z gara, radugi se z toho, z rok do roku *mjsto* z roku do roku, trestati koho z čeho, winiti koho z hřjchu.

Rjká se arci také z hůry, ze střechy, z wěže, z obau stran, *wšak w těchto přjpadnostech měloby ostré* s *státi, což Nowěgšj giž zanedbáwagj. Starj zachowáwali rozdjl mezi* s *a* z *mnohem pozorněgi*: wyňali mu mozek z hlawy, spadl mi klobauk s hlawy, přišel s pole domů.

od, ode: (*a, ab.*)

od koho? od Boha, od wýchodu, slowo od slowa, čłowjčenstwj, měně od lotů, wšecko od zlata i drahého kamenj, dary od střjbra a zlata, od té chwjle, rok od roku, den ode dne, od mnoha let, od starodáwna.

bez, beze:

bez hlawy, bez rozumu, bez kostj, bez powyku, bezemne, bezewšj starosti, ge bez sebe, žádný bez práce negj koláče, bez peněz do trhu, bez solí do domu.

dle, podlé, wedlé (podlj, wedlj): (*Juxta, secundum.*)

dle obyčege, podlé, wedlé poručenj, wedlé mne, geden wedlé druhého, podlé biskupa, podlé milosrdenstwj twého, wedlé něho i.

kromě, kromi: (*praeter.*)

krom času, pes krom duše, nenj giného, kromě něho, krom očj giných, krom Prahy zůstal, krom města. Krom *gakožto přjslowka neřjdj ničjm*: nic giného krom hognost mrtwých těl widěti nebylo.

okolo, wůkol: (*circa.*)

okolo města, okolo rybnjka, wůkol domu božjho, okolo šesté hodiny, okolo nás, *mjsto* mimo nás.

A tak magj také wně, mjsto, bljzko, blјž, dřjwe, drahně, uprostřed, z strany, konec, *Genitiv po sobě, užjwáli se gich mjstě předložek*: wně města, mjsto tebe, bljzko brány, blјž mostu, dřjwe času, dřjwe čtyř let, drahně let, uprostřed pokoge, z strany (*ne stranu*) peněz, konec ulice, krag swěta.

237. Předložky s Dativem, a *při* s Lokalem.

Dativem řjdj k, proti, wstřjc.

k, ke, ku:

k tobě, k sobě, k nj, k nim, ke mně, ke wšemu, ke dworu, ku práci, ku podiwu, ku pohodlj, k wýchodu, ku Praze, k wečeru, ku konci, ke dwěma tisjcům, přibljžiti se k městu, promluwil k němu, k opicem ho přirownati.

proti:

proti cjrkwi, proti sobě, proti lásni, proti wýchodu, západu, nemohla lodj odolati proti wětru. Naproti *se užjwá wjce gako přjslowky*: zůstáwá naproti. *Předce se wšak řjká*: naproti tomu.

wstřjc:

wstřjc Pánu, 1 *Thes.* 4, 17; někomu wstřjc gjti.

238. *Lokalem ř jdj* při:

byl při tom, při něm, při nj, při dwořjch, při západu slunce, při psech, při penězjch, nenj při sobě, při přjtomnosti poslů, každého při geho swobodě, při práwjch a sprawedlnostech, při gměnj i statku pozůstawuge.

239. Předložky s Akkusatiwem a Lokalem.

Akkusativem a Lokalem ř jdj o, w, po, na.

o: (*de.*)

a) *Akkusativem:* o penjze hráti, o pokog gednati, o slowa se hádati, o žiwot se starati, připrawil mě o to; přigjti o zdrawj, o hrdlo, o strom zawaditi, o slaup se opřjti, o zem njm udeřil, pečowati, péči mjti o to, což ge o to, o hrdlo ukládati, pokusiti se o to.

b) *Lokalem:* o kom ge řeč, o čem ste mluwili, o Bohu, o konjch, o wozjch, o cestě, o matce; o sw. Wáclawě, o Jakubě, o poledni; koráb o šesti wesljch; nástrog o desjti strunách, o gedné noze, o gednom pautu, postiti se o wodě a chlebě, o saméin chlebě a skrowných bylinách žiwi byli, pochybugi o tom.

w, we:

a) *Akkusativem na otázku* KAM, WZĎ, KDY: w wjtr (*mjsto* w wjtr) mluwiti, lže we wšecky hambalky; w ruku, w moc dáti, w to se wložiti, w hrdlo lháti, w to mjsto přiwesti, w počet přigjti, w zwyk přišlo, w obyčeg wešlo, w dar dáti, w šaty se obléci, w karty, w kuželky hráti, w Boha wěřiti, w Boha daufati, w nic, w niweč obrátiti, w smjch obrátiti, wšel wšem w nenáwist, kochati se w něčem, zwoniti w zwony, w známost uwesti. *Mjsto* udeřiti w bok, w ruku, w nohu, w hlawu, *ř jká se raděgi* do boku, do ruky, do nohy, do hlawy; *mjsto* w djru, w hromadu, w pytel: do dj-

ry, do hromady, do pytle *gest obyčegněgšj. Tak také* do očj, *mjsto* w oči, *a t. d.*

c) W neděli, w pondělj, w auterý, we středu, we čtwrtek, w pátek, w sobotu; we tři hodiny, *což gest od* we třech hodinách *k rozeznánj*; w den, w saumrak, w tmawau noc. We gméno *sel udržela gešte w přjpowědi* we gméno otce i syna, *gindy* we gménu mém. Nádoba w šest, osm pinet, w půl žeydljka kořjk, strom w sedmero obgetj, w počet čtrnáct.

b) *Lokalem na otázku* KDE, W ČEM, W KTERÉM ČASU: w městě, we wsi, we wšech kraginách, w skutku, w oku, w rukau, wězj w blátě, w prostředku stogj, we dwau nedělých, w osmdesáti konjch přigel.

U mjsto w stáwá před retnými zwuky: u wodě, u welikém počtu, u wězenj, *psáwali Stařj mjsto* w wodě, w wjře *a t. d. Nowěgšj přidáwagj k w gešte e*: we wodě, we wjře, *gakož se to sic před wjce spoluzwučkami stáwá*: we mně, we wšem, we swětě. *Mjsto* gdi u pokogi, *řjká se nynj wůbec* gdi w pokogi.

po:

a) *Akkusatiwem na otázku* GAK DALEKO, GAK WLAUBO: po pás, po kolena, po krk, po bradu, až po žádek, po prostřed nebes. *W některých mjstech řjkagj nynj* pod pás, pod uši, pod kolena, pod krk *a t. d. ačkoli* po *směřowánj z dolj wzhůru*, pod *ale s hůry dolů znamená*. Po dwě noci, po wšecky dny, po tři léta, po wšecken čas. *Mjsto* po zlato, po ně poslati, po wodu gjti, *řjká se nynj* pro zlato, pro ně, pro wodu.

b) *Lokalem na otázku* KDE, PO ČEM, PO KOM, KDY: po ulici běhati, po zahradě se procházeti, po winohradech, po wsi, po městě choditi; po wšem wšudy těle, po žiwotě, po zemi i po wodě; po moři, *od čehož* w moři, *dobře rozeznáwati třeba, proto že se* po *gen na powrchnost*, w *ale do wnitř uztahuge*; po

prawé straně, po stranách, po obau stranách, po žebřjku lezti, po prowazjch spustiti, po kom to pošleš, po poslu, po dceři, po některém chlapci, wésti wodu po trubách.

Po gednom, po dwau, po třech, po čtyřech, po pěti, po stu, *a t. d.*, po páru, po stupnjch, po haufjch, den po dni, rok po roku. Po králi, po swém otci, po smrti; po hodině, po čase, po roce, po obědě, po dwau neděljch, po šesti dnech, po malé chwjli, po swátcjch; po gegich radě, po swé hlawě, wůli, po hlawě strčiti dolů, taužj po Bohu, po wlasti; giž gest po něm; co ge po tom; ge po wšem; ge po kázanj, po mši, po hodech, po čem? po šesti zlatých to platil, po tolaru, po dukátu, po groši; gde po něm, *a* gde za njm *nenj zcela gedno*: kdo přigde po tobě? (pozděgi než ty), kdo gde za tebau?

na:

a) *Akkusatiwem na otázku* KAM, NAČ, GAK, NA GAKÝ ČAS: wstaupiti na břeh, postawiti na stůl, na zem upadnauti, na swětlo wydati, na slunce hleděti, djwati se na něco, to ge na prodag (prodeg); na obě nohy mu dali pauta, wzjti na kljn, na trh gjti, na kusy rozsekati, na ně pozor dáti, na swé uši slyšeti; na swůg náklad, na něco se ptáti, načež odpowěděl, na to nedbá, na wěky (*in saecula*), bohatý na dobytek, urodný na obilj, na ten způsob, na černo, na modro barwiti, plátno na košile, sukno na kabát, na tisjce, na dwa prsty, na dwě neděle, na den, na teyden, na měsjc, na zimu, na léto, na podzim, hráti na warhany, nedbám na to, gjti na něg (na něho), powjm na tě.

b) *Lokalem na otázku* KDE, NA KTERÉM MÍSTĚ: na střeše, na břehu, na moři, na wogně, na cestě, na koni, oslu, mezku geti, na pozoru se mjti, sedl na saudné stolici. *Jan* 19, 13.

240. Předložky s Akkusativem a Sociativem.

Akkusativem a Sociativem řjdj: pod, nad, mezi, před.

a) Akkusativem na otázku KAM.

b) Sociativem na otázku KDE.

pod, pode: (*sub.*)

a) Akkusativem: pod střechu mau, pod strom si sednauti, pod hlawu položiti, pod pás, pod bradu, pod kolena; *lépe* po, *wiz wýše* §. 239.

b) Sociativem: pod njm, pode mnau, pod střechau, pod stromem ležj, pod ztracenjm hrdla, pod pokutau, pod přjsahau.

nad, nade:

a) Akkusativem: wsstawiti nad hlawu, nad to nade wšecko, nad mjru, položiti nade dwéře, nad snjh zbělen budu, nad gině, nad obyčeg.

b) Sociativem: nad hlawau wisj, nad hřjšnjkem zůstáwá nad njm, nade mnau, nad námi, nade wšemi, pomstiti se nad nepřjtelem, panowati nad nimi, smilowati se nad njm.

mezi: (*inter.*)

a) Akkusativem: giti mezi lidi, přišel mezi nás, hodil mezi ně.

b) Sociativem: mezi nimi, mezi wšemi, mezi wšemi, mezi mnau a tebau neni rozdjlu.

před, přede: (*ante, prae.*)

a) Akkusativem: před dům, před město wygiti, král rozkázal přiwesti králownu před obličeg swůg, před sebe wzjti.

b) Sociativem: stogj před domem, přede dwéřmi, přede wšemi ginými. *Na otázku* KDY: přede dnem, před

půlnoci, před časy, před rokem, před dwěma (přede dwěma) nedělmi, před hodinau, před mnoha lety.

241. Předložky se třemi pády.

Třemi rozličnými pády a sice Akkusativem, Genitivem a Sociativem řjdj za a s.

za:

a) *Akkusativem na otázku* za jaký čas, jak dlauho: gednau za den, za rok, za hodinu, za deset let, za sedm dnj, za několik nedělj, za dwě léta (léta), za osm nedělj, za dlauhý čas. *Významem lat.* per, *s následugjcjmi slowcy*: chytil ho za rancho, wzjti za ruku, trhati, wléci za nohu, wedau se za ruce, za nos woditi, popadl ho za bradu, za wlasy, za krk. *Významem lat.* pro: za to dáte, za groš, za zlatý, za dukát, za pět českých, prosil za sestru, gá půgdu za něg (za něho), se modliti za krále; Turkyně pogal za ženu, wzala si ho za manžela, za muže, wdáti se za muže, držjm ho za přjtele, za nic sobě wážiti, za zlé mjti, styděti se za to, za přjklad ginym býti. *Významem lat.* post, *na otázku* kam: hoditi za kamna, za stůl, gjti za bránu, drbe se za uši.

b) *Genitivem na otázku* kdy: za mého času, za dnů našich, za cjsaře Karla, za paměti předků našich, ještě za rosy, za dne, za horka, za půlčtwrta dne.

c) *Sociativem na otázku* kde: stogj za njm, ležj za stolem, běžj za mnau, táhnau za nepřjtelem, chodj za njm, gako tele za krawau, za tau přjčinau.

a) s, *b*) s, *c*) s:

a) *Akkusativem we významu* tolik, mjře, asi tolik: seč může býti, seň může býti, s to nemůže býti, nenj ho s ton auřad, s tu práci, nemůže býti se sto, ba ani s padesáte zlatých, máme s ně dosti moci.

s pintu piwa, s osm, se sto kórců, se lžjci, dal mu sukna s geden kabát.

b) *Genitivem we wýznamu lat.* de: s koně ssednauti, slezti s mezka, s gedné nohy pauto snjti, s wěže spadl, se wšech stran, wlas s hlawy waši nezahyne, s lewé ruky, *s čjmž se z lewé ruky mjchati nemá. Tak také u Starých:* sstaupil s nebe, s hůry, se střechy, se schodů. *Nowěgšj (zwlášť Slowáci) wyslowugj toto s giž zhusta gako z, a nerozeznáwagj z a s tak pozorně, poněwadž se i wýznamy často stékagj, gako z cesty a s cesty, se swěta a ze swěta, ze země a se země.*

c) *Sociativem lat.* cum: kůže s wlasy, s nimi, s námi se wšemi, s prázdnýma rukama, potkati se s někým, wzal ho s sebau, pod semnau, s wděčnostj, s radostj, s pláčem, s pomocj božj, žehnati se s swětem, rozžehnati se s někým.

242. Slowesa s neurčitým způsobem.

Záwisjli slowesa od giného slowesa, stáwá gakožto předmět gednánj w neurčitém způsobě: *může býti, nemohu spáti; musým tam gjti; necháme ho tu státi; smjm to řjci; chce plakati.* Práwě tak: *mám co dělati, nemáš co poraučeti, máte tam zůstati. Budu* (ero, fiam) přecházj před neurčitým w pauhé pomocné slowce, ku poznačenj trwalegšjho budaucjho času: *budu se modliti. Dey mi pjti; dám sobě dělati nowý kabát; umj psáti, čjsti, zpjwati; učil ho zpjwati, učj se krátit na hausle; pomáhá mu dřjwj nositi. Gest, ge,* spogeno s neurčitým, znamená možnost: *odtud ge widěti Prahu; gak ge ten kříž widěti; nenj ho wjc widěti.* Wypuštěnjm *gest: giž samto mnoho zbroge a lidu widěti mnohstwj, po wšem lese gen slyšet zpjwánj.* W záporných průpowědech wypauštjli se *nenj,* třeba částečku *ne* slowesu připogiti: *neslyšet wjce slyšánj; od nikoho neslyšeti než ne a nowidati*

než žalost, bjdu, nauzi a strast. Welesl. Gest s Dativem osoby nutnost: *gižtě (gižť gest) nám w smutné té propasti zahynauti; tobě gako knjžeti gest našjm pánem býti;* bez Dativu osoby: *dokud se lyka drau, tehdy na ně s dětmi gjti; když prase připowědj, gjti po (pro) ně s pytlem,* kdežto také gest se wypustilo.

243. Slowesa se Supinum.

Po *gdu, položiti se,* nestáwá neurčitý *spáti,* nýbrž staré Supinum *spat: gdi spat, položil se spat.* Staří kládáwali po těchto a giných slowesech hnutj znamenagjcjch wždycky Supinum: *půgdu ležat* nynj *ležeti, musili gjti žebrat chleba, abych negel křesťanské krwe prolewat.* Hagek. Wšak ale giž Blahoslaw má we swém Nowém Zákoně w těch mjstech, kdežby Supinum státi mělo, wšudy neurčitý způsob, gako Jan 21, 3: *půgdu ryb lowiti* mjsto *lowit, odešli kupowati* mjsto *kupowat.* Mat. 25, 10. Sr. §. 49. 148. 225. 8).

244. Opisowánj neurčitého způsobu.

Zřetedlnost toho welmi často žádá, aby se neurčitý způsob spogkau *že* neb *an* opsal. *Tu milost nagjti sobe ubezpečugi,* gakož Kadlinský pjše, gest nezřetedlno, má býti: *že tu milost nagdu, sobe ubezpečugi.* Zřetedlněgi gest: *daufám že ge zegtra uwidjm,* než *daufám ge zegtra widěti; přicházjm sem toliko, abych s nimi mluwil; připowěděl mi, že zegtra přigde; negsme žiwi, abychom gedli.* Zhusta se užjwá mjsto neurčitého časn, slowesného gména: *kde ge dobré piwo k dostánj? kde ge ta kniha k nalezenj?*

Po *widěti, uzřjti, slyšeti, naleznauti* opisuge se neurčitý obyčegně spogkau *ano* neb *an, ana: widauce ano němj mluwj; i widěl sem ano gedna z hlaw gegich gako zbita byla; když uzřjte, ano se tyto wěci dějj; slyšel geg an čte; nalezl ge ani spj zámut-

kem; uzřel on mnoho lidu gda odtud. Wiz §. 60. 200. Slowesa střednj (neutra) stáwagj ale po *widjm* a *slyšjm* w neurčitém způsobu: *widjm ho tam státi, slyšjm ho mluwiti, plakati.*

245. Přjslowky s Genitivem.

Přjslowky dle wlastnosti swé ničjm neřjdj, leda když a) hromadná čjsla zastupugj, gako *drahně, dosti: za drahně let; wšeho dosti.* Aneb když se gich b) gako předložek užjwá: *dřjwe času; blјž kostela, mostu; blјzko Prahy; nedaleko kláštera; po prostřed nebes; wně města.* W obau připadnostech žádagj Genitiv. Wiz wýše §. 236. *okolo.*

Trochu, trošinku, trošičku užjwá se obyčegně gen w Akkusativu: *dey mi trochu těch gablek.* Komenský pjše: *gestiť i tu trošičku rozdjlnosti,* lépe *trošička,* poněwadž se w Nominativu též *trocha: malá trocha,* řjká.

246. Přjslowky s Dativem.

Spogugeli se Dativ s některými přjslowkami gako: *přjhodně, lidému, podobně tomu, mjle gim,* tu se to stáwá gen proto, že na ně řjzenj gich přjdawných přechází. Srownej wýše §. 219. W *hnewno mi, těžko nám bylo,* a w podobných spogowánjch záwisj Dativ osoby od slowesa. Wiz wýše §. 227.

247. Rozličnj pádowé s wykřiknjky.

Práwě též pauhé wykřiknjky ničjm neřjdj, předce wšak se s nimi rozličnj pádowé spogugj. Neywjce Nominativ a Vokativ: *ach! gá bjdný člowěk! a gaká nauze! Ach! Panownjče Hospodine, ay neumjm mluwiti. Tobě, ó Pane, slušj sprawedlnost. Hey, chasa!* Často též Genitiv: *ach auwech, bjdného tohoto žiwota! Ach, nastogte mého hoře! ach, mé nadege! Ach, ukrutněgšj této wazby! Ale, bjdnegšjhož toho swěta!* Komen. Ano i když wykřiknutj *o!* se wypau-

štj: rozmazanégšjho tebe! Předmět osoby magj běda, žel a bohpomoži, w Dativu: běda wám, Bohu žel! bohpomozi wám poslušnj synáčkowé! Předce wšak stáwá trpný předmět, s Dativem i bez Dativu osoby, w Genitivu: běda mně šedin otce mého! bohpomozi té zpráwy! Po na, nate, poněwadž mjsto tu máš, tu máte stáwá, následuge Akkusativ: nate ten twrdý tolar. Ay, ey a hle gsau wlastně ukazowacj částečky: ay gá děwka Páně, ay Beránek Božj, tu hle mého bratra, kdežto máš neb widjš se wyrozumjwá. Nastogte, herež, pohřjchu, gakož i giných, užjwá se bez pádu: ačkoliw pak nastogte giž k tomu po hřjchu přišlo. Welesl. Předce wšak nastogte gakožto skutečné slowese, také s na, herež ale s o Akkusativem řjdj: nastogte na ten hřjch! herež o to!

III. Wypauštěnj.

248. Gest a gsau, gakožto přjsudek s podmětem spogugj, welmi často se wypauštjwagj: kde pěče, tu starost. Kde syt, tam táhne. Kde milost, tu oči, kde bolest, tu ruka. Málo wěděti. Strach, aby se to nestalo. Diw neplakal, mjsto diw gest, že neplakal. Ne wšecko zlato, co se blyštj; ne wše prawda, co se pěkně mluwj, kdežto ne w obau průpowědech mjsto nenj stogj. Pročež také neslyšeti o něm nic, mjsto nenj slyšeti; netřeba, nepotřebj mjsto nenj třeba, nenj potřebj; nelze toho dowěsti mjsto nenj lze. Welmi často se také wypauštjwá neurčitá kolikost: ten má penez. Srownej §. 208. O wypauštěnj pomocného slowce gest, sau, w minulém čase, wiz wýše §. 182.

249. Často se gak slowesa tak statná gména, kterýchž se snadno dowtipiti lze, w průpowědi zatagugj: nenj možná totiž wěc, tak také s pomyšlenau takowau mysl, na mlčenau hrátí; že sem staudil ..., totiž

msleq, po tě, poněwadž *chwjli, nemá wšeck doma* t. g. *smyslů, gdi po swých.* *Tu oni opět w smjchy*, kdežto doplniti třeba: *se dáli; gá opět se wrátjci*, kdež za- čátek wypuštěno gest. *Chytře swau řeč*, totiž *při; po- tykati se s nimi kostřjm*, kdežto se nějaký nástrog mjnj. *Sjskati komu*, totiž *wši; w hodinu*, kdežto gedna zá- mlčeno gest.

250. Spogugjli se dwě neb wjce slowes wracowa- cjch (reflexiva) s gednjm podmětem, stáwá gen před prwnjm *se*: *pak se nasmadili, wadili, hryzli*; kdež *se* sa- těž na *wadili* a *hryzli* wztahuge. Práwě tak, když wjc se připowědj gen gedno podmět má, pomocné slowo [illegible] wšech připowědech neopakuge: *gá sem lehl a spal sem a zas procjtil*, kdežto w poslednj sadě *sem* wynecháno gest. *Postil sem se i modlil*, mjsto *modlil sem se, kdež posmecen a wzdělán byl.*

Žádáli wjce slowes Akkusativ, nemusj při každém státi: *kdežto wzdělám ge a neukazjm, štjpjm go a ne- wyplenjm.*

Ano i přjznak w druhé sadě wypuštěn býti může, stogjli giž w prwnj: *twá postawa twá podobna gest palmě, a prsi twé [illegible]*, kdežto *podobny gsau* při- mysliti sobě třeba.

IV. Slowosled.

251. W twrdjcjch připowědech stáwá podmět neywjce prwnjm mjstem, a sloweso gakožto přjsudek druhým: *Hospodin kraluge; djtě spj; matka plakala.* Spogugeli se wšak statné aneb přjdawné gméno gako přjznak pomocj *gsem, gsi, gest* s podmětem, stáwá se spona (copula) totiž spogugjcj sloweso druhým, a přj- znak mjstem třetjm: *ty gsi zdráw; Bůh gest swědek.*

Předce wšak stáwá spogowacj slowese welmi ča- sto po přjznaku: *Bůh duch gest; Bůh láska gest; obrázem božj swaty gest; wy přátelé mogi gste.*

252. Přestawa (inversio), předkládánj se přjsudku podmětu, záležj na aumyslu mluwjcjho: *swjeè zlo gestiť oko; blahoslawenègi gest dáti než bráti; pracowati musj i oráč, prwé nežli užitku okusj. Zlo maudrosti nepřemáhá zlost.* W češtině se může negen dle přirozeného pořádku řjci: *matka miluge dceru*, nýbrž také přestaweně: *dceru miluge matka*, filiam diligit mater, protože se trpný předmět t. Akkusativ *dceru* w přjsudku od podmětu *matka* dostatečně rozeznáwá, a žádné obogetnosti působiti nemůže. Kdeby se to státi mělo, nedowoluge se též w češtině přestawy, gako k. p. w průpowědech *ctnost přewyšuge učenost; pět wašich honiti gich bude sto, a sto wašich honiti bude deset tisjců.*

253. Z ohledu stawenj giných částek řeči, kteréž se stawj wedlé podmětu aneb přjsudku, gest čeština owšem welmi swobodná. Tak se dagj členky *otec miluge syna* a *ustawjm tobě dům*, bez auhony srozumitelnosti, šestkrát; w průpowědi *pán chtěl stawěti dům* zahrady přesaditi. Rosa uwádj (Gramm. str. 341) pětičlennau průpowěd: *přestaň nařjkati dobrých gazykem wšetečným*, kterau 120krát přesaditi možno, wyzjwage wýtěžeslawně Němce, by český werš *wepře často udržj pes welikého malý*, a cane non magno saepe tenetur aper, tak přesazenými slowy řekl. Ačby se proti postawenj slow w tomto českém pětiměru geště něco namjtati mohlo: Přjdawné *welikého* nemělo by tak daleko od swého statného gména *wepře* wzdáleno býti, a tjm méně mezi *pes* a *malý* se stawěti. Než wšjm možným přesazowánjm býwá wždy gen gistý počet slušný, a gen způsob mluwenj, ne pak počet možných přesazenj, rozhodnauti zde může. *Zdá se mi* dá se dle počtu článků swých 6krát přesaditi, a předce způsob mluwenj schwaluge gen *zdá mi se*, ponèwadž *mi* ani *se* z počátku státi nemůže; postawjli se ale *mně* mjsto *mi*, mohlo by se geště řjci *mně se zdá*. Tyto čtyři článkowé

wčera se to stálo, mohau někrát přesazeni býti, ale ze wšech těch přesazowánj gen tři se připauštěgj, totiž *stalo se to wčera, to se wčera stalo, to se stalo wčera*, proto že wracowacj *se* swé určité mjsto po prwnjm slowě změniti a průpowěd počjnati nemůže. Co gest tedy z ohledu slowosledu dowoleno a co nedowoleno?

254. Přjdawné gméno může po i před statným státi: *otec twůg gest muž wálečný; gsemť i gá smrtedlný člowěk; tělesné cwičenj welikého gest užitku; toť gest gistě diwná wěc.* Obyčegněgšj kladenj přjdawného býwá před statným: *lépe za swým kragjcem, než za cizjm pecnem; lepšj malý zisk, než weliká škoda; byl weliký mor, tuhá zima.*

Předce wšak způsob mluwenj schwaluge přestawu *duch swatý, mše swatá, žiwot wěčný, král český, cjsař řjmský, slowo božj*, a giných mnohých. W biblj se to welmi zhusta nacházj: *dejž tobě pán wo wšem smysl prawý; ay bauře weliká stala se na moři.* Stawenj přiwlastňowacjch *můg, twůg, swůg, náš, wáš* po statném w biblj, gest následowánj latinského slowosledu: *cti otce swého i matku swau.* Gindá stáwagj před statným: *každý hřjch swau weymluwu má; každý krag swé práwo má; každý pták swé hnjzdo chwálj.*

255. Přjdawné se může i od statného swého oddáliti: *sestru máme maličkau; weselýť nám den nastal.* Této wolnosti žádný tak zhusta a přitom tak zle neužjwal gako Hagek: *welmi náhlý přišel gjh; welikau činili škodu; mnozj se dáli diwowé; weliké w tom kragi po wsech činili škody; do twrdého wsaditi wězenj; w mnohých byla sklepjch; z této ge wen wyže země; ginými swými osadil doly dělnjky.* Sestawenj Akkusatiwu *doly* a Instrumentalu *dělnjky*, kterýž od *swými* tak daleko se oddělowati neměl, gest zrowna k newystánj. Auskostné následowánj řeckého přewábilo Blahoslawa, že Jak. 1, 2. překládal: *kdyžkoli po-*

kušenjmi *oôkličowáni býwáte rozličnými*, kdežto nynj stogj: *kdyžkoli w rozličná pokušenj upadáte.*

256. Řjzený Genitiv stáwá obyčegně po slowě, od něhož řjzen býwá, gako *kus chlebu, libra másla, hognost wuroď.* Může wšak také před njm státi: *djků činěnj, okamženj, zemětřesenj; krwe wprelitj; skrze tebe wšech spasitele; tobě wšech wěcj učitteli.* Warugme se wšak geg od něho oddělowati, gako se to w knize Maudrostj 16, 10 stalo: *Synů pak twých ani gedowatých draků nepřemohli zubowé*, kdežtoby *zubowé* před Genitivem *gedowatých draků* mnohém lépe stáli. Gednoslabičná slowce mohau arci mezi tjm státi: *mnoho mi zlého způsobil; něco ti nowého powjm, což se mu dobrého widj.*

257. Práwě tak wolně se klade pomocné slowce *budu* před nebo po neurčitém způsobu: *co budeme gjsti? co budeme pjti? čjm se budem odjwati? Ty pásti budeš lid můg; zdaliž ty mi stawěti budeš dům?*

258. Gednoslabičné pomocné slowce *gsem, si, gest, sme, ste, sau* zrowna po slowesu se klade, počjnáli se njm průpowěd, při čemž se na spogky *a, i* gakožto bezpřjzwučné částečky žádného ohledu nebéře: *pracowal sem, pracowali sme; lehl sem a spal sem.* To také platj o wracowacjm *se*, a bezpřjzwučných náměstkách *mě, mi, tě, ti, ho mu: nediwjm se tomu; newidjm ho; nedal mu nic, nedám ti nic* a t. d. Gsau tehdáž stáwagj, gakož i pomocné slowce, před slowesem, když se průpowěd spogkau (krom *a, i*) aneb giným slowem počjná: *co sem psal; psal sem; co mi dáš? co ti dala? že sem spal; ač ste pracowali; dlauho sme tam seděli; když se křtil wšecken lid, a když se pokřtil i Ježjš.* W této připadnosti se také prawidelně od slowesa oddělugj, a může i wjce slow mezi nimi státi, dopauštjli tomu blahozwuk a zřetedlnost: *wčera sme dlauho nešli spat; ten chlapec se ani čerta nebogj; proč ste nám to dřjwe neřekli? tak*

že se gich málo do gich (gegich) země nawrátilo; kterak sme swatě a bez auhony obcowali mezi wámi. Předce se wšak *se* od slowesa tuze daleko oddělowati nemá; pročež Hagek radĕgi pjše: *že takowá náhlost moru w Praze začala se,* nežli *že se* a t. d. Nynjby se wšak *se* radĕgi před *začala* postawilo. Počjnáli se ale průpowěd *a* neb *i*, třeba *se* po slowesu postawiti: *stáli tu a djwali se,* ne *a se djwali.*

259. Segdauli se obě, pomocná slowce *sem* a wracowacj *se*, aneb giné bezpřjzwučné náměstky podlé sebe, předcházjwá ge pomocné slowce: *radowal si se, welice sme se radowali; wy ste se snad nikdá newiděli; nic ste mi nedali.* To platj též o částečce *by*, gakožto pomocném slowei žádacjho způsobu: *chtělby se smáti, by se nebál.* Předce wšak *se* předcházjwá obyčegně ostatnj bezpřjzwučné náměstky: *coť se ho kdo báti má; co se ti zdálo? co se mu stalo? neljbj se mi; chce se mi spáti.* Stařj ale kladli často *se* po *mi, mu*: *staniž mi se; zdá mi se; bude mi se klaněti; neljbjš mi se; přihodiloliby mi se chybiti gablka; zželelo mu se toho; že mu se podati museli.* Nacházj se wšak giž u nich nyněgšj pořádek: *což se mu dobrého widj.* 2 Král. 15, 26. *Toho se mu odplatjme.* Lomn.

260. Budeli sloweso, s njmž se neurčitý spoguge, též w neurčitém způsobu, předcházjwá řjzený neurčitý, naopak gest to w Němčině: *budeli to moci býti*, wenn diefs wird seyn können, *nebude se to moci státi; budauli chtjti brániti; nechce gjti spat; musili gjti žebrat; rozkázal gim dáti gjsti; nechtěli koňům dáti žráti; nebudu směti se postiti; mohl sobě střewjce dáti udělati; tenť bude uměti rozeznati; obyčeg měli učiti ptáky mluwiti,* ne *ptáky mluwiti učiti; když se to bude mjti státi; nechtěli nic mjti činiti s njm.* Předce wšak pjše Weleslawjna: *že se z toho wymluwiti moci nebudau, protože nebudau* ku konci

položil. Kladeli se *nebudau* před *moci*, musj i *moci* před *wymluwiti* státi: *že se z toho nebudau moci wymluwiti.* Hagek pjše: *rozkázal gim gjsti a pjti dosti dáti.* Komenský: *budešli na ně hleděti chtjti, lépe chtjti hleděti; gest dar božj, o wěcech božjch pěkně mluwiti uměti, lépe uměti pěkně mluwiti.* Zatjm wšak se i takowé přjpowědi přestawowati mohau: *rozeznati tenť bude uměti; brániti města budauli chtjti; přigjti nebudeteli moci*, ginak bez přestawy *nebudeteli moci přigjti*, dle daného prawidla.

261. Určité sloweso může státi před nebo po neurčitém způsobu: *nemť neslušj zabiti žádného; když ho zabiti chtěli. Některých na hromadě pro giné widěti nebylo.* Komen. *Gá wás lupit neposlal.* Hagek. Předce wšak gest prwnj pořádek obyčegněgšj: *když měl umřjti* aneb *mage umřjti, počal mluwiti.*

262. Přjwěška *li* předcházjwá spogku *by*, a *by* částečku *pak*: *přišel-li-by brzo; přihodilo-li-by se mu co zlého; kdoby pak pohoršil; zhřešil-li-by pak proti tobě bratr twůg.* Částečkau *li* odděluge se také *krát* od základnjch čjsel *pět šest* a t. d. skloňugjli se: *do sedmi-li-krát.* Mezi částečku *koli* s ginými slowy spogenau wkládáwagj se pomocná slowce, pak *by*, *se* a giná slowjčka: *kudyž sem koli chodil*, gindy *kudyžkoli chodjm; kamž se koli obrátil, kamž ste se koli obrátili, kdež se gj koli ljbj; kdožť gest on koli; gakž se to koli stalo; kolikrátž-byste koli; kdožby koli wás nepřigali; kdožby se koli ponjžil.* Předce wšak *by* nepředcházjwá wždycky *koli*, nýbrž přiwěšjwá se k slowesu po *koli* stogjcjmu: *kdožkoli propustilby manželku swau; kdožkoli wzjwalby gméno Páně; kdežkoli wešliby; cožkoli rozsjwalby člowěk.* Zřjdka stáwá *se* po *koli*: *kamžkoli se obrátil*, mjsto *kamž se koli obrátil.*

OBSAH.

PŘEDMLUWA.

Stránka.
1. Slowánský gazyk V
2. Slowanská nářečj VI
3. Český gazyk X
4. České mluwnice XIV
PROPRAWA 33

UWEDENJ.

Wýslownost českých pjsmen 35
Spřjzněnost pjsmen 36
Proměna pjsmen 36
Ostré a průtažné samohlásky 37
Dwogzwučky (Diphthongi) 37
Měké samohlásky 38
Důležitý rozdjl *i* a *y* 38
Znamenánj měkých sauzwuček 40
O přjzwuku českých slow 40

TWOŘENJ SLOW.

Půwodnj zwukowé prwnj třjdy 42
Půwodnj zwukowé druhé třjdy 43
Půwodnj zwukowé třetj třjdy 54
Dwéslabičnj kořenowé 61
Kořenowé čtyř a pěti spoluzwuček . . . 62
Určowacj zwukowé 64

O B S A H.

	Stránka.
Wšeobecné poznačenj pohlawj	65
Twořenj gmen statných	66
Zdrobněná slowce	78
Složená statná gména	79
Určenj pohlawj	81
Určenj pohlawj w množném	86
Twořenj přjdawných gmen	87
Čistj kořenowé	87
Odwozená přjdawná gména	88
Zdrobněné formy přjdawných	94
Složená přjdawná gména	95
Twořenj stupňowánj	95
Twořenj a formy čjsel	97
Prostá čjsla	97
Složená čjsla	97
Rodowá čjsla	99
Násobnj čjsla	100
Čjsla s předloženjm *půl*	100
Od čjsel odwozená gména	101
Hromadná čjsla	102
Twořenj a formy náměstek	102
Osobné náměstky	103
Tázacj náměstky	104
Ukazowacj náměstky	104
Potažné náměstky	104
Přiwlastňowacj náměstky	105
Twořenj a formy slowes	106
Slowesa 1nj formy	106—110
Slowesa 2hé formy	110—112
Slowesa 3tj formy	113—114
Slowesa 4té formy	114—116
Slowesa 5té formy	117—122
Opětowacj slowesa na *ěti*	121
Slowesa 6té formy	122—125
Odwozowánj od slowes	123

OBSAH.

Stránka.

Slowesa wracowacj 125
Tworenj přjtomného času 127
Tworenj budaucjho času 128
Budaucj času 1nj formy 128
Budaucj časy 2hé formy (na *nu*) 129
Budaucj časy 3tj a 4té formy 130
Budaucj časy 5té a 6té formy 132
Tworenj minulého času 137
Tworenj žádacjho (spogowacjho) způsobu . . 138
Tworenj přestupowacjho způsobu . . . 139
Tworenj neurčitého způsobu 139
Tworenj Supinum 140
Tworenj trpného smyslu 140
Slowesná gména 141
Tworenj předložek 141
Předložky w složenj se statnými gmeny . . 142
Předložky w složenj s přjdawnými . . . 143
Předložky w složenj se slowesy 144
Tworenj přjslowek 147
Přjslowky pomocj twořjcjch syllab . . . 148
Složené přjslowky 149
Přjslowky složeny s předložkami . . . 150
Odwozené přjslowky od přjdawných . . . 152
Stupňowánj přjslowek 153
Spogky (Conjunctiones) 155
Wykřiknjky (Interjectiones) 158

SKLONIOWANJ.

Skloňowánj gmen statných 159
Znakowé Skloněnj 159
Přjrostkowé 160
Obrazec wšech skloněnj 161
Wšeobecná poznamenánj 162
Skloněnj (mužských *chlap*, *kráľ*) 1nj a 2hé . 163

OBSAH.

	Stránka.
Přjmětky k 1mu a 2mu skloněnj	165
Přjmětky k pádům 1ho skloněnj	166
Přjmětky k pádům 2ho skloněnj	172
Skloněnj gmen mjst	175
Skloněnj 3tj (*kost*)	176
Skloněnj 4té (*ryba*)	177
Dwogný počet od *ruka*, *noha*	179
Mjrniwé *e* w Genitivu	179
Skloněnj 5té (*země*, *lázeň*)	180
Skloněnj 6té (*pole*)	183
Skloněnj 7mé (*kotě*)	184
Skloněnj 8mé (*slowo*)	184
Skloněnj 9té (*znamenj*)	187
Ostřenj a proměna samohlásek	187
Dwižné čili hnutedlné *e*	189
Prawidla pro hnutedlné *e*	190
Mjrniwé *e*	192
Skloněnj přjdawných, obrazec A.	193
Skloněnj přjdawných, Obrazec B.	195
Skloněnj přjdawných, Obrazec C.	196
Wšeobecné a zwláštnj přjmětky	196
Skloňowánj čjsel	198
Skloněnj osobných náměstek (*gá*, *ty*, *sebe*)	202
Skloněnj náměstký *on* a potažného *genž*	203
Skloněnj ukazowacj náměstky *ten*	205
Skloněnj přiwlastňowacjch náměstek *můg*, *swůg*, *twůg*	206
Skloněnj táz. náměstek *čj*, *gegj*, *ký*, *kdo*, *co*	207

ČASOWANJ SLOWES.

Poznačenj osob w přjtomném	209
Osoby rozkazowacjho	211
Pohlawj na přjčestjch	213
Znakowé sedmera časowánj	214

O B S A H.

Stránka.

Prwnj tři časowánj (*wezu*, *pigi*, *knu*) . . . 215

Časowánj 4té, 7mé a 5té (*hledjm*, *shánjm*, *honjm*) 217

Časowánj 6té mimo některé časy z 7ho (*woldm*, *wáljm*) 220

Časowánj slowesa *gsem* 221

Přjmětky k slowesu *gsem* 223

Časowánj slowesa *ženu* a *honjm* se wšemi opsanými časy 224

Časowánj trpných a) s náměstkau *se* . . . 226

Časowánj b) s trpným přjčestjm a pomocnými slowci 227

Přjmětky k přjtomnému času 228

Přjmětky k minulému času 229

Přjmětky k rozkazowacjmu způsobu . . . 231

Přjmětky k neurčitému způsobu 234

Přjmětky k přjčestjm 235

Přjmětky k trpným přjčestjm 235

Přjmětky k přestupowacjmu způsobu . . . 237

Neprawidelná slowesa 238

Nedostatečná slowesa 240

Neskloňné částky řeči 240

SKLADNA (SYNTAXIS)

I. Prawidla přjměřenosti.

Které částky řeči se podmětem z ohledu pohlawj a počtu řjdj 241

Dwě statná gména w gedné průpowědi (sadě) . 242

Wjce podmětů w gedné průpowědi . . . 243

Gednotný počet hromadných (*collectivorum*) . 243

Osobné náměstky, stogjli w průpowědi . . 244

Sloweso s čjslem w gednotném počtu . . . 244

Sloweso s čjslem w množném počtu . . . 245

Zápor gako neurčitý podmět 245

OBSAH.

Stránka.

Užjwánj přjdawných se zakončeným a nezakončeným wýchodem 246
Užjwánj čjsel 247
Užjwánj přiwlastňowacjch náměstěk *swůg* a *geho* 248

Užjwánj slowes.

Užjwánj z ohledu osoby, pohlawj a času . . . 250
Užjwánj z ohledu forem slowes 259
Užjwánj rozkazowacjho způsobu 250
Užjwánj minulého času bez *gest* 251
Užjwánj předminulého času 252
Užjwánj přjtomného neb budaucjho času mjsto minulého 252
Užjwánj trpného s náměstkau *se*, aneb s trpným přjčestjm 253
Přjčestné spogowánj 253

Užjwánj částeček.

Užjwánj předložek (*praeposit.*) 255
Užjwánj přjslowek (*adverb.*) 255
Užjwánj záporných částeček *ne*, *ani* . . . 256
Užjwánj spogek (*conjunct.*) 259

II. Prawidla Záwisnosti.

Statné gméno s Genitivem 267
Přiwlastňowacj přjdawná gména zastupugj Genitiv 268
Čjsla s Genitivem 269
Přjdawná gména s Genitivem 271
Přjdawná s Dativem 271
Přjdawná s Instrumentalem 272
Sloweso se dwěma Nominativy 272
Genitiv mjsto Nominativu w záporných průpowědech 273

O B S A H.

Stránka.

Instrumental mjsto Nominatiwu přjsudku (praedicatu) 273
Slowesa činná s Akkusatiwem 273
Dwa Akkusatiwy při gednom slowese . . . 275
Instrumental mjsto Akkusatiwu 275
Genitiw se *gsem* 276
Genitiw zastupuge Akkusatiw w záporných průpowědech 276
Slowesa wracowacj a giná s Genitiwem . . 277
Slowesa s Datiwem 282
Datiw s neurčitým způsobem *býti* . . . 283
Lokal s některými předložkami 284
Užjwánj Instrumentalu 284
Předložky s Akkusatiwem 286
Předložky s Genitiwem 287
Předložky s Datiwem 289
Předložka *při* s Lokalem 290
Předložky s Akkus. a Lokalem 290
Předložky s Akkus. a Sociatiwem . . . 293
Předložky se třemi pády 294
Slowesa s neurčitým způsobem 295
Slowesa se Supinum 296
Opisowánj neurčitého způsobu 296
Přjslowky s Genitiwem 297
Přjslowky s Datiwem 297
Rozličnj pádowé s wykřiknjky 297
III. WYPAUŠTIENJ 298
IV. SLOWOSLED 299

NAPRAWENJ.

Str. 22	řád. 27	unora	čti	unora 1801.
— 31	— 18	mjst	—	mjsto
— 33	— 11	přjčeštj	—	přjčestj
— 82	— 23	šiňce	—	siňce
— 120	— 32	od *kráti*	—	od *bráti*
— 122	— 31	wýznám	—	wýznam
— 149	— 12	*několikkrát*	—	*několikrát*
— 153	— 19	Wiz §. 48.	—	Wiz §. 58.
— 153	— 21	stupěn	—	stupeň
— 205	— 32	stegný	—	stegny
— 207	— 13	s gegjch	—	o gegjch
— 207	— 14	o čjmi	—	s čjmi
— 259	— 15	stáwági	—	stáwagj
— 269	— 35	§. 147.	—	§. 174.
— 285	— 20	*šasem*	—	*časem*

STAROSLOWANSKE A RUSKE PSACJ PJSMO.

А а	a
Б б	b
В в	w
Г г	g
Д д	d
Є є	je
Ж ж	ž
Ѕ ѕ	z
З з	z
И и	i
І і	i
К к	k
Л л	l
М м	m
Н н	n
О о	o
П п	p
Р р	r
С с	s
Т т	t

Ꙋ у	u
Ф ф	f
Х х	ch
Ѿ ѿ	ot
Ц ц	c
Ч ч	č
Ш ш	š
Щ щ	šč
Ъ ъ	
Ы ы	y
Ь ь	
Ѣ ѣ	ě
Э э	e
Ю ю	ju
Ѡ ѡ	ó
Ꙗ я	ja
Ѯ ѯ	x
Ѱ ѱ	ps
Ѳ ѳ	f
Ѵ ѵ	?

Steindruckerei v. G. Haase in Prag. C. H. f.